

Programi mësimor i lëndës
DREJTËSIA EVROPIANE
2026–2027

Për Shkollën e Magjistraturës)
(Viti akademik 2026 - 2027)

**(Për vitin e parë të Formimit Fillestar
për kandidatët për magjistratë dhe avokat shteti)**

Pedagogu titullar: Aida Bushati

STRUKTURA E PROGRAMIT

Ngarkesa mësimore: 92 orë

Pjesa	Titulli	Orë
I	Rendi juridik i BE-së dhe gjyqtari kombëtar si gjyqtar evropian	16
II	Tregu i brendshëm dhe e drejta administrative europiane	28
III	Zona e Lirisë, Sigurisë dhe Drejtësisë: bashkëpunimi gjyqësor — A) penal 32 orë; B) civil 16 orë	48
Totali		92

PJESA E PARË — Rendi juridik i BE-së dhe gjyqtari kombëtar si gjyqtar evropian (16 orë)

Tema 1: Burimet dhe parimet e së drejtës së BE-së (4 orë)

- Traktatet, Karta, e drejta e derivuar, parimet e përgjithshme, marrëveshjet ndërkombëtare; kuadri institucional dhe vendimmarrja;
- Epërsia, efekti i drejtpërdrejtë (vertikal dhe horizontal), interpretimi konform, përgjegjësia shtetërore;
- Autonomia procedurale kombëtare dhe kufijtë e saj: parimet e efektivitetit dhe të ekuivalencës;
- Atribuimi, subsidiariteti, proporcionaliteti.

Tema 2: Zbatimi i MSA-së dhe i legjislacionit të përafshir (2 orë)

- Efekti i MSA-së në rendin e brendshëm juridik; detyrimi i interpretimit konform të legjislacionit të përafshir;
- Përdorimi i jurisprudencës së GJDBE-së si burim interpretimi para anëtarësimit dhe kufijtë e këtij përdorimi.

Tema 3: Sistemi gjyqësor i BE-së dhe procedura paragjykimore (6 orë, nga të cilat 2 orë detyrë praktike)

- GJDBE dhe Gjykata e Përgjithshme; organizimi dhe juridiksionet;
- Referimi paragjykimor: nocioni i «gjykatës», referimi fakultativ dhe i detyrueshëm, procedura urgjente (PPU) dhe e përshpejtuar;
- Efektet e vendimit paragjykimor; kufizimi i efekteve në kohë;
- Hartimi i kërkesës paragjykimore (detyrë praktike).

Tema 4: Të drejtat themelore, shteti i së drejtës dhe besimi reciprok (4 orë)

- Karta e të Drejtave Themelore: fusha e zbatimit dhe kufizimet;
- Marrëdhënia Kartë — KEDNJ — kushtetutë kombëtare; standardi më i lartë i mbrojtjes;
- Raste klasike: mbrojtja e të dhënave, e drejta e mjetit efektiv, *ne bis in idem*;
- Neni 2 dhe neni 19(1) TBE, neni 47 i Kartës; njohja dhe besimi reciprok;
- Standardet e Këshillit të Evropës: Komisioni i Venecias, GRECO, CCJE dhe CCPE.

PJESA E DYTË — Tregu i brendshëm dhe e drejta administrative europiane (28 orë)

Tema 1: Tregu unik — koncepti, teknikat rregullatore dhe parimet themelore (4 orë)

- Harmonizimi (maksimal dhe minimal) kundrejt njohjes reciproke;
- Situatat thjesht të brendshme dhe diskriminimi;
- Tregu i brendshëm në kontekstin e MSA-së dhe të përgatitjes për anëtarësim.

Tema 2: Katër liritë themelore — lëvizja e lirë e mallrave, punonjësve, shërbimeve dhe kapitalit (8 orë)

- Mallrat: masat me efekt ekuivalent, modalitetet e shitjes, kërkesat e detyrueshme;
- Punonjësit dhe qytetaria e BE-së;
- Shërbimet dhe e drejta e themelimit;
- Kapitali, investimet e huaja, kufizimet e justifikuara.

Tema 3: Parimet e së drejtës administrative europiane dhe kontrolli gjyqësor i administratës (6 orë)

- E drejta për administrim të mirë: e drejta për t'u dëgjuar, qasja në dosje, detyrimi i arsytimit të aktit administrativ;
- Parimet e përgjithshme si standard kontrolli: proporcionaliteti, siguria juridike, pritshmëritë legjitime, mosdiskriminimi, ndalimi i abuzimit të së drejtës;
- Zbatimi i decentralizuar i së drejtës së BE-së nga administrata kombëtare: revokimi dhe rikthimi i akteve administrative të kundërligjshme, afatet e prekluzivitetit dhe kufijtë e formës së prerë;
- Sanksionet administrative: natyra «penale» sipas kritereve *Engel*, garancitë e nenit 6 KEDNJ dhe *ne bis in idem* në kumulimin administrativ-penal;
- Kontrolli gjyqësor: intensiteti i shqyrtimit, diskrecioni teknik, masat e përkohshme dhe pezullimi i akteve, mjeti efektiv;
- Transparenca dhe qasja në dokumente; mbrojtja e sinjalizuesve.

Tema 4: Konkurrenca, ndihma shtetërore, prokurimi publik dhe mbrojtja e konsumatorit para gjykatës kombëtare (6 orë)

- Nenet 101 dhe 102 TFBE dhe zbatimi i decentralizuar; padia për dëmshpërblim (Direktiva 2014/104);
- Ndihma shtetërore: detyrimi i njoftimit, klauzola *standstill*, rikuperimi i ndihmës së paligjshme nga gjykata kombëtare;
- Direktivat e prokurimeve dhe direktivat e mjeteve të ankimit: pezullimi automatik, afatet, pavlefshmëria e kontratës, dëmshpërblimi; ndërveprimi me veprat penale ekonomike;
- Direktiva 93/13 dhe kontrolli *ex officio* i kushteve të padrejta; efektet mbi procedurat përmbartimore dhe kreditë; padia kolektive (Direktiva 2020/1828).

Tema 5: Mbrojtja e të dhënave dhe rregullimi digjital (2 orë)

- GDPR: bazat ligjore, të drejtat e subjektit, transferimet ndërkombëtare, roli i autoritetit mbikëqyrës dhe i gjykatës;
- Akti i Shërbimeve Digjitale dhe Akti i Tregjeve Digjitale: përgjegjësia e platformave, urdhrat për heqje përmbajtjeje dhe për qasje në të dhëna;
- Akti për Inteligjencën Artificiale: sistemet me rrezik të lartë në drejtësi dhe në zbatimin e ligjit; përdorimi i IA-së nga vetë gjyqësori.

Tema 6: Mosdiskriminimi dhe e drejta sociale e BE-së (2 orë)

- Nenet 18, 19 dhe 157 TFBE; direktivat 2000/43, 2000/78 dhe 2006/54;
- Barra e provës, diskriminimi i tërthortë, akomodimi i arsyeshëm;

- Elemente të së drejtës së punës me ndikim ndërkufitar: koha e punës, kontratat me afat, transferimi i ndërmarrjes.

PJESA E TRETË — Zona e Lirisë, Sigurisë dhe Drejtësisë: bashkëpunimi gjyqësor (48 orë)

A. Bashkëpunimi gjyqësor penal (32 orë)

Tema 1: Burimet, kompetencat dhe parimet e së drejtës penale europiane (4 orë)

- Nenet 82–86 TFBE; harmonizimi minimal, krimet ndërkufitare, klauzola e frenimit emergjent;
- Njohja reciproke dhe besimi reciprok: përmbajtja, kufijtë dhe përjashtimet mbi bazë të drejtash themelore;
- Parimi i ligjshmërisë, proporcionaliteti i sanksioneve dhe mbrojtja efektive e interesave financiare të BE-së;
- Garancitë procedurale të të dyshuarit dhe të drejtat e viktimave si kusht i njohjes reciproke: direktivat 2010/64, 2012/13, 2013/48, 2016/343, 2016/800, 2016/1919 dhe 2012/29.

Tema 2: Bashkëpunimi jashtë kuadrit të BE-së — OKB dhe Këshilli i Evropës (6 orë)

- *Nëntema 1:* Konventat e OKB-së — Palermo dhe protokollet, Merida për korrupsionin; kanalet e ndihmës juridike; juridiksioni i gjykatave penale ndërkombëtare;
- *Nëntema 2:* Ekstradimi sipas Konventës Europiane të Ekstradimit (1957) dhe protokolleve;
- *Nëntema 3:* Ndihma e ndërsjellë juridike (1959 dhe protokollat); hartimi i letërporosisë, autoritetet qendrore, kanalet e komunikimit dhe afatet;
- *Nëntema 4:* Transferimi i procedimeve penale;
- *Nëntema 5:* Njohja e vendimeve penale të huaja dhe transferimi i personave të dënuar;
- Konventa e Budapestit dhe Konventa e Varshavës.

Tema 3: Urdhrat europianë — Urdhri European i Arrestimit, Urdhri European Hetimor dhe njohja reciproke e urdhrave të ngrirjes e të konfiskimit (6 orë)

- UEA: fusha e zbatimit, formulari, shkaqet e detyrueshme dhe fakultative të mosekzekutimit, parimi i specialitetit, afatet, proporcionaliteti;
- Refuzimi për shkak të rrezikut ndaj të drejtave themelore; *Petruhhin* dhe ekstradimi drejt vendeve të treta;
- Faza e ekzekutimit: VK 2008/909 (dënimet me burgim), 2008/947 (probacioni), 2009/829 (masat mbikëqyrëse), 2005/214 (sanksionet financiare).

Tema 4: Koordinimi i hetimeve ndërkufitare dhe aktorët institucionalë (4 orë)

- Eurojust, Europol dhe Rrjeti Gjyqësor European; rrjetet e specializuara;
- Skuadrat e Përbashkëta Hetimore: marrëveshja, financimi, prova e mbledhur, praktika me shtetet jo-anëtare;
- Konfliktet e juridiksionit (VK 2009/948) dhe *ne bis in idem*: neni 50 i Kartës, neni 54 KZSH.

Tema 5: Zyra e Prokurorit Publik European (EPPO) dhe OLAF (2 orë)

- EPPO (Rregullorja 2017/1939): kompetencat, prokurorët europianë të deleguar, hetimet ndërkufitare, vlera provuese e raporteve, marrëdhëniet me shtetet jo-pjesëmarrëse;

- OLAF dhe Direktiva PIF 2017/1371; mbrojtja e interesave financiare të BE-së.

Tema 6: Vepra penale me karakter ndërkufitar — vepra me qëllime terroriste (2 orë)

- Direktiva 2017/541 për luftën kundër terrorizmit; veprat përgatitore, rekrutimi dhe pjesëmarrja në organizatë terroriste;
- Financimi i terrorizmit; Konventa e Varshavës dhe instrumentet e OKB-së;
- Terrorizmi ndërkombëtar dhe bashkëpunimi gjyqësor ndërkufitar.

Tema 7: Krimi kibernetik dhe prova digjitale (4 orë)

- Konventa e Budapestit dhe Protokolli i Dytë Shtesë; Direktiva 2013/40; elemente raportuese të Direktivës NIS2;
- *Ransomware*, mashtrimet online, abuzimi seksual i fëmijëve online, kryptoasetet;
- Juridiksioni në hapësirën kibernetike; ruajtja e shpejtë e të dhënave; kërkesat drejtuar ofruesve me seli jashtë vendit;
- Zinxhiri i ruajtjes, integriteti i provës digjitale dhe ekspertiza.

Tema 8: Krimi i organizuar, pastrimi i produkteve të veprës penale dhe rikuperimi i aseteve (4 orë)

- VK 2008/841; trafikimi i qenieve njerëzore (Direktiva 2011/36) dhe kontrabanda e migrantëve;
- Direktiva 2018/1673 dhe paketa e re kundër pastrimit të parave (Rregullorja 2024/1624, AMLA); roli i Njësisë së Inteligjencës Financiare; vetëpastrimi dhe barra e provës;
- Direktiva 2024/1260: konfiskimi i zgjeruar, konfiskimi i palidhur me dënimin, konfiskimi i pasurisë së pajustificuar; gjurmimi ndërkufitar dhe administrimi i pasurisë së sekuestruar.

B. Bashkëpunimi gjyqësor civil (16 orë)

Tema 1: Instrumentet dhe parimet e bashkëpunimit gjyqësor civil (4 orë)

- Neni 81 TFBE; parimi i njohjes reciproke në materie civile; heqja e ekzekuturës;
- Ndërveprimi BE — Konventat e Hagës — Konventa e Luganos: cili instrument zbatohet dhe kur (çështje kritike për një shtet jo-anëtar);
- Rrjeti Gjyqësor European në çështjet civile dhe tregtare; Portali e-Justice;
- Digjitalizimi i bashkëpunimit: Rregullorja 2023/2844 dhe sistemi e-CODEX.

Tema 2: Juridiksioni, ligji i zbatueshëm dhe ekzekutimi në çështjet civile e tregtare (4 orë)

- Bruksel Ia (1215/2012): rregullat e përgjithshme dhe të veçanta, marrëveshjet e zgjedhjes së gjykatës, kontratat e konsumatorit dhe të punës, *lis pendens*, masat e përkohshme;
- Shkaqet e refuzimit të njohjes dhe ekzekutimit; rendi publik procedural;
- Roma I dhe Roma II: ligji i zbatueshëm për detyrimet kontraktore dhe jashtëkontraktore; normat imperative mbizotëruese;
- Paaftësia paguese ndërkufitare (Rregullorja 2015/848).

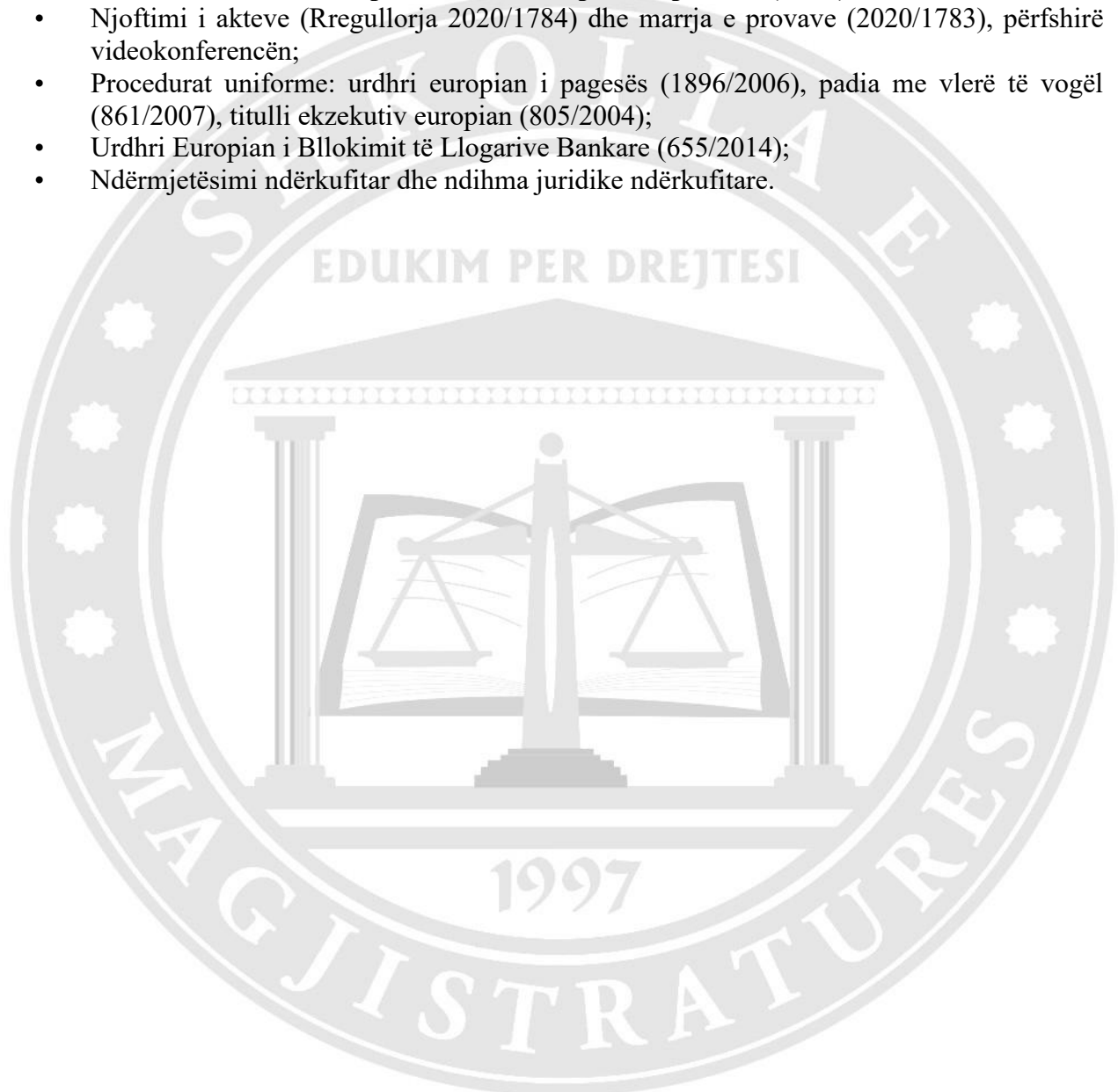
Tema 3: Çështjet familjare ndërkufitare (4 orë)

- Bruksel IIb (2019/1111): juridiksioni për divorcin dhe përgjegjësinë prindërore; dëgjimi i fëmijës;

- Rrëmbimi ndërkombëtar i fëmijëve: Konventa e Hagës 1980 dhe mekanizmi i BE-së; afatet, përjashtimet e nenit 13, procedura e vendimit tejkalues;
- Detyrimet ushqimore (Rregullorja 4/2009 dhe Protokolli i Hagës 2007); bashkëpunimi ndërmjet autoriteteve qendrore;
- Regjimet pasurore martesore (2016/1103) dhe trashëgimia ndërkufitare me Certifikatën Europiane të Trashëgimisë (650/2012).

Tema 4: Procedura civile europiane dhe bashkëpunimi praktik (4 orë)

- Njoftimi i akteve (Rregullorja 2020/1784) dhe marrja e provave (2020/1783), përfshirë videokonferencën;
- Procedurat uniforme: urdhri european i pagesës (1896/2006), padia me vlerë të vogël (861/2007), titulli ekzekutiv european (805/2004);
- Urdhri European i Bllokimit të Llogarive Bankare (655/2014);
- Ndërmjetësimi ndërkufitar dhe ndihma juridike ndërkufitare.

1. Konteksti i përgjithshëm

1.1. Konteksti i anëtarësimit të Shqipërisë në BE

Procesi i integritetit evropian të Shqipërisë ka hyrë në një fazë cilësisht të re. Pas hapjes së të gjitha grup-kapitujve brenda një viti, Konferenca e tetë e Anëtarësimit, e mbajtur më 26 maj 2026, konfirmoi përmbylljen e piketave të ndërmjetme (*interim benchmarks*) nga ana e Shqipërisë dhe përcaktoi kriteret përmbyllëse për Grupkapitullin I «Themeloret». Në Konferencën e nëntë të Anëtarësimit, më 14 korrik 2026, Shqipëria mbylli përkohësisht tre kapitujt e parë negociues: Kapitullin 25 (Shkenca dhe kërkimi), Kapitullin 26 (Arsimi dhe kultura) dhe Kapitullin 30 (Marrëdhëniet me jashtë).

Kjo fazë e re sjell një zhvendosje thelbësore të kriterëve të vlerësimit, e cila prek drejtpërdrejt punën e Shkollës së Magjistraturës. Mesazhi i BE-së është se anëtarësimi varet nga zbatimi i vazhdueshëm i reformave. Kapitujt 23 dhe 24, të cilët u hapën të parët dhe pritët të mbyllen të fundit, mbeten më të vështirët dhe testi përfundimtar për vendin, pasi lidhen pikërisht me shtetin e së drejtës, sistemin e drejtësisë, antikorruptionin dhe luftën kundër krimit të organizuar.

Përmbyllja e detyrimeve për Grupkapitullin I, por edhe për grupkapitujt e tjerë, kërkon jo vetëm përafrimin e legjislacionit me *acquis*-në e BE-së — detyrë që i takon ekzekutivit dhe pushtetit ligjvënës — por mbi të gjitha zbatimin e tij nga institucionet ligjzbatuese. Në fazën e kriterëve përmbyllëse, ky zbatim nuk vlerësohet më nëpërmjet numrit të ligjeve të miratuara, por nëpërmjet bilancit të verifikueshëm të vendimeve gjyqësore dhe të hetimeve, pra nëpërmjet asaj që prodhojnë çdo ditë gjykatat dhe prokuroritë.

Praktikisht, kjo do të thotë se:

- Vendimi gjyqësor bëhet njësi matëse e progresit. Cilësia e arsyetimit, zbatimi i standardeve të Kartës dhe të KEDNJ-së, koherenca e praktikës dhe kohëzgjatja e procesit hyjnë drejtpërdrejt në vlerësimin e kriterëve përmbyllëse të Kapitullit 23.
- Grupkapitujt e tjerë varen po aq nga gjyqësori. Prokurimi publik (Kapitulli 5) matet edhe nga efektiviteti i mjeteve të ankimit; kontrolli financiar (Kapitulli 32) nga mbrojtja penale dhe administrative e interesave financiare; tregu i brendshëm nga mënyra se si gjykata administrative dhe civile zbatojnë normat me origjinë *acquis*.
- Bilanci duhet të jetë i qëndrueshëm në kohë. Një vendim i izoluar nuk mjafton; kërkohet praktikë e konsoliduar, e cila nuk arrihet pa formim sistematik dhe të përsëritur të magjistratëve.

1.2. Roli i ri i gjyqtarit dhe i prokurorit: gjyqtari kombëtar si gjyqtar i së drejtës së BE-së

Zhvillimi më i rëndësishëm konceptual që duhet reflektuar në kurrikulë është se magjistrati shqiptar nuk është marrës pasiv i një legjislacioni të përafruar, por aktor i drejtpërdrejtë i zbatimit të së drejtës evropiane. Ky rol ndërtohet në tri faza:

(a) Faza aktuale - para anëtarësimit. MSA-ja krijon detyrimin e interpretimit proevropian të normës: normat kombëtare me origjinë *acquis* duhet lexuar në dritën e direktivave dhe rregulloreve burimore, duke përdorur jurisprudencën e GJDBE-së si burim autoritar interpretimi. Gjyqtari dhe prokurori janë sot përdoruesit kryesorë të këtij mekanizmi dhe, në shumë raste, të vetmit që mund të evidentojnë praktikisht nëse përafrimi formal ka prodhuar apo jo efekt real.

(b) Faza e kriterëve përmbyllëse. Magjistrati bëhet burimi kryesor i provës për «bilancin» që kërkon Komisioni Evropian: statistikën, vendimet e publikuara, konfiskimet e realizuara, mbrojtja

e të drejtave procedurale dhe trajtimi i kërkesave ndërkufitare janë të gjitha produkt i punës së përditshme gjyqësore dhe prokuroriale.

(c) Nga dita e anëtarësimit. Me anëtarësimin, gjyqtari kombëtar bëhet *gjyqtar i zakonshëm i së drejtës së BE-së*, me kompetenca dhe detyrime që zbatohen menjëherë dhe pa periudhë përshtatjeje: detyrimin për të mos zbatuar normën kombëtare në konflikt me të drejtën e BE-së (primaciteti), zbatimin e drejtpërdrejtë të rregulloreve dhe të dispozitave me efekt të drejtpërdrejtë, të drejtën — dhe, për gjykatat e shkallës së fundit, detyrimin — për referim paragjykimor pranë GJDBE-së, zbatimin e Kartës brenda fushës së zbatimit të së drejtës së BE-së, si dhe funksionimin brenda logjikës së njohjes reciproke. Paralelisht, neni 19(1) TBE dhe neni 47 i Kartës e bëjnë vetë pavarësinë e gjyqtarit objekt kontrolli sipas së drejtës së BE-së — kusht ky pa të cilin besimi reciprok, dhe rrjedhimisht i gjithë mekanizmi i bashkëpunimit, nuk funksionon.

Ky ndryshim roli nuk mund të improvizohet në momentin e anëtarësimit. Përvoja e zgjerimeve të mëparshme tregon se aftësia e vërtetë e një gjyqësori për të funksionuar brenda sistemit të BE-së ndërtohet para anëtarësimit, ndërsa mungesa e saj prodhon vendime të gabuara, referime paragjykimore të papranueshme, refuzime të pajustificuara bashkëpunimi dhe, në fund, përgjegjësi shtetërore për dëmet e shkaktuara.

1.3. Përgjegjësi e Shkollës së Magjistraturës

Shkolla e Magjistraturës mbart përgjegjësinë për të siguruar cilësinë e dhënies së drejtësisë nëpërmjet trajnimit fillestar dhe të vazhdueshëm të magjistratëve dhe këshilltarëve ligjorë, në linjë me standardet europiane, duke iu përgjigjur nevojave dhe ndryshimeve legjislative. Në kushtet e përshkruara më sipër, kjo përgjegjësi merr një përmasë të re: Shkolla nuk është vetëm institucion trajnimi, por një nga instrumentet kryesore me të cilat vendi ndërton bilancin e zbatimit që kërkohet për mbylljen e Kapitujve 23 dhe 24.

Duke marrë në konsideratë këto zhvillime dhe në kuadër të ri-organizimit thelbësor të programit të trajnimit — si atij fillestar, ashtu edhe atij vazhdues — Shkollës së Magjistraturës i dalin si detyra:

1. Mbulimi horizontal i së drejtës së BE-së në të gjithë kurrikulën, jo si lëndë e veçuar, por si dimension i integruar në lëndët penale, civile, administrative dhe tregtare, në mënyrë që magjistrati ta hasë *acquis*-në aty ku e has edhe në dosje.
2. Kalimi nga trajnimi informues në trajnim aftësues. Njohja e instrumenteve nuk mjafton; kërkohen aftësi operative — plotësimi i një akti, hartimi i një kërkesë paragjykimore, identifikimi i normës së zbatueshme në një konflikt ndërkufitar, zbatimimi *ex officio* i mbrojtjes konsumatore — të cilat fitohen vetëm përmes punëtorive dhe simulimeve.
3. Mbulimi i grupkapitujve përtej Themeloreve. Tregu i brendshëm, konkurrenca dhe zhvillimi i qëndrueshëm, agjenda e gjelbër dhe kontrolli financiar prodhojnë secili konflikt konkret para gjykatave shqiptare; kurrikula duhet t'i parashikojë këto fusha përpara se volumi i çështjeve t'i imponojë ato.

2. Përshkrimi i Programit

2.1. Qëllimi

Programi i drejtësisë europiane synon të rrisë kapacitetet e magjistratëve për zbatimin e standardeve europiane dhe ndërkombëtare në praktikën e brendshme, si dhe të nxisë **dialogun gjyqësor** ndërmjet gjykatave shqiptare dhe atyre europiane — Gjykatës së Drejtësisë së BE-së dhe Gjykatës Europiane të të Drejtave të Njeriut.

Në kushtet e fazës aktuale të negociatave, ku progresi matet me bilancin e zbatimit dhe jo me miratimin e normave, qëllimi i Programit tejkalon njohjen teorike: ai synon **aftësimin operativ** të magjistratit për të prodhuar vendime dhe akte që qëndrojnë në rendin juridik europian. Dialogu gjyqësor nuk trajtohet si koncept doktrinar, por si aftësi praktike — të dish kur duhet pyetur GJDBE-ja, si formulohet pyetja, si lexohet një vendim i saj dhe si përballohet një konflikt mes standardit kombëtar, atij të Kartës dhe atij të KEDNJ-së.

2.2. Pozicionimi në kurrikulën e Shkollës

Programi plotëson programet e reja të Shkollës për gjykimin civil, penal dhe administrativ, si dhe programet e specializuara. Njëkohësisht, ai avancohet tema të trajtuara në lëndët e së drejtës kushtetuese dhe administrative dhe në kurset e tjera të specializuara, duke shtuar dimensionin europian që aktualisht mbetet i shpërndarë dhe jo sistematik.

Programi është konceptuar si **bazë e përbashkët** mbi të cilën ndërtohet më pas trajnimi i mëtejshëm sipas konceptit të EJTJN-së¹ për temat e së drejtës europiane në kuadër të trajnimit vazhdues, si dhe pjesëmarrja në programet e shkëmbimit, seminarët tematike dhe konkurset simuluese të rrjetit.

2.3. Fokusi dhe kriteret e përzgjedhjes së temave

E drejta europiane është tepër e gjerë dhe zhvillohet me ritme të shpejta; asnjë program 92-orësh nuk mund ta mbulojë atë tërësisht. Për këtë arsye, temat janë përzgjedhur sipas tre kriterëve: **frekuenca reale në dosjet e gjykatave shqiptare, lidhja me kriteret përmbyllëse të Grupkapitullit I dhe të grupkapitujve të tjerë, dhe vlera operative** e njohurisë për magjistratin. Mbi këtë bazë, Programi përqendrohet në tri drejtime, të cilat korrespondojnë me tri pjesët e tij:

Pjesa	Përmbajtja	Orët
I	Rendi juridik i BE-së dhe gjyqtari kombëtar si gjyqtar europian: burimet, parimet strukturore, procedura paragjykimore, të drejtat themelore, shteti i së drejtës	16
II	Tregu i brendshëm dhe e drejta administrative europiane: katër liritë, administrimi i mirë dhe kontrolli gjyqësor i administratës, konkurrenca dhe ndihma shtetërore, prokurimi, konsumatori, mbrojtja e të dhënave dhe rregullimi digjital, mosdiskriminimi	28
III	Zona e Lirisë, Sigurisë dhe Drejtësisë — bashkëpunimi gjyqësor: A) penal (32 orë) — njohja reciproke, UEA dhe UEH, provat elektronike, koordinimi i hetimeve, EPPO, krimi kibernetik, rikuperimi i aseteve; B) civil (16 orë) — juridiksioni, ligji i zbatueshëm, çështjet familjare ndërkufitare, procedurat uniforme europiane	48

¹ European Judicial Network

2.4. Objektivi kryesor i Programit

Objektivi kryesor i këtij Programi është t'i pajisë kandidatët për magjistratë me njohuritë dhe aftësitë praktike që kërkon zbatimi i së drejtës europiane në punën e tyre të përditshme. Programi synon që magjistrati të mos e trajtojë të drejtën e BE-së si trup normash të huaja, por ta njohë atë si pjesë të instrumentarit të vet të zakonshëm të punës.

Në thelb, Programi ndërton **tre drejtime aftësish**, të cilat korrespondojnë me strukturën e tij.

1. Njohja e burimeve dhe e parimeve mbi të cilat e drejta e BE-së prodhon efekte në rendin e brendshëm: epërsia, efekti i drejtpërdrejtë, interpretimi konform dhe përgjegjësia shtetërore, si dhe kufijtë e autonomisë procedurale kombëtare. Kjo nuk është hyrje teorike, por metodë pune: aftësia për të identifikuar normën burimore pas një dispozite të përafruar, për të lokalizuar jurisprudencën përkatëse dhe për të përcaktuar se cili standard — kushtetues, i Kartës apo i KEDNJ-së — zbatohet në rastin konkret.
2. Njohja e dy fushave me ndikimin më të drejtpërdrejtë në praktikën gjyqësore: tregu i brendshëm, së bashku me dimensionin e tij administrativ, dhe Zona e Lirisë, Sigurisë dhe Drejtësisë. Në rastin e parë, magjistrati mëson të kontrollojë veprimtarinë e administratës kur ajo zbaton norma bazuar në *acquis* dhe të zbatojë metodën kufizim–justifikim–proporcionalitet. Në rastin e dytë, ai mëson të veprojë brenda logjikës së njohjes reciproke dhe të besimit reciprok, duke njohur edhe kufijtë e tyre.
3. Aftësia për të komunikuar me GJDBE-në dhe për ta lexuar atë: kur lind e drejta ose detyrimi për referim paragjykimor, si formulohet pyetja, çfarë efektesh prodhon përgjigjja dhe si zgjidhet një konflikt standardesh mbrojtjeje. Kjo aftësi është ajo që e transformon magjistratin nga zbatues i një legjislacioni të përafruar në bashkëbisedues të sistemit gjyqësor europian.

Mbi këtë bazë, Programi elaboron **konceptin e gjyqtarit europian krahas atij të gjyqtarit kombëtar** jo si formulë doktrinare, por përmes analizës së rasteve konkrete. Ky rol shfaqet në tri situata tipike, të cilat trajtohen veçmas gjatë Programit: në çështjet ndërkufitare ku përfshihen subjekte nga shtetet anëtare dhe ku vendimi i gjyqtarit shqiptar prodhon efekte jashtë kufijve; në zbatimin e politikave europiane brenda vendit, ku norma e brendshme duhet lexuar në dritën e burimit të saj; dhe në përdorimin e së drejtës së BE-së si standard i brendshëm mbrojtjeje, kur Karta dhe parimet e përgjithshme garantojnë të drejta dhe liri themelore që gjyqtari është i detyruar t'i sigurojë drejtpërdrejt.

Në pjesën e bashkëpunimit gjyqësor, Programi synon të thellojë njohuritë e kandidatëve mbi parimet dhe kuadrin ligjor përkatës, duke ndjekur një linjë të plotë: nga bazat e kompetencës së BE-së në Traktat te instrumentet konkrete — rregulloret dhe direktivat — dhe më tej te formularët dhe aktet me të cilat magjistrati punon realisht. Krahas kuadrit të BE-së, Programi trajton edhe regjimet paralele të Këshillit të Evropës, të Konventave të Hagës dhe të OKB-së, duke qenë se, deri në anëtarësim dhe në marrëdhëniet me vendet e treta, këto mbeten instrumentet e përditshme të bashkëpunimit; aftësia për të përcaktuar **cili instrument zbatohet dhe kur** është një nga rezultatet kyçe të Programit.

Programi ofron gjithashtu një pasqyrë të institucioneve dhe rrjeteve europiane që lehtësojnë bashkëpunimin gjyqësor në çështjet civile dhe penale — Eurojust, Europol, EPPO dhe OLAF,

Rrjetin Gjyqësor European në çështjet penale dhe atë në çështjet civile e tregtare, Skuadrat e Përbashkëta Hetimore, autoritetet qendrore dhe Portalin e-Justice — duke u ndalur te mënyra e bashkëveprimit të autoriteteve shqiptare me to dhe te kanalet konkrete të komunikimit.

Së fundi, Programi synon të kultivojë një qëndrim reflektues profesional. Duke qenë se procesi i integritetit ka kaluar në fazën ku progresi matet me zbatimin efektiv dhe me bilancin e vendimeve, magjistrati nuk është vetëm përfitues i trajnimit, por edhe burim i informacionit mbi pengesat reale të zbatimit. Prandaj Programi nxit reflektimin kritik mbi nevojën e rishikimit të kodeve procedurale dhe të legjislacionit material, me qëllim që zbatimi i së drejtës së BE-së të mos pengohet nga zgjidhje procedurale të papërshtatura.

3. Programi

3.1. Objektivat mësimore

Për të arritur objektivin kryesor të cituar më sipër, Programi synon të arrijë objektivat konkrete mësimore në vijim, të organizuara sipas niveleve të taksonomisë së të nxënës.

3.1.1. Kuptim

Kandidatët janë në gjendje të kuptojnë, shpjegojnë, identifikojnë, klasifikojnë dhe diskutojnë:

- burimet, hierarkinë dhe parimet strukturore të së drejtës së BE-së — primacitetin, efektin e drejtpërdrejtë, interpretimin konform, përgjegjësinë shtetërore dhe kufijtë e autonomisë procedurale kombëtare;
- dialogun gjyqësor me GJDBE-në dhe raportin ndërmjet standardeve të mbrojtjes: Kartë, KEDNJ dhe kushtetutë;
- rolin e gjykatës kombëtare në funksionimin e tregut të brendshëm dhe në kontrollin e veprimtarisë së administratës kur kjo zbaton norma me origjinë *acquis*;
- konceptin e Zonës së Lirisë, Sigurisë dhe Drejtësisë, si dhe logjikën dhe kufijtë e njohjes reciproke e të besimit reciprok;
- arkitekturën institucionale të bashkëpunimit gjyqësor evropian dhe raportin ndërmjet instrumenteve të BE-së, të Këshillit të Evropës, të Konventave të Hagës dhe të OKB-së.

3.1.2. Zbatim

Pjesëmarrësi është në gjendje të përdorë njohuritë teorike mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore të së drejtës së BE-së, dhe më konkretisht të bashkëpunimit gjyqësor evropian. Në përfundim të Programit, ai/ajo është në gjendje:

- të kuptojë se çfarë do të thotë të jesh «gjyqtar evropian» dhe të zbatojë të drejtën e BE-së në çështje konkrete, përfshirë detyrimin për të mos zbatuar normën e brendshme në konflikt me të;
- të interpretojë normën e përafëruar në dritën e direktivës ose rregullores burimore dhe të referojë saktë jurisprudencën e GJDBE-së në çështje konkrete;
- të kuptojë konfliktet dhe problematikat që lindin nga zbatimi i politikave evropiane lidhur me tregun e brendshëm, lëvizjen e lirë të personave dhe situata të tjera me natyrë ndërkuftare;
- të plotësojë dhe kontrollojë aktet kryesore të bashkëpunimit:** Urdhrin Evropian të Arrestimit, Urdhrin Evropian Hetimor, letërporosinë, certifikatat sipas Bruksel Ia dhe kërkesat për njoftim akti e marrje prove;
- të kuptojë në praktikë si funksionon bashkëpunimi ndërmjet gjykatave dhe prokurorive të shteteve anëtare dhe si komunikohet me autoritetet e tyre.

3.1.3. Analizë

Pjesëmarrësi është në gjendje të identifikojë faktet, të analizojë kornizat ligjore dhe të formojë një opinion të bazuar mbi të gjitha të dhënat. Në përfundim të Programit, ai/ajo është në gjendje:

- të identifikojë qartë kuadrin institucional dhe ligjor të Bashkimit Evropian dhe ndërthurjen e tij me të drejtën e brendshme;
- të përcaktojë nëse çështja bie brenda fushës së zbatimit të së drejtës së BE-së dhe, rrjedhimisht, cili standard mbrojtjeje zbatohet;**
- të përcaktojë instrumentin e zbatueshëm** ndërmjet regjimeve paralele — BE, Këshilli i Evropës, Konventat e Hagës — në një situatë konkrete ndërkuftare;

- d. të orientohej me jurisprudencën e GJDBE-së mbi bashkëpunimin gjyqësor dhe parimet themelore që ajo mbulon;
- e. të identifikojë bazën ligjore për zgjidhjen e çështjes, të analizojë dhe citojë jurisprudencën relevante dhe të arrijë të zgjidhë çështjet gjyqësore që i paraqiten;
- f. **të vlerësojë pranueshmërinë dhe vlerën provuese të provës së marrë jashtë vendit, përfshirë provën elektronike.**

3.1.4. Vlerësim dhe krijim

Pjesëmarrësi është në gjendje të shprehë opinionin e tij/saj qartë në një vendim gjyqësor të arsyetuar dhe të argumentuar. Në përfundim të Programit, ai/ajo është në gjendje:

- a. të zhvillojë një analizë të plotë të kuadrit ligjor dhe institucional që mbulon bashkëpunimin gjyqësor evropian;
- b. të analizojë dhe arsyetojë zgjidhjen e një çështjeje, duke përdorur drejt bazën ligjore dhe jurisprudencën e GJDBE-së;
- c. **të hartojë një kërkesë paragjykimore me pyetje të formuluar qartë dhe të pranueshme**, duke vlerësuar paraprakisht nëse kushtet për referim janë plotësuar;
- d. **të vlerësojë nëse ekziston rrezik cenimi të të drejtave themelore** që justifikon refuzimin ose kushtëzimin e njohjes reciproke, dhe ta arsyetojë këtë vlerësim sipas standardit të kërkuar;
- e. të formulojë shkurt dhe përmbledhtazi argumentet që çuan në marrjen e vendimit;
- f. **të reflektojë në mënyrë kritike mbi pengesat procedurale** që kufizojnë zbatimin efektiv të së drejtës së BE-së dhe të formulojë propozime konkrete për tejkalimin e tyre.

3.2. Kompetencat dhe aftësitë

Kompetencat që përforcohen nëpërmjet këtyre objektivave mësimore janë:

Kompetenca 1 — Njohuri të thelluara materiale dhe procedurale, të mbështetura në jurisprudencën europiane

Të zotërojnë njohuri të qarta dhe të thelluara teorike mbi konceptet, parimet dhe institutet kryesore të së drejtës europiane, të ndërthurura me aspektin praktik, duke identifikuar dallimet ndërmjet instituteve në fusha të ndryshme të së drejtës.

Të njohë dhe të vlerësojë qëndrimet dhe interpretimet me vlerë doktrinale në praktikën gjyqësore europiane dhe të ndjekë në mënyrë të përditësuar jurisprudencën e zbatueshme për kontekstin shqiptar (GJDBE dhe GJEDNJ).

Të përdorë në mënyrë të pavarur burimet zyrtare të informacionit juridik — EUR-Lex, CURIA, HUDOC, Portalin e-Justice dhe Atlasin Gjyqësor Evropian — si pjesë të rutinës së punës. Të identifikojë çështjet ligjore që ngrihen në një situatë faktike, të përcaktojnë bazën ligjore përkatëse dhe të jetë i vetëdijshëm për synimet legjislative që qëndrojnë pas saj.

Kompetenca 2 — Aftësim në veprimet përgatitore, hetimet paraprake dhe përgatitjen e seancës

Të studiojë dosjen ose materialin për të përcaktuar natyrën e çështjes, faktet kyçe dhe bazën ligjore përkatëse — ligjin, praktikën gjyqësore dhe doktrinën.

Të identifikojë në kohë elementin ndërkufitar dhe pasojat që ai sjell për juridiksionin, ligjin e zbatueshëm dhe procedurën.

Të përcaktojë kontekstin dhe jurisprudencën e lidhur me çështjen.

Të hartojë aktet e nevojshme procedurale në një çështje me natyrë ndërkufitare që përfshin zbatimin e së drejtës së BE-së, duke respektuar afatet dhe kërkesat formale të instrumentit përkatës.

Kompetenca 3 — Aftësim në debatin gjyqësor

Të përmbledhë saktë çështjen dhe të bëjë pyetje për të kontrolluar kufijtë e kuptimit të saj, për të marrë informacionin që mungon ose është i paqartë për fakte dhe këndvështrime me rëndësi për gjykimin, duke ndërtuar strategjinë e pyetjeve dhe të ballafaqimeve për të sqaruar mospërputhjet.

Të drejtojë seancën në kushtet e pjesëmarrjes së subjekteve të huaja, duke garantuar të drejtën e përkatësimit, të informimit dhe të mbrojtjes sipas standardeve europiane.

Kompetenca 4 — Aftësim në përgatitjen e akteve dhe marrjen e vendimeve

Të vlerësojë kompetencën dhe pranueshmërinë në çështjet me element europian.

Të shprehë qartë dhe saktë, me gjuhë të përshtatshme dhe të kuptueshme, nocionet themelore.

Të dëgjojë, reagojë dhe komentojë në mënyrë efektive e konstruktive idetë e shprehura nga kolegët, brenda kohës së caktuar, duke propozuar ndryshimet që i çmon të nevojshme, të mbrojtjes pikëpamjen e tij/saj me vendosmëri dhe, kur është e nevojshme, të heqë dorë prej saj.

Të përcaktojë, debatojë dhe zbatojë ligjin material, jurisprudencën dhe doktrinën në çështjen konkrete.

Të aftësohet për përgatitjen e një vendimi të strukturuar dhe të argumentuar qartë, duke u mbështetur në përfundimet e arritura lidhur me çështjet e faktit dhe të ligjit.

Të arsyetojë vendimin duke pasur parasysh se ai mund të prodhojë efekte jashtë kufijve kombëtarë dhe të lexohet nga autoritete të shteteve të tjera anëtare.

Kompetenca 5 — Bashkëpunimi, transparenca dhe komunikimi

Të shtrojë për diskutim çështje që mund të lidhen me mosmarrëveshje ndërmjet kolegëve.

Të identifikojë çështje dhe të kontribuojë në marrjen e vendimeve kolegjiale.

Të jetë transparent, duke respektuar diversitetin, konfidencialitetin dhe parimet e mbrojtjes së të dhënave personale.

Të komunikojë me gjuhë të qartë e të përshtatshme dhe të hapur me kolegët, të dëgjojë opinionet e kundërta, të jetë mendjehapur dhe të reflektojë mbi kritikën që i bëhet.

Të komunikojë në mënyrë efektive me autoritetet gjyqësore të huaja dhe me rrjetet e bashkëpunimit — Eurojust, RGJE, autoritetet qendrore — duke përdorur terminologjinë e duhur.

Kompetenca 6 — Integriteti, etika profesionale dhe vetëdija institucionale

Të ketë sjellje etike profesionale dhe t'i shmanget konfliktit të interesit.

Të kuptojë lidhjen ndërmjet pavarësisë e integritetit të tij profesional dhe funksionimit të besimit reciprok, mbi të cilin mbështetet i gjithë sistemi i bashkëpunimit gjyqësor europian.

Të aftësohet në marrjen e vendimit duke pasur në vëmendje efektin shoqëror të tij dhe proceset integruese të Shqipërisë, si dhe faktin se cilësia e vendimmarrjes gjyqësore përbën sot një nga treguesit kryesorë të progresit në negociata.

3.3. Përmbajtja e Programit

Programi **Drejtësia Europiane** organizohet në tri pjesë, të cilat korrespondojnë me strukturën 92-orëshe të paraqitur më sipër. Pjesa e dytë mbulon tregun e brendshëm së bashku me dimensionin e tij administrativ, ndërsa pjesa e tretë — Zona e Lirisë, Sigurisë dhe Drejtësisë — ndahet në dy

nënpjesë, atë penale dhe atë civile, duke qenë se logjika, instrumentet dhe metodat e punës ndryshojnë ndjeshëm ndërmjet tyre.

PJESA E PARË — Rendi juridik i BE-së dhe gjyqtari kombëtar si gjyqtar europian (16 orë)

Në këtë pjesë kandidatët aftësohen të identifikojnë burimet e së drejtës europiane dhe detyrimet që i burojnë Shqipërisë nga marrëdhënia me BE-në, si dhe të kuptojnë rolin e gjykatës kombëtare në zbatimin e kësaj të drejte. Për ta realizuar këtë, bëhen të qarta parimet e së drejtës europiane epërsia, efekti i drejtpërdrejtë, interpretimi konform, përgjegjësia shtetërore dhe kufijtë e autonomisë procedurale kombëtare si dhe raporti i tyre me parimet që burojnë nga Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë. Analizohen vendime të Gjykatës Kushtetuese, të Gjykatës së Lartë dhe të gjykatave të zakonshme, me qëllim identifikimin e mënyrës se si këto parime janë përdorur — dhe do të përdoren në praktikën e brendshme. Një pjesë e veçantë i kushtohet zbatimit të MSA-së dhe të legjislacionit të përafuar: identifikimit të normës kombëtare me origjinë *acquis*, interpretimit të saj në dritën e direktivës ose rregullores burimore, dhe përdorimit të jurisprudencës së GJDBE-së si burim autoritar interpretimi para anëtarësimit, së bashku me kufijtë e këtij përdorimi.

Në vijim, kandidatët njihen me sistemin gjyqësor europian, ku fokusi kryesor është mënyra e ndërveprimit ndërmjet gjykatave kombëtare dhe atyre europiane. Trajtohet në thellësi procedura paragjykimore, e cila është procedura e së ardhmes për gjykatat shqiptare, pasi do t'i lejojë gjyqësorit tonë t'i referojë çështje GJDBE-së kur gjykon një çështje civile, penale ose administrative që implikon zbatimin e së drejtës së BE-së. Kjo procedurë është komplekse dhe është shtjelluar nëpërmjet jurisprudencës së GJDBE-së ndër vite; prandaj trajtohen situatat kur gjykata kombëtare e nis procedurën, dallimi ndërmjet referimit fakultativ dhe atij të detyrueshëm për gjykatat e shkallës së fundit, përjashtimet, procedurat urgjente dhe të përshpejtuara, si dhe mënyra e formulimit të pyetjes dhe efektet e vendimit të GJDBE-së mbi vendimmarrjen konkrete të gjykatës referuese. Kjo pjesë përfshin një simulim praktik të hartimit të një kërkesë paragjykimore mbi një rast real.

Kjo pjesë trajton më tej shtetin e së drejtës dhe pavarësinë gjyqësore si kategori të së drejtës së BE-së — neni 2 dhe neni 19(1) TBE, neni 47 i Kartës — dhe lidhjen e tyre me besimin reciprok: kur mangësitë sistemike në një shtet anëtar bllokojnë njohjen reciproke. Kjo temë nuk është shtuar për arsye doktrinare, por sepse pavarësia e gjyqtarit është sot kusht funksional i bashkëpunimit gjyqësor dhe njëkohësisht objekt i drejtpërdrejtë i vlerësimit në kuadër të Kapitullit 23.

Së fundi, kjo pjesë trajton të drejtat e njeriut në kontekstin europian, duke u ndalur te Karta e të Drejtave Themelore dhe raporti i saj me KEDNJ-në dhe me standardin kushtetues: fusha e zbatimit të Kartës, kufizimet e lejuara, standardi më i lartë i mbrojtjes dhe kufijtë e tij. Të drejtat themelore të prekura në kontekstin e lëvizjes së lirë dhe të Zonës së Lirisë, Sigurisë dhe Drejtësisë kanë trajtim të zgjeruar, meqë pikërisht aty shfaqen më shpesh tensionet ndërmjet efektivitetit të bashkëpunimit dhe mbrojtjes së individit.

PJESA E DYTË — Tregu i brendshëm dhe e drejta administrative europiane (28 orë)

Në këtë pjesë trajtohet tregu i brendshëm si një nga politikat kryesore të BE-së me implikime praktike të drejtpërdrejta për gjyqtarin kombëtar. Ndalemi fillimisht te **katër liritë**, të cilat mbështeten në të njëjtat parime — mosdiskriminimi, njohja reciproke dhe heqja e kufizimeve të pajustificuara — dhe te metoda e përbashkët e analizës që gjyqtari duhet të zbatojë: identifikimi i kufizimit, vlerësimi i justifikimit dhe testi i proporcionalitetit.

Grupi i dytë i çështjeve përfshin politikat e lidhura me këto liri: **konkurrenca dhe ndihma shtetërore** para gjykatës kombëtare, **prokurimi publik** dhe mjetet e ankimit, dhe **mbrojtja e konsumatorit**, veçanërisht kontrolli *ex officio* i kushteve të padrejta kontraktore dhe efektet e tij mbi procedurat përmbartimore. Trajtohet gjerësisht jurisprudenca e GJDBE-së në këto fusha dhe sillen për analizë krahasuese raste nga praktika e brendshme që lidhen me zbatimin e MSA-së dhe të ligjeve të përafruara me *acquis*.

Risia kryesore e kësaj pjese krahasuar me konceptimin fillestar është **dimensioni administrativ**. Pjesa më e madhe e së drejtës së BE-së zbatohet në radhë të parë nga administrata kombëtare, dhe vetëm më pas arrin të gjykata në formën e një ankimi ndaj aktit administrativ. Prandaj pjesa trajton të drejtën për administrim të mirë sipas nenit 41 të Kartës, parimet e përgjithshme si standard kontrolli — proporcionalitetin, sigurinë juridike, pritshmëritë legjitime, ndalimin e abuzimit të së drejtës — problematikën e revokimit dhe rikthimit të akteve administrative të kundërligjshme dhe kufijtë e formës së prerë, natyrën «penale» të sanksioneve administrative sipas kriterëve *Engel* me pasojat e saj për *ne bis in idem*, si dhe intensitetin e kontrollit gjyqësor, diskrecionin teknik dhe masat e përkohshme. Këto çështje prekin drejtpërdrejt Kapitullin 5 (Prokurimi publik), Kapitullin 32 (Kontrolli financiar) dhe reformën e administratës publike si pjesë e kriterëve të Kapitullit 24. Kjo pjesë mbulon gjithashtu tri fusha që sot prodhojnë kontencios në rritje: **mbrojtjen e të dhënave dhe rregullimin digjital** (GDPR, Aktin e Shërbimeve Digjitale dhe atë të Tregjeve Digjitale, Aktin për Inteligjencën Artificiale, përfshirë përdorimin e IA-së nga vetë gjyqësori); **mjedisin dhe qasjen në drejtësi** sipas Konventës së Aarhus-it, me lidhjen përkatëse me procedurat e lejimit dhe me veprat penale mjedisore; dhe **mosdiskriminimin** së bashku me elementet e së drejtës sociale të BE-së që kanë ndikim ndërkufitar.

PJESA E TRETË — Zona e Lirisë, Sigurisë dhe Drejtësisë: bashkëpunimi gjyqësor (48 orë)

A. Bashkëpunimi gjyqësor penal (32 orë)

Në këtë pjesë kandidatët njihen me konceptin e bashkëpunimit penal brenda Zonës së Lirisë, Sigurisë dhe Drejtësisë. Kjo zonë rregullohet nga nenet 82–86 TFBE për bashkëpunimin gjyqësor dhe nenet 87–89 TFBE për bashkëpunimin policor. Neni 82(1) parashikon se bashkëpunimi gjyqësor në çështjet penale mbështetet në parimin e njohjes reciproke të gjykimeve dhe vendimeve gjyqësore dhe përfshin përafrimin e legjislacionit të shteteve anëtare në fushat e përmendura në nenin 82(2) dhe në nenin 83. Përafrimi synon jo vetëm krijimin e kushteve për zbatimin e njohjes reciproke, por edhe parandalimin dhe zgjidhjen e konflikteve të juridiksionit, si dhe trajnimin e magjistratëve — element ky që e bën vetë Programin pjesë të logjikës së Traktatit. Neni 83(1) autorizon ndërhyrjen e BE-së në fushat e krimeve të rënda me dimension ndërkufitar përmes direktivave të miratuara me procedurën e zakonshme legjislative, ndërsa neni 83(2) lejon përafrimin e së drejtës penale kur kjo është e domosdoshme për zbatimin efektiv të një politike të Bashkimit në një fushë tashmë të harmonizuar.

Kjo pjesë ndjek një **linjë të vetme logjike**, nga parimet te aktet konkrete:

Fillimisht trajtohen **burimet dhe parimet**: njohja reciproke dhe besimi reciprok me kufijtë e tyre të bazuar në të drejtat themelore, parimi i ligjshmërisë, kompetenca personale aktive dhe pasive, juridiksioni universal, dhe *ne bis in idem* në dimensionin e tij evropian.

Më pas trajtohen **regjimet paralele**: instrumentet e OKB-së dhe të Këshillit të Evropës — ekstradimi, ndihma e ndërsjellë juridike, transferimi i procedimeve dhe i të dënuarve, Konventa e Budapestit dhe ajo e Varshavës. Ky trajtim nuk është historik: deri në anëtarësim dhe, më pas, në marrëdhëniet me vendet e treta, këto mbeten instrumentet e përditshme, dhe aftësia për të

përcaktuar cili regjim zbatohet në një situatë konkrete është një nga rezultatet kryesore të kësaj pjese.

Vijon **bërthama operative**: Urdhri European i Arrestimit dhe njohja reciproke e vendimeve penale, Urdhri European Hetimor dhe provat ndërkufitare, përfshirë paketën e-Evidence dhe problematikën e provës elektronike të marrë jashtë vendit. Këto tema zhvillohen kryesisht në formë punëtorie, me plotësim dhe kontroll formularësh.

Më tej trajtohen **koordinimi dhe aktorët institucionalë**: Eurojust, Europol, Rrjeti Gjyqësor European, Skuadrat e Përbashkëta Hetimore, EPPO dhe OLAF, si dhe zgjidhja e konflikteve të juridiksionit. Trajtohen veçmas **garancitë procedurale të të dyshuarit dhe të drejtat e viktimave**, të cilat përbëjnë kushtin pa të cilin njohja reciproke nuk funksionon dhe njëkohësisht një nga fushat me detyrime më konkrete përafrimi për Shqipërinë.

Së fundi, kjo pjesë mbulon dy fusha të rëndësishme të kriminalitetit ndërkufitar: **krimin kibernetik dhe provën digjitale**, dhe **krimin e organizuar, pastrimin e produkteve të veprës penale dhe rikuperimin e aseteve**, ky i fundit i trajtuar si zinxhir i vetëm — vepra, produkti, gjurmimi, ngrirja, konfiskimi dhe njohja reciproke e urdhrave përkatës.

Në përfundim të kësaj pjese, kandidati ka njohuri të thelluara mbi këtë degë të së drejtës, mbi instrumentet, institucionet dhe jurisprudencën e GJDBE-së, dhe është në gjendje të zgjidhë raste praktike të bashkëpunimit ndërkufitar. Në mënyrë të veçantë, ai kupton **dallimin ndërmjet kontekstit para dhe pas anëtarësimit**: cilat instrumente zbatohen sot, cilat do të zbatohen automatikisht nga dita e anëtarësimit dhe cilat kompetenca e detyrime të reja i linden magjistratit në atë moment.

B. Bashkëpunimi gjyqësor civil (16 orë)

Neni 3 i Traktatit të Bashkimit European parashikon se Bashkimi u ofron qytetarëve një zonë të lirisë, sigurisë dhe drejtësisë pa kufij të brendshëm, në të cilën sigurohet lëvizja e lirë e personave dhe garantohet tregu i brendshëm. Mbi këtë bazë, BE-ja ka zhvilluar bashkëpunimin gjyqësor civil duke ndërtuar ura ndërmjet sistemeve të ndryshme ligjore dhe duke mundësuar komunikim të drejtpërdrejtë ndërmjet autoriteteve gjyqësore.

Objektivat kryesorë të këtij bashkëpunimi janë **siguria juridike dhe aksesit efektiv në drejtësi** për qytetarët dhe bizneset — pra rregulla të parashikueshme për juridiksionin dhe ligjin e zbatueshëm, procedura më të shpejta për njoftimin e akteve dhe marrjen e provave, dhe njohje e ekzekutim i lehtësuar i vendimeve. Ky bashkëpunim mbështetet në parimin e njohjes reciproke, i shoqëruar me masa përafrimi.

Legjislacioni i kësaj fushe është pjesë e Kapitullit 24 (Zona e Lirisë, Sigurisë dhe Drejtësisë), një nga temat kryesore të Grupkapitullit I (Themeloret) në kuadër të negociatave të Shqipërisë. Ky kuadër duhet të bëhet pjesë e rendit të brendshëm jo vetëm nëpërmjet përafrimit, por edhe nëpërmjet zbatimit efektiv nga gjykatat — dhe pikërisht ky zbatim përbën sot treguesin që matet në fazën e kriterëve përmbyllëse.

Kjo pjesë trajton **arkitekturën e përgjithshme** të bashkëpunimit, duke theksuar se ai nuk mbështetet vetëm në aktet e BE-së, por edhe në konventat ndërkombëtare në të cilat BE-ja dhe shtetet anëtare janë palë. Përcaktimi i instrumentit të zbatueshëm ndërmjet të drejtës së BE-së, Konventave të Hagës dhe Konventës së Luganos është çështje me rëndësi praktike të veçantë për një shtet ende jo-anëtar. Trajtohet gjithashtu digjitalizimi i bashkëpunimit dhe rrjetet mbështetëse — Rrjeti Gjyqësor European në çështjet civile dhe tregtare dhe Portali e-Justice.

Në vijim trajtohen tri blloqet operative: **juridiksioni, ligji i zbatueshëm dhe ekzekutimi** në çështjet civile e tregtare, përfshirë Bruksel Ia, Roma I dhe Roma II dhe paaftësinë paguese

ndërkufitare; **çështjet familjare ndërkufitare**, përfshirë përgjegjësinë prindërore, rrëmbimin ndërkombëtar të fëmijëve, detyrimet ushqimore, regjimet pasurore martesore dhe trashëgiminë me Certifikatën Europiane të Trashëgimisë; dhe **procedurat civile europiane**, nga njoftimi i akteve dhe marrja e provave të urdhri evropian i pagesës, padia me vlerë të vogël, titulli ekzekutiv evropian dhe urdhri i bllokimit të llogarive bankare.

Një vend të veçantë zë **jurisprudenca e GJDBE-së**, e cila synon të sigurojë interpretim autonom dhe uniform të nocioneve të këtyre instrumenteve — nocione si «materie civile dhe tregtare», «vendbanimi i zakonshëm» ose «rendi publik» nuk kanë kuptimin e së drejtës kombëtare, dhe kjo është një nga burimet më të shpeshta të gabimit për gjyqtarin që i afrohet për herë të parë kësaj fushe.

Kjo pjesë ofron gjithashtu një analizë krahasuese ndërmjet asaj që realizohet brenda BE-së dhe situatës aktuale të bashkëpunimit gjyqësor të Shqipërisë me vendet anëtare dhe me ato përtej saj, dhe mbyllet me një **simulim të trajtimit të një dosjeje ndërkufitare** nga regjistrimi deri te ekzekutimi.

Grupi i synuar

**Kohëzgjatja
Metodologjia**

Vlerësimi

Gjyqtarë dhe prokurorë që zbatojnë drejtpërdrejt të drejtën e BE-së dhe instrumentet e bashkëpunimit ndërkufitar

92 orë mësimore, të organizuara në tri pjesë

Minimalisht 60% punëtori: analizë rastesh të GJDBE-së dhe GJEDNJ-së, studime rasti ndërkufitare, plotësim formularësh (UEA, UEH, certifikata Bruksel Ia), simulime seancash dhe simulim i kërkesës paragjykimore
Pjesëmarrje aktive, tri detyra bazuar në raste praktike

4. Struktura dhe përmbajtja e detajuar e Programit

Programi zhvillohet gjatë vitit të parë si kurs vjetor, me ngarkesë mësimore prej **92 orësh**, të ndara si më poshtë.

PJESA E PARË — RENDI JURIDIK I BE-së DHE GJYQTARI KOMBËTAR SI GJYQTAR EUROPIAN (16 orë)

Tema 1: Burimet dhe parimet e së drejtës së BE-së (4 orë)

Përshkrim i temës

Në këtë temë kandidatët trajtojnë identifikimin e burimeve të së drejtës së BE-së dhe mënyrën se si ato prodhojnë efekte në praktikë — gjykimi mbi bazën e neneve të Traktatit, të rregulloreve dhe të direktivave — si dhe parimet mbi të cilat mbështetet ky rend juridik. Parimet e efektit të drejtpërdrejtë, të primacitetit dhe të autonomisë procedurale janë sanksionuar në çështjet themelore të Gjykatës së Drejtësisë së Bashkimit European dhe janë bërë pjesë e korpusit normativ të BE-së. Tema u kushton vëmendje të veçantë kufijve të secilit parim, të cilët përbëjnë burimin më të shpeshtë të gabimit në praktikë: direktiva nuk prodhon efekt të drejtpërdrejtë horizontal, ndërsa interpretimi konform nuk mund të shkojë deri në interpretim *contra legem*. Trajtohet gjithashtu përgjegjësia shtetërore për shkelje të së drejtës së BE-së, përfshirë përgjegjësinë që lind nga vendimet e gjykatave të shkallës së fundit — çështje që e prek drejtpërdrejt vetë magistratin.

Pyetje vetëstudimore

- Si zbatohet e drejta europiane në rendin e brendshëm?
- Çfarë duhet të bëj nëse konstatoj se ligji i brendshëm bie ndesh me të drejtën e BE-së?
- Cili është dallimi ndërmjet mosaplikimit të normës kombëtare dhe shfuqizimit të saj?
- Kur mund të mbështetet një individ drejtpërdrejt në një direktivë dhe kundër kujt?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Burimet e së drejtës europiane: e drejta parësore, e drejta e derivuar, parimet e përgjithshme, marrëveshjet ndërkombëtare
- Efekti i drejtpërdrejtë: kushtet, dallimi vertikal/horizontal, nocioni i «emanacionit të shtetit»
- Primaciteti dhe teknika e mosaplikimit të normës kombëtare në konflikt
- Interpretimi konform dhe kufiri *contra legem*
- Përgjegjësia shtetërore për shkelje të së drejtës së BE-së, përfshirë shkeljet me origjinë gjyqësore
- Autonomia procedurale kombëtare dhe kufijtë e saj: parimet e efektivitetit dhe të ekuivalencës

Metodologjia

Diskutim interaktiv i bazuar në kazuse dhe praktikë gjyqësore të shpërndara paraprakisht. Kandidatët ftohen të kryejnë kërkime të pavarura në burimet zyrtare online — EUR-Lex dhe CURIA — dhe të demonstrojnë në klasë gjetjen e versionit të konsoliduar të një akti dhe të jurisprudencës përkatëse për të.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1 — Efekti i drejtpërdrejtë i direktivës

Supozoni se Shqipëria është anëtare e BE-së dhe legjislacioni european zbatohet në Shqipëri. Kompania A merr pjesë në një tender të hapur nga Bashkia e Beratit. Procedurat e prokurimit rregullohen nga ligji për prokurimin publik dhe nga Direktiva 2014/24/BE. Kompania A

skualifikohet me arsyetimin se oferta e saj ishte anomalisht e ulët. Skualifikimi u krye pa i kërkuar me shkrim shpjegime ofertuesit. Detyrimi për t'i kërkuar shpjegime ofertuesit nuk parashikohet nga ligji i brendshëm, por parashikohet shprehimisht nga neni 69 i direktivës.

Pyetje për diskutim

- A mund ta zbatojë gjykata drejtpërdrejt dispozitën e direktivës? Kundër kujt?
- A ndikon në përgjigje fakti se autoriteti kontraktor është njësi e vetëqeverisjes vendore?
- A duhet ta shpallë gjykata të pavlefshme procedurën e tenderimit ndaj Kompanisë A, apo mjafton dëmshpërblimi?
- A duhet t'i drejtohet gjykata GJDBE-së me pyetje paragjykimore?

Kazusi 2 — Efekti i drejtpërdrejtë i Traktatit dhe mosaplikimi i ligjit

Një grup kompanish transporti detar, të themeluara në një shtet tjetër anëtar, kundërshtojnë një ligj të ri kombëtar që kufizon të drejtën për të vepruar në sektorin e transportit detar vendas. Ato pretendojnë se ligji shkel lirinë e themelimit sipas nenit 49 TFBE.

Pyetje për diskutim

- A mund të mbështetet gjyqtari drejtpërdrejt në nenin 49 TFBE për të mbrojtur të drejtat e këtyre kompanive?
- A duhet të presë gjykata shfuqizimin e ligjit kombëtar nga organi kompetent?
- Çfarë ndryshon nëse e drejta e brendshme ia rezervon këtë kompetencë ekskluzivisht Gjykatës Kushtetuese?
- A duhet bërë referim paragjykimor?

Kazusi 3 — Autonomia procedurale dhe afatet

Kompania «Verde» importon mollë nga Greqia dhe ka paguar vazhdimisht një tarifë për inspektim fitosanitar, e cila sipas jurisprudencës së GJDBE-së përbën masë me efekt ekuivalent me detyrimet doganore. Kompania ngre padi në gjykatën administrative për pavlefshmërinë e vendimit, rimbursimin e shumës dhe interesat. Kërkesa rrëzohet pasi kishin kaluar afatet e ankimit sipas Kodit të Procedurave Administrative.

Pyetje për diskutim

- A jeni dakord me vendimin e gjykatës?
- A mund të pretendohet shkelja e së drejtës së BE-së pavarësisht afateve procedurale të brendshme?
- Cili parim vjen në ndihmë dhe cilat janë kufijtë e tij?
- A ndryshon përgjigja nëse afati ishte objektivisht i pamundur për t'u respektuar, sepse shkelja u bë e njohur vetëm pas një vendimi të GJDBE-së?

Kazusi 4 — Përgjegjësia shtetërore për vendimin gjyqësor

Gjykata e Lartë vendos përfundimisht një çështje duke zbatuar një dispozitë kombëtare qartësisht të papajtueshme me një rregullore të BE-së, pa bërë referim paragjykimor dhe pa e arsyetuar mosreferimin. Pala e dëmtuar ngre padi për dëmshpërblim kundër shtetit.

Pyetje për diskutim

- A ekziston përgjegjësi shtetërore për vendimin e një gjykate të shkallës së fundit?
- Cilat janë kushtet e kësaj përgjegjësie dhe cila gjykatë e shqyrton padinë?
- Si pajtohet kjo me parimin e formës së prerë të vendimit gjyqësor?

Praktikë gjyqësore për diskutim

Lexoni me vëmendje vendimet e mëposhtme dhe diskutoni parimet kryesore që lidhen me zbatimin e së drejtës së BE-së:

- Van Gend en Loos, 26/62 — *efekti i drejtpërdrejtë*
- Costa k. ENEL, 6/64 — *primaciteti*
- Internationale Handelsgesellschaft, 11/70 — *primaciteti ndaj normës kushtetuese*
- Simmenthal, 106/77 — *detyrimi i çdo gjykate për të mos aplikuar normën në konflikt*
- Marleasing, C-106/89 — *interpretimi konform*
- Faccini Dori, C-91/92 — *mosnjohja e efektit horizontal të direktivave*
- Foster k. British Gas, C-188/89 — *nocioni i emanacionit të shtetit*
- Francovich dhe Bonifaci, C-6/90 dhe C-9/90 — *përgjegjësia shtetërore*
- Köbler, C-224/01 — *përgjegjësia për vendimin e gjykatës së shkallës së fundit*
- Rewe, 33/76 dhe Comet, 45/76 — *autonomia procedurale, efektiviteti dhe ekuivalenca*

Tema 2: Zbatimi i MSA-së dhe i legjislacionit të përafruar (2 orë)

Përshkrim i temës

Kandidatët trajtojnë zbatimin praktik të MSA-së dhe të legjislacionit shqiptar të përafruar me *acquis* të BE-së. Fokusi vendoset mbi dy pyetje operative: a ka efekt të drejtpërdrejtë një dispozitë e MSA-së, dhe çfarë do të thotë konkretisht interpretim pro-europian i ligjit të përafruar. Kandidatët dallojnë detyrimet dhe rolin e gjyqtarit kombëtar para dhe pas anëtarësimit, si dhe kufirin kryesor të fazës aktuale: jurisprudenca e GJDBE-së është burim autoritar interpretimi, por jo detyrues, dhe referimi paragjykimor nuk është ende i disponueshëm. Duke qenë se tema zhvillohet në dy orë, ajo nuk trajton strukturën e MSA-së në tërësi — kjo i lihet punës përgatitore individuale — por përqendrohet te metoda e punës me normën e përafruar.

Pyetje vetëstudimore

- Çfarë synon MSA-ja dhe cilat fusha rregullon?
- A krijojnë nenet e MSA-së të drejta mjaftueshëm të qarta, të sakta dhe të pakushtëzuara për t'u zbatuar drejtpërdrejt nga gjykata kombëtare?
- Çfarë do të thotë interpretim pro-europian i ligjeve të përafruara dhe ku janë kufijtë e tij?
- Si identifikohet direktiva ose rregullorja burimore e një dispozite të ligjit shqiptar?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- MSA-ja si burim i së drejtës së brendshme; kushtet e efektit të drejtpërdrejtë të dispozitave të marrëveshjeve ndërkombëtare
- Transpozimi i *acquis* në sistemin ligjor shqiptar dhe teknikat e identifikimit të aktit burimor
- Interpretimi konform i ligjit të përafruar; përdorimi dhe kufijtë e jurisprudencës së GJDBE-së para anëtarësimit
- Kompetenca *ratione temporis*: trajtimi i marrëdhënieve të lindura para anëtarësimit
- Praktika e Gjykatës Kushtetuese dhe e Gjykatës së Lartë lidhur me zbatimin e legjislacionit të përafruar

Metodologjia

Prezantim i shkurtër nga kandidatët mbi strukturën e MSA-së dhe fazën aktuale të negociatave (punë përgatitore), i pasuar nga diskutimi i kazuseve dhe i praktikës gjyqësore të brendshme.

Ushtrim praktik: kandidatëve u jepet një dispozitë e një ligji shqiptar dhe u kërkohet të identifikojnë aktin burimor të BE-së, të gjejnë jurisprudencën përkatëse në CURIA dhe të formulojnë interpretimin konform të dispozitës.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1 — Efekti i drejtpërdrejtë i MSA-së

Kompania Z importon produkte kozmetike nga Italia. Avokatët e kanë orientuar se nuk duhet të paguajë më tarifë doganore, pasi kanë kaluar afatet e parashikuara në MSA për eliminimin gradual të tarifave. Dogana kërkon pagimin e tarifës 20%, duke shpjeguar se nuk ka dalë asnjë akt i brendshëm që të konfirmojë eliminimin.

Pyetje për diskutim

- A nevojitet akt i brendshëm zbatues, apo mjafton vetë MSA-ja?
- A plotëson dispozita përkatëse e MSA-së kushtet e efektit të drejtpërdrejtë?
- A mund ta anulojë gjykata vendimin e organit administrativ?

Kazusi 2 — Fusha e zbatimit racione personae

Murat dhe Luka janë punonjës të fasonerisë «Scarpe» në Shkodër; njëri punon si specialist dizajni, tjetri si supervizor. Murati është shtetas i Bangladeshit, Luka shtetas italian. Në të njëjtat pozicione punon edhe staf shqiptar. Gjatë punës mësojnë se pagat e tyre janë më të ulëta se ato të kolegëve shqiptarë. Të dy i drejtohen Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi; Murati ngre gjithashtu padi në gjykatën e juridiksionit të përgjithshëm në Tiranë.

Pyetje për diskutim

- A rregullohen këto marrëdhënie nga MSA-ja? A është i njëjtë trajtimi për të dy punonjësit?
- Cili është ligji kombëtar i zbatueshëm dhe a ofron ai mbrojtje më të gjerë se MSA-ja?
- Si do të veprojë gjykata në secilin rast?

Shënim për trajnerin: qëllimi pedagogjik i kazusit është pikërisht dallimi ndërmjet dy punonjësve. Klauzola e mosdiskriminimit në kushtet e punës sipas MSA-së ka fushë të kufizuar zbatimi racione personae. Kandidatët duhet ta zbulojnë vetë këtë dallim dhe të konstatojnë se mbrojtja e Muratit buron nga legjislacioni i brendshëm kundër diskriminimit, jo nga MSA-ja. Pa këtë dallim, kazusi e humbet vlerën.

Kazusi 3 — Tarifat e detyrueshme profesionale

Shqipëria miraton ligjin për profesionin e arkitektit, i cili vendos tarifa minimale dhe maksimale të detyrueshme për ofrimin e shërbimit, si për arkitektët vendas ashtu edhe për ata të huaj.

Arkitekti M, i themeluar në një shtet anëtar, ka fituar të drejtën e projektimit të një objekti dhe e kundërshton kufizimin në gjykatë, duke pretenduar papajtueshmëri me MSA-në.

Pyetje për diskutim

- A bie çështja brenda fushës së veprimit të MSA-së dhe në cilën dispozitë konkretisht?
- A do të ishte i njëjtë rezultati nëse Shqipëria do të ishte shtet anëtar?
- A ka rëndësi që kufizimi zbatohet njësoj për vendasit dhe për të huajt?

Praktikë gjyqësore për diskutim

Lexoni me vëmendje vendimet e mëposhtme dhe diskutoni pikat kryesore që lidhen me zbatimin e MSA-së në të drejtën e brendshme:

- Demirel, 12/86 — *efekti i dispozitave të marrëveshjeve të asociimit*
- Simutenkov, C-265/03 — *efekti i drejtpërdrejtë i klauzolës së mosdiskriminimit*
- Pokrzeptowicz-Meyer, C-162/00 — *kushtet e punës dhe marrëveshja e asociimit*
- Ynos kft k. János Varga, C-302/04 — *kompetenca racione temporis para anëtarësimit*

- Komisioni k. Gjermanisë, C-377/17 — *tarifat minimale të profesioneve; krahasim me Kazusin 3*
- Merushe Shpata, Gjykata e Lartë, nr. 31001-03553-2014
- «Shoqata e konsumatorëve», Gjykata Kushtetuese, vendim nr. 30, datë 02.11.2022
- «Hidrokarburet», Gjykata Kushtetuese, vendim nr. 24, datë 24.07.2009

Tema 3: Sistemi gjyqësor i BE-së dhe procedura paragjykimore (6 orë, nga të cilat 2 orë detyrë praktike)

Përshkrim i temës

Në këtë temë shpjegohet organizimi i Gjykatës së Drejtësisë së Bashkimit Europian, subjektet dhe llojet e procedurave para saj. GJDBE-ja ka rol thelbësor në sigurimin e zbatimit uniform të së drejtës së BE-së në të gjitha shtetet anëtare. Mjeti kryesor për këtë qëllim është procedura e vendimit paragjykimor, përmes së cilës Gjykata merr pyetje nga gjykatat kombëtare për interpretimin e dispozitave të së drejtës së BE-së ose për vlefshmërinë e akteve të institucioneve. Ky mekanizëm forcon bashkëpunimin ndërmjet gjykatave kombëtare dhe GJDBE-së, garanton siguri juridike dhe shmang interpretimet divergjente të së drejtës europiane. Procedura është komplekse dhe është shtjelluar nëpërmjet jurisprudencës së GJDBE-së ndër vite. Prandaj trajtohen situatat kur gjykata kombëtare e nis procedurën, mënyra e formulimit të pyetjes dhe efekti i vendimit të GJDBE-së mbi vendimmarrjen konkrete. Tema është konceptuar si temë aftësuese, jo informuese: dy nga gjashtë orët i kushtohen hartimit të një kërkesë paragjykimore, e cila është pjesë e vlerësimit.

Pyetje vetëstudimore

- Si është organizuar sistemi gjyqësor i BE-së dhe cilat padi mund të ngrihen para tij?
- Kur gjykata kombëtare duhet, mund, ose nuk është e detyruar të bëjë pyetje paragjykimore?
- Përse referimi është i detyrueshëm për gjykatat e shkallës së fundit dhe cilat janë përjashtimet?
- Çfarë ndodh me çështjen kombëtare gjatë kohës që pritet përgjigja e GJDBE-së?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Organizimi dhe funksionimi i sistemit gjyqësor të BE-së; llojet e procedurave
- Nocioni autonom i «gjykatës» që legjitimohet të bëjë referim
- Kriteret kur referimi është fakultativ dhe kur i detyrueshëm; përjashtimet sipas *CILFIT* dhe përditësimi i tyre me *Consortio*
- Monopoli i GJDBE-së për shpalljen e pavlefshmërisë së akteve të BE-së
- Kriteret formale dhe përmbajtësore për formulimin e pyetjes; struktura e kërkesës dhe përshkrimi i kuadrit faktik e juridik
- Procedura urgjente (PPU) dhe procedura e përshpejtuar; pezullimi i gjykimit kombëtar dhe masat e përkohshme
- Efekti i vendimit paragjykimor mbi çështjen konkrete dhe mbi çështjet e tjera; kufizimi i efekteve në kohë

Metodologjia

Diskutim interaktiv mbi bazën e leximeve paraprake: Traktatet, Statuti i Gjykatës, Rregullorja e Procedurës dhe Rekomandimet e GJDBE-së drejtuar gjykatave kombëtare mbi paraqitjen e kërkesave paragjykimore, të cilat përbëjnë udhëzuesin praktik më të dobishëm për këtë temë.

Kandidatëve u kërkohet të diskutojnë në mënyrë të përmblendhur organizimin dhe funksionimin e sistemit gjyqësor europian, dhe më pas, mbi bazën e kazuseve të shpërndara, të vendosin nëse duhet apo jo bërë referim.

Detyrë në klasë (2 orë): hartimi i një kërkesë të plotë paragjykimore mbi një rast real — përshkrimi i fakteve, i kuadrit juridik kombëtar, i arsyeve të referimit dhe formulimi i pyetjeve. Detyra vlerësohet dhe komentohet individualisht.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1 — Formulimi i saktë i pyetjes

Kompania JCC u themelua dhe u regjistrua në Itali për të ofruar shërbime ndërmjetësimi. Sipas statutit, veprimtaria e saj përfshinte ndërmjetësimin midis ofertës dhe kërkesës në tregun e punës dhe vënien në dispozicion të punonjësve të përkohshëm për palë të treta. Shoqëria zbulon se nuk mund ta ofrojë këtë shërbim, pasi sipas ligjit ky ndërmjetësim mund të kryhet vetëm nga agjenci publike. Në procedurat para gjykatës së Milanos, JCC argumenton se ndalimi bie ndesh me të drejtën e Bashkimit Europian. Gjykata kombëtare i drejton Gjykatës dy pyetje:

1. A mund të konsiderohen normat kombëtare mbi ndërmjetësimin e punës dhe punën e përkohshme, të cilat lidhen me rendin publik pasi synojnë mbrojtjen e interesave të punëtorëve dhe të ekonomisë kombëtare, si ushtrim i autoritetit publik në kuptimin e dispozitave përkatëse të Traktatit?
2. A bie ligji italian ndesh me këto dispozita dhe a duhet shfuqizuar ai nga gjykata kompetente, në rastin konkret nga Gjykata e Kasacionit?

Pyetje për diskutim

- Cila nga dy pyetjet është formuluar saktë dhe pse?
- Riformuloheni pyetjen e dytë në mënyrë të pranueshme.
- Çfarë e bën një pyetje të papranueshme: formulimi, apo objekti i saj?

Kazusi 2 — Hartimi i pyetjes

Ligji shqiptar përcakton se një nga kushtet për dhënien e licencës për disa veprimtari tregtare është që personi fizik që e ushtron veprimtarinë të jetë shtetas shqiptar. Bazuar në këtë rregullim, K-së nuk iu dha licenca, sepse ishte shtetas belg. Ai nisi procedurat gjyqësore duke pretenduar se ky kusht bie ndesh me nenin 45(2) TFBE, sipas të cilit liria e lëvizjes së punëtorëve nënkupton heqjen e çdo diskriminimi mbi bazën e shtetësisë.

Pyetje për diskutim

- Formuloni pyetjen që do t'i drejtonit GJDBE-së.
- A duhet të përfshihet në pyetje vlerësimi i proporcionalitetit, apo ai i mbetet gjykatës referuese?
- Cilat elemente të kuadrit faktik dhe juridik duhet të përshkruani domosdoshmërisht në kërkesë?

Kazusi 3 — Vlefshmëria e aktit të BE-së

Gjyqtarja R e konsideron nenin X të një rregulloreje të BE-së të pavlefshëm dhe synon ta zgjidhë mosmarrëveshjen pa e marrë parasysh këtë dispozitë.

Pyetje për diskutim

- A duhet të bëjë referim? A ka zgjidhje tjetër?
- A ndryshon përgjigja nëse ajo gjykon në shkallë të parë?

- Çfarë mund të bëjë ajo për të mbrojtur palët gjatë kohës që pret përgjigjen?

Kazusi 4 — Referimi i detyrueshëm dhe akti i qartë

Gjykata e Lartë gjykon një çështje ku zbatohet një direktivë. Palët nuk kanë ngritur asnjë pretendim mbi të drejtën e BE-së. Gjyqtari relator konstaton se GJDBE-ja ka vendosur tashmë mbi një çështje të ngjashme, por jo identike, dhe se dy gjykata apeli të shteteve anëtare kanë arritur në zgjidhje të kundërta për të njëjtën dispozitë.

Pyetje për diskutim

- A është gjykata e detyruar të bëjë referim edhe pse palët nuk e kanë kërkuar?
- A vlen përjashtimi i «aktit të qartë» kur ekziston divergjencë ndërmjet gjykatave kombëtare?
- Si duhet arsyetuar vendimi për të mos bërë referim?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- CILFIT, 283/81 — *përjashtimet nga detyrimi i referimit*
- Consorzio Italian Management, C-561/19 — *përditësimi i CILFIT dhe detyrimi i arsyetimit*
- Foto-Frost, 314/85 — *monopoli i GJDBE-së mbi shpalljen e pavlefshmërisë*
- Lyckeskog, C-99/00 — *nocioni i gjykatës së shkallës së fundit*
- Syfait, C-53/03 — *nocioni autonom i «gjykatës»*
- Benedetti k. Munari, 52/76 — *efekti detyrues i vendimit paragjykimor*
- Zuckerfabrik, C-143/88 dhe C-92/89 — *masat e përkohshme gjatë referimit*
- Rekomandimet e GJDBE-së drejtuar gjykatave kombëtare mbi paraqitjen e kërkesave paragjykimore (*dokument praktik, i domosdoshëm për detyrën*)

Tema 4: Të drejtat themelore, shteti i së drejtës dhe besimi reciprok (4 orë)

Përshkrim i temës

Karta e të Drejtave Themelore të BE-së mori fuqi detyruese me Traktatin e Lisbonës dhe u bë pjesë e së drejtës parësore të Bashkimit. Që atëherë ajo ka evoluar dhe sot ekzistojnë qindra vendime ku Karta shërben si mjet për interpretimin e së drejtës së BE-së dhe si standard për verifikimin e ligjshmërisë së akteve të BE-së ose të shteteve anëtare kur këto zbatojnë të drejtën e BE-së.

Në këtë temë trajtohet përmbajtja e Kartës, duke e krahasuar me Konventën Europiane të të Drejtave të Njeriut dhe me të drejtat e parashikuara në Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë. Trajtohen çështjet kryesore që lidhen me zbatimin e saj — veçanërisht përcaktimi i fushës së zbatimit, i cili përbën vështirësinë praktike më të madhe — detyrat që i linden gjyqtarit kombëtar, si dhe ndërveprimi i instrumenteve të mbrojtjes në rastet konkrete.

Ora e fundit e temës i kushtohet dimensionit institucional të të drejtave themelore. Nenet 2 dhe 19(1) TBE dhe neni 47 i Kartës e kanë bërë vetë pavarësinë e gjyqësorit objekt kontrolli sipas së drejtës së BE-së, me një pasojë praktike të drejtpërdrejtë: mangësitë sistematike në një shtet anëtar mund të bllokojnë njohjen reciproke. Kështu tema mbyllet aty ku fillon Pjesa 3, duke krijuar urën ndërmjet mbrojtjes së të drejtave themelore dhe bashkëpunimit gjyqësor.

Pyetje vetëstudimore

- Si mbrohen të drejtat themelore në BE?
- A ka dallim ndërmjet të drejtave të parashikuara nga Karta, nga KEDNJ-ja dhe nga Kushtetuta?

- A ekziston hierarki ndërmjet instrumenteve të mbrojtjes së të drejtave të njeriut?
- Kur mund të zbatohet gjyqtari standardin kombëtar më të lartë të mbrojtjes?
- Përse pavarësia e gjyqtarit është çështje e së drejtës së BE-së dhe jo vetëm e së drejtës kombëtare?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Karta e të Drejtave Themelore: struktura, përmbajtja dhe vlera juridike
- Fusha e zbatimit sipas nenit 51: çfarë do të thotë «zbatim i së drejtës së BE-së»
- Kufizimet e lejuara sipas nenit 52 dhe testi i proporcionalitetit
- Dallimi ndërmjet të drejtave dhe parimeve; kur një dispozitë e Kartës mund të zbatohet në marrëdhënie midis privatëve
- Ndërveprimi Kartë – KEDNJ – Kushtetutë; standardi më i lartë i mbrojtjes dhe kufijtë e tij
- Aderimi i BE-së në KEDNJ dhe Opinioni 2/13
- Nenet 2 dhe 19(1) TBE: pavarësia gjyqësore si kërkesë e së drejtës së BE-së
- Besimi reciprok dhe përjashtimet e tij: kur mangësitë sistemike bllokojnë njohjen reciproke
- Roli i GJDBE-së dhe i gjyqtarit kombëtar në mbrojtjen e të drejtave themelore

Metodologjia

Metodologji interaktive, e mbështetur mbi punën përgatitore të kandidatëve. Ata lexojnë paraprakisht tekstin e Kartës, Shpjegimet zyrtare të saj dhe praktikën gjyqësore të paraqitur në program. Diskutohen kazuset dhe zërthehet koncepti i zbatimit të Kartës duke e krahasuar me veshjen e gjyqtarit: këmisha është KEDNJ-ja, xhaketa Kushtetuta kombëtare dhe toga Karta e BE-së.

Shënim metodologjik: metafora e veshjes është e dobishme për të mbajtur mend bashkëjetesën e tri niveleve, por mund të krijojë përshtypjen e gabuar se Karta qëndron gjithmonë «sipër». Rekomandohet që trajneri ta plotësojë me sqarimin se toga vishet vetëm në raste të caktuara — pikërisht kur zbatohet e drejta e BE-së — dhe se në disa situata, siç ilustron Melloni, ajo kufizon përdorimin e xhaketes.

Tema përmbillet me përgatitjen e një detyre që kombinon aspekte të trajtuara edhe në temat e tjera të kësaj pjese. Kjo detyrë është pjesë e vlerësimit të kandidatëve.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1 — Diskrecioni i shtetit anëtar dhe zbatimi i Kartës

Pasuritë e X-it janë ngrirë në bazë të një rregulloreje të BE-së mbi masat kufizuese. Rregullorja parashikon lirimin e fondeve të ngrira për të paguar ofrimin e shërbimeve ligjore; sipas klauzolës përkatëse, autoritetet kombëtare kompetente «mund» të autorizojnë lirimin. X kërkoi lirimin nga autoriteti kombëtar kompetent për të paguar tarifat e avokatit që do të kundërshtonte vetë vendimin e ngrirjes. Autoriteti kombëtar e refuzoi kërkesën dhe deklaroi se Karta nuk zbatohet për kërkesa të këtij lloji, sepse rregullorja u lë diskrecion shteteve anëtare.

Pyetje për diskutim

- A është i saktë qëndrimi i autoritetit kompetent?
- A e përjashton ekzistenca e diskrecionit zbatimin e Kartës?
- Cili nen i Kartës është i zbatueshëm dhe cilat janë argumentet tuaja?

Kazusi 2 — Fusha e zbatimit dhe natyra e sanksionit

Sipas legjislacionit tatimor të një shteti anëtar, profesionistët që ofrojnë shërbime duhet të lëshojnë faturë ku tregohet, ndër të tjera, shuma e shpërblimit. Në rast moslëshimi të këtij dokumenti,

administrata tatimore vendos një gjobë administrative të barabartë me shumën e shpërblimit. Në vitin 2013 ky rregullim ndryshohet: gjoba bëhet e barabartë me 30% të shumës së shpërblimit dhe zbatohet për shkeljet e kryera pas 1 marsit 2013. Në vitin 2012 administrata tatimore kryen kontroll mbi regjistrat dhe llogaritë bankare të avokatit L, i cili nuk kishte lëshuar fatura, dhe i vendos gjobë sipas regjimit të vjetër. L ankohet para gjykatës administrative kompetente dhe kërkon uljen e gjobës, duke iu referuar aktit të vitit 2013 në lidhje me nenin 49(1) të Kartës — parimi i zbatimit retroaktiv të dënimit më të butë.

Pyetje për diskutim

- A hyn rasti brenda fushës së zbatimit të së drejtës së BE-së? Përse?
- A zbatohet Karta e të Drejtave Themelore në këtë rast? A zbatohet KEDNJ-ja?
- A ka natyrë «penale» kjo gjobë administrative dhe cilat janë pasojat e këtij cilësimi?

Kazusi 3 — Të drejtat themelore dhe besimi reciprok

Autoriteti gjyqësor i një shteti anëtar kërkon dorëzimin e një personi mbi bazën e një urdhri europian arresti. Mbrojtja paraqet raporte ndërkombëtare që dëshmojnë mangësi sistemike në pavarësinë e gjyqësorit të shtetit lëshues, si dhe kushte të papërshtatshme në sistemin e paraburgimit të tij.

Pyetje për diskutim

- A mjafton konstatimi i mangësive sistemike për të refuzuar dorëzimin?
- Cilat hapa duhet të ndjekë gjykata para se të vendosë?
- Cili është standardi i provës dhe mbi kë bie barra e tij?
- Si pajtohet ky kontroll me parimin e besimit reciprok?

Kazusi 4 — Konflikti i standardeve të mbrojtjes

Një shtet anëtar zbaton një direktivë të BE-së duke parashikuar në ligjin e brendshëm garanci procedurale më të gjera se ato të kërkuara nga direktiva, të cilat burojnë nga kushtetuta e tij. Zbatimi i standardit më të lartë do ta bënte të pamundur ekzekutimin e një vendimi të njohur reciprokisht.

Pyetje për diskutim

- A mund të zbatohet gjykata standardin kushtetues më të lartë?
- A ndryshon përgjigja nëse fusha është harmonizuar plotësisht apo vetëm minimalisht?
- Ku qëndron kufiri ndërmjet identitetit kushtetues kombëtar dhe primacitetit të së drejtës së BE-së?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- Åkerberg Fransson, C-617/10 — *fusha e zbatimit të Kartës*
- Siragusa, C-206/13 — *kufijtë e fushës së zbatimit*
- N.S. dhe M.E., C-411/10 dhe C-493/10 — *besimi reciprok dhe mangësitë sistemike*
- Digital Rights Ireland, C-293/12 dhe C-594/12 — *proporcionaliteti i kufizimeve*
- Association de médiation sociale (AMS), C-176/12 — *të drejtat kundrejt parimeve*
- Egenberger, C-414/16 — *zbatimi i Kartës midis privatëve*
- Melloni, C-399/11 — *kufijtë e standardit kombëtar më të lartë*
- M.A.S. dhe M.B. («Taricco II»), C-42/17 — *identiteti kushtetues dhe ligjshmëria penale*
- ASJP, C-64/16 — *pavarësia gjyqësore sipas nenit 19(1) TBE*
- A.K. e të tjerë, C-585/18, C-624/18 dhe C-625/18 — *kriteret e gjykatës së pavarur*

- Republika, C-896/19 — *mosprapambetja në standardet e shtetit të së drejtës*
- Aranyosi dhe Căldăraru, C-404/15 dhe C-659/15 PPU — *testi dyfazor*
- Minister for Justice and Equality (LM), C-216/18 PPU — *pavarësia e gjykatës lëshuese*
- Opinioni 2/13 — *aderimi i BE-së në KEDNJ*

Vlerësimi i Pjesës

Vlerësimi mbështetet në pjesëmarrjen aktive dhe në dy produkte të shkruara, të cilat prodhohen gjatë vetë orëve mësimore:

Komponenti	Përmbajtja	Pesha
Pjesëmarrja aktive	Diskutimi i kazuseve, puna përgatitore, prezantimet e shkurtra	30%
Kërkesa paragjykimore	Detyrë në klasë, Tema 3: faktet, kuadri juridik, arsyet e referimit, formulimi i pyetjeve	35%
Detyra përmbyllëse	Tema 4: zgjidhje e arsyetuar e një rasti që kombinon burimet, parimet dhe standardin e të drejtave themelore	35%

Kriteret e vlerësimit të detyrave

- Identifikimi i saktë i normës së zbatueshme dhe i natyrës së saj
- Saktësia e cilësimit juridik dhe e citimit të jurisprudencës
- Struktura dhe qartësia e arsyetimit; formulimi i pyetjes në mënyrë abstrakte dhe të pranueshme
- Vetëdija për kufijtë: çfarë i takon GJDBE-së dhe çfarë gjykatës referuese

Burime dhe materiale pune

- EUR-Lex — *legjislacioni i BE-së, versionet e konsoliduara, tabelat e transpozimit*
- CURIA — *jurisprudenca e GJDBE-së, me kërkim sipas numrit të çështjes dhe fjalëve kyçe*
- HUDOC — *jurisprudenca e GJEDNJ-së*
- Shpjegimet zyrtare të Kartës së të Drejtave Themelore
- Rekomandimet e GJDBE-së drejtuar gjykatave kombëtare mbi kërkesat paragjykimore
- Manuali i Agjencisë së BE-së për të Drejtat Themelore (FRA) mbi zbatimin e Kartës nga gjykatat kombëtare
- Materialet e EJTN-së për të drejtën e BE-së dhe procedurën paragjykimore

Vlerësimi i Pjesës së Parë — shënim

Detyrat e kësaj pjese vlerësohen sipas kriterëve të mësipërme dhe përbëjnë njërin nga tri detyrat e parashikuara për të gjithë Programin.

PJESA E DYTË — TREGU I BRENDSHËM DHE E DREJTA ADMINISTRATIVE EUROPIANE (28 orë)

Tema 1: Tregu unik — koncepti, teknikat rregullatore dhe parimet themelore (4 orë)

Përshkrim i temës

Tregu Unik i Bashkimit European është një nga arritjet më të rëndësishme të integritetit europian, i bazuar mbi heqjen e barrierave tregtare dhe krijimin e një hapësire të vetme ekonomike ku qarkullojnë lirshëm mallrat, shërbimet, kapitali dhe personat. Ky koncept synon të sigurojë efikasitet ekonomik, konkurrencë të ndershme dhe zhvillim të qëndrueshëm në të gjithë territorin e BE-së. Funksionimi i tregut unik mbështetet mbi parime themelore si liria e lëvizjes, mosdiskriminimi mbi bazën e kombësisë, trajtimi i barabartë i operatorëve ekonomikë, si dhe siguria juridike dhe transparenca. Përmes këtyre parimeve, BE garanton jo vetëm integritet ekonomik, por edhe forcimin e kohezionit social dhe politik ndërmjet shteteve anëtare.

Pyetje vetëstudimore

Si kontribuon gjyqtari kombëtar në zhvillimin e tregut unik?

Cili është ndikimi në ligjet kombëtare

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Kuadri ligjor i BE-së dhe MSA;
- Parimet bazë si parimi i mosdiskriminimit, njohja e ndërsjellë dhe heqja e kufizimeve që pengojnë tregtinë e lirë;
- Koncepti i katër lirive themelore dhe lidhja e tyre me politika në fushën e konkurrencës, mbrojtjes të konsumatorit, prokurimit publik dhe pronësisë intelektuale.
- Ndikimi në legjislacionin kombëtar

Metodologjia

Tema do të trajtohet nëpërmjet prezantimeve nga pedagogu, punë e pavarur dhe diskutimi i pyetjeve të parashtruara në program duke e ndërlidhur me diskutimet që janë zhvilluar gjatë pjesës së parë dhe duke u mbështetur tek disa kocepte të sqaruara në temat e para.

Pyetje për diskutim

Si rregullohet lëvizja e lirë mallrave, shërbimeve personave dhe kapitalit, referoni bazën ligjore, nenet e traktati, aktet dytësore?

A parashikon MSA të njejtat rregullime si Traktati i Funksionimit të BE në lidhje me liritë e tregut?

Kazuse për diskutim

Kazusi 1 — Harmonizimi shterues dhe norma kombëtare më mbrojtëse

Pas transpozimit të një direktive që harmonizon në mënyrë shteruese kërkesat e etiketimit për një kategori produktesh, shteti anëtar X mban në fuqi një dispozitë kombëtare që kërkon një paralajmërim shtesë, duke e justifikuar me një nivel më të lartë mbrojtjeje të konsumatorit. Një importues nga shteti anëtar Y gjobitet për mosrespektim të kësaj kërkesë dhe e kundërshton gjobën, duke u mbështetur njëkohësisht në direktivë dhe në nenin 34 TFBE.

Pyetje për diskutim

- Kur një fushë është harmonizuar në mënyrë shteruese, a mund të mbështetet gjykata drejtpërdrejt në nenin 34 TFBE, apo duhet të gjykojë vetëm mbi bazën e aktit të harmonizimit?
- A ndryshon përgjigja nëse harmonizimi është minimal dhe direktiva lejon shprehimisht standarde më të rrepta?
- Cili është roli i klauzolave mbrojtëse të nenit 114, paragrafët 4–6, TFBE dhe kush i kontrollon ato?
- Çfarë duhet të verifikojë gjykata para se ta lërë pa zbatim dispozitën kombëtare?

Kazusi 2 — Situata thjesht e brendshme dhe diskriminimi i kundërt

Zejtari A, shtetas dhe rezident i shtetit anëtar X, ofron shërbime vetëm brenda territorit të X-it. Legjislacioni i X-it i imponon atij një certifikim të kushtueshëm, ndërsa ofruesit e të njëjtit shërbim të vendosur në shtete të tjera anëtare pranohen mbi bazën e njohjes reciproke, pa këtë certifikim. A ankimon vendimin e organit kompetent, duke pretenduar shkelje të lirisë së ofrimit të shërbimeve.

Pyetje për diskutim

- A bie çështja brenda fushës së zbatimit të së drejtës së BE-së, kur të gjithë elementët e saj janë të brendshëm?
- Në cilat kushte GJDBE-ja e pranon një referim paragjykimor në situata thjesht të brendshme?
- Si duhet të veprojë gjykata kombëtare përballë diskriminimit të kundërt: me mjetet e së drejtës së BE-së apo me ato kushtetuese të brendshme?
- Çfarë do të ndryshonte nëse A do të kishte edhe një klient të vetëm në një shtet tjetër anëtar?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- **C-120/78, Rewe-Zentral (Cassis de Dijon)** — njohja reciproke dhe kërkesat imperative;
- **C-267/91 dhe C-268/91, Keck dhe Mithouard** — dallimi ndërmjet rregullave për produktin dhe modaliteteve të shitjes;
- **C-110/05, Komisioni k. Italisë (rimorkiot)** — kriteri i aksesit në treg;
- **C-376/98, Gjermania k. Parlamentit dhe Këshillit (Reklama e duhanit I)** — kufijtë e nenit 114 TFBE si bazë juridike;
- **C-491/01, British American Tobacco** — kontrolli i bazës juridike dhe i proporcionalitetit të aktit harmonizues;
- **C-547/14, Philip Morris Brands** — harmonizimi shterues dhe hapësira e mbetur për shtetet anëtare;
- **C-448/98, Guimont** — pranueshmëria e referimit paragjykimor në situata të brendshme;
- **C-321/94 deri C-324/94, Pistre e të tjerë** — kufiri i nocionit të situatës thjesht të brendshme;
- **C-591/17, Austria k. Gjermanisë** — diskriminimi i tërthortë dhe mbrojtja e tregut të brendshëm.

Tema 2: Katër liritë themelore — lëvizja e lirë e mallrave, punonjësve, shërbimeve dhe kapitalit (8 orë)

Përshkrim i temës

Lëvizja e lirë e mallrave, punonjësve/personave, shërbimeve dhe kapitalit përbën themelin e integritetit ekonomik në Bashkimin Europian, duke synuar krijimin e një tregu të brendshëm pa barriera kombëtare që mundëson konkurrencë të drejtë, rritje ekonomike dhe përfitime për qytetarët. Gjykata Europiane e Drejtësisë ka luajtur një rol vendimtar në interpretimin dhe zbatimin e këtyre lirisë, duke vendosur precedentë të qartë që garantojnë efektin e drejtpërdrejtë dhe supremacinë e normave të BE-së mbi legjislacionin kombëtar. Përmes vendimeve të tilla si Van Gend en Loos (rreth efektit të drejtpërdrejtë të Traktatit të CE-së) dhe Cassis de Dijon (rreth njohjes së reciprokë të standardeve kombëtare të produkteve), Gjykata ka forcuar konceptin e tregut të brendshëm, duke kufizuar diskriminimin dhe kufizimet që pengojnë qarkullimin e lirë të mallrave, shërbimeve, punonjësve dhe kapitalit. Rastet si Metock dhe Bosman janë shembuj të qartë të ndërhyrjes së Gjykatës për të mbrojtur të drejtat individuale të qytetarëve në kontekstin e punësimit dhe lëvizjes brenda BE-së, duke siguruar që legjislacioni kombëtar nuk kundërshtojë parimet themelore të tregut të brendshëm dhe lirisë së qarkullimit. Në këtë mënyrë, Gjykata ka konsoliduar një sistem ligjor ku integrimi ekonomik dhe respektimi i të drejtave të qytetarëve shkojnë paralelisht, duke shërbyer si mburojë dhe si motor i zhvillimit të Bashkimit Europian.

Pyetje vetëstudimore

Cilat janë liritë e tregut dhe si rregullohen?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Koncepti i punonjësit dhe e drejta e punësimit dhe qëndrimit në një shtet anëtar;
- Lëvizja e lirë e personave (e drejta e qëndrimit në BE)
- E drejta e vendosjes për personat dhe shoqëritë tregtare;
- Lëvizja e lirë e shërbimeve, ofrimi i shërbimeve me natyrë ndërkufitare;
- Parimet e lëvizjes së lirë të kapitalit;

Metodologjia

Metodologjia e ndjekur mbi këtë temë bazohet në një qasje interaktive dhe analitike. Fillimisht, përdoren studime rasti të vendimeve kyçe të Gjykatës Europiane të Drejtësisë për të ilustruar zbatimin praktik të parimeve. Studentët përfshihen në debate dhe diskutime mbi përplasjet ligjore, si dhe në simulime. Analiza krahasuese e qasjeve kombëtare ndihmon në kuptimin e harmonizimit të politikave të BE-së. Procesi përfshin gjithashtu vlerësim praktik përmes zgjidhjes së kazuseve të bazuara në raste reale.

Kazuse për diskutim

Lëvizja e lirë e mallrave

Kazusi 1, çështja C-140/79 Chemical Farmaceutici SpA kundër DAF SpA

Shoqëria Chemical Farmaceutici, një kompani italiane e prodhimit dhe tregtimit të substancave kimike dhe farmaceutike, importonte në Itali alkool etilik të prodhuar nga jashtë Bashkimit Europian. Në atë kohë, legjislacioni italian parashikonte një regjim të veçantë tatimor mbi alkoolin etilik, i cili bazohej në origjinën e tij dhe mënyrën e prodhimit. Konkretisht, shteti italian kishte vendosur një taksë më të lartë mbi alkoolin e prodhuar nga hidrokarbure ose substanca kimike të importuara, ndërkohë që aplikonte një taksë më të ulët për alkoolin e prodhuar brenda vendit nga

produktet bujqësore (si sheqeri, drithërat apo frutat), të cilat përfaqësonin burim tradicional dhe të mbrojtur ekonomikisht për Italinë.

Chemical Farmaceutici e kundërshtoi këtë regjim, duke argumentuar se masat e ndërmarra nga Italia krijonin një diskriminim të fshehtë dhe një kufizim tregtar në kundërshtim me nenin 95 të Traktatit të atëhershëm të Komunitetit Ekonomik Europian (sot neni 110 TFBE). Kjo pasi tatimi i diferencuar penalizonte alkoolin e importuar në krahasim me alkoolin kombëtar, duke deformuar konkurrencën e lirë në tregun e përbashkët.

Gjykata italiane para së cilës u paraqit çështja shprehu pasiguri mbi interpretimin e së drejtës së Komunitetit dhe iu drejtua Gjykatës së Drejtësisë së Komuniteteve Europiane (GJDBE) me një kërkesë paraprake për të sqaruar nëse ky regjim tatimor ishte i përputhshëm me dispozitat e Traktatit.

Pyetje për diskutim

- A përbën tatimi i vendosur nga Italia një diskriminim të ndaluar sipas nenit 95 të Traktatit (sot neni 110 TFBE)?
- Cili është dallimi juridik ndërmjet një tatimi të brendshëm të lejuar dhe një takse me efekt proteksionist të ndaluar?
- A është e rëndësishme origjina e lëndës së parë (kombëtare apo e huaj) në përcaktimin e barazisë tatimore?
- Në çfarë mase shtetet anëtare gëzojnë diskrecion për të vendosur politika tatimore, dhe ku përfundon ky diskrecion përballë parimit të mosdiskriminimit?
- Cilat kriterë përdori Gjykata e Drejtësisë për të përcaktuar nëse tatimi italian kishte efekt diskriminues apo proteksionist?

Kazusi 2 — çështja C-8/74 Procureur du Roi kundër Dassonville

Z. Dassonville, një tregtar belg, ishte përfshirë në blerjen dhe shitjen e alkoolit të importuar nga Franca, për të cilin nuk dispononte dokumentacionin formal që kërkohej nga legjislacioni belg. Sipas ligjit belg, importimi i produkteve me origjinë të huaj ishte i ndaluar nëse nuk shoqërohej me certifikata të caktuara, të cilat shërbenin për të vërtetuar origjinën dhe cilësinë e mallrave. Dassonville kaloi këtë mall pa dokumentacionin e nevojshëm dhe u akuzua për shkelje të dispozitave kombëtare mbi tregtinë e produkteve të importuara.

Në këtë kontekst, ligji belg nuk bënte dallim midis mallrave kombëtare dhe mallrave të importuara, por kërkonte një formalitet që në praktikë pengonte ose kufizonte importin e produkteve nga shtetet e tjera anëtare të Bashkimit Europian. Dassonville argumentoi se kjo masë krijonte një pengesë indirekte ndaj lirisë së qarkullimit të mallrave, siç garantohet nga Traktati i KE (sot neni 34 TFBE).

Gjykata belge, duke konstatuar paqartësi mbi përputhshmërinë e ligjit kombëtar me të drejtën e Bashkimit Europian, i drejtoi Gjykatës së Drejtësisë së Bashkimit Europian një kërkesë për interpretim paraprak, duke kërkuar sqarim nëse formaliteti i imponuar nga Belgjika përbënte një masë ekuivalente me një pengesë tarifore të ndaluar.

Pyetje për diskutim

- A përbën ligji belg mbi certifikatat një «masë ekuivalente me tarifë doganore» sipas nenit 34 TFBE?
- Cili është kriteri për të dalluar një pengesë direkte nga një pengesë indirekte në lirinë e qarkullimit të mallrave?

- A mund të justifikohet kërkesa për certifikata nga shteti anëtar për arsye shëndetësore, sigurie ose mbrojtjeje të konsumatorit?
- Si interpretohet koncepti i «masave të barabarta me tarifën doganore» në jurisprudencën e Gjykatës së Drejtësisë së BE-së?
- A ndryshon vlerësimi nëse pengesa aplikohet në mënyrë diskriminuese ndaj mallrave të huaja krahasuar me mallrat kombëtare?
- Cilat janë kriteret që Gjykata përdori për të vendosur nëse formalitetet belge përbënin një kufizim të drejtë të tregtisë apo një pengesë të papranueshme?

Kazusi 3 — çështja C-120/78 Cassis de Dijon

Shoqëria Rewe-Zentral AG, një importues gjerman, synonte të shiste në Gjermani likerën francez «Cassis de Dijon», i cili kishte përmbajtje alkooli më të ulët se ajo minimale e parashikuar nga ligji gjerman për pije alkoolike. Ligjvënia gjermane parashikonte një minimum të përmbajtjes së alkoolit për pije frutash dhe alkoolike, duke ndaluar tregtimin e produkteve që nuk përmbushnin këtë kufi, pavarësisht se ato ishin ligjërish të prodhuara dhe tregtuara në shtetet e tjera anëtare të Bashkimit Europian.

Rewe-Zentral AG kontestoi këtë kufizim, duke argumentuar se ai krijonte një pengesë indirekte ndaj lirisë së qarkullimit të mallrave dhe diskriminonte produktet e importuara në krahasim me ato kombëtare, duke shkelur parimet themelore të Traktatit të KE (sot nenet 34 dhe 36 TFBE).

Çështja u parashtrua para Gjykatës Federale Gjermane, e cila shfaqti pasiguri lidhur me përshtatshmërinë e ligjit kombëtar me të drejtën e Bashkimit Europian dhe iu drejtua Gjykatës së Drejtësisë së BE-së për interpretim paraprak, duke kërkuar të sqarohej nëse kufizimi gjerman mund të justifikohet dhe në çfarë mase shtetet anëtare mund të vendosin kërkesa të tilla teknike për produktet e importuara.

Pyetje për diskutim

- A përbën kufizimi gjerman mbi përmbajtjen minimale të alkoolit një «masë ekuivalente me tarifën doganore» sipas nenit 34 TFBE?
- Cili është kriteri për të dalluar një pengesë teknike ligjore të justifikuar nga një pengesë indirekte që shkel lirinë e qarkullimit të mallrave?
- A mund të justifikohet kufizimi i përmbajtjes së alkoolit me arsye të shëndetit publik ose mbrojtjes së konsumatorit?
- Si interpretohet parimi i «mutual recognition» (pranimi i njohjes së ndërsjellë) i nxjerrë nga vendimi Cassis de Dijon?
- A ndryshon vlerësimi nëse kufizimi aplikohet vetëm për produktet e importuara dhe jo për ato vendase?
- Cilat janë kriteret që Gjykata përdori për të vendosur nëse kufizimi mund të justifikohet apo ishte i papranueshëm?

Lëvizja e lirë e punonjësve

Kazusi 4, çështja C-281/98 Angonese kundër Cassa di Risparmio di Bolzano SpA

Z. Angonese, një shtetas italian që kishte përfunduar arsimin e mesëm profesional në Austri, aplikoi për një vend pune në një degë të Cassa di Risparmio di Bolzano SpA, një bankë italiane. Rregullat dhe praktikën e brendshme të bankës kërkonin që kandidatët të posedonin një certifikatë të njohur nga sistemi kombëtar italian, edhe pse Angonese kishte marrë kualifikimin e nevojshëm në një shtet tjetër anëtar të Bashkimit Europian.

Kjo praktikë krijonte një pengesë administrative dhe përjashtuese për kandidatët me diploma ose certifikata të fituara në shtetet e tjera anëtare, edhe pse ata ishin në të njëjtat kushte profesionale dhe kompetenca për të kryer detyrat e kërkuara. Angonese argumentoi se kjo shkelte lirinë e lëvizjes së punonjësve brenda Bashkimit Europian, siç parashikohet nga nenet 39 dhe 43 të Traktatit KE (sot nenet 45 dhe 49 TFBE), duke krijuar një diskriminim të drejtpërdrejtë ndaj shtetasve të tjerë të BE-së.

Çështja u parashtrua para autoriteteve kombëtare dhe më pas iu drejtua Gjykatës së Drejtësisë së Bashkimit Europian për interpretim paraprak, për të sqaruar nëse kërkesa për certifikata të njohura vetëm në Itali mund të justifikohet dhe në çfarë mase kufizonte të drejtën e punonjësve për lëvizje të lirë dhe punësim në një shtet anëtar tjetër.

Pyetje për diskutim

- A përbën kërkesa për certifikata të njohura vetëm në një shtet anëtar diskriminim të drejtpërdrejtë ndaj punonjësve nga shtetet e tjera anëtare sipas nenit 45 TFBE?
- Cili është kriteri për të dalluar një pengesë administrative të ligjshme nga një kufizim i paligjshëm i lirisë së lëvizjes së punonjësve?
- A mund të justifikohet një kërkesë e tillë për certifikata kombëtare me arsye objektive, si siguria financiare ose mbrojtja e klientëve?
- Si interpretohet në jurisprudencën e Gjykatës së Drejtësisë koncepti i «barazisë në qasje ndaj tregut të punës» për shtetasit e tjerë të BE-së?
- A ndryshon vlerësimi nëse kandidati ka përvojë profesionale dhe kualifikime të pranueshme në një shtet tjetër anëtar?
- Si lidhet ky rast me parimin e lirisë së lëvizjes së punonjësve dhe diskriminimit të drejtpërdrejtë dhe të tërthortë në tregun e punës?
- Cilat janë kriteret që Gjykata përdori për të vendosur nëse kufizimi për certifikata kombëtare mund të justifikohet apo ishte i papranueshëm?

Kazusi 5 — C-53/81 Levin kundër Staatssecretaris van Justitie

Znj. Levin, shtetase britanike, jetonte në Holandë së bashku me bashkëshortin e saj, i cili ishte shtetas i Afrikës së Jugut. Pas refuzimit nga autoritetet holandeze për t'i dhënë të drejtën e qëndrimit bashkëshortit të saj, Levin kërkoj të mbështetej tek e drejta e lirisë së lëvizjes së punëtorëve në Bashkimin Europian (atëherë Komunitetin Ekonomik Europian).

Për të fituar këtë të drejtë, ajo duhej të kualifikohet si «punëtore» në kuptimin e nenit 48 të Traktatit të atëhershëm të Komunitetit Ekonomik Europian (sot neni 45 TFBE). Levin kishte marrë një vend pune me kohë të pjesshme si recepsioniste në një hotel në Holandë, por paga e saj ishte më e ulët se paga minimale kombëtare e përcaktuar nga ligji holandez.

Autoritetet holandeze pretenduan se një aktivitet i tillë ekonomik nuk mund të konsiderohej «punë» në kuptimin e Traktatit, pasi nuk siguronte të ardhura të mjaftueshme për jetesë dhe dukej më tepër si një mënyrë artificiale për të siguruar qëndrim të ligjshëm për bashkëshortin.

Znj. Levin kundërshtoi këtë argument, duke pohuar se kriteri i të ardhurave nuk mund të përdorej për të përjashtuar një individ nga statusi i punëtorit, për sa kohë që ajo ushtronte një aktivitet real dhe efektiv ekonomik, pavarësisht nga fakti nëse të ardhurat e saj ishin të ulëta dhe nuk mjaftonin për të mbuluar shpenzimet jetësore.

Gjykata holandeze paraqiti një kërkesë për interpretim paraprak pranë Gjykatës së Drejtësisë së Komuniteteve Europiane, për të përcaktuar nëse një individ që kryen punë me kohë të pjesshme

dhe me të ardhura më të ulëta se minimumi jetik, mund të konsiderohet si «punëtor» në kuptimin e Traktatit dhe të përfitojë nga e drejta e qëndrimit dhe lëvizjes së lirë.

Pyetje për diskutim

- Si e përkufizon Gjykata e Drejtësisë konceptin e «punëtorit» në kuptimin e nenit 48 të Traktatit (sot neni 45 TFBE)?
- A mund të përjashtohet një individ nga statusi i «punëtorit» vetëm për shkak se të ardhurat e tij janë nën nivelin minimal jetik?
- Cili është kriteri thelbësor për të përcaktuar nëse një aktivitet përbën «punë» sipas të drejtës së BE-së?
- Si lidhet kjo çështje me parimin e lëvizjes së lirë të punëtorëve dhe të drejtën e qëndrimit të anëtarëve të familjes së tyre?
- Çfarë dallimi bën Gjykata midis një aktiviteti ekonomik «real dhe efektiv» (genuine and effective activity) dhe një aktiviteti «tërësisht marginal ose dytësor» (purely marginal and ancillary activity)?

Kazusi 6, C-325/08 Olympique Lyonnais SASP kundër Olivier Bernard dhe Newcastle United FC

Klubi francez i futbollit Olympique Lyonnais (OL) kishte në përbërjen e tij një lojtar të ri, Olivier Bernard, i cili ishte pjesë e qendrës së formimit të klubit. Sipas rregullave kombëtare franceze, lojtarët e rinj që kishin përfunduar trajnimin në një klub ishin të detyruar, nëse klubi ua ofronte, të nënshkruanin kontratën e tyre të parë profesionale me atë klub. Mosrespektimi i kësaj detyrimi sillte pasoja financiare për lojtarin dhe për klubin që e angazhonte atë.

Në vitin 1997, pas përfundimit të formimit, Olympique Lyonnais i ofroi Bernard-it një kontratë profesionale trevjeçare. Megjithatë, ai refuzoi të nënshkruante me OL dhe, në vend të kësaj, lidhi një kontratë profesionale me Newcastle United FC, një klub anglez.

Si pasojë, Olympique Lyonnais iu drejtua gjykatave franceze, duke kërkuar kompensim për shkeljen e rregullit kombëtar që synonte të siguronte mbrojtjen e klubeve përballë humbjes së lojtarëve të trajnuar prej tyre. OL argumentoi se sistemi i kompensimit ishte i nevojshëm për të garantuar investimet në formimin e të rinjve dhe për të siguruar ekuilibrin financiar ndërmjet klubeve.

Çështja u ngrit në gjykatat franceze dhe, përfundimisht, Cour de cassation paraqiti një kërkesë për interpretim paraprak pranë Gjykatës së Drejtësisë së Bashkimit Europian. Pyetja kryesore ishte nëse një skemë e tillë kombëtare, që detyronte lojtarët e rinj të nënshkruanin kontratën e parë profesionale vetëm me klubin që i kishte trajnuar, ishte në përputhje me nenin 45 TFBE (ish-neni 39 TKE) mbi lirinë e lëvizjes së punëtorëve brenda BE-së.

Pyetje për diskutim

- Në ç'mënyrë ky sistem i detyrimit për kontratën e parë profesionale mund të përbëjë kufizim të lirisë së lëvizjes së punëtorëve sipas nenit 45 TFBE?
- Si e justifikoi Olympique Lyonnais ekzistencën e këtij rregulli në emër të mbrojtjes së investimeve në formimin e lojtarëve?
- Cili ishte roli i Gjykatës së Drejtësisë së BE-së në lidhje me vlerësimin e proporcionalitetit të një mase që kufizon lirinë e lëvizjes?
- Çfarë precedentësh krijoi ky vendim për transferimet e futbollistëve të rinj dhe për sistemet e kompensimit të klubeve?

Kazusi 7, C-127/08 Metock and Others kundër Minister for Justice, Equality and Law Reform

Katër shtetas të vendeve të treta (Metock, Ikogho, Ejbye dhe Ojo), jetonin në Irlandë. Të gjithë ata ishin bashkëshortë të shtetasve të Bashkimit European që banonin dhe ushtronin të drejtat e tyre të lëvizjes në territorin irlandez. Megjithatë, këta shtetas të vendeve të treta kishin hyrë fillimisht në Irlandë pa leje të rregullt qëndrimi, ose si azilkërkues, dhe nuk kishin status ligjor të qëndrimit në momentin kur u martuan me qytetarët e BE-së.

Autoritetet irlandeze, duke u mbështetur në ligjin kombëtar dhe në zbatimin e Direktivës 2004/38/KE, refuzuan t'u jepnin leje qëndrimi, me arsyetimin se:

një shtetas i vendit të tretë, bashkëshort i një qytetari të BE-së, mund të përfitonte të drejtën e qëndrimit vetëm nëse kishte hyrë fillimisht në një shtet anëtar tjetër në mënyrë të ligjshme; nëse hyrja e parë në Irlandë ishte e paligjshme ose pa status të qartë juridik, martesë me një qytetar të BE-së nuk mjaftonte për të fituar të drejtën e qëndrimit.

Të katër aplikantët e kundërshtuan këtë vendim, duke pretenduar se legjislacioni irlandez binte ndesh me nenin 18 TFBE (ish-neni 12 TKE) për ndalimin e diskriminimit dhe, mbi të gjitha, me Direktivën 2004/38/KE, e cila rregullon lirinë e lëvizjes dhe të drejtën e qëndrimit të qytetarëve të BE-së dhe anëtarëve të familjes së tyre.

Gjykatat irlandeze, duke parë rëndësinë e çështjes për interpretimin e së drejtës së BE-së, paraqitën një kërkesë për interpretim paraprak pranë Gjykatës së Drejtësisë së Bashkimit European, duke pyetur nëse një shtet anëtar mund të kërkojë që një shtetas i vendit të tretë të ketë hyrë ligjërisht në një shtet tjetër anëtar përpara se të përfitojë të drejtën e qëndrimit si bashkëshort i një qytetari të BE-së.

Pyetje për diskutim

- Si lidhet kjo çështje me nenin 18 TFBE dhe me Direktivën 2004/38/KE për lirinë e lëvizjes dhe qëndrimit të qytetarëve të BE-së dhe familjarëve të tyre?
- Çfarë kufizimesh mund të vendosen nga një shtet anëtar ndaj shtetasve të vendeve të treta që janë pjesë e familjes së një qytetari të BE-së?
- Si interpretoi Gjykata e Drejtësisë të drejtën e qëndrimit për bashkëshortët e shtetasve të BE-së në rastet kur hyrja e parë në shtetin anëtar nuk ishte ligjore?
- Çfarë ndikimi ka ky vendim mbi harmonizimin e të drejtave të familjarëve të qytetarëve të BE-së në të gjitha shtetet anëtare?
- Si mund të justifikohet ose të kufizohet e drejta e qëndrimit për bashkëshortët e shtetasve të BE-së në bazë të interesit publik?

Lëvizja e lirë e shërbimeve

Kazusi 8, C-438/05 International Transport Workers' Federation (ITF) dhe Finnish Seamen's Union (FSU) kundër Viking Line ABP dhe OÜ Viking Line Eesti

Çështja ka origjinë nga një konflikt ndërmjet punonjësve detarë dhe sindikatave të tyre përfaqësuese, nga njëra anë, dhe operatorit të shërbimeve detare, Viking Line ABP dhe OÜ Viking Line Eesti, nga ana tjetër, lidhur me transferimin e operacioneve të një linje tragetesh nga Finlanda në Estoni. Sindikatat, duke përfshirë ITF dhe FSU, kundërshtuan këtë veprim, duke argumentuar se transferimi synonte të shmangte detyrimet ligjore ndaj punonjësve dhe standardet sociale të vendit të origjinës.

Në përgjigje, sindikatat organizuan veprime të koordinuara për të parandaluar transferimin e punonjësve dhe aktivitetin normal të shërbimit, duke përfshirë bllokimin e punës dhe thirrje për bojkote. Viking Line pretendoi se veprimet e sindikatave përbënin shkelje të parimeve të lirisë së

veprimtarisë ekonomike dhe të lirisë së ndërmarrjes nën të drejtën e Bashkimit European, duke cituar veprimet si pengesa ndaj qarkullimit të shërbimeve dhe lirisë së vendimmarrjes ekonomike. Çështja paraqet një konflikt të drejtpërdrejtë ndërmjet të drejtës së sindikatave për të organizuar greva dhe veprime kolektive dhe parimeve të lirisë së ndërmarrjes dhe lirisë së qarkullimit të shërbimeve brenda BE-së, duke kërkuar interpretim të qartë nga Gjykata e Drejtësisë së Bashkimit European mbi kufijtë e veprimeve sindikale në kontekstin e tregut të brendshëm.

Pyetje për diskutim

- Si përplasen e drejta e veprimtarive sindikale dhe e drejta e grevës me lirinë e ndërmarrjes dhe të qarkullimit të shërbimeve në kuadër të të drejtës së Bashkimit European?
- Cilat dispozita të Traktatit të Funksionimit të BE-së (TFBE) ose direktivat për lirinë e qarkullimit të shërbimeve dhe punës janë relevante për këtë çështje?
- A konsideroi Gjykata e Drejtësisë se veprimet sindikale ishin proporcionale ndaj qëllimit të tyre të mbrojtjes së kushteve të punës, dhe cili ishte ekuilibri midis interesit publik dhe të drejtave sindikale?
- Si e interpretoi Gjykata rolin dhe kufizimet e veprimeve kolektive kur ato ndikojnë në tregun e brendshëm të BE-së?

Kazusi 9, C-212/97 Centros Ltd kundër Erhvervs- og Selskabsstyrelsen

Një ndërmarrje e themeluar sipas ligjit britanik, Centros Ltd, e cila kishte për qëllim të zhvillonte aktivitetin e saj ekonomik kryesisht në Danimarkë, pa pasur nevojë për një kapital minimal sipas ligjit danez. Autoriteti kombëtar danez, Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, refuzoi regjistrimin e një filialit të Centros Ltd në Danimarkë, duke argumentuar se qëllimi kryesor i krijimit të shoqërisë ishte shmangia e detyrimeve ligjore dhe kapitalit minimal të parashikuar nga ligji danez për shoqëritë me përgjegjësi të kufizuar.

Në këtë kontekst, Centros Ltd kundërshtoi vendimin, duke pretenduar se refuzimi përbënte një pengesë për lirinë e themelimit të shoqërive sipas të drejtës së Bashkimit European, siç parashikohet në nenin 49 të Traktatit për Funksionimin e Bashkimit European (TFBE), i cili siguron lirinë e qytetarëve dhe subjekteve juridike për të themeluar shoqëri në çdo shtet anëtar dhe për të ushtruar aktivitet ekonomik brenda BE-së.

Çështja paraqet një konflikt midis sovranitetit ligjor kombëtar dhe lirisë së veprimtarisë ekonomike në nivel BE, duke kërkuar interpretimin nga Gjykata e Drejtësisë së Bashkimit European mbi kufijtë e qëndrimit të shteteve anëtare për të penguar përdorimin e një regjistrimi shoqëror në një vend tjetër anëtar për qëllime ekonomike, pa shkelur parimet e tregut të brendshëm.

Pyetje për diskutim

- Cilat janë kufijtë e lirisë së themelimit të shoqërive në BE dhe si interpretohet ky parim nga Gjykata e Drejtësisë së Bashkimit European?
- A mund të konsiderohet përdorimi i një regjistrimi në një shtet tjetër për shmangie tatimore ose kapitali minimal si abuziv, dhe si e trajtoi këtë Gjykata?
- Si balancon Gjykata lirinë e qarkullimit të shoqërive me interesin shtetëror për mbrojtjen e kreditorëve dhe sigurinë juridike?
- A mund të vendos një shtet anëtar kufizime mbi themelimin e shoqërive që janë disproporcionale ndaj objektivit të mbrojtjes së publikut, sipas jurisprudencës së Gjykatës?

Kazusi 10 — C-106/16 Polbud – Wykonawstwo sp. z o.o.

Polbud – Wykonawstwo sp. z o.o. ishte një shoqëri me përgjegjësi të kufizuar, e themeluar sipas ligjit polak, me seli në Łącko, Poloni. Më 30 shtator 2011, aksionarët e shoqërisë miratuan një vendim për të transferuar selinë e shoqërisë në Luksemburg dhe për të ndryshuar formën ligjore të saj në një shoqëri me përgjegjësi të kufizuar sipas ligjit luksemburgas. Në 28 maj 2013, një mbledhje e aksionarëve u zhvillua në Rambrouch, Luksemburg, ku u miratua zyrtarisht transferimi i selisë dhe ndryshimi i formës ligjore të shoqërisë. Emri i shoqërisë u ndryshua në Consoil Geotechnik Sàrl.

Pas këtij vendimi, Polbud – Wykonawstwo paraqiti një kërkesë në gjykatën regjistruese polake për të fshirë shoqërinë nga Regjistri Kombëtar i Gjykatave, duke argumentuar se transferimi i selisë në Luksemburg e kishte bërë të panevojshme ekzistencën e saj në Poloni. Gjykata kërkoi dokumente të tjera, përfshirë një raport financiar të likuidatorit, duke trajtuar transferimin si një procedurë likuidimi. Polbud kundërshtoi këtë kërkesë, duke argumentuar se transferimi i selisë nuk përbënte një likuidim, por një shndërrim ligjor të shoqërisë.

Pas disa vendimesh të gjykatave të ndryshme polake, çështja u dërgua në Gjykatën e Lartë të Polonisë, e cila kërkoi një opinion paraprak nga Gjykata e Drejtësisë e Bashkimit Europian mbi interpretimin e lirisë së themelimit të shoqërive sipas nenit 49 dhe 54 të Traktatit për Funksionimin e Bashkimit Europian, në kontekstin e transferimit të selisë së shoqërisë nga një shtet anëtar në një tjetër pa ndryshuar vendndodhjen e qendrës reale të administratës.

Pyetje për diskutim

A lejohet një shoqëri e themeluar në një shtet anëtar të transferojë selinë dhe formën ligjore në një shtet tjetër anëtar pa ndjekur procedura likuidimi në shtetin e origjinës?

- A konsiderohet transferimi i selisë një «abuzim» i të drejtës së lirisë së themelimit, dhe cilat janë kriteret që Gjykata përdori për ta vlerësuar këtë?
- Si balancon Gjykata lirinë e veprimtarisë ekonomike me interesat kombëtare për mbrojtjen e kreditorëve dhe sigurinë juridike?
- A mund një shtet anëtar të vendosë kufizime për transferimin e selisë që janë disproporcionale ndaj objektivave të mbrojtjes së publikut, sipas jurisprudencës së Gjykatës?

Kazusi 12, C-33/74 Van Binsbergen kundër Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor de Metaalnijverheid

Z. Van Binsbergen, një avokat u angazhua për të përfaqësuar një klient në një çështje ligjore në Holandë, megjithatë, klienti kishte vendbanimin në Holandë dhe vendi ku do të kryhej shërbimi ligjor ishte gjithashtu në Holandë, ndërsa Z. Van Binsbergen ishte bazuar në një vend tjetër anëtar. Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor de Metaalnijverheid, autoriteti holandez, vendosi një rregullim i cili kërkonte që personat që ofronin shërbime profesionale, duke përfshirë avokatët, të kishin vendbanimin ose bazën e tyre profesionale në Holandë. Kjo kufizonte praktikën e profesionistëve të bazuar jashtë vendit për të ofruar shërbime në Holandë.

Z. Van Binsbergen kundërshtoi këtë rregull, duke argumentuar se kufizimi përbënte një pengesë për lirinë e ofrimit të shërbimeve në kuadër të Bashkimit Europian, siç parashikohet në nenin 59 (sot neni 56 TFBE) i Traktatit për Funksionimin e Bashkimit Europian, duke shkelur parimin e qarkullimit të lirë të shërbimeve midis shteteve anëtare.

Çështja ngriti një konflikt ndërmjet autoritetit kombëtar për rregullimin e profesionistëve dhe lirisë së ofrimit të shërbimeve ndërkombëtare. Gjykata e Drejtësisë e Bashkimit Europian u kërkua të interpretonte nëse një shtet anëtar mund të vendosë kufizime për vendbanimin e ofruesve të

shërbimeve, nëse qëllimi i rregullimit ishte mbrojtja e klientëve dhe integriteti i profesioneve të rregulluara, pa shkelur parimet e BE-së mbi tregun e brendshëm.

Pyetje për diskutim

- A mund të kërkojë një shtet anëtar që një ofrues shërbimesh të ketë bazën profesionale brenda vendit për të ofruar shërbime në territorin e tij?
- A mund të justifikohet një kufizim i tillë për mbrojtjen e klientëve dhe integritetin e profesioneve të rregulluara?
- A konsideroi Gjykata kufizimin e vendosur nga Holanda si proporcional ndaj objektivit të mbrojtjes së klientit?
- Si balancon Gjykata lirinë e qarkullimit të shërbimeve me interesin kombëtar për rregullimin e profesioneve të rregulluara?

Lëvizja e lirë e kapitalit

Kazusi 13 — C-319/02 Manninen

Z. Manninen, një qytetar finlandez, kishte llogari kursimi dhe depozita në një bankë finlandeze. Shteti finlandez kishte vendosur një taksë të veçantë mbi interesat dhe përfitimet e kapitalit, duke aplikuar rregulla që ndikonin në mënyrë të ndryshme qytetarët vendas dhe ata që kishin investime nga shtetet e tjera anëtare të Bashkimit Europian.

Z. Manninen pretendoi se aplikimi i taksës kishte krijuar një diskriminim të drejtpërdrejtë dhe të tërthortë ndaj kapitalit që vinte nga jashtë, duke shkelur nenin 73 dhe 63 të Traktatit për Funksionimin e Bashkimit Europian (TFBE), të cilat garantojnë lirinë e lëvizjes së kapitalit midis shteteve anëtare dhe parandalojnë diskriminimin në bazë të vendit të origjinës së kapitalit.

Çështja u dërgua në Gjykatën e Drejtësisë së Bashkimit Europian për të interpretuar nëse sistemet kombëtare të taksave mbi kapitalin financiar, të cilat e vendosin në pozitë të pafavorshme kapitalin e huaj në krahasim me kapitalin vendas, përbëjnë shkelje të lirisë së lëvizjes së kapitalit, dhe nëse shteti mund të justifikojë këtë diskriminim për arsye të politikës fiskale ose ekonomike.

Pyetje për diskutim

- A përbën një taksë që favorizon kapitalin vendas mbi kapitalin e huaj një shkelje të drejtpërdrejtë ose të tërthortë të lirisë së kapitalit?
- A mund të justifikohet diskriminimi i kapitalit i huaj për arsye fiskale ose politike, dhe cilat kritere përdor Gjykata për të vlerësuar këtë?
- Si interpreton Gjykata parimin e proporcionalitetit në lidhje me masat kombëtare që mund të ndikojnë në lirinë e kapitalit?
- Si balancon Gjykata nevojën për politikë fiskale kombëtare me detyrimin për të lejuar qarkullimin e lirë të kapitalit brenda BE-së?

Kazusi 14, C-446/03 Marks & Spencer plc kundër HM Revenue and Customs

Marks & Spencer plc, një shoqëri e regjistruar në Mbretërinë e Bashkuar, operonte në disa shtete anëtare të BE-së, duke përfshirë degë në Francë dhe Gjermani. Kompania kërkoi të kompensonte humbjet e mbajtura nga degët e saj jashtë Mbretërisë së Bashkuar kundrejt fitimeve të realizuara në Mbretëri, në mënyrë që të reduktohej baza e saj tatimore kombëtare.

Autoritetet tatimore britanike refuzuan të lejonin këtë kompensim, duke argumentuar se humbjet e realizuara në degët e huaja nuk mund të zbriteshin nga fitimet e Mbretërisë së Bashkuar sipas ligjit kombëtar tatimor. Marks & Spencer kundërshtoi këtë vendim, duke pretenduar se refuzimi

përbënte një pengesë për lirinë e lëvizjes së kapitalit, duke ndaluar një trajtim të barabartë të kapitalit të investuar jashtë vendit krahasuar me kapitalin vendas.

Çështja u paraqit për interpretim nga Gjykata e Drejtësisë së Bashkimit European, e cila u kërkua të vlerësonte nëse një masa kombëtare tatimore që kufizon zbritjen e humbjeve të degëve të huaja shkel parimin e lirisë së lëvizjes së kapitalit, dhe nëse një kufizim i tillë mund të justifikohet për arsye të interesit publik ose për parimet e drejtësisë fiskale, duke respektuar proporcionalitetin.

Pyetje për diskutim

- A përbën refuzimi i zbritjes së humbjeve të degëve të huaja një shkelje të parimit të trajtimit të barabartë të kapitalit vendas dhe atij të huaj?
- A mund të justifikohet kufizimi për arsye fiskale ose mbrojtje të bazës tatimore kombëtare, dhe cilat kritere përdor Gjykata për këtë vlerësim?
- Si interpreton Gjykata parimin e proporcionalitetit në kontekstin e kufizimeve tatimore që ndikojnë në lirinë e kapitalit?
- Si balancon Gjykata interesin kombëtar fiskal me detyrimin për të lejuar trajtim të barabartë të kapitalit të huaj dhe vendas?

Praktikë gjyqësore për diskutim

Lëvizja e lirë e mallrave

C-112/84 Humblot kundër Directeur des Services Fiscaux

C-140/79 Chemical Farmaceutici SpA kundër DAF SpA

C-8/74 Procureur du Roi kundër Dassonville

C-120/78 Cassis de Dijon

C-267 dhe 268/91 Keck dhe Mithouard

C-142/05 Åklagaren kundër Percy Mickelsson & Joakim Roos

Lëvizja e lirë e punonjësve

C-281/98 Angonese kundër Cassa di Risparmio di Bolzano SpA

C-53/81 Levin kundër Staatssecretaris van Justitie

C-325/08 Olympique Lyonnais SASP kundër Olivier Bernard dhe Newcastle United FC

C-127/08 Metock and Others kundër Minister for Justice, Equality and Law Reform

C-36/74 Walrave dhe Koch kundër Staatssecretaris van Justitie

C-75/63 Hoekstra

C-85/96 Martínez Sala

C-415/93 Bosman

Lëvizja e lirë e shërbimeve

C-438/05 International Transport Workers' Federation (ITF) dhe Finnish Seamen's Union (FSU) kundër Viking Line ABP dhe OÜ Viking Line Eesti

C-212/97 Centros Ltd kundër Erhvervs- og Selskabsstyrelsen

C-106/16 Polbud – Wykonawstwo sp. z o.o.

C-33/74 Van Binsbergen kundër Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor de Metaalnijverheid

C-76/90 Säger v Dennemeyer

C-384/93 Alpine Investments BV

C-341/05 Laval

Lëvizja e lirë e kapitalit

C-319/02 Manninen

C-446/03 Marks & Spencer plc kundër HM Revenue and Customs
C-9/02, De Lasteyrie du Saillant
C-483/93 Commission v. Belgium

Tema 3: Parimet e së drejtës administrative europiane dhe kontrolli gjyqësor i administratës (6 orë)

Përshkrim i temës

Pjesa më e madhe e së drejtës së BE-së nuk zbatohet nga gjykata, por nga administrata kombëtare: licenca, autorizime, subvencione, sanksione, regjistrime, prokurime. Gjykata e has atë vetëm më pas, në formën e një ankimi ndaj aktit administrativ. Për këtë arsye, zbatimi i *acquis* nga një shtet kandidat matet në radhë të parë nga cilësia e kontrollit gjyqësor mbi administratën — element që lidhet drejtpërdrejt me kriteret e Kapitullit 23, të Kapitullit 24 dhe me reformën e administratës publike.

Kjo temë trajton dy blloqe. I pari është korpusi i parimeve që e drejta e BE-së i imponon administratës kombëtare kur kjo zbaton norma me origjinë *acquis*: e drejta për administrim të mirë sipas nenit 41 të Kartës, e drejta për t'u dëgjuar, qasja në dosje dhe detyrimi i arsyetimit. Këto parime zbatohen edhe kur direktiva ose rregullorja hesht, sepse burojnë nga parimet e përgjithshme të së drejtës së BE-së.

Blloku i dytë është kontrolli gjyqësor: intensiteti i shqyrtimit, kufijtë e diskrecionit teknik të administratës, masat e përkohshme dhe pezullimi i aktit, si dhe kërkesa e mjetit efektiv sipas nenit 47 të Kartës. Trajtohen veçmas dy çështje me ndikim të drejtpërdrejtë në praktikën shqiptare: revokimi dhe rikthimi i akteve administrative të kundërligjshme, ku parimi i sigurisë juridike dhe pritshmëritë legjitime përplasen me detyrimin për të rikuperuar ndihmën e paligjshme ose fondet e BE-së; dhe natyra «penale» e sanksioneve administrative sipas kriterëve *Engel*, e cila aktivizon garancitë e nenit 6 KEDNJ dhe ndalimin e *ne bis in idem* në kumulimin administrativ-penal — problematikë e njohur në fushën tatimore, doganore dhe të tregut financiar.

Tema mbyllet me transparencën dhe qasjen në dokumente dhe me mbrojtjen e sinjalizuesve, si dy mekanizma që në praktikë përcaktojnë nëse kontrolli gjyqësor ka material mbi të cilin të ushtrohet.

Pyetje vetëstudimore

- Cilat janë elementet përbërëse të së drejtës për administrim të mirë sipas nenit 41 të Kartës dhe a zbatohen ato ndaj administratës kombëtare apo vetëm ndaj institucioneve të BE-së?
- Kur lind detyrimi i administratës për të dëgjuar personin përpara marrjes së një akti të disfavorshëm dhe cilat janë pasojat e mosdëgjimit?
- Si ndryshon intensiteti i kontrollit gjyqësor kur administrata ka ushtruar diskrecion teknik?
- Cilat janë kriteret *Engel* dhe si përcaktojnë ato nëse një sanksion administrativ është «penal» në kuptim autonom?
- Në cilat kushte një akt administrativ i formës së prerë, por i kundërligjshëm sipas së drejtës së BE-së, duhet rishikuar?
- Cili është raporti ndërmjet autonomisë procedurale kombëtare dhe parimeve të efektivitetit e të ekuivalencës në afatet e ankimit administrativ?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Parimet e përgjithshme si standard kontrolli: proporcionaliteti, siguria juridike, pritshmëritë legjitime, mosdiskriminimi, ndalimi i abuzimit të së drejtës;
- E drejta për t'u dëgjuar, qasja në dosje dhe detyrimi i arsyetimit;

- Revokimi, rikthimi dhe rishikimi i akteve administrative të kundërligjshme; kufijtë e formës së prerë;
- Afatet e prekluzivitetit dhe kufijtë që u vendos parimi i efektivitetit;
- Sanksionet administrative me natyrë «penale» dhe *ne bis in idem* në kumulimin administrativ-penal;
- Intensiteti i kontrollit gjyqësor, diskrecioni teknik, masat e përkohshme dhe pezullimi i akteve;
- Mjeti efektiv sipas nenit 47 të Kartës;
- Transparenca, qasja në dokumente dhe mbrojtja e sinjalizuesve (Direktiva 2019/1937).

Metodologjia

Diskutim interaktiv mbi bazën e leximeve paraprake (neni 41 dhe neni 47 i Kartës, Shpjegimet zyrtare të Kartës, Kodi i Procedurave Administrative i Republikës së Shqipërisë).

Punë në grupe mbi kazuset e mëposhtme (2 orë), me ndarje detyrash: një grup argumenton pozicionin e administratës, tjetri atë të privatit, grupi i tretë harton dispozitivin dhe arsyetimin e vendimit.

Ushtrim praktik: kandidatëve u jepet një akt administrativ real me arsyetim të mangët; kërkohet të identifikojnë çfarë do të kishte kërkuar standardi i BE-së dhe të hartojnë pjesën arsyetuese të vendimit që e shfuqizon.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1 — E drejta për t'u dëgjuar dhe arsyetimi

Autoriteti doganor rivlerëson vlerën në doganë të mallrave të importuara nga shoqëria «M» për tri vite dhe nxjerr një urdhër pagese për detyrimet e prapambetura, pa e njoftuar paraprakisht shoqërinë dhe pa i dhënë mundësi të paraqesë vërejtje. Legjislacioni doganor i përafruar me *acquis* nuk parashikon shprehimisht një fazë kontradiktore paraprake. Shoqëria ankohet duke pretenduar shkelje të së drejtës për t'u dëgjuar.

Pyetje për diskutim

- A zbatohet e drejta për t'u dëgjuar kur norma kombëtare hesht?
- A çon çdo shkelje e së drejtës për t'u dëgjuar në shfuqizim të aktit, apo kërkohet të provohet se rezultati do të kishte qenë i ndryshëm?
- Si duhet formuluar arsyetimi i vendimit gjyqësor që e shfuqizon aktin për këtë shkak?

Kazusi 2 — Rikuperimi i ndihmës shtetërore dhe pritshmëritë legjitime

Një bashki i jep një shoqërie private një lehtësi fiskale shumëvjeçare për ndërtimin e një impianti. Pas katër vitesh, autoriteti i konkurrencës konstaton se lehtësia përbën ndihmë shtetërore të paligjshme, të pandërkombëtarizuar, dhe urdhëron rikuperimin e saj me interesa. Shoqëria pretendon se ka investuar duke u mbështetur në aktin e bashkisë, se akti ka marrë formë të prerë dhe se afati kombëtar i revokimit ka kaluar.

Pyetje për diskutim

- A mund t'i kundërvihet parimi i pritshmërive legjitime detyrimit për rikuperim?
- Çfarë vlere ka forma e prerë e aktit administrativ kombëtar përballë detyrimit që buron nga e drejta e BE-së?
- A duhet gjykata të pezullojë ekzekutimin e urdhrit të rikuperimit derisa të zgjidhet themeli?

Kazusi 3 — Sanksioni administrativ me natyrë penale

Ndaj personit «P» vendoset një gjobë administrative tatimore e barabartë me 100% të detyrimit të fshehur. Paralelisht, prokuroria regjistron procedim penal për fshehje të të ardhurave për të njëjtat fakte. Gjoba bëhet përfundimtare; procesi penal vazhdon.

Pyetje për diskutim

- A është gjoba «penale» sipas kriterëve *Engel*?
- A e pengon vendimi administrativ përfundimtar vazhdimin e procesit penal?
- Cilat kushte kërkon jurisprudenca për të lejuar kumulimin e dy procedurave (lidhja e ngushtë materiale dhe kohore, proporcionaliteti i sanksionit të përgjithshëm)?

Kazusi 4 — Diskrecioni teknik dhe intensiteti i kontrollit

Autoriteti rregullator i energjisë refuzon licencimin e një operatori duke u mbështetur në një vlerësim teknik kompleks të kapacitetit të rrjetit. Operatori ankohet, duke paraqitur një ekspertizë private me përfundime të kundërta.

Pyetje për diskutim

- Deri ku shtrihet kontrolli i gjykatës mbi një vlerësim teknik?
- A mjafton kontrolli i gabimit të dukshëm, apo neni 47 i Kartës kërkon shqyrtim më intensiv?
- Cilat garanci procedurale e bëjnë të kontrollueshëm një vlerësim teknik?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- C-349/07, *Sopropé* — e drejta për t'u dëgjuar në procedurat doganore;
- C-129/13 dhe C-130/13, *Kamino International Logistics dhe Datema* — pasojat e shkeljes së së drejtës për t'u dëgjuar;
- C-277/11, *M.M.* — përmbajtja e së drejtës për t'u dëgjuar;
- C-298/16, *Ispas* — qasja në dosjen administrative në çështjet e TVSH-së;
- C-234/21, *Défense Active des Amis du Halage* — qasja në informacion dhe kontrolli gjyqësor;
- C-453/00, *Kühne & Heitz* — rishikimi i aktit administrativ të formës së prerë;
- C-2/06, *Kempter* — kufijtë e detyrimit të rishikimit;
- C-24/95, *Alcan Deutschland* — rikuperimi i ndihmës shtetërore dhe afatet kombëtare;
- C-5/89, *Komisioni k. Gjermanisë* — pritshmëritë legjitime dhe ndihma e paligjshme;
- C-617/10, *Åkerberg Fransson* — *ne bis in idem* dhe sanksionet tatimore;
- C-524/15, *Menci*; C-537/16, *Garlsson Real Estate*; C-596/16 dhe C-597/16, *Di Puma dhe Zecca* — kumulimi administrativ-penal;
- C-117/20, *bpost* dhe C-151/20, *Nordzucker* (22 mars 2022) — testi i përditësuar i *ne bis in idem*;
- C-205/20, *NE* (8 mars 2022) — efekti i drejtpërdrejtë i proporcionalitetit të sanksioneve;
- C-64/16, *ASJP* dhe C-216/18 PPU, *LM* — mjeti efektiv dhe pavarësia si standard i BE-së;
- C-506/04, *Wilson* — nocioni i gjykatës së pavarur dhe të paanshme;
- GJEDNJ, *Engel dhe të tjerë k. Holandës* (8 qershor 1976) — kriteret e cilësimit «penal»;
- GJEDNJ, *A dhe B k. Norvegjisë* (15 nëntor 2016) — lidhja e ngushtë materiale dhe kohore.

Tema 4: Konkurrenca, ndihma shtetërore, prokurimi publik dhe mbrojtja e konsumatorit para gjykatës kombëtare (6 orë)

Përshkrim i temës

Kjo temë do të trajtojë politikat që lidhen me katër liritë, të cilat përfshijnë çështjet e konkurrencës, prokurimit publik, mbrojtjes së konsumatorit dhe pronësisë intelektuale. Do të trajtohet gjerësisht jurisprudenca e GJDBE në këto fusha si edhe do të sillen për analizë krahasuese raste nga praktika e brendshme që kanë të bëjnë me zbatimin e MSA për tregtinë e lirë si edhe zbatimin e ligjeve të përafruara me *acquis* e BE-së.

Pyetje vetëstudimore

Përse mbrojtja e konkurrencës, e konsumatorit dhe rregullate prokurimit publik janë të rëndësishme për tregun unik?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Marrëveshjet që kufizojnë konkurrencën;
- Abuzimi me pozitën dominuese;
- Kontrolli i përqendrimeve;
- Ndalimi i ndihmës shtetërore që shtrembëron tregun/konkurrencën;
- E drejta e tërheqjes;
- Detyrimi mbi informacionin e saktë/drejtë;
- Parimet themelore: konkurrenca, transparencia, trajtimi i barabartë;
- Direktivat e BE për prokurimin (2014/24/BE);
- Përjashtimet për arsye të sigurisë publike.

Metodologjia

Metodologjia e ndjekur mbi këtë temë bazohet në një qasje interaktive dhe analitike. Fillimisht, përdoren studime rasti të vendimeve kyçe të Gjykatës Europiane të Drejtësisë për të ilustruar zbatimin praktik të parimeve. Studentët përfshihen në debate dhe diskutime mbi përplasjet ligjore, si dhe në simulime. Analiza krahasuese e qasjeve kombëtare ndihmon në kuptimin e harmonizimit të politikave të BE-së. Procesi përfshin gjithashtu vlerësim praktik përmes zgjidhjes së kazuseve të bazuara në raste reale.

Kazuse për diskutim

Konkurrenca

Kazusi 1, C-6/72, Europemballage Corporation dhe Continental Can Company Inc. v Commission

Shoqëria amerikane Continental Can Company Inc., përmes degës së saj europiane Europemballage Corporation, kishte blerë një pjesë dominuese të kapitalit të shoqërisë gjermane Th. Metal Box AG (TNV), e cila operonte në sektorin e prodhimit të ambalazheve metalike. Kjo blerje kishte si efekt që Continental Can, e cila tashmë zotëronte një pozitë të fortë në tregun e ambalazheve të konservave dhe të qeseve metalike për produkte ushqimore, të forconte në mënyrë të ndjeshme kontrollin e saj mbi tregun european të këtyre produkteve.

Komisioni European ndërhyri mbi bazën e nenit 86 të Traktatit të Romës (sot neni 102 TFBE), duke vlerësuar se ky transaksion përbënte një abuzim me pozitën dominuese, pasi eliminonte një konkurrent të rëndësishëm nga tregu, përqendronte fuqinë ekonomike në duart e një operatori të vetëm dhe rrezikonte pengimin e tregtisë ndërmjet shteteve anëtare dhe kufizimin e zgjedhjes për konsumatorët.

Continental Can kundërshtoi vendimin e Komisionit, duke pretenduar se neni 86 nuk ishte i aplikueshëm për veprimet e përqendrimit (mergers), pasi këto i takonin një rregullimi të veçantë dhe jo kuadrin të abuzimit me pozitën dominuese. Gjykata e Drejtësisë u thirr për të vlerësuar nëse Komisioni kishte tejkaluar kompetencat e tij dhe nëse neni 86 mund të zbatohej mbi përqendrime që kishin efektin e forcimit të një pozite dominuese ekzistuese.

Pyetje për diskutim

- A mund të interpretohet neni 86 i Traktatit të Romës (sot 102 TFBE) në mënyrë që të përfshijë veprimet e përqendrimit që forcojnë një pozitë dominuese?
- Si lidhet nocioni i «abuzimit me pozitën dominuese» me rrezikun e eliminimit të një konkurrenti të rëndësishëm nga tregu?
- Çfarë kontributi dha kjo çështje në zhvillimin e jurisprudencës mbi kontrollin e përqendrimeve në BE përpara hyrjes në fuqi të Rregullores së Përqendrimeve (Regulation 4064/89)?
- Si lidhet ky vendim drejtpërdrejt me lirinë e qarkullimit të mallrave?

Kazusi 2, Joined Cases 56 & 58/64, Établissements Consten SARL and Grundig-Verkaufs-GmbH v Commission

Shoqëria gjermane Grundig-Verkaufs-GmbH, prodhues i njohur i pajisjeve elektronike dhe produkteve elektro-shtëpiake, kishte lidhur një marrëveshje ekskluzive shpërndarjeje me ndërmarrjen franceze Établissements Consten SARL. Sipas kësaj marrëveshjeje Consten do të ishte shpërndarësi ekskluziv i produkteve Grundig në territorin e Francës dhe Grundig i garantonte Consten-it se nuk do të shiste direkt produkte në Francë përmes kanaleve të tjera shpërndarjeje. Për të mbrojtur këtë ekskluzivitet, Consten regjistroi edhe markën tregtare «GINT» në Francë, e cila do të përdorej për të identifikuar produktet Grundig në atë treg.

Si rezultat, importet paralele nga shtete të tjera anëtare (p.sh. nga Gjermania në Francë) u penguan, sepse Consten mund të ndalonte përdorimin e markës dhe të pengonte çdo operator tjetër që të sillte produktet Grundig në Francë.

Komisioni European konstatoi se kjo marrëveshje krijonte një izolim artificial të tregjeve kombëtare, duke ndaluar lëvizjen e lirë të mallrave brenda Komunitetit Ekonomik European dhe duke eliminuar konkurrencën ndërmjet shpërndarësve në shtetet e ndryshme. Për këtë arsye, Komisioni e konsideroi marrëveshjen si shkelje të nenit 85(1) të Traktatit të Romës (sot neni 101 TFBE) dhe e shpalli të pavlefshme.

Consten dhe Grundig kundërshtuan vendimin, duke argumentuar se marrëveshjet e shpërndarjes ekskluzive ishin të zakonshme dhe të domosdoshme për të nxitur hyrjen në tregje të reja dhe se kufizimi i konkurrencës ishte vetëm «ndërmjet-marrësish» (inter-brand competition), por jo brenda produkteve të markës Grundig.

Çështja iu paraqit Gjykatës së Drejtësisë, e cila u thirr të përcaktonte nëse një marrëveshje e tillë, që synonte dhënien e shpërndarjes ekskluzive në një shtet anëtar dhe që kishte efektin e bllokimit të importeve paralele, ishte ose jo e përputhshme me të drejtën e konkurrencës së Komunitetit dhe me parimin e lëvizjes së lirë të mallrave.

Pyetje për diskutim

- A konsiderohen marrëveshjet e shpërndarjes ekskluzive si të ndaluara automatikisht, apo Gjykata pranoi nevojën e një analize të efekteve të tyre në konkurrencë?
- Si lidhet ky rast me parimin e lëvizjes së lirë të mallrave brenda tregut të përbashkët?
- Çfarë parimi themelor vendosi Gjykata lidhur me izolimin e tregjeve kombëtare përmes marrëveshjeve vertikale?
- Në çfarë mënyre ky vendim u bë një nga gurët e themelit të jurisprudencës së BE-së mbi konkurrencën?

Kazusi 3, C-27/76, United Brands Company and United Brands Continentaal BV v Commission

Shoqëria United Brands Company (UBC), me seli në SHBA, kontrollonte një rrjet të gjerë të ndërmarrjeve bijë në shtete të ndryshme të Komunitetit Ekonomik Europian dhe ushtronte një veprimtari të fuqishme në tregun e bananeve, duke importuar, shpërndarë dhe shitur këtë produkt në shtetet anëtare. Përmes shoqërisë së saj bijë, United Brands Continentaal BV, ajo mbante lidhje kontraktuale të qëndrueshme me shpërndarësit e mëdhenj në tregun europian.

Komisioni Europian konstatoi se UBC kishte arritur të siguronte një pozitë dominuese në tregun e bananeve brenda Komunitetit, duke qenë furnizuesi kryesor dhe më i konsoliduar, me marka të njohura. Në këtë kuadër, Komisioni akuzoi UBC për abuzim me pozitën dominuese, duke ngritur disa elemente kryesore:

- Ndërprerja e furnizimit: UBC i ndërpreu furnizimet një shpërndarësi danez (Olesen) pasi ky i fundit kishte marrë pjesë në një fushatë publicitare për një konkurrent.
- Politikat e çmimeve diskriminuese: UBC akuzohej se zbatonte çmime të ndryshme dhe të padrejta për shpërndarës të ndryshëm, pa justifikim objektiv ekonomik.
- Kushte kontraktuale të padrejta: Kompania përdorte marrëveshje që kufizonin lirinë tregtare të shpërndarësve, duke i detyruar ata të mos bashkëpunonin me konkurrentë të tjerë.
- Përdorimi i fuqisë së markës tregtare: «Chiquita» kishte krijuar një identitet tregtar të fortë, të cilin UBC e përdorte për të mbajtur klientët të lidhur dhe për të kufizuar hyrjen e konkurrentëve në treg.

Në këto rrethana, Komisioni mori një vendim duke e shpallur sjelljen e UBC-së si shkelje të nenit 86 të Traktatit të Romës (sot neni 102 TFBE), me argumentin se praktikën e saj synonin të përforconin pozitën dominuese dhe të pengonin konkurrencën e lirë në tregun e bananeve, duke ndikuar drejtpërdrejt në lëvizjen e lirë të mallrave brenda tregut të përbashkët.

United Brands e kundërshtoi këtë vendim dhe iu drejtua Gjykatës së Drejtësisë, e cila u thirr të shqyrtonte nëse UBC mbante realisht një pozitë dominuese në tregun përkatës, praktikën e saj përbënin një «abuzim» sipas kuptimit të nenit 86 dhe nëse Komisioni kishte të drejtë të ndërhynte mbi bazën e traktatit.

Pyetje për diskutim

- Çfarë kuptohet me pozitë dominuese sipas nenit 86 të Traktatit të Romës (sot 102 TFBE) dhe a përmbushte UBC këtë kriter?
- A ishte ndërprerja e furnizimeve ndaj shpërndarësit danez (Olesen) një formë e qartë e abuzimit me pozitën dominuese?
- Në ç' mënyrë ky vendim ndihmoi në sqarimin e kufirit ndërmjet konkurrencës së ligjshme dhe sjelljes abuzive nga ndërmarrjet dominuese?
- Cila është lidhja e drejtpërdrejtë midis këtij vendimi dhe parimit të lëvizjes së lirë të mallrave në tregun e përbashkët?

Kazusi 4, C-85/76, Hoffmann-La Roche & Co. AG kundër Komisionit

Shoqëria zvicerane Hoffmann-La Roche & Co. AG, një nga prodhuesit më të mëdhenj farmaceutikë dhe kimikë në botë, ushtronte një veprimtari të gjerë në tregun e vitaminave në Komunitetin Ekonomik Europian. Roche zotëronte një pozitë dominuese në prodhimin dhe tregtimin e disa vitaminave thelbësore (si vitamina A, B2, B6, C, E dhe H), të cilat përdoreshin gjerësisht në ushqim, farmaci dhe industri.

Komisioni Europian, pas një hetimi të gjatë, konstatoi se Roche kishte përdorur një sërë praktikash kontraktuale dhe tregtare me karakter ekskluzivist për të mbajtur dhe forcuar këtë pozitë dominuese, në dëm të konkurrencës së lirë. Më konkretisht:

- Roche lidhte kontrata ekskluziviteti me shumicën e blerësve të saj kryesorë (ndërmarrje ushqimore dhe farmaceutike), duke i detyruar ata të blinin vetëm nga Roche ose duke kufizuar në mënyrë të ndjeshme mundësinë për të furnizuar nga prodhues konkurrentë.
- Në disa raste, Roche përdorte zbritje besnikërie (loyalty rebates), të cilat u ofroheshin klientëve vetëm nëse ata angazhoheshin të blinin një pjesë të madhe, ose pothuaj të gjithë, nevojat e tyre nga Roche. Këto zbritje nuk ishin të lidhura me efikasitet ekonomik apo kursime reale, por synonin të siguronin lidhjen afatgjatë të klientëve dhe përjashtimin e konkurrentëve.
- Përmes këtyre praktikave, Roche arriti të bllokonte hyrjen ose zgjerimin e prodhuesve të tjerë të vitaminave në tregun e Komunitetit, duke kufizuar në mënyrë artificiale konkurrencën.

Në këto rrethana, Komisioni e shpalli sjelljen e Roche si abuzim me pozitën dominuese në kuptimin e nenit 86 të Traktatit të Romës (sot neni 102 TFBE). Sipas Komisionit, praktikat e Roche nuk kishin për qëllim të përmirësonin konkurrencën mbi bazë të meritave, por të ruanin me çdo kusht një pozitë të privilegjuar, duke dëmtuar strukturën konkurruese të tregut të përbashkët dhe duke ndikuar drejtpërdrejt në lëvizjen e lirë të mallrave ndërmjet shteteve anëtare.

Roche e kundërshtoi vendimin, duke e çuar çështjen në Gjykatën e Drejtësisë, e cila u thirr të vlerësonte nëse Roche mbante realisht një pozitë dominuese në tregun e vitaminave, nëse kontratat e ekskluzivitetit dhe zbritjet e besnikërisë përbënin abuzim sipas nenit 86, dhe nëse ndërhyrja e Komisionit ishte e justifikuar për mbrojtjen e konkurrencës dhe integritetit të tregut të brendshëm.

Pyetje për diskutim

- A përbënin kontratat ekskluzive dhe zbritjet e besnikërisë një abuzim me pozitën dominuese, dhe cilat kriteret juridike u përdorën për ta përcaktuar këtë?
- Si ndikon ky rast në interpretimin e praktikave që ndërhyjnë në konkurrencën e ndershme dhe pengojnë hyrjen e konkurrentëve në treg?
- Si kontribuoi ky vendim në zhvillimin e jurisprudencës së BE-së mbi abuzimin me pozitën dominuese?
- Cili është ndikimi i këtij vendimi në përcaktimin e kufijve ndërmjet konkurrencës së ligjshme dhe praktikave të ndaluara?
- Si lidhet ky rast me lirinë e qarkullimit të mallrave në tregun e përbashkët dhe mbrojtjen e konkurrencës?

Prokurimi publik

Kazusi 5, C-31/87, Gebroeders Beentjes BV kundër Shtetit Holandez

Shoqëria Gebroeders Beentjes BV, një ndërmarrje e specializuar në furnizimin e pajisjeve për performanca artistike dhe ngjarje kulturore, kishte marrë pjesë në një procedurë tenderimi të organizuar nga autoritetet publike të Holandës për ofrimin e një shërbimi specifik artistik.

Në këtë kuadër, autoriteti publik kishte vendosur disa kriteret e seleksionimit për operatorët ekonomikë që do të merrnin pjesë në tender, duke përfshirë kriteret e kualifikimit për aftësinë teknike dhe profesionale të ofruesve, kriteret e përzgjedhjes së ofertave, të cilat mund të përfshinin aspektet financiare dhe cilësore. Disa nga kriteret u konsideruan nga Beentjes si diskriminuese ndaj operatorëve të huaj, pasi ofruesit vendas kishin avantazh të natyrshëm në përmbushjen e tyre. Beentjes e sfidoi vendimin për përjashtimin e tij nga procedura e tenderimit edhe pse paraqiti ofertën më të ulët, duke argumentuar se kriteret e vendosura shkelin parimet e Traktatit të Romës mbi lirinë e ofrimit të shërbimeve dhe barazinë në qasje për operatorët nga shtete të ndryshme anëtare dhe procedura e tenderimit nuk ofroi një transparencë të mjaftueshme, duke cenuar konkurrencën ndërkufitare.

Komisioni European vlerësoi rastin duke e lidhur me parimet e traktatit mbi prokurimin publik, veçanërisht mosdiskriminimin dhe trajtimin e barabartë për operatorët ekonomikë nga shtete të ndryshme anëtare dhe lirinë e ofrimit të shërbimeve, si një nga katër liritë e tregut të brendshëm, duke parandaluar kufizimet artificiale në pjesëmarrjen në procedurat e tenderimit publik.

Në këto rrethana, çështja u referua Gjykatës së Drejtësisë për të përcaktuar nëse kriteret e tenderit mund të justifikoheshin nga kërkesat teknike dhe profesionale dhe nëse ato kufizonin në mënyrë të padrejtë aksesin e operatorëve të huaj, duke penguar lirinë e shërbimeve dhe konkurrencën e ndershme.

Pyetje për diskutim

- Si lidhet ky rast me parimin e mosdiskriminimit midis operatorëve ekonomikë nga shtete të ndryshme anëtare?
- Çfarë kuptohet me lirinë e ofrimit të shërbimeve në kuptimin e Traktatit të Romës dhe si prekej ajo nga procedura e tenderimit?
- A mund të justifikohen kriteret e tenderit përmes kërkesave teknike dhe profesionale pa shkelur parimet e konkurrencës dhe transparencës?
- Çfarë kontributi dha ky rast në jurisprudencën e BE-së mbi prokurimin publik dhe barazinë e qasjes për operatorët ekonomikë të huaj?
- Si ndihmon ky vendim në përcaktimin e kufirit midis lirisë së tenderimit dhe mbrojtjes së konkurrencës së ndershme?
- Çfarë implikimesh ka ky rast për operatorët ekonomikë që garojnë në tendera ndërkufitare brenda BE-së?

Kazusi 6, C-324/98, Telaustria Verlags GmbH dhe Telefonadress GmbH kundër Telekom Austria AG

Shoqëria Telaustria Verlags GmbH, një botues austriak i publikuar i materialeve të ndryshme mediale dhe reklamave, kishte fituar një kontratë për shpërndarjen e materialeve informuese dhe reklamuese nga administrata publike austriake. Procedura e shpalljes së tenderit dhe kushtet e kontratës u zhvilluan drejtpërdrejt, pa ndjekur një procedurë tenderimi transparent sipas parashikimeve të Direktivave të BE-së mbi Prokurimin Publik.

Telaustria ankohej se autoriteti publik kishte përdorur kritere të përzgjedhjes dhe përjashtimit që favorizonin operatorët vendas në dëm të shërbimeve të ofruara nga shoqëritë e huaja dhe procedura nuk ofroi një transparencë të mjaftueshme, duke kufizuar mundësinë e pjesëmarrjes së operatorëve

nga shtete të tjera anëtare. Kjo përbënte një pengesë të lirisë së ofrimit të shërbimeve dhe potencialisht një formë diskriminimi të shteteve anëtare.

Komisioni Europian vlerësoi se, edhe pse kontrata nuk binte brenda fushëveprimit të drejtpërdrejt të direktivave për prokurimin publik, parimet e traktatit mbi tregun e brendshëm detyronin autoritetet publike të respektonin mosdiskriminimin ndaj operatorëve ekonomikë nga shtetet e tjera anëtare, transparencën dhe qasjen e barabartë në procedurat e tenderimit dhe parimin e konkurrencës së ndershme, si kusht për funksionimin e tregut të përbashkët.

Në këtë kontekst, çështja u paraqit Gjykatës së Drejtësisë për të përcaktuar nëse kufizimet dhe kriteret e tenderit austriak shkelin parimet e tregut të brendshëm, pavarësisht se nuk përfshiheshin direkt nën drejtpërdrejt aplikimin e direktivave të prokurimit publik.

Pyetje për diskutim

- Çfarë kuptohet me mosdiskriminimin dhe qasjen e barabartë në kontekstin e tenderave publikë ndërkufitare?
- A mund të justifikohen kriteret e seleksionit nëse ato janë të lidhura me kërkesa teknike ose profesionale, pa cenuar parimet e tregut të brendshëm?
- Çfarë kontributi dha ky rast në jurisprudencën e BE-së mbi prokurimin publik dhe lirinë e shërbimeve ndërkufitare?
- Si ndihmon ky vendim në përcaktimin e kufirit midis parimeve të tregut të brendshëm dhe autonomisë së shteteve anëtare në organizimin e tenderave publikë?

Ndihma shtetërore

Kazusi 7, C-730/79, Philip Morris Holland BV kundër Komisionit

Shoqëria Philip Morris Holland BV, një ndërmarrje ndërkombëtare aktive në tregun e produkteve të duhanit, kishte bërë kërkesë për të përfituar nga një subvencion ose mbështetje financiare nga autoriteti shtetëror, e cila ishte dhënë për prodhuesit vendas të duhanit në një shtet anëtar të Komunitetit Ekonomik Europian.

Komisioni Europian vlerësoi këtë praktikë dhe konstatoi se mbështetja financiare ishte selektive, duke favorizuar vetëm prodhuesit vendas dhe duke përjashtuar operatorët ekonomikë të huaj që vepronin në të njëjtin sektor. Subvencionet kishin efektin e shtrembërimit të konkurrencës në tregun e duhanit brenda Komunitetit dhe përbënin një formë të ndihmës shtetërore të ndaluar sipas nenit 92 të Traktatit të Romës, sepse ndihma mund të ndikonte në konkurrencën ndërmjet operatorëve ekonomikë nga shtete të ndryshme anëtare dhe të pengonte tregtinë ndërkufitare.

Philip Morris sfidoi vendimin e Komisionit duke argumentuar se ndihma ishte e ligjshme dhe e justifikuar për mbrojtjen e prodhimit vendas, por Komisioni vlerësoi se ndihmat selektive, pavarësisht qëllimit kombëtar, duhet të jenë në përputhje me tregun e brendshëm dhe përjashtimi i operatorëve të huaj nga përfitimi i ndihmës shkakton shtrembërim të konkurrencës dhe pengon lirinë e qarkullimit të mallrave.

Në këto rrethana, çështja u referua Gjykatës së Drejtësisë për të përcaktuar nëse mbështetja financiare e dhënë për prodhuesit vendas përbënte ndihmë shtetërore të ndaluar, si lidhej kjo praktikë me parimet e lirisë së tregtisë dhe konkurrencës së lirë në Komunitet dhe nëse Komisioni kishte kompetencë të ndërhynte për të mbrojtur tregun e brendshëm dhe konkurrencën.

Pyetje për diskutim

- Çfarë kuptohet me shtrembërim të konkurrencës në kuptimin e nenit 92 të Traktatit të Romës (sot neni 107 TFBE)?

- Si lidhet ndihma shtetërore selektive me lirinë e qarkullimit të mallrave dhe konkurrencën e lirë në tregun e brendshëm të BE-së?
- A mund të justifikohet një ndihmë shtetërore për prodhuesit vendas pa cenuar konkurrencën ndërkufitare?

Kazusi 8 — C-379/98, PreussenElektra AG kundër Schleswig AG

Shoqëria gjermane PreussenElektra AG, një ndërmarrje e madhe energjetike, kishte lidhur kontrata furnizimi me Schleswig AG, një kompani rajonale shpërndarjeje të energjisë elektrike. Çështja lidhej me një ligj gjerman për energjinë e rinovueshme, i cili u impononte ndërmarrjeve furnizuese dhe shpërndarëse të energjisë detyrimin për të blerë elektricitet të prodhuar nga burime të rinovueshme (si energjia diellore, era apo biomasa) me çmime të garantuara, të cilat ishin më të larta se ato të tregut.

Ky sistem kishte për qëllim të promovonte zhvillimin e burimeve të rinovueshme të energjisë në Gjermani, duke mbrojtur prodhuesit e vegjël dhe duke nxitur tranzicionin energjetik. Megjithatë, PreussenElektra e kundërshtoi këtë regjim ligjor duke argumentuar se detyrimi i imponuar për të blerë energji të rinovueshme me çmime të mbështetura shtetërore përbënte një formë të ndihmës shtetërore në kuptimin e nenit 92 të Traktatit të Romës (sot neni 107 TFBE). Sipas saj, ky sistem krijonte një avantazh artificial dhe selektiv për prodhuesit e energjisë së rinovueshme në dëm të konkurrencës së lirë dhe të operatorëve të tjerë të tregut.

Çështja u ngrit nga gjykatat gjermane, të cilat kerkuan interpretimin e Gjykatës së Drejtësisë së BE-së lidhur me pyetjen nëse ky regjim i detyrueshëm i blerjes me çmime të garantuara përbënte «ndihmë shtetërore» në kuptimin e traktatit. Në thelb, Gjykata duhej të përcaktonte nëse detyrimi i vendosur me ligj për ndërmarrjet private të blejnë energji të rinovueshme me çmime të caktuara nga shteti mund të konsiderohej një ndërhyrje financiare e atribuueshme shtetit, pra një ndihmë shtetërore e ndaluar.

Ky rast ishte veçanërisht i rëndësishëm, pasi lidhej ngushtë me tensionin ndërmjet politikave kombëtare për mbrojtjen e mjedisit dhe promovimin e energjisë së pastër dhe parimeve të BE-së mbi konkurrencën e lirë dhe tregun e brendshëm. Gjykata duhej të gjente ekuilibrin midis autonomisë së shteteve anëtare për të përcaktuar politikat energjetike dhe kufizimeve që rrjedhin nga ndalimi i ndihmës shtetërore selektive.

Pyetje për diskutim

- Çfarë kuptohet me ndihmë shtetërore sipas nenit 92 të Traktatit të Romës (sot neni 107 TFBE)?
- A përbënte sistemi i detyrimit për blerjen e energjisë së rinovueshme një ndërhyrje të atribuueshme shtetit dhe për rrjedhojë ndihmë shtetërore?
- Si lidhet ky regjim me parimet e konkurrencës së lirë dhe tregut të brendshëm në BE?
- Çfarë rëndësie ka kjo çështje për balancimin midis politikave kombëtare të energjisë dhe rregullave të BE-së mbi ndihmën shtetërore?

Kazusi 9, C-280/00, Altmark Trans GmbH dhe Regierungspräsidium Magdeburg kundër Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH

Në çështjen C-280/00, Altmark Trans GmbH dhe Regierungspräsidium Magdeburg kundër Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH, rrethanat lidhen me mënyrën e financimit të shërbimeve publike të transportit dhe raportin e tyre me ndihmën shtetërore sipas nenit 87 (tani 107 TFBE). Altmark Trans GmbH, një shoqëri private transporti, operonte shërbime të transportit publik rajonal në Saksoni-Anhalt mbi bazën e një licence të dhënë nga autoritetet lokale. Konkurrentja e

saj, Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH, kundërshtoi dhënien e kompensimeve financiare për Altmark Trans, duke argumentuar se këto pagesa përbënin ndihmë shtetërore të paligjshme që shtrembëronte konkurrencën dhe shkelte rregullat e tregut të brendshëm.

Në thelb, autoritetet gjermane kishin parashikuar kompensime për mbulimin e kostove të detyrimeve të shërbimit publik për operatorin e transportit. Këto pagesa kishin për qëllim të garantonin ofrimin e shërbimeve të transportit rajonal që përndryshe nuk do të ishin ekonomikisht tërheqëse për operatorët privatë. Çështja u ngrit pasi u shtrua pyetja nëse një kompensim i tillë, i dhënë për kryerjen e detyrimeve të shërbimit publik, mund të kualifikohej si ndihmë shtetërore në kuptimin e nenit 87 (1) TKE.

Gjykata e Drejtësisë u thirr të përcaktonte kufirin ndërmjet kompensimit legjitim për shërbimet publike dhe ndihmës shtetërore selektive që shtrembëron konkurrencën dhe ndikon në tregtinë ndërkufitare. Rrethanat e rastit u përqendruan në ekzistencën e një sistemi kompensimi të miratuar nga autoritetet publike, në konkurrencën mes operatorëve për shërbimet e transportit dhe në efektin që kishte ky kompensim mbi barazinë e kushteve të garës në tregun e brendshëm.

Pyetje për diskutim

- Si ndikon kompensimi i detyrimeve të shërbimit publik mbi konkurrencën dhe tregtinë ndërkufitare brenda BE-së?
- Pse çështja Altmark konsiderohet një precedent themelor në jurisprudencën e BE-së për ndihmën shtetërore?
- Si ndihmon ky vendim shtetet anëtare të krijojnë skema mbështetjeje për shërbime të interesit të përgjithshëm ekonomik pa shkelur rregullat e konkurrencës?
- Në ç'mënyrë kriteret e Altmark kanë ndikuar më vonë në politikat e transportit dhe energjisë në BE?

Mbrojtja e konsumatorit

Kazusi 10, C-470/93, Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Köln v Mars GmbH

Mars GmbH, një kompani gjermane, hodhi në treg një fushatë reklamuese për një akullore të tipit «Mars», ku në ambalazh paraqitej shënimi «+10%». Ky tregues u pasqyrua vizualisht me duke krijuar perceptimin se produkti përmbante sasi më të madhe se zakonisht. Shoqata gjermane Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Köln (një shoqatë për mbrojtjen e konkurrencës së ndershme) ngriti padi duke pretenduar se kjo mënyrë e prezantimit përbente reklamë mashtruese, pasi konsumatorët mund të kuptonin gabimisht se çmimi i produktit kishte mbetur i pandryshuar ose se oferta ishte më fitimprurëse sesa në realitet.

Gjykata kombëtare gjermane kërkoi nga Gjykata e Drejtësisë së Bashkimit European interpretimin e nenit 30 të Traktatit të Romës (tani neni 34 TFBE), i cili ndalon masat me efekt ekuivalent me kufizimet sasiore në import. Çështja u ngrit sepse ndalimi i një reklame të tillë, i vendosur nga ligji gjerman për mbrojtjen kundër konkurrencës së pandershme, mund të përbente një pengesë për lëvizjen e lirë të mallrave në tregun e brendshëm, duke kufizuar aftësinë e Mars GmbH për të përdorur të njëjtin ambalazh dhe strategji marketingu në shtetet e tjera anëtare.

Pyetje për diskutim

- Në ç'mënyrë një ndalim kombëtar i reklamës së tillë mund të përbente pengesë për lëvizjen e lirë të mallrave?
- A mund të justifikohet një kufizim i tillë me bazë në mbrojtjen e konsumatorëve?
- Çfarë roli ka balancimi mes parimit të mbrojtjes së konsumatorit dhe parimit të tregut të brendshëm në këtë çështje?

Kazusi 11, C-178/84, Commission v Germany (Birra gjermane – «Beer Purity Law»)

Ligji gjerman të vitit 1516, të njohur si Reinheitsgebot ose «Beer Purity Law», i cili kufizonte përbërësit e birrës vetëm në malt, ujë dhe hithër, duke ndaluar përdorimin e aditivëve të tjerë. Ky rregull, tradicionalisht i mbrojtur si standard kombëtar për prodhimin e birrës, kishte për pasojë që birrat e importuara nga shtetet e tjera anëtare të BE-së, të cilat përdorëshin përbërës të lejuar në vendet e origjinës, të mos mund të shiteshin në tregun gjerman.

Komisioni i Bashkimit Europian ngriti padi kundër Gjermanisë, duke argumentuar se ndalimi kombëtar i birrës së importuar përbënte një pengesë të drejtëpërdrejtë për lëvizjen e lirë të mallrave (neni 30 i Traktatit të Romës, tani neni 34 TFBE). Sipas Komisionit, dispozitat e ligjit krijonin ndarje artificiale të tregut, duke i privilegjuar prodhuesit vendas dhe duke kufizuar mundësinë e konsumatorëve për të zgjedhur produkte nga shtete të tjera anëtare.

Gjykata e Drejtësisë u kërkua të interpretonte nëse standardet kombëtare për përbërësit e birrës, të imponuara për arsye të mbrojtjes së shëndetit publik ose traditës kombëtare, mund të justifikonin një kufizim të importit dhe në çfarë mase ato ishin proporcional me objektivin e ndjekur.

Pyetje për diskutim

- A mund të justifikohet kufizimi i importit për arsye të mbrojtjes së shëndetit publik apo traditës kombëtare?
- Çfarë kuptohet me shtrembërim të konkurrencës në këtë kontekst?
- Si duhet të aplikohet proporcionaliteti kur kufizohet importi për arsye të mbrojtjes së produktit?

Praktikë gjyqësore për diskutim

Konkurrenca

C-56 & 58/64 Consten & Grundig

C-6/72 Continental Can

C-27/76 United Brands

C-85/76 Hoffmann-La Roche

C-501, 513, 515 & 519/06 GlaxoSmithKline

C-209/10, Post Danmark A/S

C-62/86, AKZO Chemie BV kundër Komisionit

Prokurimi Publik

C-31/87 Beentjes

C-324/98 Telaustria

C-213/07 Michaniki

C-399/98, Ordine degli Architetti v Comune di Milano

C-107/98, Teckal Srl v Comune di Viano

Ndihma Shtetërore

C-730/79 Philip Morris

C-379/98 PreussenElektra

C-280/00 Altmark

C-241/94, France v Commission (Kimberly Clark/Sofidel)

C-482/99, France v Commission (Stardust Marine)

C-409/00, Spain v Commission (Basque tax measures)

Mbrojtja e konsumatorit

C-362/88, GB-INNO-BM v Confédération du commerce luxembourgeois

C-315/92, Verband Sozialer Wettbewerb v Clinique

C-178/84, Commission v Germany (Birra gjermane – «Beer Purity Law»)

C-126/91, Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft v Yves Rocher GmbH

C-470/93, Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Köln v Mars GmbH

10:00 - 10:50 Ndihma shtetërore Kandidatët do të ndahen në grupe dhe do të referojnë zgjidhjen e kazuseve (50 min)

11:00 - 11:50 Prokurimi publik Kandidatët do të ndahen në grupe dhe do të referojnë zgjidhjen e kazuseve (50 min)

12:30-13:20 Mbrojtja e konsumatorit Kandidatët do të ndahen në grupe dhe do të referojnë zgjidhjen e kazuseve (50 min)

Tema 5: Mbrojtja e të dhënave dhe rregullimi digjital (2 orë)

Përshkrim i temës

Mbrojtja e të dhënave personale është sot një nga fushat me kontenciosin më të shpejtë në rritje para gjykatave kombëtare të shteteve anëtare dhe, njëkohësisht, një nga fushat ku legjislacioni shqiptar është përafëruar tërësisht me *acquis*. Gjyqtari e has GDPR-në në tri role të ndryshme: si standard kontrolli ndaj vendimeve të autoritetit mbikëqyrës, si bazë e një padie për dëmshpërblim ndërmjet privatëve, dhe si kufi ndaj vetë veprimtarisë gjyqësore — përfshirë përpunimin e të dhënave në dosje, publikimin e vendimeve dhe përdorimin e provave të nxjerra nga burime digjitale.

Tema trajton më tej gjeneratën e re të rregullimit digjital: Aktin e Shërbimeve Digjitale dhe Aktin e Tregjeve Digjitale, të cilët zhvendosin peshën nga përgjegjësia klasike e ndërmjetësit të detyrimit e strukturuara të platformave, përfshirë urdhrat për heqje përmbajtjeje dhe për qasje në të dhëna që u drejtohen ofruesve me seli jashtë vendit. Trajtohet gjithashtu Akti për Inteligjencën Artificiale, me dy këndvështrime praktike: sistemet me rrezik të lartë të përdorura në drejtësi dhe në zbatimin e ligjit, dhe përdorimi i mjeteve të inteligjencës artificiale nga vetë gjyqësori, me kufijtë që imponojnë pavarësia e gjyqtarit, arsyetimi i vendimit dhe mbrojtja e të dhënave.

Pyetje vetëstudimore

- Cilat janë bazat ligjore të përpunimit sipas nenit 6 të GDPR-së dhe cila zbatohet kur përpunimi bëhet nga një gjykatë?
- Çfarë kërkohet për të lindur e drejta e dëmshpërblimit sipas nenit 82 të GDPR-së?
- Në cilat kushte lejohet ruajtja e përgjithshme e të dhënave të trafikut dhe qasja në to për qëllime penale?
- Cili është kufiri ndërmjet urdhrat legjitim për heqje përmbajtjeje dhe detyrimit të ndaluar të monitorimit të përgjithshëm?
- Cilat sisteme të inteligjencës artificiale klasifikohen si me rrezik të lartë kur përdoren në administrimin e drejtësisë?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- GDPR: bazat ligjore, parimet, të drejtat e subjektit, transferimet ndërkombëtare;
- Roli i autoritetit mbikëqyrës dhe kontrolli gjyqësor mbi vendimet e tij; dëmshpërblimi sipas nenit 82;
- Ruajtja dhe qasja në të dhënat e komunikimeve elektronike për qëllime penale;

- Akti i Shërbimeve Digjitale dhe Akti i Tregjeve Digjitale: përgjegjësia e platformave, urdhrat ndërkufitarë;
- Akti për Inteligjencën Artificiale: sistemet me rrezik të lartë; përdorimi i IA-së nga gjyqësori dhe garancitë e procesit të rregullt.

Metodologjia

Prezantim i shkurtër nga trajneri (30 min), i ndjekur nga analiza e dy vendimeve të GJDBE-së të përzgjedhura paraprakisht dhe nga një diskutim i strukturuar mbi përdorimin e IA-së në punën e përditshme gjyqësore, mbi bazën e Kartës Etike Europiane të CEPEJ-it për përdorimin e IA-së në sistemet gjyqësore.

Kazuse për diskutim

Prokuroria kërkon nga një operator telefonie të dhënat e trafikut dhe të vendndodhjes për një periudhë gjashtëmujore, në kuadër të hetimit të një vjedhjeje me pasoja të rënda. Operatori i disponon të dhënat në bazë të një detyrimi ligjor kombëtar për ruajtje të përgjithshme. Mbrojtja kundërshton pranueshmërinë e provës.

Pyetje për diskutim

- A është i pajtueshëm me të drejtën e BE-së një detyrim i përgjithshëm dhe pa dallim për ruajtjen e të dhënave?
- Cili autoritet duhet të autorizojë qasjen dhe me çfarë kriteresh?
- A ndikon rëndësia e veprës penale në ligjshmërinë e qasjes?
- Cilat janë pasojat procedurale nëse qasja rezulton e paligjshme?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- **C-293/12 dhe C-594/12, *Digital Rights Ireland*** — pavlefshmëria e Direktivës për ruajtjen e të dhënave;
- **C-203/15 dhe C-698/15, *Tele2 Sverige dhe Watson*** — kufijtë e ruajtjes së përgjithshme;
- **C-511/18, C-512/18 dhe C-520/18, *La Quadrature du Net*** (6 tetor 2020) — ruajtja e synuar dhe siguria kombëtare;
- **C-746/18, *H.K.*** (2 mars 2021) — qasja në të dhëna dhe pavarësia e autoritetit autorizues;
- **C-140/20, *G.D.*** (5 prill 2022) — ruajtja e përgjithshme për qëllime të luftës kundër krimit të rëndë;
- **C-548/21, *Bezirkshauptmannschaft Landeck*** (4 tetor 2024) — qasja në të dhënat e telefonit celular;
- **C-311/18, *Schrems II*** — transferimet ndërkombëtare të të dhënave;
- **C-300/21, *Österreichische Post*** (4 maj 2023) — dëmi jomaterial sipas nenit 82 GDPR;
- **C-340/21, *Natsionalna agentsia za prihodite*** (14 dhjetor 2023) — përgjegjësia pas një sulmi kibernetik;
- **C-252/21, *Meta Platforms*** (4 korrik 2023) — ndërveprimi ndërmjet GDPR-së dhe së drejtës së konkurrencës;
- **C-18/18, *Glawischnig-Piesczek*** — urdhrat për heqje përmbajtjeje me efekt global;
- **C-324/09, *L'Oréal k. eBay* dhe C-484/14, *McFadden*** — përgjegjësia e ndërmjetësve.

Tema 6: Mosdiskriminimi dhe e drejta sociale e BE-së (2 orë)

Përshkrim i temës

Mosdiskriminimi është njëkohësisht parim i përgjithshëm i së drejtës së BE-së, e drejtë themelore sipas nenit 21 të Kartës dhe objekt i një korpusi direktivash të transpozuar tashmë në rendin e brendshëm shqiptar. Rëndësia praktike e temës qëndron te dy mekanizma që ndryshojnë mënyrën e gjykimit: zhvendosja e barrës së provës kur pretenduesi paraqet fakte nga të cilat mund të prezumohet diskriminimi, dhe nocioni i diskriminimit të tërthortë, i cili godet norma neutrale në pamje të parë por me efekt disproporcional ndaj një grupi të mbrojtur.

Tema mbulon gjithashtu detyrimin e akomodimit të arsyeshëm për personat me aftësi të kufizuara dhe disa elemente të së drejtës së punës me ndikim ndërkufitar — koha e punës, kontratat me afat të caktuar dhe transferimi i ndërmarrjes — të cilat shfaqen rregullisht në mosmarrëveshjet e punës me element të huaj.

Pyetje vetëstudimore

- Cili është dallimi ndërmjet diskriminimit të drejtpërdrejtë dhe atij të tërthortë dhe si ndryshojnë mundësitë e justifikimit?
- Si funksionon zhvendosja e barrës së provës sipas direktivave 2000/43, 2000/78 dhe 2006/54?
- Çfarë përfshin akomodimi i arsyeshëm dhe ku qëndron kufiri i «barrës disproporcionale»?
- A mund të zbatohet parimi i mosdiskriminimit drejtpërdrejt në marrëdhëniet ndërmjet privatëve?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Nenet 18, 19 dhe 157 TFBE; neni 21 i Kartës; direktivat 2000/43, 2000/78 dhe 2006/54;
- Diskriminimi i drejtpërdrejtë, i tërthortë, ngacmimi dhe udhëzimi për diskriminim;
- Barra e provës dhe standardi i provës *prima facie*;
- Akomodimi i arsyeshëm dhe Konventa e OKB-së për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara;
- Koha e punës, kontratat me afat dhe transferimi i ndërmarrjes në kontekst ndërkufitar.

Metodologjia

Analizë e strukturuar e dy vendimeve të GJDBE-së dhe zgjidhje e një kazusi në grupe, me fokus te ndërtimi i arsytimit mbi barrën e provës.

Kazuse për diskutim

Një shoqëri kërkon për një pozicion pune «përvojë të pandërprerë profesionale gjatë pesë viteve të fundit». Një kandidat e refuzuar pretendon se kriteri diskriminon në mënyrë të tërthortë gratë, të cilat ndërpresin karrierën për shkak të lejes së lindjes, dhe paraqet të dhëna statistikore mbi përbërjen e stafit.

Pyetje për diskutim

- A mjaftojnë të dhënat statistikore për të zhvendosur barrën e provës?
- Si e provon punëdhënësi justifikimin objektiv dhe proporcionalitetin e kriterit?
- Çfarë duhet të përmbajë arsyetimi i vendimit gjyqësor për të qenë i kontrollueshëm?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- **C-43/75, Defrenne II** — efekti horizontal i parimit të pagës së barabartë;

- **C-144/04, *Mangold*** dhe **C-555/07, *Küçükdeveci*** — mosdiskriminimi si parim i përgjithshëm;
- **C-414/16, *Egenberger*** — zbatimi i nenit 21 të Kartës ndërmjet privatëve;
- **C-68/17, *IR k. JQ*** — kufijtë e autonomisë së organizatave me etos fetar;
- **C-804/18 dhe C-341/19, *WABE dhe MH Müller*** (15 korrik 2021) — neutraliteti në vendin e punës;
- **C-83/14, *CHEZ Razpredelenie Bulgaria*** — diskriminimi i tërthortë mbi bazë etnike;
- **C-335/11 dhe C-337/11, *Ring dhe Skouboe Werge*** — nocioni i aftësisë së kufizuar dhe akomodimi i arsyeshëm;
- **C-397/01 deri C-403/01, *Pfeiffer*** — koha e punës dhe interpretimi konform;
- **C-188/15, *Bougnaoui*** dhe **C-157/15, *Achbita*** — shprehja fetare dhe kërkesat profesionale.

PJESA E TRETË — ZONA E LIRISË, SIGURISË DHE DREJTËSISË: BASHKËPUNIMI GJYQËSOR (48 orë)

A. Bashkëpunimi gjyqësor penal (32 orë)

Tema 1: Burimet, kompetencat dhe parimet e së drejtës penale europiane (4 orë)

Përshkrim i temës

Kjo temë ka për objekt që të prezantojë kandidatët për magistratë me instrumentet ligjorë të Bashkimit Europian, të Këshillit të Evropës, Kombeve të Bashkuara dhe instrumentet kombëtare në fushën e bashkëpunimit gjyqësor penal. Në kuadër të BE aktet e kësaj fushe i referohen zbatimit të parimit të njohjes reciproke të vendimeve të ndryshme të dhëna nga autoritetet e njëri shtet anëtar për tu zbatuar në shtetin tjetër anëtar të BE. Instrumentet ndërkombëtare që do të analizohen rregullojnë aspekte të marrjes së provave, shkëmbimin e informacioneve, transferimit të dënuarve, konfliktit të juridiksioneve, mbikëqyrjes së masave të dënimit, konfiskimin e aseteve apo urdhërat europian të mbrojtjes. Përshkrimi i instrumenteve do të shoqërohet edhe me analizën e vendimeve të GJDBE, GJEDNJE dhe strukturave të tjera të specializuara të lidhura me zbatimin e këtyre instrumenteve.

Pyetje vetëstudimore

Cilat janë instrumentet kryesore të BE/KiE apo OKB për bashkëpunimin gjyqësor penal

Çdo të thotë parimi i njohjes reciproke?

Si rregullohen këto çështje në kontekstin kombëtar

Cili është roli i strukturave të sistemit të drejtësisë?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Burimet e brendshme.

- Kodi i Procedurës Penale
- Ligji Për marrëdhëniet juridiksionale me autoritetet e huaja në çështjet penale\
- Marrëveshjet për ndihmën e ndërsjellë të fushën penale

- Burimet e jashtme

- Aktet e miratuara nga OKB-ja,
- Aktet e miratuara nga Këshilli i Evropës,
- Aktet e miratuara nga organizata të tjera ndërkombëtare, që rregullohen nga dispozita të së drejtës ndërkombëtare publike, që miratojnë dispozita në fushën e të drejtës penale ndërkombëtare dhe janë ratifikuar me ligj nga Kuvendi i Shqipërisë
- Aktet e miratuara ng BE-ja dhe ndikimi i tyre në të Drejtën Penale Shqiptare

Metodologjia

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv dhe navigim në faqet e interentit për të zbuluar burimet e informacionit në këtë fushë. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet krahasimet e rregullimeve të brendshme, akteve ku ka aderuar Shqipëria dhe problematikat që hasen në praktikë.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1 — Efektiviteti i së drejtës së BE-së përballë parimit të ligjshmërisë

Në shtetin anëtar X, afatet e parashkrimit, të cilësuar nga e drejta e brendshme si norma të së drejtës materiale penale, çojnë sistematikisht në mosndëshkimin e mashtremeve të rënda me

TVSH-në. Prokurori i kërkon gjykatës t'i lërë pa zbatim këto afate, duke u mbështetur në detyrimin e nenit 325 TFBE për mbrojtjen efektive të interesave financiare të BE-së. I pandehuri kundërshton, duke iu referuar parashikueshmërisë së ligjit penal.

Pyetje për diskutim

- A mund të lihet pa zbatim një dispozitë kombëtare e parashkrimit në emër të efektivitetit të së drejtës së BE-së?
- Ku qëndron kufiri i parimit të ligjshmërisë dhe i parashikueshmërisë kur zbatohet e drejta e Bashkimit?
- A ka rëndësi nëse parashkrimi cilësohet material apo procedural në rendin e brendshëm?
- Si do të vepronte një gjykatë shqiptare në një situatë analoge, duke pasur parasysh nenin 29 të Kushtetutës?

Kazusi 2 — Kumulimi i sanksionit administrativ me atë penal

Personi A ndëshkohet me një gjobë administrative me natyrë qartësisht ndëshkuese për manipulim tregu. Pas formës së prerë të këtij vendimi, ndaj tij fillon një procedim penal për të njëjtat fakte, i cili mund të përfundojë me dënim me burgim dhe me konfiskim.

Pyetje për diskutim

- A zbatohet neni 50 i Kartës dhe cili është testi për të përcaktuar identitetin e fakteve («idem»)?
- Në cilat kushte jurisprudenca e GJDBE-së e lejon kumulimin e dy procedurave?
- Si ndryshon qasja e GJEDNJ-së sipas nenit 4 të Protokollit nr. 7 dhe kriteret *Engel*?
- Çfarë duhet të verifikojë gjykata për proporcionalitetin e ndëshkimit të përgjithshëm?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- **C-105/03, *Pupino*** — interpretimi konform në fushën penale dhe kufiri *contra legem*;
- **C-176/03, *Komisioni k. Këshillit*** — kompetenca e BE-së për të kërkuar sanksione penale;
- **C-303/05, *Advocaten voor de Wereld*** — parimi i ligjshmërisë dhe heqja e kontrollit të dyfishtë të inkriminimit;
- **C-105/14, *Taricco I* dhe C-42/17, *M.A.S. dhe M.B. (Taricco II)*** — efektiviteti përballë ligjshmërisë;
- **C-617/10, *Åkerberg Fransson*** — fusha e zbatimit të Kartës dhe *ne bis in idem*;
- **C-537/16, *Garlsson Real Estate*** — kumulimi i sanksioneve dhe proporcionaliteti;
- **C-486/14, *Kossowski*** — nocioni i vendimit përfundimtar që aktivizon *ne bis in idem*;
- **C-554/14, *Ognyanov*** — njohja reciproke dhe pavarësia e gjykatës kombëtare.

Tema 2: Bashkëpunimi jashtë kuadrit të BE-së — OKB dhe Këshilli i Evropës (6 orë)

Tema organizohet në dy nënpjesë. Nënpjesa A trajton bashkëpunimin gjyqësor në kuadër të Organizatës së Kombeve të Bashkuara — Statutin e Romës dhe Konventën e Palermos — ndërsa Nënpjesa B trajton instrumentet e Këshillit të Evropës: ekstradimin, ndihmën e ndërsjellë juridike, transferimin e procedimeve, njohjen e vendimeve penale të huaja dhe transferimin e të dënuarve. Secila nëntemë ka strukturën e vet të plotë: përshkrimin, pyetjet vetëstudimore, çështjet kryesore, metodologjinë, kazuset dhe praktikën gjyqësore.

Nënpjesa A: Bashkëpunimi gjyqësor në kuadër të Organizatës së Kombeve të Bashkuara **Përshkrim i temës**

Trajtimi i kësaj teme, në pjesën e parë, qartëson për (i) juridiksionin e gjykatës penale ndërkombëtare (GJPN); (ii) përparësinë e veprimit të saj në fushën e bashkëpunimit; (iii) detyrimin e shteteve aderuese për një bashkëpunim proaktiv me këtë gjykatë; si dhe (iv) dallimet që evidentohen, lidhur me rolin dhe me tiparet karakterizuese, midis GJPN dhe gjykatave *ad hoc*.

Në vijim, do të fokusohemi të krimet që gjykohen nga GJPN, duke trajtuar rëndësinë e drejtësisë ndërkombëtare në trajtimin e gjenocidit, krimeve kundër njerëzimit dhe krimet e luftës. Përmes një analize të instrumenteve ndërkombëtare do të bëhet një përcaktim i qartë i elementëve të figurës së këtij grupi veprash penale në kontekst të së drejtës ndërkombëtare, duke u fokusuar në interpretimin e (GJPN) për aktet ndërkombëtare relevante në këtë fushë. Në këtë temë do të trajtohen gjithashtu përkufizimet ligjore të krimeve kundër njerëzimit, duke u fokusuar në dispozitat e Statutit të Romës të Gjykatës Ndërkombëtare Penale. Leksioni do të trajtojë gjithashtu edhe elementet e veprës penale në kontekstin e krimeve të luftës, duke përfshirë kategoritë e shkeljeve të traktateve dhe ligjeve të zbatueshme në konflikte të armatosura ndërkombëtare dhe jo-ndërkombëtare. Në përfundim, do të trajtohen, gjithashtu, dallimet midis krimeve të luftës, gjenocidit dhe krimet kundër njerëzimit, duke identifikuar qëllimin, subjektin dhe kontekstin e tyre të ndryshëm.

Në pjesën e dytë do të përqendrohemi te lufta kundër krimit të organizuar transnacional, fuqizimi i të cilit ka diktuar domosdoshmërinë e një bashkëpunimi ndërshtetëror dhe ndërkontinental, për përmirësimin dhe rritjen e efikasitetit të luftës kundër veprimtarive kriminale. Duke konstatuar nevojën në rritje për një bashkëpunim mbarëbotëror si kundërpërgjigje më efektive dhe efikase, në luftën kundër krimit të organizuar, bashkësia ndërkombëtare, me në krye OKB-në, ka miratuar Konventën e Palermos kundër Krimit të organizuar transnacional dhe tre protokollet e saj shtesë, të ratifikuara nga vendi ynë dhe shumica dërrmuese e shteteve të huaja. Ky akt ka parashikuar forma të ndryshme të ndihmës së ndërsjellë juridike ndërkombëtare në fushën penale, me qëllim bashkëpunimin mes shtetesh për lehtësimin dhe mundësimin e ndëshkimit të individëve përgjegjës për krime të tilla.

Nëntema 1: Bashkëpunimi gjyqësor ndërkombëtar në kuadër të Statutit të Romës Gjykata penale ndërkombëtare (2 orë)

Përshkrim i temës

Nëntema trajton juridiksionin, kompetencat dhe mënyrën e funksionimit të Gjykatës Penale Ndërkombëtare sipas Statutit të Romës, si dhe raportin e saj me juridiksionet kombëtare. Fokusi praktik për magjistratin shqiptar është parimi i komplementaritetit: Gjykata ndërhyt vetëm kur shteti kompetent nuk dëshiron ose nuk është në gjendje të hetojë e të gjykojë. Ky parim e vendos gjyqtarin kombëtar në qendër të sistemit dhe jo në periferi të tij.

Trajtohen më tej format e bashkëpunimit që Statuti u imponon shteteve palë — dorëzimi i personave, ekzekutimi i urdhrave, marrja e provave — dhe dallimi thelbësor ndërmjet dorëzimit të një gjykatë ndërkombëtare dhe ekstradimit ndërmjet shteteve. Në fund shqyrtohet përvoja e gjykatave *ad hoc* të tri dekadave të fundit dhe kontributi i tyre në përcaktimin e elementeve përbërës të gjenocidit, krimeve të luftës dhe krimeve kundër njerëzimit, elemente që sot përcaktojnë edhe interpretimin e dispozitave përkatëse të Kodit Penal shqiptar.

Pyetje vetëstudimore

- funksionet kryesore të gjykatës penale ndërkombëtare dhe juridiksioni i saj.
- statuti i romës (1998) dhe mënyra e bashkëpunimit të shteteve aderuese me GJPN.

- gjykatat penale ad hoc. dallimi midis të ashtuquajturave «gjykatae hibride / të përziera» të pozicionuara ndërmjet gjykatave të mirëfillta ndërkombëtare dhe atyre kombëtare.
- Cilat janë format kryesore të shfaqjes së anës objektive të krimit të gjenocidit?
- Çfarë rëndësie paraqet Konventa e OKB-së për parandalimin dhe dënimin e gjenocidit?
- A kërkohet domosdoshmërisht një plan konkret i paramenduar në kryerjen e krimeve kundër njerëzimit?
- Si e kuptoni sistematikitetin në kryerjen e veprimeve të anës objektive të krimeve kundër njerëzimit dhe cilat janë llojet kryesore të veprimeve të paligjshme me të cilat shfaqen krimet kundër njerëzimit?
- A kërkohet targetimi i një pjese të popullsisë për të kryer krime kundër njerëzimit?
- A janë të rëndësishme për kualifikimin si krime kundër njerëzimit motivet e veprës penale?
- Pse paraqesin rëndësi aktet ndërkombëtare në cilësimin e veprës penale si krime kundër njerëzimit?
- A ndikon në kualifikimi e akteve *contra legem* si krime lufte, fakti nëse konflikti i armatosur është ndërkombëtar apo i brendshëm?
- Pse është e nevojshme mbajtja në konsideratë e Konventave të Gjenevës të vitit 1949, së bashku me dy protokollet shtesë të vitit 1977, për të përcaktuar nëse veprimet e paligjshme duhet të kualifikohen si krime lufte?
- A paraqet rëndësi për cilësimin si krime lufte fakti që veprimet e kundërligjshme janë drejtuar ndaj popullsisë civile, pasurisë publike e private dhe qendrave të banuara, apo ndaj robërve të luftës?
- Pse është e nevojshme të ndëshkohet penalisht edhe bërja e propagandës në favor krimet e gjenocidit dhe kundër njerëzimit?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- parimet e: (i) përparësisë; (ii) komplementaritetit; (iii) juridiksionit universal, [që ushtrohen (ky i fundit vetëm) nga GJPN].
 - vepra penale për të cilat ka juridiksion GJPN;
 - bashkëpunimi i mundshëm (për çështje të veçanta) i shteteve të treta (jo nënshkruese të statutit të romës) me GJPN;
 - mungesa e imunitetit të kryetarëve të shteteve dhe mungesa e parashkrimit të krimeve që ndjek GJPN;
 - rastet e mosmarrjes parasysh të parimit *ne bis in idem* nga GJPN kur personi është gjykuar më parë nga një gjykatë e një shteti.
 - përfshirja e GJPN në konfliktin Rusi – Ukrainë.
 - dallimet midis kushteve/kritereve për dorëzimin e një shtetasi për t'iu nënshtruar gjykimit dhe/ose masës shtrënguese pranë GJPN në krahasim me ekstradimin e zakonshëm.
 - rasti i veçantë i shtetasve të shba-së të kërkuar nga GJPN që ndodhen në shqipëri.
 - roli i ministrit të drejtësisë në garantimin dhe zbatimin e vendimeve të GJPN.
 - gjykatat penale ad hoc, përgjatë tre dekadave të fundit. dallimi midis (të ashtuquajturave) «gjykatave ad hoc / hibride / të përziera» të pozicionuara ndërmjet gjykatave të mirëfillta ndërkombëtare dhe atyre kombëtare.
- i. gjykata penale ndërkombëtare për ish-jugosllavinë (1993);
 - ii. gjykata penale ndërkombëtare për ruandën (1994);
- Rëndësia e planit të paramenduar si element i domosdoshëm i anës objektive të krimit të gjenocidit.

- Qëllimi për të shkatërruar tërësisht apo pjesërisht një target të caktuar që identifikohet nga përkatësia kombëtare, etnike, racore apo fetare.
- Format e shfaqjes së gjenocidit: vrasjet apo dëmtimet e rënda fizike apo psikike të anëtarëve të grupit; vendosja në kushte jetese të rënda; pengimi i lindjeve; transferimi i detyrueshëm i fëmijëve.
- Mbështetja në Konventën e OKB-së për parandalimin dhe dënimin e gjenocidit për kuptimin e drejtë të elementëve të kësaj figure vepre penale.
- Plani konkret i paramenduar ose sistematiciteti i kryerjes së veprimeve të anës objektive të krimeve kundër njerëzimit, si element bazik i ekzistencës së tij.
- Llojet e veprimeve të kundërligjshme me të cilat shfaqen krimet kundër njerëzimit: vrasjet, zhdukja me forcë, shfarosje, kthimi në skllëvër, internimet dhe dëbimet, torturat dhe çfarëdolloj torture tjetër.
- Targetimi i një pjese të popullsisë për të kryer krime të tilla, i motivuar nga konsiderata politike, ideologjike, raciale, etnike e fetare.
- Rëndësia e instrumenteve ndërkombëtare, veçanërisht të atyre të miratuara nga OKB-ja, për kuptimin e drejtë të krimeve kundër njerëzimit.
- Ekzistenca e një konflikti të armatosur ndërkombëtar apo i brendshëm për të patur veprën penale të krimeve të luftës.
- Mbështetja në Konventat e Gjenevës të vitit 1949, së bashku me dy protokollet shtesë të vitit 1977, për të përcaktuar nëse veprimet e paligjshme duhet të kualifikohen si krime lufte.
- Drejtimi i veprimeve të kundërligjshme si ndaj popullsisë civile, pasurisë publike e private dhe qendrave të banuara, ashtu edhe ndaj robërve të luftës, në mosrespektim të konventave dhe zakoneve të luftës.
- Mungesa e motive politike, ideologjike, racore e fetare, si element i domosdoshëm i krimeve të luftës.
- Roli i të drejtës ndërkombëtare humanitare për kufizimin e veprimeve të paligjshme që kryhen përgjatë konflikteve të armatosura.
- Dënueshmëria e propagandës në favor krimeve të gjenocidit dhe kundër njerëzimit.

Metodologjia

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj.

A. Gjenocidi, Krimet e Luftës dhe Krimet kundër Njerëzimit

Kazuse për diskutim

Kazusi 1

Në Pikën e Kalimit Kufitar të Morinës, përgjatë kontrollit të zakonshëm evidentohet prezenca e një shtetasi rus A, ndaj të cilit rezultoi, nga sistemi i policisë kufitare se kishte një urdhër ndalimi ndërkombëtar. Në këto kushte, policia e ftoi shoferin e automjetit (B), ku gjendej/udhëtonte A që të parkojnë automjetin aty pranë për një verifikim të mëtejshëm. Nga kontrolli i kryer në automjet dhe në sendet personale, u gjet një pistoletë (e poseduar pa leje) si dhe një vlerë monetare prej

48.000 euro, në çantën e A, dhe 16.000 euro në portofolin e B, - shuma këto që nuk ishte deklaruar në doganë/ kufi.

Pasi janë ndaluar personat A dhe B, autoritetet hetimore kanë konstatuar se urdhri i arrestit për A ishte lëshuar, në kuadrin e dyshimit për bashkëpunim ndërkombëtar, nga Prokurori pranë GJPN, pasi sipas të dhënave që disponoheshin, ai ishte anëtar i Grupi Wagner, dhe ishte i përfshirë në kryerjen e krimeve kundër njerëzimit, ndaj popullsisë Ukrainase, përgjatë mbështetjeve që ky grup i kishte dhënë sulmeve pushtues, të ushtrisë ruse.

- Cilat janë veprat penale që dyshohet të ketë kryer personi A në Shqipëri?
- A ka juridiksion GJPN për të gjykuar veprat penale të kryera nga A në Shqipëri?
- A kanë juridiksion gjykatat shqiptare për të gjykuar akuzat për krime kundër njerëzimit ndaj A?
- Cili juridiksion duhet të prevalojë për të gjykuar akuzën për kryerjen e krimeve kundër njerëzimit?
- Nëse personi duhet të dorëzohet për t'u gjykuar përpara GJPN, si duhet të veprojë organi procedues shqiptar në lidhje me veprat penale që janë kryer në territorin e Shqipërisë?
- Për çfarë vepra penale mund të akuzohet penalisht B?

Kazusi 2

Nëpërmjet një informacioni policor (në kuadër të bashkëpunimit ndërkombëtar), autoritetet shqiptare informohen lidhur me investime të dyshimta në ndërtimin e një resorti turistik në bregdetin shqiptar, për të cilin kishte nisur puna mbi dy vite më parë.

Nga verifikimet e kryera, rezultoi se bashkinvestitor (indirekt) në këtë resort ishte edhe një shtetas palestinez, i cili dyshohej se kishte lidhje me grupin radikal Hamas, ndoshta ishte edhe kontribuues financiar dhe/ose (së paku) moral i sulmeve terroriste kundër Izraelit. Nga verifikimi pasuror i kryer për të gjithë bashkinvestitorët, rezultoi se për rreth 37% e investimeve të kryera në Shqipëri, në stadin aktual, nuk rezultonin me burime të ligjshme.

- Për cilat vepra penale mund të dyshohet shtetasi palestinez?
- Gjendur përballë kësaj situate, në padijeni të ndonjë urdhri arresti ndërkombëtar, çfarë hapash hetimore apo masash e veprimesh duhet të ndërmarrin autoritet shqiptare?
- A duhet ta ekstradojë Shqipëria këtë shtetas, në rast se për të është nxjerrë një urdhër ndërkombëtar arresti nga shteti i Izraelit?
- Nëse përgjigja juaj do të ishte pozitive në bazë të çfarë akti ndërkombëtar do të bazohej vendimi i gjykatave shqiptare?
- Nëse nuk identifikohet asnjë instrument ndërkombëtar, por ministri i Drejtësisë sërish kërkon ekstradimin e tij, si duhet të vendosë gjykata kompetente shqiptare?

Praktikë gjyqësore për diskutim

Gjykata penale ndërkombëtare:

- Decision on the confirmation of charges against Ali Muhammad Ali Abd-Al-Rahman ('Ali Kushayb'), i konsultueshëm në:
https://www.icccpi.int/sites/default/files/CourtRecords/CR2021_06131.PDF
- Vendimi që ka disponuar mbi kërkesën e prokurorit për autorizimin e hetimit të situatës në Gjeorgji, i konsultueshëm në:

https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/CR2016_00608.PDF;

- Përfshirja e GJPN në konfliktin Rusi – Ukrainë, i konsultueshëm në: <https://www.giurisprudenzapenale.com/2022/03/16/le-indagini-della-corte-penaleinternazionale-into-the-situation-of-ukraine-alcune-criticita/>

Jurisprudenca e Gjykatës Penale Ndërkombëtare për Krime Lufte në Ish-Jugosllavi.

Rasti i Radovan Karaxhiç (lideri politik i serbëve të Bosnje e Hercegovinës) dhe Ratko Mlladiç (shefi ushtarak i tyre), dy arkitektëve të gjenocidit, krimeve kundër njerëzimit dhe krimeve të luftës në Bosnje e Hercegovinë gjatë viteve 1991-1995, të gjetur fajtorë për krimet e mësipërme:

1. *Radovan Karaxhiç* i dënuar përfundimisht me burgim të përjetshëm nga *Dhoma e Apelit*, çështja nr. MICT-13-55, me vendimin e datës 20 mars 2019, e cila ndryshoi vendimin e 24 Marsit 2016 të Dhomës së III-të të Gjykatës Penale Ndërkombëtare për Krime Lufte në Ish-Jugosllavi (çështja nr. IT-95-5/18-T), në lidhje me masën e dënimit të caktuar (40 vjet), si dhe pushoi disa prej akuzave ndaj tij për të cilat ishte dënuar në shkallë të parë. Një përmbledhje të vendimit të apelit mund ta konsultoni në këtë link:

<https://www.irmct.org/sites/default/files/casedocuments/mict-13-55/appeals-chamber-judgements/en/200319-karadzic-appeal-judgement-summary.pdf>

2. *Ratko Mlladiç*, i dënuar përfundimisht me burgim të përjetshëm nga *Dhoma e Apelit*, çështja nr. MICT-13-56, me vendimin e datës 8 qershor 2021, e cila la në fuqi vendimin e 22 Nëntorit 2017 të Dhomës së I-të të Gjykatës Penale Ndërkombëtare për Krime Lufte në Ish-Jugosllavi (çështja nr. IT-09-92-T), në lidhje me pjesën më të madhe të akuzave të kontestuara si dhe masën e dënimit të caktuar, por pushoi disa prej akuzave ndaj tij për të cilat ishte dënuar në shkallë të parë. Një përmbledhje në anglisht të vendimit të gjykatës së shkallës së parë mund ta konsultoni në linkun e mëposhtëm:

<https://icty.org/x/cases/mladic/tjug/en/171122-summary-en.pdf>

Jurisprudenca e Tribunalit Ndërkombëtar të Ruandës (ICTR)

1. Çështja *Seromba*, Vendimi i Dhomës së Apelit të ICTR, 12 mars 2008;
2. Çështja *Bagilishema*, Vendim i datës 7 korrik 2001;
3. Çështjen *Nahimana dhe të tjerë*, Dhoma e Apelit e ICTR-së, 28 nëntor 2007.

Jurisprudenca e GJEDNJ-së

Çështja *Kononov kundër Letonisë*, Nr. 36376/04, vendim i Dhomës së Madhe, datë 17 maj 2010.

Jurisprudenca e shteteve të tjera:

1. *Vendim i Gjykatës Federale të Drejtësisë së Gjermanisë*, Nr. 3StR 230/22, datë 30 nëntor 2022 (i gjykuari është gjetur fajtor për gjenocid, krime lufte dhe krime kundër njerëzimit);
2. *Vendim i Gjykatës Supreme të Kosovës*, nr. PA II 11/2016, datë 3 korrik 2017 (krime lufte, përgjegjësi e kuadrit komandues);
3. *Vendime të Gjykatës së Kasacionit të Francës, Dhoma Penale* (në lidhje me imunitetin nga ndjekja penale): nr. 09-84818, 19 janar 2010; nr. 09-84818, 19 janar 2010; nr. 04-84265, 23 nëntor 2004; nr. 15-83156, 15 dhjetor 2015; nr. 09-84818, 19 janar 2010 dhe nr. 03-83452, 12 prill 2005.

Nëntema 2: Bashkëpunimi gjyqësor ndërkombëtar në kuadër të Konventës së Palermos (2 orë)

Përshkrim i temës

Konventa e Kombeve të Bashkuara kundër Krimit të Organizuar Transnacional dhe tre protokollet e saj përbëjnë kuadrin universal mbi të cilin ndërtohet sot bashkëpunimi gjyqësor në çështjet e krimit të organizuar, të trafikimit të qenieve njerëzore, të kontrabandimit të migrantëve dhe të trafikimit të armëve. Për Shqipërinë, e cila është palë në të gjitha këto instrumente, Konventa shërben njëkohësisht si burim detyrimesh inkriminimi dhe si bazë e drejtpërdrejtë juridike për ndihmën e ndërsjellë kur nuk ekziston marrëveshje dypalëshe.

Nëntema ndalet te përkufizimet e Konventës — grupi i strukturuar kriminal, vepra e rëndë, karakteri transnacional — dhe te mënyra se si ato janë reflektuar në Kodin Penal shqiptar, si dhe te format konkrete të bashkëpunimit që Konventa vë në dispozicion: ekstradimi sipas nenit 16, ndihma e ndërsjellë sipas nenit 18, transferimi i të dënuarve, hetimet e përbashkëta dhe teknikat speciale të hetimit.

Pyetje vetëstudimore

- Cilat janë format kryesore të krimit të organizuar dhe atij të rëndë me karakter ndërkufitar që kërkohen të ndëshkohen nga Konventa e Palermos?
- Cilat janë krimet specifike që kërkohen të ndëshkohen nga shtetet që kanë aderuar në konventë, sipas tre protokolleve të saj?
- Cilat janë llojet e ndihmës juridike ndërkombëtare që parashikon Konventa e Palermos.
- Sa janë reflektuar parashikimet e konventës në legjislacionin tonë të brendshëm material dhe procedural penal?

Pyetje për diskutim

- Rëndësia e përkufizimeve të qarta në konventë në lidhje me anën objektive të këtyre krimeve.
- Dallimi midis grupit të strukturuar kriminal dhe organizatës kriminale;
- Format e tjera ku krimi i organizuar transnacional shfaqet (pastrimi i parave; korrupsioni, trafikimi i personave, kontrabanda e migrantëve dhe trafiku i armëve të zjarrit).
- Format e bashkëpunimit gjyqësor ndërkombëtar që parashikon konventa:
- **Ekstradimi (neni 16)** - Lehtësohet ekstradimi përmes vetë Konventës, edhe në mungesë të marrëveshjeve bilaterale, si dhe parashikohen garanci kundër ekstradimit nëse personi rrezikon ndjekje për arsye diskriminuese ose dënime çnjerëzore.
- **Ndihma e ndërsjellë juridike (nenet 18–19), në format tipike:**
 - Marrja e dëshmive dhe deklaratave.
 - Njoftimi i akteve procedurale.
 - Kërkimi dhe sekuestrimi i provave.
 - Verifikimi i të dhënave bankare dhe financiare.
 - Identifikimi i personave dhe objekteve.
- **Transferimi i personave të dënuar dhe i procedimeve penale (nenet 17 dhe 21)**
- **Hetimet e përbashkëta (neni 19)**
- **Metodat speciale të hetimit (neni 20)**
- **Masat për konfiskimin, ngrirjen dhe sekuestrimin e pasurive (nenet 12–14)**
- **Shkëmbimi i informacionit dhe bashkëpunimi policor (nenet 27–28)**
- **Trajnimi dhe asistenca teknike (neni 29 e vijues)**

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Fusha e zbatimit e Konventës së Palermos dhe kriteret e karakterit transnacional të veprës penale;
- Nocioni i grupit të strukturuar kriminal dhe dallimi i tij nga bashkëpunimi i thjeshtë dhe nga organizata kriminale sipas Kodit Penal shqiptar;
- Detyrimet e inkriminimit sipas Konventës dhe tri protokolleve, si dhe shkalla e përafrimit të legjislacionit shqiptar;
- Ekstradimi dhe ndihma e ndërsjellë juridike me bazë të drejtpërdrejtë Konventën, në mungesë të marrëveshjes dypalëshe;
- Hetimet e përbashkëta, teknikat speciale të hetimit dhe pranueshmëria e provave të marra me to;
- Konfiskimi, ngrirja dhe ndarja e pasurive të konfiskuara ndërmjet shteteve;
- Mbrojtja e viktimave dhe e dëshmitarëve në procedimet me element ndërkufitar.

Metodologjia

Prezantim i shkurtër nga trajneri mbi arkitekturën e Konventës dhe të protokolleve (20 min), i ndjekur nga puna në grupe mbi kazuset e dhëna paraprakisht dhe nga diskutimi i përbashkët i zgjidhjeve. Kandidatëve u kërkohet të identifikojnë, për secilin kazus, instrumentin e zbatueshëm, autoritetin kompetent dhe rrugën procedurale konkrete.

Kazuse për diskutim

Kazusi 3

Shtetasi shqiptar X prej shumë vitesh jeton në Kanada. Në një vizitë dyjavore që ai kryen në Shqipëri, takohet me një vajzë 22 vjeçare, Y, të cilën e njohte edhe më parë. Gjatë takimit të tyre vajza i ankohet X-it se gjendej vështirësi të theksuara ekonomike, pasi ajo nuk kishte të ardhura financiare të mjaftueshme.

Në këto kushte, X i propozon vajzës që të shkojë me të në Kanada, ku me siguri (falë bukurisë së saj) ajo do të punësohet në fushën e modës ose si hostess – nga ku do të mund të përfitonte të ardhura të konsiderueshme.

Y bindet për të ndërmarrë këtë aventurë, dhe bashkë me X, nëpërmjet njohjeve kontaktojnë një «falsifikues» nga i cili vendoset një vizë kanadeze në pasaportën e saj. Koston e këtij shërbimi të paligjshëm e paguan X.

Gjithashtu, X paguan edhe koston e biletës së Y për në Kanada, duke u dakordësuar me vajzën, e cila mori përsipër që të shpërblente ndihmën e X, pasi të niste marrëdhënien e punës, duke i dhënë atij gjysmën e përfitimeve financiare që do të siguronte në Kanada, së paku për një vit (në varësi të nivelit të pagesave).

X dhe Y nisin udhëtimin e tyre për në Kanada, duke shkuar fillimisht në vendin transit (Gjermani). Pas disa orësh pushim ata paraqiten për check-in në aeroportin e Frankfurtit, ku kontrolluesit konstatojnë anomali në vizën e Y, dhe e ndalojnë atë pasi kanë kryer verifikime të mëtejshme. Autoritet aeroportuale marrin në pyetje Y, e cila e frikësuar nga dinamika, tregon të gjithë rrjedhën e ngjarjeve, duke shtuar se gjithçka ishte ideuar dhe kryer nga X, duke dhënë detaje edhe për kontaktet me persona të tjerë për falsifikimin e vizës.

Në këto rrethana policia gjermane ndalon edhe X, e më pas kontakton me autoritet shqiptare për të kryer verifikime apo veprime të mëtejshme hetimore.

- Cilat janë veprat penale që lidhen me ngjarjen e lartpërmendur?
- Kush dhe për cilën vepër mund të hetohet, akuzohet apo të mbahet përgjegjës?

- Cili shtet ka të drejtë të nisë procedimin penal për të hetuar dhe gjykuar këtë fakt penal dhe përse?
- Nëse organet proceduese shqiptare kanë filluar procedimin penal për faktet e mësipërme sa ndikon që për të njëjtin fakt penal dhe të njëjtin person edhe autoritetet penale të shtetit gjerman po zhvillojnë hetime paralele?
- Nëse vendimi gjyqësor i gjykatës gjermane merr formë të prerë, ndërkohë që në Shqipëri vijon gjykimi i këtij fakti penal a mund të zbatojnë gjykatat shqiptare parimin ne bis in idem?

Kazusi 4

Një grup shtetasish shqiptarë, të organizuar në formën e një rrjeti kriminal transnacional, merren me trafikimin e femrave të rekrutuara kryesisht në Bolivi. Viktimat, pasi bindeshin me premtime për punësim dhe jetë më të mirë, transportoheshin drejt Shteteve të Bashkuara të Amerikës (SHBA), ku shfrytëzoheshin për prostitucion në qytete të ndryshme.

Hetimet paraprake u hapën në Shqipëri nga Prokuroria e Posaçme, pas dyshimeve se pjesë të këtij rrjeti veprojnë dhe në territorin shqiptar (transferim parash përmes bankave shqiptare, kontakte dhe organizim përmes internetit nga qytete shqiptare).

Pyetje për diskutim

1. Në lidhje me instrumentet ndërkombëtare të zbatueshme
 - Cilat instrumente ndërkombëtare për ndihmë të ndërsjellë juridike aplikohen në këtë rast?
 - Çfarë roli luan Konventa e Palermos dhe Protokolli për Trafikimin e Personave?
 - A mund të përdoren marrëveshje bilaterale ose multilaterale (p.sh. Konventa Europiane për Ndihmë të Ndërsjellë Juridike, marrëveshje bilaterale SHBA–Shqipëri, etj.)?
2. Në lidhje me juridiksionin penal:
 - Cilat shtete kanë juridiksion për të ndjekur penalisht këtë rast (Shqipëria, Bolivia, SHBA)?
 - Si përcaktohet juridiksioni në bazë të parimit të territorialitetit, shtetësisë së autorit dhe viktimës, apo pasojave të veprës penale?
 - A mund të ngrihet një hetim paralel në të gjitha këto shtete dhe cilat janë sfidat?
 - Si mund të kërkohet marrja e dëshmive të viktimave në Bolivi dhe SHBA?
 - Si sigurohet mbrojtja e viktimave gjatë procesit hetimor dhe gjyqësor, duke u mbështetur në instrumentet ndërkombëtare?
 - Si garantohet përdorimi i provave të marra nga jashtë në një proces gjyqësor në Shqipëri, në përputhje me standardet e së drejtës së drejtë për një proces të rregullt ligjor?
3. Problematika të mundshme
 - Nëse Bolivia nuk ka marrëveshje të posaçme bilaterale me Shqipërinë, si mund të realizohet ndihma e ndërsjellë juridike?
 - Çfarë ndodh nëse një prej shteteve (p.sh. SHBA) vendos të ndjekë penalisht rastin brenda juridiksionit të vet – a ekziston rreziku i ne bis in idem?
 - Si duhet të koordinohen autoritetet shqiptare me ato të huaja për të shmangur mbivendosjen e procedimeve?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- **GJEDNJ, Rantsev k. Qipros dhe Rusisë** (2010) — detyrimet pozitive të shtetit në trafikimin e qenieve njerëzore;
- **GJEDNJ, Chowdury e të tjerë k. Greqisë** (2017) — puna e detyruar dhe shfrytëzimi i migrantëve;
- **GJEDNJ, S.M. k. Kroacisë** [DHM] (2020) — fusha e nenit 4 të KEDNJ-së dhe standardi i hetimit efektiv;
- **GJEDNJ, V.C.L. dhe A.N. k. Mbretërisë së Bashkuar** (2021) — mosndëshkimi i viktimave të trafikimit;
- **GJEDNJ, Siliadin k. Francës** (2005) — skllavëria shtëpiake dhe mangësitë e inkriminimit kombëtar;
- **C-359/16, Altun** — mashtrimi dhe abuzimi në kontekstin e qarkullimit të punonjësve;
- **Vendim njëses i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë mbi organizatën kriminale dhe grupin e strukturuar kriminal.**

Aktet ligjore relevante

- Konventa e OKB-së për Statutin e Gjykatës Penale Ndërkombëtare, Romë (1998);
- Konventa e OKB-së për luftën kundër krimit të organizuar transnacional dhe tre protokollet e saj (Palermo 2000);
- Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë (nenet për krimet kundër njerëzimit, krimet e luftës dhe gjenocidin);
- Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë (nenet mbi juridiksionin dhe bashkëpunimin ndërkombëtar);
- Ligji nr. 10193, datë 3.12.2009 «Për ndihmën juridike ndërkombëtare në çështjet penale» (Shqipëri).
- Manual i OSBE, nëntor 2021, mbi krimin e trafikimit të qenieve njerëzore

Nënpjesa B: Bashkëpunimi gjyqësor në kuadër të Këshillit të Evropës

Përshkrim i temës

Në një botë ku krimi organizuar dhe krimet e tjera të rënda kapërcejnë kufijtë kombëtarë, bashkëpunimi gjyqësor penal ndërkombëtar është bërë një domosdoshmëri. Për Shqipërinë, ky bashkëpunim ka rëndësi të veçantë, jo vetëm për forcimin e rendit dhe sigurisë, por edhe për përmbushjen e detyrimeve ndërkombëtare dhe procesin e integritetit evropian.

Së pari, bashkëpunimi gjyqësor është një instrument thelbësor për luftën kundër krimit transnacional. Veprat penale në fushë e trafikëve të shumëllojshme, pastrimi i parave dhe krimet kibernetike janë dukuri që nuk kufizohen brenda territorit shqiptar. Pa shkëmbimin e provave, ekstradimin e autorëve dhe ekzekutimin e vendimeve përtej kufijve, autorët e krimeve do të mbeteshin të pandëshkuar.

Së dyti, Shqipëria, si anëtare e Këshillit të Evropës (KiE) dhe palë në një sërë konventash, ka detyrimin të respektojë standardet europiane në fushën e ekstradimit, ndihmës së ndërsjellë juridike, njohjes së vendimeve penale dhe transferimit të të dënuarve. Këto instrumente garantojnë jo vetëm ndjekjen efikase të autorëve, por edhe mbrojtjen më të mirë të viktimave dhe dëshmitarëve.

Së treti, bashkëpunimi i ngushtë me shtetet europiane rrit besueshmërinë e sistemit gjyqësor shqiptar dhe kontribuon në forcimin e sundimit të ligjit. Ai përpiqet të shmangë procedimet

paralele, të sigurojë që vendimet gjyqësore shqiptare të njihen dhe të ekzekutohen jashtë vendit dhe lehtëson riintegrimin social të të dënuarve nëpërmjet transferimit të tyre në vendet e origjinës.

Së fundi, Këshilli i Evropës ka miratuar një sërë konventash që krijojnë kuadrin themelor për bashkëpunimin gjyqësor në Evropë. Pesë prej tyre janë themelore dhe shpesh përdoren edhe nga shtete joanëtare përmes marrëveshjeve dypalëshe.

Pyetje vetëstudimore

- Cilat janë Konventat dhe Marrëveshjet mes vendeve të KiE-së lidhur me këtë bashkëpunim, që Shqipëria ka aderuar (apo ka qenë palë) dhe ka ratifikuar? Cila është përmbajtja e tyre (dhe cilat janë rezervat e mundshme të Shqipërisë)? Si aplikohen/zbatohen ato në sistemin e brendshëm?
- Cilat janë tiparet, parimet, kriteret, pengesat dhe procedurat për ekstradimin pasiv dhe aktiv të një personi?
- Cila është dobia juridike dhe procedura e shkëmbimit të letërporosive me shtet e huaja? Kur dhe nga kush duhet nisur letërporosia? Kur dhe si konsiston detyrimi i autoriteteve shqiptare për të kryer veprime konkrete të kërkuara nga një letërporosi e huaj?
- Cilat janë (para)kushtet, kriteret dhe procedurat e transferimit të çështjeve penale nga/drejt një shteti/i të huaj?
- Cili është autoriteti që kryen njohjen e vendimeve gjyqësore të huaja dhe cilat janë kriteret që vlerësohen dhe procedurat përkatëse?
- Vështirësitë që hasin shtetet në procedurat për transferimin e personave të dënuar.

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Karakteri administrativo-gjyqësor i procedurës së ofrimit të ndihmës juridike nga shtetet palë në konventat e KiE-së, si dhe në legjislacionin procedural penal shqiptar. Roli i ministrit të Drejtësisë si figurë procedurale që lejon apo nuk i jep udhë kërkesave për bashkëpunimin gjyqësor ndërshtetëror. Natyra *iure imperii* e akteve të tij dhe përjashtimi i shqyrtimit gjyqësor të tyre.
- Instituti i ekstradimit sipas konventës së KiE dhe normimeve të Kushtetutës, Kodit Penal dhe Kodit të Procedurës Penale shqiptare. Sfidat e zbatimit dhe zbatimi i rezervave dhe deklaratave të bëra nga shteti shqiptar. Roli i ministrit të Drejtësisë në garantimin e rezervave që shtetet e huaja i bëjnë instrumenteve ndërkombëtare ku Shqipëria ka aderuar;
- Problematika e hasur në zbatimin e letërporosive ndërkombëtare dhe kushteve që shteti ynë dhe shtetet e tjera anëtare të Konventës për Ndihmën e Ndërsjellë Juridike në Fushën Penale vendosin për kryerjen e veprimeve hetimore për llogari të autoriteteve të huaja;
- Rastet e njohjes së vendimeve të huaja jashtë shtetit dhe të vendimeve shqiptare nga shtetet e huaja. Rastet e refuzimit dhe tejkalimi i arsyeve që lidhen me mospasjen besim të autoriteteve të huaja në vendimmarrjet e autoriteteve gjyqësore shqiptare. Sistemi i konvertimit apo ai i ekzekutimit automatik të sanksionit të vendimit penal të huaj, pas njohjes së tij?
- Vështirësitë e zbatimit të Konventës së KiE për transferimin e të dënuarve për shkak të dhënies së pëlqimit nga i dënuari. Marrëveshjet dypalëshe me Britaninë e Madhe, Belgjikën, Kosovën etj., si mënyra për të kapërcyer këtë ngërç. Përparësia e detyrimeve ndërkombëtare karshi parashikimeve të Kodit shqiptar të Procedurës Penale.

- Transferimi i procedimeve, si një prej faktorëve më të rëndësishëm në krijimin e besimit ndërmjet autoriteteve gjyqësore që bashkëpunojnë në fushën e të drejtës penale. Lehtësitë në lidhje ecurinë e hetimeve për shtetin që ka më shumë mundësi për të kryer një hetim diligjent. Mungesa e efikasitetit të konventës përkatëse të KiE, pasi vendet kryesore europiane nuk e kanë ratifikuar atë.

Metodologjia

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj.

Nëntema 1: Ekstradimi (3 orë)

Përshkrim i temës

Ekstradimi mbetet forma klasike e bashkëpunimit gjyqësor penal ndërmjet shteteve dhe, për Shqipërinë, mekanizmi kryesor në marrëdhëniet me shtetet që nuk zbatojnë Urdhrin Europian të Arrestimit. Baza e tij është Konventa Europiane për Ekstradimin e vitit 1957 me katër protokollet shtesë, e plotësuar nga Kodi i Procedurës Penale dhe nga ligji nr. 10193/2009. Nëntema ndjek procedurën në të dyja drejtimet — ekstradimin pasiv dhe atë aktiv — dhe ndalet te ndarja e roleve ndërmjet gjykatës dhe ministrit të Drejtësisë: gjykata verifikon kushtet ligjore, ndërsa vendimi përfundimtar i qeverisë mbetet akt me natyrë ekzekutive. Trajtohen kushtet e inkriminimit të dyfishtë, parimi i specialitetit, shkaqet e detyrueshme dhe fakultative të refuzimit, ndalimi i ekstradimit të shtetasve, parashkrimi, si dhe garancitë që rrjedhin nga nenet 3, 6 dhe 8 të KEDNJ-së, përfshirë vlerësimin e rrezikut real të keqtrajtimit, të dënimit me burgim të përjetshëm pa mundësi rishikimi dhe të mohimit flagrant të drejtësisë.

Pyetje vetëstudimore

- Cilat janë kushtet pozitive dhe negative të ekstradimit sipas Konventës së 1957-ës dhe sipas Kodit të Procedurës Penale?
- Si ndahen kompetencat ndërmjet gjykatës dhe ministrit të Drejtësisë në procedurën e ekstradimit?
- Në ç'kuptim parimi i specialitetit kufizon ndjekjen penale pas dorëzimit dhe kur shuhet ky kufizim?
- Kur parashkrimi sipas ligjit shqiptar përbën pengesë për ekstradimin?
- Cilat garanci duhet të kërkojë gjykata nga shteti kërkuar kur ekziston rrezik keqtrajtimi?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Natyra administrativo-gjyqësore e procedurës dhe kufijtë e kontrollit gjyqësor;
- Inkriminimi i dyfishtë, dënimi minimal i kërkuar dhe veprat e përjashtuara;
- Ndalimi i ekstradimit të shtetasve shqiptarë dhe alternativa *aut dedere aut judicare*;
- Parimi i specialitetit, riekstradimi dhe pëlqimi i shtetit të dorëzimit;
- Shkaqet e refuzimit: vepra politike, ushtarake, parashkrimi, *ne bis in idem*, gjykimi në mungesë;
- Rezervat dhe deklaratat e shteteve palë dhe efekti i tyre për gjykatën shqiptare;
- Vlerësimi i rrezikut sipas neneve 3 dhe 6 të KEDNJ-së dhe vlera e garancive diplomatike;

- Masat e sigurimit gjatë procedurës dhe afatet e ndalimit.

Metodologjia

Punë në grupe mbi tre kazuse të dhëna paraprakisht, secili i ndjekur nga referimi i zgjidhjes dhe diskutimi i përbashkët. Kandidatëve u kërkohet të hartojnë skeletin e arsytimit të vendimit gjyqësor për njërin prej kazuseve, duke identifikuar dispozitën konventore të zbatueshme dhe standardin e provës për rrezikun e pretenduar.

Kazuse për diskutim

Parimet e ekstradimit

Kazusi 1

Një shtetas italian A, ishte ekstraduar në Shtetin shqiptar në tetor 2022, për kryerjen e një dënimi të mbetur - pasi më herët kishte vuajtur një periudhë në paraburgim, - dhe pasi ishte liruar (për skadimin e afateve) ishte larguar drejt Italisë. Ekstradimi i tij ishte kryer bazuar në parimin e specialitetit, pas kërkesës të paraqitur nga Shqipëria në maj 2022.

Ndërkohë që A po kryente dënimin e mbetur, Prokuroria shqiptare, në kuadër të një hetimi shumëvjeçar për trafikim të lëndëve narkotike, me grup hetimor të përbashkët (ndërkombëtar), lëshon urdhra arresti për 14 persona, për vepra të kryera deri në muajin mars 2022, ku mes tyre përfshihej edhe A.

Më datë 9 shkurt 2024 A përfundon kryerjen e dënimit dhe lirohet nga burgu, duke rimarrë sendet personale (përfshi pasaportën dhe vlerën prej 3.500 euro). Ndërkohë, Ministria e Punëve të Brendshme, me përfundimin e dënimit të kryer e shpalli *non grata* personin A dhe urdhëroi që ai të linte territorin Shqiptar brenda 45 ditëve nga nxjerrja e urdhrit të dëbimit.

Më datë 19 mars A paraqitet në Rinas për t'u nisur drejt Italisë, pra për riatdhesim, por aty e pret një surprizë e hidhur. Ndalohet nga policia kufitare, pasi rezulton në kërkim, në sajë të urdhër arrestit të lartpërmendur.

Pas dy ditësh i ndaluar, del në sallën e gjyqit për vlerësimin e masës.

1. A mund të ndalohet shtetasi italian në lidhje me veprën e dytë nga autoritetet gjyqësore shqiptare?
2. Nëse jo, cili parim zbatohet në këtë rast?
3. A do të zbatohet kjo garanci nëse autoritetet italiane nuk e kanë kërkuar shprehimisht aplikimin e tij?
4. A mund të invokojë personi A zbatimin e këtij parimi, në zbatim të dispozitës konventore që e parashikon këtë garanci?
5. A përbën pengesë për autoritetet gjyqësore shqiptare nëse ata nisin një procedim penal për vepra penale të kryera nga personi A pas daljes nga burgu dhe ende pa përfunduar afati që ai të linte Shqipërinë, kur shtetit italian i është dhëna garancia për personin A përpara ekstradimit të tij në Shqipëri?

Garancitë që shoqërojnë procedurën e ekstradimit

Kazusi 2

Shtetasi shqiptar F u arrestua në Shqipëri më 2011 pas një kërkesë për ekstradim nga SHBA. Ai akuzohej nga autoritetet amerikane për pjesëmarrje në organizatë kriminale, trafikim droge dhe krime të tjera të rënda. Shqipëria, si palë e Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ)

dhe e konventave të Këshillit të Evropës mbi ekstradimin, pranoi kërkesën dhe vendosi ta ekstradonte. F paraqiti ankesë në GJEDNJ, duke pretenduar se ekstradimi i tij do ta ekspozonte ndaj rrezikut të dënimit me burgim të përjetshëm pa mundësi lirimi me kusht, në shkelje të nenit 3 të KEDNJ (ndalimi i trajtimit çnjerëzor) dhe mungesës së garancive për një proces të rregullt ligjor në SHBA (neni 6 i KEDNJ).

Pyetje për diskutim

- Si duhet të verifikojë një gjykatë shqiptare rrezikun e trajtimit çnjerëzor nëse vendi kërkues ka dënim me burgim të përjetshëm me të drejtë lirimi me kusht?
- Cilat garanci duhet të kërkojnë nga shteti kërkues për të shmangur shkeljen e nenit 3?
- A mjafton fakti që SHBA nuk është palë në KEDNJ për të refuzuar ekstradimin?
- Si mund të provohet rreziku i një procesi të padrejtë në një shtet me sistem demokratik dhe të konsoliduar gjyqësor?
- A mundet që një shtet anëtar i Këshillit të Evropës të refuzojë një kërkesë ekstradimi për shkak të standardeve të KEDNJ, edhe kur ka një marrëveshje të detyrueshme ndërkombëtare me shtetin kërkues?
- Si duhet të jetë ekuilibri ndërmjet luftës kundër krimit ndërkombëtar dhe mbrojtjes së të drejtave themelore të individit?
- Çfarë roli ka jurisprudenca e GJEDNJ për gjykatat shqiptare kur vendosin për ekstradimin?
- A mund të jepen ekstradime me kusht, nëpërmjet garancive që kërkojnë nga ministri i Drejtësisë (p.sh. me garanci me shkrim për rishikimin e dënimit)?

Respektimi i rezervave të vëna nga shteti huaj në një procedurë ekstradimi

Kazusi 3

Personi A, shtetas shqiptar, është dënuar në shtetin italian me 9 vjet burgim për krime në fushën e narkotikëve, nga të cilat atij i kanë mbetur pa vuajtur edhe 8 vjet. Rezulton se personi A është liruar nga paraburgimi për shkak të humbjes së fuqisë së tij dhe ka qenë i pagjetshëm në territorin italian në kohën e bërjes së ekzekutueshëm të vendimit gjyqësor të formës së prerë, më 29.3.2009. Për qëllime ekstradimi ky shtetas është arrestuar në Shqipëri, për vuajtjen e pjesës së mbetur të dënimit në shtetin italian.

Pyetje për diskutim

6. A mund të ekstradohet jashtë shtetit një shtetas shqiptar? Po në Itali?
7. A është parashkruar dënimi sipas ligjit shqiptar në rast se gjykimi i kërkesës po bëhet në muajin maj të vitit 2024?
8. Nëse ky dënim është parashkruar a përbën kjo rrethanë pengesë autonome për ekstradimin e personit A?
9. A mund të zbatohet në këtë rast dispozita përkatëse e protokollit të katërt të Konventës së Ekstradimit, që e ka hequr këtë rrethanë si shkak pengues për lejimin e ekstradimit nga shteti i kërkuar, duke u mjaftuar me qenien të ekzekutueshëm të dënimit sipas ligjit të shtetit kërkues?
10. Po në rast se shteti italian ka bërë rezervë në lidhje me zbatimin e dispozitës relevante të Protokollit 4, a përbën rrethanë më vete për të refuzuar gjykata shqiptare ekstradimin?
11. A ka ndonjë autoritet tjetër që e vlerëson rezervën e shtetit të huaj në marrëdhëniet juridiksionale që krijohen me shtetin shqiptar në këtë rast?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- **GJEDNJ, Soering k. Mbretërisë së Bashkuar** (1989) — rreziku i trajtimit çnjerëzor si pengesë ekstradimi;
- **GJEDNJ, Othman (Abu Qatada) k. Mbretërisë së Bashkuar** (2012) — garancitë diplomatike dhe mohimi flagrant i drejtësisë;
- **GJEDNJ, Sanchez-Sanchez k. Mbretërisë së Bashkuar** [DHM] (2022) — burgimi i përjetshëm dhe ekstradimi jashtë Evropës;
- **GJEDNJ, Rrapo k. Shqipërisë** (2012) — ekstradimi dhe masat e përkohshme;
- **GJEDNJ, Izet Haxhia k. Shqipërisë** — garancitë procedurale;
- **C-182/15, Petruhhin** — ekstradimi i një qytetari të BE-së drejt një shteti të tretë;
- **C-247/17, Raugevicius** — alternativa e vuajtjes së dënimit në shtetin e vendbanimit;
- **C-897/19 PPU, Ruska Federacija** — shtrirja e detyrimeve të bashkëpunimit.

Nëntema 2: Ndihma e ndërsjellë juridike në fushën penale ndërmjet shteteve (1 orë)

Përshkrim i temës

Ndihma e ndërsjellë juridike është forma më e shpeshtë e bashkëpunimit gjyqësor dhe, njëkohësisht, ajo ku gabimet procedurale kushtojnë më shumë: një letërporosi e hartuar keq ose e ekzekutuar jashtë formës së kërkuar mund ta bëjë provën të papërdorshme në gjykim. Baza është Konventa Europiane e vitit 1957 me protokollet e saj, e plotësuar nga ligji nr. 10193/2009 dhe nga Kodi i Procedurës Penale.

Nëntema përqendrohet te përmbajtja e detyrueshme e kërkesës, te rruga e transmetimit, te respektimi i formaliteteve të kërkuara nga shteti kërkuar (*forum regit actum*) dhe te garancitë e mbrojtjes gjatë marrjes së provës jashtë shtetit, veçanërisht e drejta e të pandehurit për të pyetur dëshmitarin sipas nenit 6, paragrafi 3, shkronja «d», e KEDNJ-së.

Pyetje vetëstudimore

- Cilat janë elementët minimalë që duhet të përmbajë një letërporosi dhe kush e nënshkruan atë?
- Cila është rruga e transmetimit dhe në cilat raste lejohet komunikimi i drejtpërdrejtë ndërmjet autoriteteve gjyqësore?
- Kur mund të refuzohet ekzekutimi i një letërporosie dhe kush vendos për refuzimin?
- Si sigurohet pjesëmarrja e mbrojtjes gjatë marrjes së provës në shtetin e huaj?
- Cila është vlera procedurale e provës së marrë me forma të ndryshme nga ato të parashikuara në Kodin e Procedurës Penale?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Fusha e zbatimit e Konventës së 1957-ës dhe raporti i saj me marrëveshjet dypalëshe;
- Përmbajtja, forma dhe gjuha e letërporosisë; roli i autoritetit qendror;
- Parimi *forum regit actum* dhe kufijtë e tij ndaj rendit publik procedural të shtetit të kërkuar;
- Videokonferenca dhe marrja e provës në distancë;
- Shkaqet e refuzimit dhe detyrimi i arsyetimit;
- Pranueshmëria dhe vlerësimi i provës së huaj në gjykimin shqiptar;
- Të drejtat e mbrojtjes dhe barazia e armëve në bashkëpunimin ndërkufitar.

Metodologjia

Analizë e strukturuar e një letërporosie reale të anonimizuar, e ndjekur nga zgjidhja në grupe e kazusit dhe nga diskutimi i pasojave procedurale të mangësive të konstatuara.

Kazuse për diskutim

Kazusi 4

Gjykata e Posaçme kundër Korrupsionit dhe Krimit të Organizuar po shqyrton çështjen penale ndaj shtetasit X, të akuzuar për pjesëmarrje në grup të strukturuar kriminal dhe trafik ndërkombëtar droge. Prokuroria ka kërkuar marrjen në pyetje të personave A dhe B, të cilët banojnë në Gjermani dhe zotërojnë informacione kyçe mbi veprimtarinë kriminale. Sipas KPP shqiptar deklaratimet e dëshmitarëve në fazën e gjykimit duhet të merren nga gjykata, që të jenë të vlefshme si prova dhe provat e mbledhura nëpërmjet letërporosive ndërkombëtare janë të pranueshme, nëse janë marrë nga autoritetet gjyqësore të shtetit të huaj. Për këtë arsye, gjykata shqiptare iu dërgon një letërporosi autoriteteve gjermane me objekt marrjen në pyetje të A dhe B nga gjykata gjermane kompetente. Sipas KPP gjerman marrja në pyetje e dëshmitarëve mund të bëhet nga gjykata apo nga prokurori. Sipas parimit të *lex fori*, autoritetet gjermane zbatojnë procedurën e tyre, por mund të përmbushin kërkesat e veçanta të shtetit kërkues nëse nuk bien ndesh me parimet e rendit juridik gjerman.

Pyetje për diskutim

1. Cilat janë elementët minimalë që duhet të përmbajë letërporosia shqiptare për të siguruar që prova e marrë prej saj të jetë e vlefshme dhe e përdorshme në Shqipëri?
2. A mjafton që pyetja të bëhet nga gjykata gjermane, pa praninë e gjykatës shqiptare, për të qenë e vlefshme në procesin penal shqiptar?
3. Si sigurohet që palët në procesin penal shqiptar (prokurori dhe mbrojtja) të kenë mundësi të parashtrijë pyetje? A mund të garantohen këto përmes komunikimit paraprak me gjykatën gjermane?
4. A do të mundej ministri shqiptar i Drejtësisë të mos i jepte udhë letërporosisë për shkak se ajo përmban kushte që nuk pajtohen me ligjin gjerman të procedurës penale (pasi deponimet e personit në Gjermani mund të merren nga gjykata apo edhe nga prokurori)? Nëse po a ka ndonjë autoritet më të lartë administrativ apo rrugë gjyqësore për ta detyruar ministrin t'i japë rrugë letërporosisë?
5. A është e nevojshme që mbrojtja e të pandehurit shqiptar të njoftohet dhe t'i jepet mundësia të propozojë pyetje për dëshmitarët?
6. A mund të marrin pjesë gjatë dhënies së dëshmisë së personave A e B në Gjermani edhe gjyqtari, prokurori dhe avokati shqiptar i të pandehurit?
7. Çfarë ndodh nëse Gjermania e kryen pyetjen përmes prokurorit dhe jo gjykatës? A duhet gjykata shqiptare të refuzojë përdorimin e deklaratimeve? A ka ndonjë rrugë tjetër për t'i përfshirë në fashikullin gjyqësor këto deklaratime?
8. Cili mund të jetë një mjet tjetër i përshtatshëm për të garantuar parimin e kontradiktoritetit dhe të drejtën e mbrojtjes?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- **GJEDNJ, Solakov k. Ish-Republikës Jugosllave të Maqedonisë** (2001) — marrja e dëshmisë jashtë shtetit dhe të drejtat e mbrojtjes;
- **GJEDNJ, A.M. k. Italisë** (1999) — prova e marrë me letërporosi dhe neni 6, paragrafi 3, shkronja «d»;

- **GJEDNJ, Stojkovic k. Francës dhe Belgjikës** (2011) — e drejta e mbrojtjes gjatë pyetjes me kërkesë të një shteti tjetër;
- **C-324/17, Gavanozov I dhe C-852/19, Gavanozov II** — mungesa e mjetit efektiv ndaj masave hetimore ndërkufitare.

Nëntema 3: Transferimi i procedimeve në çështjet penale (1 orë)

Përshkrim i temës

Transferimi i procedimeve penale është instrumenti që lejon një shtet t'i kalojë një shteti tjetër ndjekjen penale për të njëjtat fakte, zakonisht sepse i pandehuri ndodhet atje, sepse provat janë të përqendruara atje ose sepse riintegrimi social i tij realizohet më mirë në atë shtet. Baza është Konventa Europiane për Transferimin e Procedimeve Penale e vitit 1972, e cila plotësohet sot nga Rregullorja (BE) 2024/3011 për shtetet anëtare.

Rëndësia praktike e temës qëndron te dy funksione: shmangia e procedimeve paralele dhe e shkeljes së *ne bis in idem*, dhe alternativa ndaj ekstradimit kur ky i fundit ndalohej, si në rastin e shtetasve shqiptarë.

Pyetje vetëstudimore

- Në cilat kushte një shtet mund të kërkojë transferimin e procedimit dhe kush vendos për pranimin?
- Cili është dallimi ndërmjet transferimit të procedimit dhe dorëzimit të personit?
- Çfarë efekti ka pranimi i transferimit mbi procedimin fillestar dhe mbi afatet e parashkrimit?
- Si trajtohen provat e mbledhura nga shteti kërkues pas transferimit?
- Si shmanget rreziku i procedimeve paralele dhe cili është roli i Eurojust-it në këtë drejtim?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Kriteret e përcaktimit të juridiksionit më të përshtatshëm;
- Procedura e kërkesës, e pranimi dhe e refuzimit sipas Konventës së 1972-shit;
- Efektet e transferimit mbi procedimin e nisur dhe mbi masat e sigurimit;
- *Ne bis in idem* si kufi dhe si arsye e transferimit;
- Transferimi si alternativë ndaj ekstradimit të shtetasve;
- Vlera e provave të huaja pas transferimit dhe nevoja e përsëritjes së veprimeve procedurale;
- Të drejtat e viktimës dhe të të pandehurit gjatë transferimit.

Metodologjia

Diskutim interaktiv mbi kazusin e dhënë paraprakisht, me ndarje rolesh ndërmjet autoritetit kërkues dhe atij të kërkuar, i ndjekur nga vlerësimi i përbashkët i kriterëve të juridiksionit më të përshtatshëm.

Kazuse për diskutim

Kazusi 5

Një shtetas shqiptar (Y) dhe një shtetas boshnjak (Z) akuzohen për trafik ndërkombëtar të substancave narkotike. Hetimi ka treguar se, marrëveshja për transportimin e lëndës narkotike është bërë në Tiranë dhe Y ka gjetur lëndën narkotike, duke i dhënë më pas për ta transferuar në

Bosnjë dhe Hercegovinë personit Z. Substanca është transportuar përmes territorit të Malit të Zi dhe Kroacisë, për të hyrë më pas në Bosnjë dhe Hercegovinë, ku është kapur Z në flagrancë gjatë shitjes. Prokuroria boshnjake e Sarajevës ka nisur procedim penal ndaj Z dhe Y. Në të njëjtën kohë, Prokuroria e Posaçme në Shqipëri ka regjistruar procedim penal ndaj Y, për të njëjtat fakte. Bosnja dhe Hercegovinë, si palë në Konventën Europiane për Transferimin e Procedimeve Penale (1972), i dërgon Shqipërisë një kërkesë për transferimin e procedimit ndaj Y, duke argumentuar se Shqipëria është juridiksion më i përshtatshëm për gjykimin e tij.

Pyetje për diskutim

1. A ka juridiksion Shqipëria të gjykojë një shtetas shqiptar për vepra që kanë sjellë pasoja në territorin e një shteti tjetër (Bosnja dhe Hercegovina)?
2. A ka Bosnja dhe Hercegovina interes të vazhdojë ndjekjen, duke qenë se krimi ka përfunduar në territorin e saj?
3. Çfarë kriteresh kanë më tepër relevancë në këtë rast?
4. A është transferimi një mënyrë për të shmangur ekstradimin, duke i garantuar gjithsesi ndjekjen penale autorit?
5. Çfarë ndodh nëse të dy shtetet vazhdojnë paralelisht procedimin penal ndaj Y?
6. A do të jetë i vlefshëm gjykimi i dytë nëse Y dënohet më parë në një prej juridiksioneve?
7. A ka Shqipëria juridiksion për të gjykuar shtetasin e saj Y, edhe pse një pjesë e veprës është kryer jashtë territorit të saj? Nëse po, mbi cilat dispozita të KP shqiptar mbështetet ky juridiksion?
8. Cilat janë kushtet që duhet të përmbushë kërkesa e Bosnjës dhe Hercegovinës për të kërkuar transferimin?
9. A mundet Shqipëria ta refuzojë kërkesën dhe të vazhdojë procedimin vetë dhe nëse po mbi çfarë motive?
10. Cili juridiksion është më efikas për gjykimin e Y?
11. Si sigurohet që provat e mbledhura në Bosnje dhe Hercegovinë të përdoren ligjërisht në procesin shqiptar?
12. A duhet të krijohet një ekip i përbashkët hetimor për të mbështetur transferimin e procedimit?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- **C-436/04, *Van Esbroeck*** — identiteti i fakteve materiale si kriter i *ne bis in idem*;
- **C-486/14, *Kossowski*** — kur një vendim pushimi e shteron ndjekjen;
- **C-129/14 PPU, *Spasic*** — kushti i ekzekutimit dhe juridiksionet paralele;
- **C-268/17, *AY*** — kufijtë e refuzimit kur procedimi është zhvilluar në një shtet tjetër.

Nëntema 4: Njohja e vendimeve penale të huaja sipas akteve të KiE dhe krahasimi me normativën shqiptare (2 orë)

Kushtet e njohjes së vendimit penal të huaj në legjislacionin shqiptar dhe në Konventën Europiane për Vlefshmërinë Ndërkombëtare të Gjykrimeve Penale.

Përshkrim i temës

Njohja e një vendimi penal të huaj është kushti pa të cilin ai nuk prodhon asnjë efekt në rendin e brendshëm: as për ekzekutimin e dënimit, as për recidivën, as për masat plotësuese. Baza konventore është Konventa Europiane për Vlefshmërinë Ndërkombëtare të Vendimeve Penale e vitit 1970, ndërsa procedura rregullohet nga Kodi i Procedurës Penale dhe nga ligji nr. 10193/2009.

Nëntema krahason dy sistemet e mundshme — *exequatur*-in, ku gjykata vendase e përshtat dënimin me kufijtë e ligjit të vet, dhe konvertimin e thjeshtë të vendimit — dhe ndalet te ndalimi i rëndimit të pozitës së të dënuarit, te kontrolli i respektimit të procesit të rregullt në shtetin e dënimin dhe te trajtimi i gjykimeve në mungesë.

Pyetje vetëstudimore

- Cili autoritet është kompetent për njohjen dhe cilat janë kufijtë e kontrollit të tij?
- Cilat janë shkaqet e refuzimit të njohjes dhe si vlerësohet respektimi i së drejtës së mbrojtjes?
- Cili sistem zbatohet në Shqipëri dhe si përcaktohet dënimi pas njohjes?
- A mund të njihen disa vendime të huaja ndaj të njëjtit person dhe si bashkohen dënimet?
- Çfarë efekti ka njohja mbi recidivën, mbi masat e sigurisë dhe mbi dënimet plotësuese?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Kushtet formale dhe përmbajtësore të njohjes sipas Konventës së 1970-ës dhe ligjit shqiptar;
- Sistemi i *exequatur*-it krahasuar me konvertimin; ndalimi i rëndimit të dënimin;
- Gjykimi në mungesë dhe e drejta për rigjykim si kusht njohjeje;
- *Ne bis in idem* dhe njohja e vendimeve për të njëjtat fakte;
- Efektet e njohjes: ekzekutimi, recidiva, dënimet plotësuese, konfiskimi;
- Bashkimi i dënimeve pas njohjes së disa vendimeve të huaja;
- Mjetet e ankimit ndaj vendimit të njohjes dhe pasojat e rrëzimit të kërkesës.

Metodologjia

Zgjidhje në grupe e dy kazuseve, e ndjekur nga hartimi i pjesës urdhëruese të vendimit të njohjes dhe nga krahasimi i zgjidhjeve ndërmjet grupeve.

Kazuse për diskutim

Kazusi 6

Shtetasi shqiptar (A) u akuzua në shtetin belg për krime të rënda, në fushën e shfrytëzimit të prostitucionit në rrethana rënduese, kryer në kuadër të një organizate, përgjatë vitit 2014, kriminale dhe u dënua me 9 vjet burgim. Gjatë kohës që ai ishte në pritje të gjyqimit, ai u lirua me kusht nga paraburgimi, kundrejt garancisë pasurore. Me t'u liruar nga paraburgimi, autoritetet e Ministrisë së Brendshme belge urdhëruar shpalljen *non grata* të personit A dhe e deportuan atë në Shqipëri. Ndërkohë procedurat e gjyqimit të A-së në shtetin belg në të gjitha shkallët e gjyqimit vijuan pa praninë e tij, por me pjesëmarrjen e mbrojtësit të zgjedhur prej tij. Pas marrjes formë të prerë të vendimit, shteti belg kërkoi nëpërmjet Ministrisë sonë të Drejtësisë të njëjti në Shqipëri vendimi i dënimin të A-së në Belgjikë. Personi A pretendoi gjatë gjyqimit të njohjes në Shqipëri se vendimi i huaj nuk mund të njëjti, pasi atij nuk i ishte mundur e drejta e pjesëmarrjes në gjykim.

Pyetje për diskutim

1. A jemi përpara ndonjë kushti ndalues për të bërë njohjen e vendimit të huaj në Shqipëri?
2. A është garantuar e drejta e mbrojtjes së personit A gjatë gjykimeve në shtetin belg nëpërmjet përfaqësimit me avokatin e zgjedhur prej tij?

3. Në rast se gjykata do të vendoste rrëzimin e kërkesës për njohjen e vendimit penal të huaj a mund të gjykohej sërish në Shqipëri personi A për të njëjtat fakte penale që u gjykua në Belgjikë.
4. Në rast se kërkesa për njohje të vendimit të huaj nuk do të pranohej nga gjykatat shqiptare a do të mund të ekstradohej ai në shtetin belg, në kuadër të një urdhri ndërkombëtar arresti?
5. Cili sistem do të zbatohet në rastin e njohjes së vendimit të huaj, ai i konvertimit i parashikuar në KPP apo sistemi i vijimit të ekzekutimit të vendimit?
6. A mund t'i caktohet personit A një masë dënimi më e ulët se ajo e caktuar në shtetin belg, kur masat e dënimit të caktuara për çdo vepër penale të kryer, si dhe dënimi i bashkuar është brenda marzheve të dënimit të parashikuara në ligjin penal shqiptar?

Sistemet e njohjes së vendimeve penale të huaja në Shqipëri, në varësi të marrëveshjeve dy apo shumëpalëshe të lidhura

Kazusi 7

Personi A është dënuar në shtetin italian për disa vepra penale, kështu: me vendimin e datës 18 prill 2005 Gjykata e Milanos e dënoi për krimin e mashtrimit (jo sipas rrethanave cilësuese) dhe e dënoi me 5 vjet burgim dhe 5,000 euro gjobë; me vendimin e datës 25 qershor 2015 u dënua nga Gjykata e Romës, për krimin e shfrytëzimit të prostitucionit të kryer më shumë se një herë, me 8 vjet burgim dhe 10,000 euro gjobë dhe me vendimin e datës 15 shtator 2019 u dënua nga Gjykata e Pizës, me 9 vjet burgim 20,000 euro gjobë për veprën penale të shitjes së narkotikët, kryer në bashkëpunim. Më pas është urdhëruar bashkimi i dënimeve, duke u dënuar me 22 vjet burgim (me vendimin e datës 12 shkurt 2021). Ministri shqiptar i Drejtësisë, mbi kërkesën e homologut të tij italian, kërkoi njohjen e vendimeve të mësipërme, pasi ato ishin vendime përfundimtare gjyqësore dhe kishin marrë formë të prerë. Prokurori kompetent shqiptar (i vendbanimit të personit A) paraqiti në gjykatë kërkesën për njohjen e vendimeve të mësipërme, sipas masave të dënimit të caktuara nga gjykatat italiane dhe në bashkim të tyre personi A t'i njihet për të vuajtur në Shqipëri koha prej 22 vjetësh burgim dhe 35,000 euro gjobë.

Pyetje për diskutim

- 1) A duhet të njihen të gjithë vendimet e gjykatave italiane në mënyrë të mëvetësishme apo duhet të njihet vetëm vendimi gjyqësor italian i bashkimit të dënimeve?
- 2) A mund të njihen të dy dënimet kryesore me të cilat është dënuar personi A në të gjitha vendimet e dhëna nga gjykatat italiane?
- 3) A ka ndonjë shkak që një apo disa prej vendimeve të mos njihen tërësisht nga gjykatat shqiptare?
- 4) A mund të dënohet personi A me maksimumet e dënimeve të caktuara dhe të bashkuara nga gjykatat italiane?
- 5) Cili sistem i njohjes së vendimeve penale të huaj do të zbatohet në këtë rast, ai i konvertimit apo ai i vazhdimit të ekzekutimit të vendimit, duke përcaktuar edhe aktin juridik që gjen zbatim në rast?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- **C-554/14, Ognjanov** — kufijtë e përshtatjes së dënimit nga shteti ekzekutues;
- **C-171/16, Beshkov** — marrja parasysh e dënimeve të huaja në bashkimin e dënimeve;
- **C-390/16, Lada** — njohja e vendimit të huaj dhe ndalimi i rëndimit të pozitës;
- **GJEDNJ, Drozd dhe Janousek k. Francës dhe Spanjës** (1992) — kontrolli i procesit të rregullt në shtetin e dënimit.

Nëntema 5: Transferimi i të dënuarve sipas konventës së KiE dhe marrëveshjeve ndërkombëtare dypalëshe që Shqipëria ka lidhur në këtë fushë (1 orë)

Pëlqimi i të dënuarit si mjet joefektiv për zbatimin e Konventës Europiane për transferimin e personave të dënuar

Përshkrim i temës

Transferimi i të dënuarve synon riintegrimin social të personit në mjedisin ku ai ka lidhjet e tij familjare dhe gjuhësore. Baza kryesore është Konventa Europiane për Transferimin e të Dënuarve e vitit 1983 dhe Protokolli i saj shtesë, të plotësuar nga marrëveshjet dypalëshe që Shqipëria ka lidhur, ndër to ajo me Mbretërinë e Bashkuar.

Elementi më i diskutueshëm është pëlqimi i të dënuarit: Konventa e kërkon atë si rregull, ndërsa Protokolli shtesë lejon transferimin pa pëlqim në raste të caktuara, sidomos kur ndaj personit është dhënë urdhër dëbimi. Nëntema trajton gjithashtu efektet e transferimit mbi kohëzgjatjen reale të dënimit, mbi uljet e dhëna nga shteti i dënimit dhe mbi parimin e specialitetit.

Pyetje vetëstudimore

- Kur është i detyrueshëm pëlqimi i të dënuarit dhe në cilat raste mund të tejkalohet?
- Cilat janë kushtet kumulative të transferimit sipas Konventës së 1983-shit?
- Kush vendos për transferimin dhe cili është roli i gjykatës shqiptare?
- A mund të ndryshojë kohëzgjatja reale e dënimit pas transferimit dhe brenda cilave kufij?
- A zbatohet parimi i specialitetit ndaj personit të transferuar?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Kushtet e transferimit: shtetësia, forma e prerë e vendimit, dënimi i mbetur, inkriminimi i dyfishtë;
- Pëlqimi i të dënuarit dhe përjashtimet e Protokollit shtesë;
- Vazhdimi i ekzekutimit kundrejt konvertimit të dënimit;
- Efekti i uljeve, i faljes dhe i amnistisë së dhënë nga secili shtet;
- Marrëveshjet dypalëshe dhe raporti i tyre me Konventën;
- Kushtet e burgimit si kufi ndaj transferimit dhe ndaj dorëzimit;
- Zbatimi i parimit të specialitetit pas transferimit.

Metodologjia

Diskutim i kazusit të dhënë paraprakisht, i ndjekur nga një ushtrim krahasues ndërmjet regjimit të Konventës së 1983-shit dhe atij të marrëveshjes dypalëshe me Mbretërinë e Bashkuar.

Kazuse për diskutim

Kazusi 8

Personi A, shtetas shqiptar, është dënuar nga Crown Court për vrasje me paramendim të kryer në rrethinat e kryeqytetit, Londër, në vitin 2022. Në Angli & Uells, vrasja dënohet detyrimisht me burgim të përjetshëm; gjykata cakton një dënim minimum përpara se i dënuari të mund t'i lindë e drejta për lirim me kusht («tariff»), në rastin tonë 21 vjet—që duhet të vuhet para shqyrtimit nga komisioni përkatës. A-ja po vuan dënimin në një burg në Angli & Uells. Autoritetet britanike në muajin maj 2025 kërkojnë transferimin e tij në Shqipëri për të vuajtur pjesën e pavuajtur të dënimit. A nuk jep pëlqimin për transferim. Ndërmjet Mbretërisë së Bashkuar dhe Shqipërisë është lidhur një marrëveshje dypalëshe për këtë qëllim (2021):

Pyetje për diskutim

1. A është kusht i domosdoshëm për kryerjen e transferimit të të dënuarit dhënia e pëlqimit nga ana e tij?
2. A mund të urdhërohet në çdo rast transferimi i të dënuarit apo kërkohet të përmbushen disa kushte që të ndodhë ky transferim?
3. A ka pengesë gjykata shqiptare të njohë vendimin e dënimit të gjykatës angleze dhe të përcaktojë në dispozitiv datën e lindjes së të drejtës për të kërkuar lirimin me kusht, me plotësimin e «tariff» prej 21 vjet burgim edhe kur ligji i brendshëm e ndalon këtë gjë?
4. A mund të zbatohet drejtpërdrejt marrëveshjen dypalëshe gjykata shqiptare apo do ta refuzojë njohjen e «tariff» për shkak se bie në kundërshtim me norma të rëndësishme të rendit juridik shqiptar?
5. A mund të refuzojë Mbretëria e Bashkuar të dorëzojë personin A, edhe pse vendimi shqiptar i njohjes ka respektuar tërësisht dispozitat e marrëveshjes?
6. A mund të heqë dorë Shqipëria, nga marrja e personit të dënuar në çdo fazë të procedurës apo kjo e drejtë mund të ushtrohet deri në marrjen formë të prerë të vendimit shqiptar të njohjes?
7. Cili sistem zbatohet në këto çështje, ai i konvertimit apo ai i vijimit të vuajtjes së të njëjtit dënim?
8. A mund të njihen për personin A, pas transferimit të tij në Shqipëri, uljet apo përjashtimi nga dënimi të aplikuara nga shteti dënues?
9. A gjen zbatim parimi i specialitetit në këtë rast dhe sipas cilave kushte?

Praktikë gjyqësore për diskutim

Vendime të GJEDNJ-së:

- *Çështja Rrapo kundër Shqipërisë (aplikimi nr. 58555/10);*
- *çështja Izet Haxhia kundër Shqipërisë (aplikimi nr. 34783/06);*
- *Çështja Liu kundër Polonisë, (aplikimi nr. 37610/18), 6 tetor 2022;*
- *Çështja Sanchez-Sanchez kundër Mbretërisë së Bashkuar, [DHM] aplikimi nr. 22854/20), 3 nëntor 2022.*

Vendime të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë:

- Nr. 00-2020-473 (4), datë 22.12.2020, Hoxha;
- Nr. 00-2021-569, datë 7.9.2021, Tavanxhiu;
- Nr. 00-2024-1611 (125), datë 22.5.2024, Bedini (njësues);
- Nr. 00-2024-1408 (1199), datë 25.7.2024, Morgenstern;
- Nr. 00-2022-874 (201), datë 12.7.2022, Bajri;
- Nr. 00-2022-1411 (257), datë 6.10.2022, Ahmeti;
- Nr. 00-2023-1397 (236), datë 14.0.2023, Llupa;
- Nr. 00-2024-1096 (147), datë 13.6.2024, Hoxha (Prifti);
- Nr. 00-2024-1111 (146), datë 13.6.2024, Muke.

Aktet ligjore relevante

- Konventa Europiane për Ekstradimin (1957) dhe katër protokollet shtesë.
- Konventa Europiane për Ndihmën e Ndërsjellë Juridike në Çështje Penale (1957) dhe protokolli i saj shtesë;

- Konventa Europiane për Vlefshmërinë Ndërkombëtare të Vendimeve Penale (1970);
- Konventa Europiane për Transferimin e Procedimeve Penale (1972)
- Konventa Europiane për Transferimin e të Dënuarve (1983);
- Marrëveshja dypalëshe me Britaninë e Madhe për transferimin e të dënuarve (2021);
- Ligji nr. 10193, datë 3.12.2009 «Për ndihmën juridike ndërkombëtare në çështjet penale» (Shqipëri).
- Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë (nenet mbi bashkëpunimin ndërkombëtar)

Tema 3: Urdhrrat europianë — Urdhri European i Arrestimit, Urdhri European Hetimor dhe njohja reciproke e urdhrave të ngrirjes e të konfiskimit (6 orë)

Përshkrim i temës

Urdhrrat Europianë përbëjnë mekanizma themelorë të bashkëpunimit gjyqësor penal në BE dhe në vendet candidate. Urdhri European i Arrestimit (UEA) ka zëvendësuar procedurat e ekstradimit duke mundësuar dorëzimin e shpejtë të personave ndërmjet shteteve. Urdhri European i Hetimit (UEH) lehtëson mbledhjen e provave përtej kufijve. Ndërkohë, njohja reciproke e urdhrave të ngrirjes dhe konfiskimit ndihmon në bllokimin e pasurive të fituara nga krimi. Pjesëmarrësit do të analizojnë rastet e përdorimit të këtyre instrumenteve në BE dhe Shqipëri, si dhe sfidat praktike në zbatim.

Pyetje vetëstudimore

1. Cili është ndryshimi kryesor midis ekstradimit klasik dhe Urdhërit European të Ndalimit?
2. Cili është ndryshimi kryesor Urdhërit European të Hetimit dhe Ndihmës të Ndërsjelltë?
3. A i ka transpozuar Shqipëria Urdhrrat europianë?
4. Cilat pasuri mund të jenë objekt i urdhrave të ngrirjes/konfiskimit?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Urdhri European i Arrestimit;
- Urdhri European i Hetimit;
- Njohja reciproke e urdhrave të ngrirjes dhe urdhrave të konfiskimit
- Raste praktike nga BE dhe Shqipëria.

Metodologjia

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj.

Kazuse për diskutim

Urdhri European i Arrestimit (UEA) (90 min)

Shtetasi shqiptar A, i dënuar në Itali në mungesë për korrupsion, arratiset në Francë. Italia lëshon UEA për ta dorëzuar për vuajtjen e dënimit në Itali. Autoritetet Franceze e arrestojnë, por gjykata kompetente që shqyrton UEA e liron me arsyetimin se ai është gjykuar në mungesë në Itali dhe për këtë arsye UEA nuk duhet ekzekutuar. Ndërkohë që është në Francë, ai kryen dhe veprën

penale të marrëdhënies seksuale me dhunë. Përpara se të nisë procedimi penal në Francë, A shkon në Shqipëri. Franca lëshon urdhër arrestimi ndërkombëtar nëpërmjet Interpolit. Të njëjtën gjë ka bërë dhe Italia. A arrestohet në Tiranë. Mbas arrestimit të tij Italia dhe Franca kërkojnë ekstradimin e tij. Kërkesa e Italisë është bërë dy ditë përpara kërkesës të Francës. Avokatët e A argumentojnë se Shqipëria duhet t'i japë përparësi kërkesës për ekstradim në Itali pasi ajo është kërkesa e parë kronologjikisht. Gjithashtu ata argumentojnë që dënimi italian është në mungesë dhe kërkojnë që Shqipëria të refuzojë ekstradimin.

Pyetje për diskutim

- A e gjykoni të drejtë vendimin e gjykatës Franceze? Cilat janë kushtet e pranimit apo refuzimit të UEA?
- A qëndrojnë argumentet e avokatëve të A? Si vendoset se cili shtet ka përparësi në raste të kërkesave paralele për ekstradim? Cilat janë kushtet e refuzimit të ekstradimit?
- Si do ta zgjidhni këtë çështje?
- Si mendoni se do të ishte zgjidhja e drejtë ligjore nëse vetëm Franca kishte bërë kërkesë për ekstradim ndërkohë që Italia kishte lëshuar një UEA e cila ende nuk ishte marrë në shqyrtim nga gjykata franceze? A do të mund të vendoste Shqipëria kushte në ekzekutimin e ekstradimit? A mund ta dorëzonte Franca A-në në Itali pasi ai të ishte ekstraduar nga Shqipëria?

Urdhri European Hetimor (UEH) (60 min)

Në mars 2025, Prokuroria e Milanos në Itali ka nisur një hetim penal për një rrjet të dyshuar trafiku narkotikësh. Hetimi tregon se një pjesë e drogës trafikohet nga Shqipëria drejt Italisë dhe më pas shpërndahet në Francë. Ndërkohë, nga hetimi italian rezulton se AB, një nga organizatorët kryesorë, ndodhet në Shqipëri. Prokurorët italianë mendojnë se është e nevojshme të kryhen përgjime të telefonave celularë të anëtarëve dhe drejtuesve të rrjetit, të kryhen infiltrimet në të tre vendet e përfshira në trafikun e lëndëve narkotike si dhe të pyeten dëshmitarë nëpërmjet videokonferencës. Në të njëjtën kohë SPAK ka nisur një procedim penal ndaj të njëjtit person që është përfshirë në trafikimin e armëve në Itali dhe Gjermani nëpërmjet një organizate tjetër kriminale. Prokurorët e SPAK mendojnë se duhen të kryhen përgjime të celularëve në Itali dhe Gjermani si dhe përgjime ambientale në Gjermani.

Pyetje për diskutim

- Si mund të realizojë Italia përgjimet, infiltrimet dhe pyetjen e dëshmitarëve në Francë dhe Shqipëri?
- Si mund të realizojnë prokurorët shqiptarë përgjimet në Itali dhe Gjermani?
- Cilat janë sfidat e prokurorëve Italianë dhe Shqiptarë në këtë çështje?
- Si mund të përdoren në Shqipëri provat e marra në Itali dhe Gjermani?

Njohja reciproke e urdhrave të ngrirjes dhe konfiskimit (60 min)

Në janar 2025, autoritetet greke kanë zhvilluar një hetim penal ndaj një grupi të strukturuar kriminal të dyshuar për trafik ndërkombëtar armësh. Nga hetimet rezulton se:

- Pjesë e pasurisë së fituar nga aktivitetet kriminale është transferuar në Irlandë, ku një nga anëtarët kryesorë të grupit ka blerë një vilë luksoze në Dublin.

- Një tjetër pjesë e pasurisë është depozituar në llogari bankare në Shqipëri, të hapura në emër të personave të tretë, por të kontrolluara në mënyrë të tërthortë nga i njëjti grup kriminal.

Gjykata e Athinës ka lëshuar një urdhër ngrirjeje për pasuritë në Irlandë dhe Shqipëri, me qëllim që më vonë të realizohet konfiskimi përfundimtar nëse personat shpallen fajtorë.

Pyetje për diskutim

- Çfarë ndryshimesh ekzistojnë midis zbatimit të një urdhri ngrirjeje në Irlandë (vend anëtar i BE) dhe në Shqipëri (jo anëtare e BE)?
- Cilat është baza ligjore që lejojnë Shqipërinë të ekzekutojë një urdhër të tillë nga Greqia?
- Si duhet të procedojë prokuroria shqiptare për ta bërë të zbatueshëm në Shqipëri një urdhër ngrirjeje të lëshuar nga një gjykatë greke?
- Çfarë roli ka gjykata shqiptare në shqyrtimin dhe miratimin e këtij urdhri?
- Si mbrohen të drejtat e palëve të treta të ndershme (p.sh., pronarët formalë të llogarive bankare)?
- A ka të drejtë i pandehuri ose pala e tretë të ankimojë vendimin e gjykatës shqiptare për zbatimin e urdhrit?

Legjislacioni relevant

a) Legjislacioni i BE-së

- Vendimi Kuadër 2002/584/JHA mbi Urdhrin European të Ndalimit (UEA) dhe procedurat e dorëzimit midis shteteve anëtare.
- Direktiva 2014/41/EU mbi Urdhrin European të Hetimit (UEH) në çështjet penale.
- Rregullorja (BE) 2018/1805 mbi njohjen reciproke të urdhrave të ngrirjes dhe konfiskimit.
- Direktiva 2014/42/BE mbi ngrirjen dhe konfiskimin e instrumenteve dhe të ardhurave nga krimi në Bashkimin European.
- Karta e të Drejtave Themelore të BE-së

b) Legjislacioni shqiptar

- Kodi i Procedurës Penale të Republikës së Shqipërisë
- Ligji nr. 10193, datë 3.12.2009 «Për Marrëdhëniet Juridiksionale Me Autoritetet E Huaja Në Çështjet Penale».
- Ligji nr. 10 192, datë 3.12.2009 «Për Parandalimin Dhe Goditjen E Krimit Të Organizuar, Trafikimit Dhe Korrupsionit Nëpërmjet Masave Parandaluese Kundër Pasurisë».
- Marrëveshjet bilaterale dhe multilaterale të Shqipërisë me shtetet e BE-së për ekstradim dhe bashkëpunim gjyqësor.
- Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit BE-Shqipëri, e cila parasheh harmonizimin gradual të legjislacionit shqiptar me *acquis communautaire* në fushën e drejtësisë.

c) Instrumente ndërkombëtare të tjera

- Konventa Europiane për Ekstradimin (1957) dhe protokollet shtesë.
- Konventa e Këshillit të Evropës për Pastrimin, Zbulimin, Ngrirjen dhe Konfiskimin e Produkteve të Krimit dhe Financimin e Terrorizmit (2005, Varshavë).
- Konventa e Këshillit të Evropës për Ngrirjen dhe Konfiskimin e të Ardhurave nga Krimi (Strasburg, 1990)
- Konventa Europiane për të Drejtat e Njeriut

- Konventa e OKB-së kundër Krimit të Organizuar Transnacional (Palermo, 2000).

Praktikë gjyqësore për diskutim

a) Gjykata e Drejtësisë së BE-së (CJEU)

- C-303/05, Advocaten voor de Wereld VZW kundër Leden van de Ministerraad – mbi vlefshmërinë e UEA.
- C-399/11, Melloni – mbi dorëzimin në bazë të UEA kur personi është gjykuar në mungesë.
- C-404/15 dhe C-659/15 PPU, Aranyosi & Căldăraru – mbi kushtet e refuzimit të UEA për shkak të kushteve të paraburgimit dhe shkeljeve të të drejtave themelore.
- C-216/18 PPU, Minister for Justice and Equality (Mangësi sistematike në Poloni) – mbi refuzimin e ekzekutimit të UEA për arsye të mungesës së pavarësisë së gjyqësorit.
- C-324/17, Gavanozov I, - mbi nevojën për të patur një përshkrim të përgjithshëm të mjeteve juridike të mundshme kundër lëshimit të një UEH.
- C-852/19, Gavanozov II, - mbi mungesën e mjetit juridik në legjislacionin e brendshëm për të kundërshtuar një UEH.

b) Gjykata Europiane e të Drejtave të Njeriut (GJEDNJ)

- Soering kundër Mbretërisë së Bashkuar (1989) – standardet mbi ekstradimin dhe rrezikun e trajtimit çnjerëzor.
- Othman (Abu Qatada) kundër Mbretërisë së Bashkuar (2012) – ekstradimi dhe rreziku i gjyqimeve të padrejta.
- Pirozzi kundër Belgjikës (2018) – mbi ekzekutimin e UEA dhe respektimin e nenit 6 të KEDNJ (procesi i rregullt ligjor).
- Rapo kundër Shqipërisë (2010) – mbi shkeljen e të drejtave për proces të rregullt sipas nenit 6 KEDNJ për shkak se vendimi për ekstradim nuk ishte përfundimtar

Tema 4: Koordinimi i hetimeve ndërkufitare dhe aktorët institucionalë (4 orë)

Përshkrim i temës

Kriminaliteti ndërkufitar kërkon mekanizma të posaçëm bashkëpunimi për të garantuar që hetimet dhe gjykimet të jenë efektive, pa dublikime dhe pa shkelur të drejtat themelore. Skuadrat e Përbashkëta Hetimore (SPH), ndërhyrja e EUROJUST si dhe instrumentet ligjore si transferimi i procedimeve janë instrumentet më të rëndësishme në këtë drejtim. Çështjet e GjDBE-së kanë përcaktuar kufijtë e vlefshmërisë së provave ndërkufitare, parimin ne bis in idem dhe standardet që shtetet duhet të respektojnë gjatë koordinimit. Kjo temë u ofron kandidatëve për magjistrat mjetet për të kuptuar praktikën më të mirë dhe për të ndërtuar procedura në përputhje me standardet europiane.

Pyetje vetëstudimore

1. Çfarë është konflikti juridiksional dhe pse shfaqet shpesh në çështje penale ndërkufitare?
2. Cilat janë parimet themelore që udhëheqin zgjidhjen e këtyre konflikteve?
3. Cili është roli i EUROJUST në menaxhimin e procedimeve paralele?
4. Çfarë nënkupton parimi ne bis in idem?
5. Cilat janë avantazhet e krijimit të një SPH në krahasim me hetimet e veçuara?
6. Cilat janë kriteret për përcaktimin e juridiksionit kryesor?
7. Cilat janë garancitë për shtetet kandidate që marrin pjesë në SPH?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Komunikimi mes autoriteteve gjyqësore në BE;
- Roli i EUROJUST në shmangien e konflikteve juridiksionale;
- Instrumentet e bashkëpunimit gjyqësor për zgjidhjen e konflikteve juridiksionale (transferimi i procedimeve);
- Roli i skuadrave të përbashkëta të hetimit (SPH) në koordinimin ndërkufitar;
- Raste praktike konflikti juridiksioni mes autoriteteve gjyqësore shqiptare dhe vendeve anëtare të BE-së.

Metodologjia

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj.

Kazuse për diskutim

Komunikimi mes autoriteteve gjyqësore në BE (30 min)

Një shtetas shqiptar, A.B., po hetohet nga SPAK për trafik armësh të kryer nga një organizatë kriminale. Paralelisht, prokuroria gjermane hap hetim pasi një ngarkesë armësh kapet në Hamburg. Dy hetimet ecin në mënyrë të pavarur për tre muaj. Nuk ka shkëmbim të informacionit mes Tiranës dhe Hamburgut. Në këtë periudhë, një nga bashkëpunëtorët arratiset nga ambientet e paraburgimit në Hamburg. Dyshohet se personi i arratisur ndodhet në Tiranë, ndërsa provat vazhdojnë të mbledhen në mënyrë të pakoordinuar në të dy vendet.

Pyetje për diskutim

- Cilat janë kanalet zyrtare dhe joformale të komunikimit që duhet të ishin përdorur?
- Çfarë pasoja sjell mungesa e koordinimit për provat dhe për të drejtat e të pandehurit?
- Si mund të shmangen dublikimet e hetimeve?

Roli i EUROJUST në shmangien e konflikteve juridiksionale (80 min)

Kazusi 1

Një grup kriminal i strukturuar, me baza në Shqipëri, Itali dhe Spanjë, trafikon kokainë drejt BE-së. Spanja pretendon juridiksion për transportin pasi kokaina hyn nëpërmjet porteve spanjolle, Italia për pastrimin e parave në Milano, ndërsa SPAK për organizimin e grupit në Tiranë. Të tre shtetet paraqesin akuza të ndryshme dhe fillojnë procese të veçanta. EUROJUST organizon një takim koordinues për të shmangur gjykimin e trefishtë.

Pyetje për diskutim

- Cilat kritere duhet të përdoren për të përcaktuar juridiksionin kryesor (vendndodhja e dëmit, vendbanimi i të pandehurve, provat më të forta)?
- Çfarë ndodh me akuzat dytësore nëse një shtet mban primatin?
- Si sigurohet respektimi i parimit *ne bis in idem*?

Kazusi 2

B një shtetas gjerman u përball në Holandë me akuza për trafikim të lëndëve narkotike. Në Holandë, autoritetet zbatuan një procedurë të njohur si *transactie*: prokuroria mund të pushojë ndjekjen penale nëse i pandehuri pranon të paguajë një shumë parash ose të zbatojë kushte të

caktuara. Në raste të tilla i pandehuri nuk konsiderohet si i dënuar. Megjithatë, procedura konsiderohet përfundimtare sipas ligjit Holandez, duke e mbyllur përfundimisht çështjen penale. Mbasi çështja është mbyllur në Holandë, autoritetet gjermane nisin një procedim penal ndaj B për të njëjtat fakte duke qenë se B është shtetas gjerman dhe trafiku i lëndëve narkotike është kryer nga Holanda në Gjermani.

Pyetje për diskutim

- A mund të fillojë procedimi penal në Gjermani duke patur parasysh nenin 54 të Konventës që Zbaton Marrëveshjen e Shengenit (Qershor 1985)?
- A mund të ishte shmangur situata e ne bis in idem nëpërmjet EUROJUST?

Instrumentet e bashkëpunimit gjyqësor (transferimi i procedimeve, dorëzimi i të pandehurve) (30 min)

Një biznesmen shqiptar, C.D., arrestohet në Tiranë. Autoritetet italiane kanë lëshuar urdhër arresti për mashtrim financiar me një kompani guackë në Milano. Paralelisht, prokuroria shqiptare ka nisur hetim për pastrim parash me të njëjtën kompani në Shqipëri. Italia kërkon dorëzimin e C.D., ndërsa prokuroria shqiptare kërkon transferimin e procedimit nga Italia.

Pyetje për diskutim

- Cili është dallimi mes transferimit të procedimeve dhe dorëzimit të të pandehurit?
- Cilat kritere ligjore përdoren për të marrë një vendim në të dy procedurat në fjalë?

Roli i SPH në koordinimin ndërkuftar (80 min)

Në fillim të vitit 2025, autoritetet spanjolle nisin një hetim të gjerë kundër një grupi të strukturuar kriminal të përfshirë në trafik të qenieve njerëzore dhe pastrim parash. Hetimi zbulon se rrjeti operon në disa shtete:

- Në Spanjë, organizatorët rekrutojnë dhe transportojnë migrantë të parregullt.
- Në Francë, migrantët shfrytëzohen në aktivitete pune të detyruar në sektorin e ndërtimit dhe bujqësisë.
- Në Shqipëri, rrjeti përdor kompani fiktive dhe llogari bankare për të kanalizuar fitimet e aktiviteteve kriminale.
- Në Slloveni, rrjeti ka ngritur një depo të fshehtë ku strehohen migrantët dhe organizohet transporti i mëtejshëm drejt shteteve të tjera të BE-së.

Duke marrë parasysh dimensionin ndërkombëtar të veprimtarisë kriminale, Prokuroria e Barcelonës propozon krijimin e një Skuadre të Përbashkët të Hetimit (SPH), me pjesëmarrjen e Spanjës, Francës, Shqipërisë dhe Sllovenisë. Pavarësisht se Shqipëria nuk është vend anëtar i BE, autoritetet shqiptare pranojnë të marrin pjesë në SPH. SPH-ja parashikon që hetimi të drejtohet nga prokurorët spanjollë dhe francezë, ndërsa prokurori shqiptar merr rol të rëndësishëm në mbledhjen e provave në territorin shqiptar. Prokuroria e Posaçme Kundër Korrupsionit dhe Krimin të Organizuar (SPAK) angazhohet për zbatimin e operacioneve të brendshme hetimore.

Në kuadër të SPH-së, në Shqipëri kryhen veprime hetimore si:

- Sekuestrimi i dokumenteve bankare të kompanisë fiktive «AT sh.p.k.», ku gjenden transfertat të shumta të dyshimta drejt Spanjës dhe Sllovenisë.
- Marrja e deklaratave nga dy shtetas shqiptarë, të cilët pretendojnë se janë rekrutuar në mënyrë mashtruese në Shqipëri dhe më pas janë dërguar në Francë ku kanë punuar në kushte shfrytëzimi.

Kur dosja penale shkon në gjykatë në Francë, avokatët e të pandehurve kërkojnë përjashtimin e provave të mbledhura në Shqipëri. Ata argumentojnë se:

1. Shqipëria nuk është vend anëtar i BE dhe nuk mund të zbatojë në mënyrë të plotë rregullat për funksionimin e SPH-ve sipas standardeve të BE-së.
2. Provat e marra në Shqipëri duhej të kalonin nëpërmjet një kërkesë klasike për ndihmë të ndërsjellë juridike (MLA), dhe jo të konsideroheshin drejtpërdrejt të vlefshme brenda kuadrit të SPH.

Gjykata franceze duhet të vendosë nëse provat e mbledhura nga autoritetet shqiptare brenda SPH janë të pranueshme dhe të përdorshme në procesin penal në Francë.

Pyetje për diskutim

1. Krijimi i SPH
 - Cilat instrumente ndërkombëtare dhe ligjore e bëjnë të mundur krijimin e SPH-së në këtë rast?
 - Si ngrihet një SPH dhe si përcaktohen rolet brenda saj?
 - Si është e justifikuar pjesëmarrja e Shqipërisë në SPH, megjithëse ajo nuk është vend anëtar i BE?
2. Mbledhja e provave
 - Si duhet të kryhet mbledhja e provave në territorin shqiptar për të qenë të vlefshme në procedurat penale jashtë vendit?
 - Cili është roli i prokurorit shqiptar në garantimin e ligjshmërisë së provave të marra në Shqipëri?
3. Përdorimi i provave në gjykatat e huaja
 - A mund të përdoren drejtpërdrejt në Francë provat e mbledhura në Shqipëri në kuadër të SPH-së, apo kërkohet kalimi i tyre përmes MLA-së tradicionale?
 - Cilat janë garancitë që duhet të respektohen që provat shqiptare të mos kundërshtohen në gjykatat e BE-së?
 - Si veprohet në rastin e kundërt kur provat e mbledhura në Francë dhe Spanjë kërkohen të përdoren në Shqipëri?
4. Të drejtat e të pandehurve
 - Cilat janë argumentet ligjore në favor të pranueshmërisë së provave të mbledhura në Shqipëri?
 - Cilat janë argumentet kundër dhe si mund t'i trajtojë gjykata franceze këto pretendime?
5. Diskutim praktik
 - Cilat janë avantazhet dhe dobësitë e përdorimit të SPH-së në krahasim me ndihmën e ndërsjellë juridike tradicionale?
 - Çfarë sfidash has Shqipëria në pjesëmarrjen në SPH, sidomos përsa i përket pranueshmërisë së provave në gjykatat e vendeve anëtare të BE-së?

Legjislacioni relevant

a) Legjislacioni ndërkombëtar

- Traktati për Funksionimin e BE-së (nenet 82–85).
- Rregullorja (BE) 2018/1727 për EUROJUST.
- Konventa Europiane për Ndihmën e Ndërsjellë Juridike (1959) dhe Protokollet shtesë.
- Konventa Europiane për Transferimin e Procedimeve Penale (1972).
- Konventa e BE-së për ndihmën e ndërsjellë në çështjet penale (2000).
- Rregullorja (BE) 2024/3011 për Transferimin e Procedimeve Penale.

- Marrëveshja midis Qeverive të Shteteve të Bashkimit Ekonomik të Beneluksit, Republikës Federale të Gjermanisë dhe Republikës Franceze mbi heqjen graduale të kontrolleve në kufijtë e tyre të përbashkët (22/09/2000).
- Konventa për zbatimin e Marrëveshjes së Shengenit të 14 qershorit 1985 midis Qeverive të Shteteve të Bashkimit Ekonomik të Beneluksit, Republikës Federale të Gjermanisë dhe Republikës Franceze mbi heqjen graduale të kontrolleve në kufijtë e tyre të përbashkët.

b) Legjislacioni shqiptar

- Ligji nr. 10193, datë 3.12.2009 «Për ndihmën juridike ndërkombëtare në çështjet penale» (Shqipëri).
- Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë (nenet mbi juridiksionin dhe bashkëpunimin ndërkombëtar).

Praktikë gjyqësore për diskutim

Gjykata e Drejtësisë së BE-së (CJEU) dhe GJEDNJ

- C-105/03 Pupino – interpretimi i detyrueshëm i ligjit kombëtar në përputhje me vendimet-kornizë.
- C-303/05 Advocaten voor de Wereld – vlefshmëria e mekanizmave të bashkëpunimit.
- C-261/09 Mantello – *ne bis in idem*.
- C-617/10, Åkerberg Fransson – *ne bis in idem*.
- C-187/01 dhe C-385/01 Gözütok dhe Brügge – *ne bis in idem* në kontekst të Schengen aquis.
- Zolotukhin kundër Rusisë – mbi zbatimin e nenit 4 të Protokollit nr. 7 të KEDNJ.
- C-129/14 Spasic – juridiksioni paralel.
- C-486/14 Kossowski – efektet e pushimit të procedimeve.
- C-268/17 AY – pranueshmëria e provave ndërkufitare.
- C-399/11 Melloni – kufijtë e autonomisë kushtetuese kombëtare.
- C-396/11 Radu – të drejtat procedurale dhe bashkëpunimi.

Tema 5: Zyra e Prokurorit Publik Europian (EPPO) dhe OLAF (2 orë)

Përshkrim i temës

Zyra e Prokurorit Publik Europian (EPPO) është organi i parë i BE-së me kompetenca për të hetuar dhe ndjekur penalisht veprat penale që dëmtojnë interesat financiare të Unionit (mashtimet me fondet e BE-së, korrupsioni, mashtrimi me TVSH etj.). Paralelisht, Zyra Europiane Kundër Mashtimit (OLAF) vazhdon të ketë një rol të rëndësishëm në hetimet administrative dhe koordinimin me shtetet anëtare. Kjo temë synon të sqarojë marrëdhëniet midis EPPO dhe OLAF, kompetencat përkatëse, si dhe sfidat për shtetet kandidate si Shqipëria në procesin e integritetit europian.

Pyetje vetëstudimore

1. Cilat janë kompetencat kryesore të EPPO?
2. Cili është dallimi mes hetimeve penale të EPPO-së dhe hetimeve administrative të OLAF-it?
3. Si ndërthuret hetimi administrativ me atë penal në Shqipëri?
4. Cilat janë format e bashkëpunimit ndërkombëtar në çështje administrative në Shqipëri?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Struktura dhe kompetencat e EPPO-së.
- Roli i OLAF-it në mbrojtjen e interesave financiare të BE-së.
- Mekanizmat e bashkëpunimit midis EPPO, OLAF dhe autoriteteve kombëtare.
- Roli i gjyqtarëve shqiptarë në rastet e asistencës juridike me EPPO.
- Shembuj nga praktika e parë e EPPO në shtetet anëtare.

Metodologjia

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj.

Kazuse për diskutim

Struktura dhe kompetencat e EPPO-së. (60 min)

Një kompani ndërtimi e regjistruar në Itali, fiton një tender publik përmes fondeve të Bashkimit European për ndërtimin e një rruge në Hungari. Gjatë kontrollit financiar zbulohet se kompania ka përdorur fatura të falsifikuara dhe ka përvetësuar rreth 10 milionë euro nga fondet e BE-së. Për të fshehur origjinën e parave, drejtuesit e kompanisë transferojnë shumën përmes disa shteteve anëtare, përfshirë Gjermaninë dhe Austrinë.

Autoritetet hungareze njoftojnë EPPO-në për këtë çështje. Një Prokuror i Deleguar European në Hungari fillon hetimin, duke kërkuar bashkëpunim me Prokurorët e Deleguar në Itali dhe Gjermani. Ndërkohë, autoritetet kombëtare italiane hapin një hetim paralel për pastrim parash që prek interesat kombëtare të Italisë.

Pyetje për diskutim

- Shpjegoni strukturën e EPPO-së: cilat janë organet e saj dhe si funksionojnë?
- Cili është dallimi midis Prokurorëve Europeanë, Prokurorëve Deleguar Europeanë dhe Kolegjit të EPPO-së?
- Në cilat raste EPPO ka kompetencë ekskluzive për të hetuar dhe ndjekur penalisht?
- A ka EPPO kompetencë për të hetuar rastin konkret të përvetësimit të fondeve të BE-së dhe pse?
- Çfarë ndodh kur një vepër penale prek si interesat financiare të BE-së, ashtu edhe interesat kombëtare të një shteti anëtar si në rastin në fjalë?
- Cilat masa hetimore mund të ndërmarrin Prokurorët e Deleguar Europeanë në këtë rast dhe si bashkëpunojnë me autoritetet kombëtare?
- Si trajtohet një situatë kur një shtet anëtar refuzon të zbatojë një urdhër hetimor të lëshuar nga EPPO?

Roli i OLAF-it në mbrojtjen e interesave financiare të BE-së (60 min)

Një kompani transporti e regjistruar në Poloni aplikon për fonde të Bashkimit European në kuadër të programit të Kohezionit Rajonal, për të investuar në një qendër logjistike pranë kufirit me Gjermaninë. Kompania paraqet dokumente financiare dhe fatura për investime në infrastrukturë moderne. Pas disbursimit të fondeve nga BE, autoritetet polake marrin një denoncim anonim se faturat janë të falsifikuara dhe se investimet nuk janë kryer.

Autoritetet kombëtare të Polonisë i përcjellin informacionin Zyrës Europiane Kundër Mashtrimit (OLAF). OLAF hap një hetim administrativ, duke mbledhur prova jo vetëm në Poloni, por edhe

në Gjermani (ku ishin transferuar një pjesë e fondeve) dhe në Sllovakia, ku kompania kishte llogari bankare të dyshimta. Hetimi zbulon se pas kompanisë qëndron një rrjet mashtrimi që përfshin edhe subjekte jashtë BE-së, veçanërisht në Zvicër.

Në fund të hetimit, OLAF i dorëzon raportin e tij Prokurorit të Deleguar European në Poloni dhe autoriteteve gjermane, për vlerësimin e ndjekjes penale.

Pyetje për diskutim

- Në çfarë rrethanash OLAF fillon hetime dhe cilat janë kufijtë e kompetencave të tij?
- Cili është dallimi ndërmjet hetimeve administrative të OLAF-it dhe hetimeve penale të EPPO-së?
- Si koordinohet puna e OLAF-it me autoritetet kombëtare dhe me EPPO-në në rastet që përfshijnë disa shtete anëtare?
- Çfarë ndodh nëse autoritetet kombëtare refuzojnë të bashkëpunojnë me OLAF?
- Çfarë ndodh me raportin përfundimtar të OLAF-it pasi mbyllet hetimi administrativ?

Mekanizmat e bashkëpunimit midis EPPO, OLAF dhe autoriteteve kombëtare (90 min)

Një rrjet ndërkombëtar kompanish fiktive në Hungari, Rumani dhe Bullgari organizon një skemë mashtrimi me TVSH (VAT carousel fraud). Kompanitë deklarojnë se importojnë pajisje elektronike (smartphone dhe laptopë) nga jashtë BE-së dhe i shesin ato brenda BE-së, por në realitet mallrat vetëm «qarkullojnë në letra». Skema funksionon kështu:

- Kompania «A» në Hungari importon pajisje elektronike pa paguar TVSH, me arsyetimin se ato do të eksportohen në një shtet tjetër të BE-së.

- Kompania «B» në Rumani i blen «në letra» mallrat nga kompania hungareze dhe aplikon për rimbursim TVSH-je, duke deklaruar shitje fiktive në tregun vendas.

- Kompania «C» në Bullgari përfshihet si hallkë ndërmjetëse, duke ricikluar të njëjtat mallra në qarkullim disa herë, për të krijuar dokumente të reja tatimore.

- Në fund, kompanitë marrin në mënyrë të paligjshme rimbursime të TVSH-së në vlera mbi 20 milionë euro.

Gjatë hetimeve, autoritetet Hungareze zbulojnë se një pjesë e parave të përfituara përmes mashtrimit janë transferuar në një kompani shqiptare me seli në Tiranë, e cila shërben si «konsulent logjistik» dhe faturon shërbime të rreme për transport dhe magazinim. Për këtë fakt autoritetet Hungareze sinjalizojnë OLAF.

OLAF nis tre hetime administrative, një në Shqipëri, një në Rumani dhe një në Hungari. Në dy shtetet e fundit OLAF përqendrohet në hetime në bashkëpunim me autoritetet tatimore vendase. Këto hetime zbulojnë parregullsi të shumta në pagimin e TVSH. Në skemë janë përfshirë dhe zyrtarë vendas të cilët kanë pranuar ryshfet nga kompanitë në fjalë për të mbuluar skemën e mashtrimit.

Në Tiranë OLAF fillon një hetim në Delegacionin e BE-së në Shqipëri pasi ka të dhëna që kompania shqiptare ka marrë miratim për një kontratë të financuar pjesërisht nga fondet e BE-së për zhvillimin e një qendre logjistike në Durrës. Hetimi zbulon se një zyrtar i lartë i Delegacionit të BE-së në Shqipëri ka ndërhyrë për të miratuar dokumentacionin financiar, ndonëse kishte shenja të qarta parregullsish. OLAF gjen prova se ky zyrtar, së bashku me dy punonjës të tjerë të stafit lokal të Delegacionit, kanë marrë ryshfet (në formën e pagesave të fshehta dhe udhëtimeve luksoze) nga kompania shqiptare për të mos raportuar parregullsitë në Bruksel. Si pasojë, fondet e BE-së janë përdorur për të maskuar skemën e mashtrimit me TVSH dhe për të rritur fitimin e rrjetit kriminal.

OLAF, në bashkëpunim me autoritetet tatimore në Tiranë, fillon gjithashtu një hetim në premisat e kompanisë shqiptare. Hetimi nxjerr në pah se ka parregullsi të shumta në deklarin dhe në pagimin e tatimeve sa i përket të ardhurave të realizuara nga fondet e BE-së. OLAF zbulon gjithashtu që kompania ka lëshuar fatura fiktive për shërbime të parealizuara në zhvillimin e një qendre logjistike në Durrës.

Mbas hetimeve OLAF i raporton EPPO-së gjetjet e veta. Gjithashtu OLAF dergon raportin e vetë me gjetjet e hetimit administrativ SPAK-ut.

Pyetje për diskutim

- Çfarë roli ka OLAF në hetimin e korrupsionit të zyrtarëve të BE-së?
- Si bashkëpunojnë EPPO dhe OLAF në rastin konkret ku përfshihen njëkohësisht mashtrimi fiskal dhe korrupsioni i brendshëm në BE?
- Pse EPPO ka kompetencë të drejtpërdrejtë mbi këtë rast dhe jo vetëm autoritetet kombëtare të Hungarisë e Rumanisë?
- Si ndërhyjnë autoritetet shqiptare në këtë rast konkret dhe cilat janë kufijtë e kompetencave të tyre?
- Çfarë ndodh nëse autoritetet administrative/ligjzbatuese refuzojnë të bashkëpunojnë me OLAF në hetimin administrativ?
- Çfarë ndodh me raportin e OLAF të dërguar te autoritetet shqiptare? Çfarë ndodh nëse autoritetet shqiptare nuk marrin asnjë masë/hap mbas dërgimit të raportit në fjalë?
- Si dhe përse mund të kundërshtohen provat e mbledhura nga OLAF? A mund të kërkojë kompania shqiptare akses në provat e mbledhura nga OLAF?.
- Çfarë roli kanë gjyqtarët shqiptarë kur shqyrtojnë kërkesat për sekuestrime, masa sigurie apo për marrje/mbledhje provash të kërkuara nga EPPO? A janë të detyruar ata t'i zbatojnë këto kërkesa?
- Çfarë ndodh nëse nga hetimi i OLAF rezulton se ka dyshim të arsyeshëm se një zyrtar i Delegacionit të BE-së në Shqipëri është përfshirë në korrupsion? Kush ka kompetencë për ndjekje penale?

Legjislacioni relevant

a) Legjislacioni ndërkombëtar

- Traktati për Funksonimin e Bashkimit European (nenet 86, 310–325).
- Rregullorja (BE) 2017/1939 e Këshillit për krijimin e Zyrës së Prokurorit Publik European (EPPO).
- Rregullore e deleguar nga Komisioni (BE) 2020/2153 që ndryshon Rregulloren e Këshillit (BE) 2017/1939.
- Vendimi Zbatues i Këshillit (BE) 2018/1696 i 13 korrikut 2018 mbi rregullat e funksionimit të panelit përzgjedhës të parashikuara në nenin 14(3) të Rregullores (BE) 2017/1939.
- Vendimi i Këshillit (BE) 2023/133 i datës 17 janar 2023 për emërimin e anëtarëve të panelit përzgjedhës të parashikuar në nenin 14(3) të Rregullores (BE) 2017/1939.
- Rregullorja e Këshillit (KE, Euratom) Nr. 2988/95 e 18 dhjetorit 1995 mbi mbrojtjen e interesave financiare të Komuniteteve Europiane.
- Rregullorja (BE, Euratom) nr. 883/2013 mbi hetimet e OLAF-it.
- Rregullorja (BE, Euratom) 2020/2223 e Parlamentit European dhe e Këshillit, e datës 23 dhjetor 2020, që ndryshon Rregulloren (BE, Euratom) nr. 883/2013, në lidhje me

bashkëpunimin me Zyrën e Prokurorit Publik Europian dhe efektivitetin e hetimeve të Zyrës Europiane Kundër Mashtrimit.

- Konventa për mbrojtjen e interesave financiare të BE-së (PIF Convention, 1995).
- Direktiva (BE) 2017/1371 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit, e 5 korrikut 2017, mbi luftën kundër mashtrimit ndaj interesave financiare të Bashkimit me anë të së drejtës penale.
- Konventa Europiane për Ndihmën e Ndërsjellë Juridike në çështjet penale (1959) dhe protokollet shtesë.
- Marrëveshja e Stabilizim Asociimit Shqipëri-BE.

b) Legjislacioni shqiptar

- Ligji nr. 10193, datë 3.12.2009 «Për ndihmën juridike ndërkombëtare në çështjet penale» (Shqipëri).
- Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë (nenet mbi juridiksionin dhe bashkëpunimin ndërkombëtar).

Praktikë gjyqësore për diskutim

Gjykata e Drejtësisë së BE-së (CJEU)

- C-105/14 *Taricco* – lidhur me mashtrimin me TVSH dhe detyrimin e shteteve anëtare për të mbrojtur interesat financiare të BE-së.
- C-42/17, *M.A.S. and M.B. («Taricco II»)* - mbrojtje efektive të interesave financiare të BE-së, por pa shkelur parimet kushtetuese të ligjshmërisë në çështjet penale.
- C-310/16 *Dzivev* – pranueshmëria e provave të mbledhura në hetimet për mashtrim me fondet e BE-së.
- C-11/00, *Commission v. ECB* – kompetenca e OLAF për të hetuar Bankën Qëndrore Europiane.
- T-193/04, *Tillack* – mbi provat e mbledhura nga OLAF.
- T-48/05, *Franchet and Byk* – mbi hetimet e OLAF dhe procesit të rregullt ligjor.
- C-612/13 *P, ClientEarth* – mbi aksesin në provat e mbledhura nga OLAF.

Tema 6: Vepra penale me karakter ndërkufitar — vepra me qëllime terroriste (2 orë)

Përshkrim i temës

Përkufizimi i terrorizmit ka kaluar nëpërmjet vështirësish të shumta. Megjithatë nga hartuesit e legjislacionit ndërkombëtar është konkluduar se: kur ka dhunë ekstreme, të natyrës që frikëson ose trondit rëndë popullsinë, ose kur veprimet nisen nga motive politike, fetare, sociale, etnike, raciste etj. Vepra ka natyrë terroriste. Përkufizimin më të plotë të aktit terrorist e ka bërë qeveria e SHBA-ve, sipas të cilit: «Terrorizmi është një akt dhune i paramenduar, politikisht i motivuar, i kryer kundër shënjestrave joluftarake, nga grupe kombëtare të vogla ose nga agjentë të fshehtë të një shteti, qëllimi i të cilit në përgjithësi është të ndikojë mbi publikun.» Terrorizmi cenon rëndë të drejtat e njeriut, kërcënon demokracinë, synon destabilizimin e qeverive të zgjedhura ligjërisht dhe minimin e shoqërive civile pluraliste. Aktet terroriste kanë një ndikim të drejtpërdrejtë në lidhje me gëzimin e një sërë të drejtash të njeriut, në veçanti të drejtës për jetën, lirinë dhe integritetin fizik. Për shkak të rëndësisë që paraqet lufta kundër kësaj forme kaq të rëndë të kriminalitetit kërkohet nga legjislatori që, krahas akteve terroriste të penalizojë edhe tentativën (pa qenë e nevojshme ardhja e pasojave, për shkak rrezikut potencial që paraqesin), nxitjen, ndihmën dhe format e ndryshme të organizmit për kryerjen e tyre, përfshi atë të veçantë.

Veprat penale në lidhje me terrorizmin nuk mund dhe nuk duhet të lidhet me asnjë kombësi, përkatësi fetare apo etnike, në mënyrë që konsiderata të tilla të ndikojnë në moskualifikimin si terrorist të aktit të kryer. Disa nga karakteristikat e aktit terrorist mund të përmbliken: krim i rëndë; kryhet me qëllim për të shkaktuar vdekjen apo dëmtime të rënda trupore, apo për të marrë pengje; provokon gjendjen e terrorit tek masa e gjerë e publikut, tek një grup individësh apo tek individë të caktuar, duke frikësuar popullatën apo duke detyruar një qeveri apo organizatë ndërkombëtare të kryejë apo të mos kryejë akte të caktuara. Duke qenë përpara një krimi shumë të rëndë legjislacioni duhet ta përkufizojë terrorizmin dhe krimet që lidhen me të në një mënyrë të qartë, të saktë, jodiskriminuese dhe joprapavepruese, me qëllim krijimin e një baze juridike të përshtatshme për një reagim efikas të drejtësisë penale. Gjithsesi, duhet pasur kujdes që lufta kundër terrorizmit të mos shkelë të drejtat e njeriut dhe sundimin e shtetit të së drejtës dhe çdo masë në luftën kundër tij të jetë në përputhje me jurisprndencën e GJEDNJ-së për të drejtat e njeriut, por edhe ligjin ndërkombëtar për refugjatët dhe ligjin humanitar.

Pyetje vetëstudimore

- Cilat janë karakteristikat e veprës me qëllime terroriste dhe format e ndryshme të shfaqjes së saj?
- Ku dallon terrorizmi i brendshëm nga i ndërkombëtar?
- Ku qëndron rëndësia e qëllimit të posaçëm të autorëve të veprave terroriste për të krijuar panik në popull apo për të diktuar organet shtetërore që të ndërmarrin veprime të caktuara apo për të shkatërruar apo destabilizuar, në mënyrë serioze, struktura thelbësore politike, kushtetuese, ekonomike ose sociale të shtetit shqiptar, të një shteti tjetër, institucioni apo organizate ndërkombëtare.
- Cili është kuptimi dhe format e grumbullimit të fondeve me qëllim financimin e veprimtarive terroriste dhe pse ajo konsiderohet si vepër penale formale? Si përcaktohet ana subjektive e kësaj vepre?
- Pse paraqet rëndësi goditja e veprimtarisë terroriste që në fazën e përgatitjes dhe cilat janë disa nga veprat penale që parashikon Kodi Penal?
- Cilat janë format e posaçme të organizimit të veprave penale me qëllime terroriste dhe ku dallon ajo nga format e tjera të bashkëpunimit të veçantë?
- Identifikimi i akteve ligjore ndërkombëtare, që kanë shërbyer si burime ligjore për përfshirjen e këtyre veprave penale në Kodin tonë Penal.
- Jurisprndenca e shqiptare dhe ajo e huaj në gjykimin e këtyre veprave penale. GJEDNJ si garantuese e të drejtave procedurale të të akuzuarve për terrorizëm.

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Veçoritë e veprës me qëllime terroriste në Kodin tonë Penal.
- Rëndësia e qëllimit të posaçëm të autorëve të këtyre veprave për kualifikimin e tyre si terroriste.
- Kuptimi dhe format e grumbullimit të fondeve me qëllim financimin e veprimtarive terroriste, ekzistenca e kësaj vepre edhe nëse fondet nuk janë përdorur për qëllimin që janë dhënë dhe përcaktimi i anës subjektive të saj edhe nga rrethanat faktike objektive të veprës.
- Motivet politike, ideologjike, raciale apo fetare si veçori dalluese e krimit të terrorimit nga veprat e tjera penale kundër jetës apo pronës.
- Format e posaçme të organizimit të veprave penale me qëllime terroriste, organizata terroriste dhe banda e armatosur.

- Dallimi i bandës së armatosur të krijuar me qëllim kryerjen e veprave terroriste me bandën e armatosur të formuar me qëllim kryerjen e veprave penale të tjera.
- Identifikimi i akteve ligjore ndërkombëtare, që kanë shërbyer si burime ligjore për përfshirjen e këtyre veprave penale në Kodin tonë Penal.
- Jurisprudenca e shqiptare dhe ajo e huaj në gjykimin e këtyre veprave penale.

Metodologjia

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj.

Kazuse për diskutim

Vepra penale me qëllime terroriste sipas legjislacionit shqiptar

Kazusi 1

Në datën 30.12.2011, rreth orës 20:30 deri 21:00, fshatarë të zonës së Kallmetit, Komuna Balldren Lezhe, kanë dëgjuar dy shpërthime shumë të forta që vinin nga tokat që janë ngjitur me rrugën kombëtare Lezhë - Kallmet. Të nesërmen, me datë 31.12.2011, disa prej banoreve të zonës të gjendur rastësisht në vendngjarje, në afërsi të fshatit Kallmet, kanë konstatuar se dy prej shtyllave të tensionit të lartë 220 kv Koman – Tiranë ishin të dëmtuara. Në datën 01.01.2012, punonjës të Operatorit të Sistemit të Transmetimit (OST) të Energjisë Elektrike kanë konstatuar dy shtyllat e dëmtuara në një parcelë toke në fshatin Kallmet, Lezhë dhe menjëherë kanë njoftuar OST-në dhe shërbimet e policisë gjyqësore në lidhje me faktin kriminal që ishte kryer në rrjetin energjetik ndërkombëtar e konkretisht në dy shtyllat e tensionit të lartë në të cilat kalon tension 220 kv.

Pas këtij veprimi, nga policia gjyqësore janë kryer veprimet e para hetimore në vendngjarje dhe janë pyetur një numër i konsiderueshëm personash, të cilët konfirmojnë faktin se kanë dëgjuar në darkën e datës 30.12.2011 dy shpërthime të fuqishme, të cilat i kanë kujtuar se ishin shpërthime që vinin nga gurorja e cila ndodhet pranë fshatit të tyre.

Në datë 14.02.2012 nga shërbimet e policisë gjyqësore në Shkodër janë shoqëruar për hetime në lidhje me disa vepra penale të kryera në rrethin e Shkodrës, e konkretisht të dy vjedhjeve të pasurisë dhe një vjedhje me dhune, të gjykuarit A, B, C, D, të cilët dyshoheshin se në harkun kohor dhjetor 2011-janar 2012 kishin kryer një numër të konsiderueshëm veprash penale.

Gjatë shoqërimit të tyre, nga shërbimet e policisë gjyqësore Shkodër është kryer përgjimi ambiental, i cili është kryer në funksion të zbulimit të aktivitetit kriminal të kryer në rrethin e Shkodrës nga këta persona. Gjatë përgjimit ambiental të gjykuarit A, C dhe B kanë komunikuar me njeri – tjetrin, duke hedhur dritë në lidhje me ngjarjen e datës 30.12.2011, të cilët në bashkëpunim dhe me persona të tjerë kishin kryer në rrethin e Lezhës, e konkretisht në zonën e Torovicës, Komuna Balldren, Lezhë. Deri në këtë moment policia gjyqësore nuk kishte dijeni se autorë të kësaj ngjarjeje ishin pikërisht këta shtetas. Në përgjimet ambientale të mësipërme A u ka thënë vëllezërve B e C se dhe ata duhet të dëshmonin në polici se janë paguar nga një person me emrin S. I bashkëpandehuri A u kërkon të unifikojnë qëndrimin me njeri-tjetrin, dhe që të tre t'ia ngarkojnë përgjegjësinë për hedhjen e shtyllave në erë shtetasit K, i cili kishte arritur t'i fshihej policisë dhe nuk ishte arrestuar deri me datën 21.02.2012.

Pyetje për diskutim

1. A vëreni ndonjë vepër penale në veprimet e personave të sipërcituar dhe nëse po cilat janë ato?
2. A jemi përpara një organizme të krijuar rastësisht apo një organizimi të veçantë në veprimet e A, B, C e D?
3. Sa vlerë ka evidentimi i motivit në dallimin e faktit penal të mësipërm me vepra penale të tjera, si p.sh. shkatërrimi i pronës me eksploziv?
4. Si do ta evidentonit qëllimin (nëse konkludoni sipas pyetje 1) duke u nisur nga rrethanat objektive të kazusit.
5. A mund të pranoni që ndonjë prej personave të ketë vepruar me *dolus eventualis*?

Rekrutimi dhe pjesëmarrja në organizatë terroriste

Kazusi 2

C (35 vjeç), shtetas shqiptar, udhëton dhe bashkohet me strukturat e ISIS-it në një zonë nën kontroll të organizatës. Ai angazhohet në aktivitete logjistike dhe rekrutimi në favor të organizatës. D (30 vjeçe), bashkëshortja e C, shtetase shqiptare, e shoqëron bashkëshortin në udhëtim dhe qëndrim. Sipas disa provave (dëshmi, komunikime), D ka marrë pjesë në aktivitete ideologjike dhe ka ndihmuar, së paku në mënyrë të kufizuar, në rekrutim. Pas një operacioni ndërkombëtar dhe/ose vendimmarrjeje të vendit pritës, C dhe D rikthehen në Shqipëri. Autoritetet shqiptare arrestojnë dhe fillojnë procedimin penal. Gjatë hetimit dalin këto prova kryesore: dokumente udhëtimi dhe datat e qëndrimit, fotografi/filmime që vendosin C dhe D në zona të lidhura me ISIS, komunikime elektronike dhe mesazhe, deklarata të disa personave që thonë se D ndihmonte në organizim/takime, dhe raportet e shërbimeve që konfirmojnë rolin e C. Gjatë marrjes në pyetje D deklaron se: (a) ajo ka vepruar në përputhje me urdhrat e burrit; (b) në kulturën/zakonet familjare ajo i nënshtrohej autoritetit të bashkëshortit «sipas riteve myslimane»; (c) nuk ka pasur iniciativa autonome për të rekrutuar, por ka ndjekur udhëzime dhe ka qenë nën ndikim/ ishte e detyruar nga C. Ky i fundit i konfirmon deklaratimet e bashkëshortes duke nënvizuar se ajo ka qenë nën urdhrat e tij në çdo moment dhe nuk ka shfaqur vullnet autonom për të kryer veprime që lidhen me organizatën kriminale.

Pyetje për diskutim

1. A provohet në veprimet e D-së kryerja e ndonjë veprimtarie të paligjshme?
2. Si do t'i vlerësoni pretendimet e D-së që në veprimet e kryera prej saj ka munguar *mens rea*, pasi ka vepruar nën urdhrat dhe nën autoritetin e bashkëshortit të saj?
3. Cilat prova objektive do të kërkonit për të dalluar ndikimin/shtrëngimin nga iniciativa autonome?
4. A gjeni veprime të dënueshme në veprimtarinë e C-së dhe nëse po a mund t'i identifikoni dhe kualifikoni ato sipas dispozitave të Kodit Penal shqiptar?
5. Si duhet të vlerësojë gjykata rolin drejtues apo nxitës të C-së ndaj bashkëshortes së tij, dhe a mjafton ky rol për t'i rritur masën e dënimit?

Financimi i terrorizmit

Kazusi 3

Personi A, shtetas shqiptar me banim në Mynih (Gjermani), frekuenton rregullisht një xhami në qytet. Personi B, shtetas i Katarit, përmes transferimeve bankare dhe kanaleve alternative («hawala»), i dërgon A-së fonde me justifikime të rreme («ndihmë familjare» ose «qëllime bamirësie»). Qëllimi real i këtyre fondeve është krijimi i një celule terroriste në Mynih, e cila do

të përgatisë një sulm ndaj një objekti kulti të krishterë. A përdor një pjesë të fondeve për të mbuluar shpenzimet e rekrutimit dhe takimeve me persona të tjerë në Gjermani. Në bisedat e koduara dhe takimet e regjistruara, ai shpreh qartë qëllimin e organizimit të një veprimtarie terroriste. Hetimet gjermane, në bashkëpunim me autoritetet shqiptare dhe ato të Katarit, sigurojnë: regjistrime bankare, mesazhe elektronike të koduara, prova të mbikëqyrjes dhe dëshmi dëshmitarësh.

Pyetje për diskutim

1. A përmbush veprimtaria e A-së elementet e veprës së financimit të terrorizmit sipas nenit 230/a KP?
2. A mund të konsiderohet celula e krijuar në Mynih si një organizatë terroriste sipas nenit 230 KP, edhe pse është në fazën e hershme të saj?
3. Cilat prova janë më të rëndësishme për të vërtetuar dijeninë dhe qëllimin e A-së në pranimin e fondeve?
4. Duke qenë se A është shtetas shqiptar, por vepra është kryer në Gjermani, si zbatohet neni 7 KP për përgjegjësinë jashtë territorit?
5. Cilat janë sfidat kryesore të bashkëpunimit gjyqësor ndërkombëtar në këtë rast (Gjermani–Shqipëri–Katar)?

Terrorizmi ndërkombëtar

Kazusi 4

Më 13 nëntor 2015, në Paris u krye një seri sulmesh të koordinuara në Bataclan, zonën e kafeneve dhe restoranteve dhe afër Stade de France, të cilat shkaktuan 130 viktima dhe qindra të plagosur. Sulmet u kryen nga një rrjet i organizuar terrorist, me anëtarë që qëndronin në Belgjikë dhe Francë, i lidhur me grupin «Shteti Islamik». Sulmet u zhvilluan si një veprim i koordinuar dhe paralel në disa objekte të pambrojtura (salla koncerti, zona të mbushura me njerëz dhe një stadium), me qëllim vrasjen e sa shumë njerëzve të pafajshëm dhe krijimit të panikut në masë. Autorët përdorën kombinime të sulmeve me armë dhe pajisje shpërthyes të aktivizuara në pika të ndryshme. Ata kishin krijuar më parë edhe mbështetje logjistike (vendet e strehimit, dokumente të falsifikuara, fonde monetare dhe komunikim të koduar) për të lehtësuar lëvizjet dhe mbulimin e veprimeve. Faza paraprake përfshinte njohjen e vendeve, stërvitje dhe krijimin e rrjetit mbështetës që mundësoi transferimet, strehimin dhe furnizimin financiar.

Personi Z (hipotetik) u akuzua në mungesë se kishte marrë pjesë në transportimin e dy prej autorëve materialë të ngjarjes nga Belgjika drejt Francës disa ditë para sulmeve, kishte ndërmjetësuar në sigurimin e dokumenteve të falsifikuara (karta identiteti dhe pasaporta të rreme), që u përdorën nga disa nga sulmuesit për të qarkulluar në Evropë pa u zbuluar, si dhe kishte marrë pjesë në transferimin e fondeve përmes kanaleve të paligjshme (hawala), që u përdorën për qira apartamentesh dhe blerje makinash të përdorura në sulm. Personi Z pas sulmeve u strehua në Shqipëri ku ndërtoi një jetë të re. Ai u zbulua në vitin 2021 që qëndronte në Shqipëri dhe Franca kërkoi ekstradimin e tij për t'u gjykuar atje për krimet e atribuara.

Pyetje për diskutim

1. Për çfarë veprash penale mund të akuzohet personi Z?
2. A konfigurohen në *actus reus* të Z-së vepra penale e financimit të terrorizmit?
3. Si do të veproni për të dokumentuar veprimtarinë e kundërligjshme të Z-së?
4. A duhet të ekstradohet Z-ja drejt Francës. Nëse jo, cila është baza ligjore që e bën kompetente gjykatën shqiptare?

Praktikë gjyqësore për diskutim

Vendime të GJEDNJ-së:

- *Irlanda kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 18 janar 1978, serie A nr. 25;
- *Klass dhe të tjerë kundër Gjermanisë*, 6 shtator 1978, seria A nr. 28;
- *Murray kundër Mbretërisë së Bashkuar*, vendim i datës 28 tetor 1994;
- *Aksoy kundër Turqisë*, vendim i datës 18 dhjetor 1996;
- *Zana kundër Turqisë*, vendim i datës 25 nëntor 1997;
- *Incal kundër Turqisë*, vendim i datës 9 qershor 1998;
- *Osman kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 28 tetor 1998, Përmbledhja 1998-VIII;
- *Brogan dhe të tjerë kundër Mbretërisë së Bashkuar*, vendim i datës 29 nëntor 1998, seria A, nr. 145-B;
- *Partia Komuniste e Bashkuar e Turqisë dhe të tjerë kundër Turqisë*, vendim i datës 30 nëntor 1998;
- *Pretty kundër Mbretërisë së Bashkuar*, vendim i datës 29 prill 2002;
- *Kiliç kundër Turqisë*, nr. 22492/93 (sect. 1) CEDH 2000-III.
- *Leroy kundër Francës*, kërkesa nr. 36109/03, vendim i datës 2 tetor 2008 (<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-1888>)
- *Al-Dulimi dhe Montana Management Inc. kundër Zvicrës*, [DHM], Aplikimi Nr. 5809/08, vendim i datës 21 qershor 2016

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-164515%22%5D%7D>

Vendime të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë:

- Nr. 00-2015-915 (71), datë 13.5.2015;
- Nr. 00-2016-357 (35), datë 9.3.2016;
- Nr. 00-2012-625 (26), datë 25.1.2012.

Vendim i Gjykatës së Apelit për Krime të Rënda:

- **Nr. 4, datë 3.4.2007 (caktim mase sigurimi – Financim terrorizmi)**

Aktet ligjore relevante

- Kodi Penal i vitit 1995.
- Ligji nr. 9917, datë 19.5.2008 «*Për parandalimin e pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit*», i ndryshuar;
- Ligj nr. 157/2013 «*Për masat kundër financimit të terrorizmit*», i ndryshuar;
- Ligj nr. 72/2019 «*Për masat shtrënguese ndërkombëtare në Republikën e Shqipërisë*»

Instrumente të Këshillit të Evropës:

- Konventa Europiane «*Për shtypjen e terrorizmit*» (1977), ratifikuar nga Republika e Shqipërisë me ligjin nr. 8635, datë 6.7.2000 dhe Protokolli i saj shtesë (2003), ratifikuar me ligjin nr. 9230, datë 13.5.2004.
- Konventa e Këshillit të Evropës «*Për parandalimin e terrorizmit*» (2005), ratifikuar me ligjin Nr. 9641, datë 20.11.2006.

Instrumente të Bashkimit European:

- Vendimi Kuadër i Këshillit të Bashkimit European 2002/475/JHA, datë 13 qershor 2002, «*Mbi luftën kundër terrorizmit*»

(<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32002F0475>)

- Vendimi i Këshillit të Bashkimit Europian 2005/671/JHA, datë 20 shtator 2005 «Në lidhje me shkëmbimin e informacionit dhe bashkëpunimin në fushën e krimeve terroriste»

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005D0671&from=IT>

- Direktiva e Parlamentit dhe e Këshillit të Bashkimit Europian 2017/541, datë 15 mars 2017, «Mbi luftën kundër terrorizmit që zëvendëson vendimin kuadër 2002/475/JHA të Këshillit dhe ndryshon vendimin 2005/671/JHA të Këshillit»

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017L0541&from=EN>

Instrumente të Organizatës së Kombeve të Bashkuara (OKB):

- Konventa «Për luftën kundër marrjes së paligjshme të avionëve», 1970.
- Konventa «Për luftën kundër veprimeve të paligjshme të drejtuara kundër sigurisë së aviacionit civil», 1971.
- Konventa «Mbi parandalimin dhe luftën kundër veprimeve të paligjshme të drejtuara kundër personave të mbrojtur ndërkombëtarisht, përfshi agjentët diplomatikë», 1973.
- Konventa «Kundër mbajtjes peng të personave», 1979.
- Konventa «Mbi mbrojtjen fizike të materialeve bërthamore», 1980.
- Protokolli «Për luftën kundër akteve të paligjshme të dhunës në aeroporte që i shërbejnë aviacionit civil ndërkombëtar», 1988;
- Konventa «Për luftën kundër akteve të paligjshme të drejtuara kundër sigurisë së lundrimit të anijeve», 1988 dhe Protokolli i saj «Për luftën kundër akteve të paligjshme që cenojnë sigurinë e lundrimit detar», 2005.
- Protokolli i Konventës së 10 marsit 1988 «Mbi luftën kundër akteve të paligjshme të drejtuara kundër sigurisë së platformave të fiksuara në Shelfin Kontinental» (OKB, 1998).
- Konventa Ndërkombëtare «Për luftën kundër akteve terroriste me eksploziv», 1997.
- Konventa Ndërkombëtare «Për luftën kundër financimit të terrorizmit», 1999.
- Konventa Ndërkombëtare «Për luftën kundër terrorizmit bërthamor», 2005.

Tema 7: Krimi kibernetik dhe prova digjitale (4 orë)

Përshkrim i temës

Trajtimi i kësaj teme synon të paraqesë njohuritë bazë në lidhje me funksionimin e teknologjisë, përhapjen e teknologjisë dhe problemet që lindin me të, për të trajtuar më tej krimin kibernetik si kategori e kriminalitetit në tërësi, së bashku me specifikat dhe diferencat nga veprat tradicionale. Duke qenë të vetëdijshëm që krimi kibernetik, si vetë teknologjia, është në zhvillim të vazhdueshëm dhe të shpejtë, synohet në transmetimin e njohurive bazë dhe në një gjuhë sa më neutrale ndaj teknologjisë, pasi zhvillimi i shpejtë dhe i vazhdueshëm teknologjik shoqërohet me forma të reja, shpesh të paparashikuara konkretisht nga legjislacioni penal. Krahas formave ekzistuese të krimit kibernetik, do të diskutohen dhe forma të paparashikuara nga legjislacioni ynë. Natyra e posaçme e krimit kibernetik ka cenuar konceptin e sovranitetit dhe parimet e territorialitetit të shteteve, duke ndryshuar rrënjësisht konceptet e juridiksionit dhe duke rritur nevojën për forcimin e bashkëpunimin ndërshtetëror, midis shteteve të ndryshme. Në këtë aspekt, do të analizohen edhe aktet që shënuan themelet e luftës kundër krimit kibernetik: Konventa e Këshillit të Evropës për Krimin Kibernetik (Konventa e Budapestit) dhe protokolli i saj shtesë, ndikimi i tyre në botë dhe roli i tyre në legjislacionin shqiptar. Gjithashtu do të analizohen dhe

format e tjera të bashkëpunimit, përfshirë format tradicionale të bashkëpunimit ndërshtetëror dhe problematikat e hasura në praktikë.

Me rëndësi është mbledhja e provave, të cilat gjithmonë e më tepër po shndërrohen në prova elektronike. Për të garantuar vlefshmërinë dhe përdorshmërinë e tyre në procesin penal nga momenti i marrjes/ruajtjes deri në paraqitje, përfshirë provat e marra jashtë shtetit, është e nevojshme të jepen njohuritë bazë teknike dhe procedurale në lidhje me to.

Lufta kundër krimit kibernetik nuk mund të shihet e shkëputur nga zhvillimi i teknologjisë në shoqëri, dhe krijimi i një shoqërie të varur nga teknologjia e informacionit, ndaj vëmendje të veçantë do të kushtohet legjislacionit dhe strukturave të tjera vendase ose ndërkombëtare, të cilat luajnë rol në fushën e fushën e teknologjisë së informacionit dhe bashkëpunimin e nevojshëm midis këtyre strukturave. Me rëndësi është të theksohet dhe ndikimi i teknologjisë së informacionit në të drejtat e njeriut, dhe roli i organeve ligjzbatuese në ruajtjen e ekuilibrit midis nevojës për të evidentuar autorët e këtyre krimeve dhe garantimin e të drejtave të shtetasve.

Pyetje vetëstudimore

- Krimet kompjuterike, format dhe zhvillimi i tyre;
- Legjislacioni penal dhe procedural penal;
- Aktet ndërkombëtare në këtë fushë, kryesisht Konventa e Budapestit dhe protokollet e saj dhe bashkëpunimi ndërkombëtar;
- Identifikimi i sfidave teknike, ligjore dhe etike që lidhen me krimin kibernetik
- Njohjen me veprat penale kompjuterike në Kodin Penal dhe elementet e tyre
- Ndikimin e Konventës së Budapestit dhe Protokollit shtesë në analizën e elementëve të këtyre dispozitave

Pyetje për diskutim

- Konceptet bazë të sistemeve kompjuterike dhe internetit si lidhje globale
- Krimi kibernetik, format e tij dhe nevoja për të studiuar këtë formë specifike kriminaliteti.
- Mënyrat sesi kryhet krimi kibernetik dhe krahasimi me format tradicionale
- Zgjidhja e konfliktit të juridiksioneve në çështjet penale me karakter ndërkufitar; rastet e zbatimit të parimeve të personalitetit aktiv dhe pasiv dhe shmangia e zbatimit të parimit ne bis in idem.
- Konceptin e provës elektronike, karakteristikat dhe ndryshimi nga privat tradicionale;
- Mënyra e administrimit/transportimit/ruajtjes së provës elektronike dhe roli i ekspertit në këtë proces;
- Bashkëpunimi ndërkombëtar në kërkimin dhe marrjen e provave elektronike;
- Standardet e provave elektronike dhe ekspertimit, në vështrimin e të drejtave të njeriut.

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Veprat penale kompjuterike në Kodin Penal shqiptar dhe përputhshmëria e tyre me Konventën e Budapestit;
- Konventa e Budapestit, Protokollin i Parë dhe Protokollin i Dytë shtesë (2022) mbi bashkëpunimin e zgjeruar dhe qasjen te të dhënat;
- Direktiva 2013/40/BE për sulmet ndaj sistemeve të informacionit dhe Rregullorja (BE) 2023/1543 për provat elektronike;
- Juridiksioni në hapësirën kibernetike: vendi i veprimit, vendi i pasojës, serveri dhe përdorimi i VPN-së;

- Nocioni i provës elektronike, dallimi nga prova klasike dhe kërkesat e integritetit e të autenticitetit;
- Zinxhiri i ruajtjes, kopja *forensike* dhe roli i ekspertit;
- Ruajtja e shpejtë e të dhënave, urdhrat e prodhimit dhe qasja ndërkufitare të të dhënave e ruajtura;
- Të dhënat e trafikut dhe të vendndodhjes: kushtet e ruajtjes dhe të qasjes sipas jurisprudencës së GJDBE-së;
- Bashkëpunimi me ofruesit e shërbimeve me seli jashtë vendit dhe kufijtë e tij.

Metodologjia

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj. Krimi kibernetik dhe format e shfaqjes së tij

Kazuse për diskutim

Kazusi 1

Kreu i një call center, e cila është e pakënaqur me mospagimin e pagave, hyri në fjalëkalimin BIOS në një program kompjuterik të sistemit dhe ndryshoi kodin e hyrjes në Sistemin Operativ, fjalëkalimet të cilat mbetur të njohura vetëm nga ai dhe në këtë mënyrë çaktivizohet përdorimi i sistemit kompjuterik.

Pyetje për diskutim

1. Cila është vepra penale në këtë rast?
2. A ka kryer autori apo nuk ka të drejtë të ndryshojë një fjalëkalim - dhe a është ky fakt më i rëndësishmi për të përcaktuar veprën?

Kazusi 2

Personi A, studente në Fakultetin e Shkencave të Natyrës, iu ngarkua të hartojë një tezë në temën e sigurisë së sistemeve kompjuterike dhe rrjeteve. Për qëllime studimore ajo hyri pa autorizim në sistemet kompjuterike të disa qeverive në kontinentin afrikan. Sa herë që ajo gjente një të çarë në sistemin e IT-së, ajo i linte një mesazh administratorit me këtë përmbajtje: *«Përsëritje! Unë jam A, studente në Fakultetin e Shkencave të Natyrës, Tiranë. Po shkruaj një tezë mbi sigurinë e sistemeve kompjuterike dhe rrjeteve dhe, për qëllimet e këtij dokumenti, zbuloj dobësitë e sistemeve kompjuterike dhe rrjeteve. Në sistemin tuaj kompjuterik ju keni një të çarë të sigurisë.»* Sistemi i fundit i IT-së që ajo hyri pa autorizim ishte sistemi informativ i Ministrisë së Punëve të Brendshme të Shqipërisë.

Pyetje për diskutim

1. A jemi në këtë rast përpara ndonjë fakti penal?
2. Nëse po, përpara cilës figurës të veprës penale?
3. Sa ndikon në këtë rast fakti që A-ja njoftoi vetë autoritetin publik në lidhje me defektet e sistemit kompjuterik?
4. A mund të gjykohet në Shqipëri personi A nëse personat e dëmtuar nuk janë shtetas shqiptarë apo serverat ku është ndërhyrë ndodhen jashtë territorit shqiptar?

Kazusi 3

Personi A përdorte emrin e përdoruesit dhe fjalëkalimin e një personi tjetër (pa autorizim – pra, pa të drejtë) për të hyrë në një sistem kompjuterik të një kompanie dhe ai bëri kopje të hartave digjitale në një disk portabël, pastaj fshiu hartat digjitale në diskun e kompjuterit.

Pyetje për diskutim

1. A konfigurohet në këtë rast figura e ndonjë veprë penale, nëse po për çfarë veprë duhet të hetohet?
2. Sa e rëndësishme do të jetë për ju rrethana që autorja nuk përfitoi financiarisht për veprimet që kreu?
3. Nëse arrini në përfundimin se jemi përpara faktit/fakteve penale a kemi në këtë rast konkurrin të veprave penale?

Rëndësia e provave elektronike. Konkurrimi i ideal dhe konkurrin material në veprat penale në fushën e kibernetikës

Kazusi 4

Shtetasi A është punonjës në shoqërinë «Beta» SHPK, që ka dhjetëra të punësuar dhe kryen aktivitetin kryesor (formal) si *call center*. Prej kësaj të fundit kontaktohen, kryesisht, shtetas të huaj, të cilëve shpesh u propozohen oferta të ndryshme tregtare. Gjatë njërës prej ditëve të punës, shtetasi A, nëpërmjet kapërcimit të ndalesave që kishte sistemi i kompjuterit ku punonte, kishte aksesuar në të dhëna të shoqërisë, të cilat nuk lidheshin me punën e tij. Gjithashtu, nëpërmjet të njëjtës pajisje, A kishte hyrë dhe ishte regjistruar në disa faqe interneti që dispononin materiale pornografike (me të rritur), nga ku kishte shkarkuar një pjesë të tyre që i ruante për përdorim personal.

Ndërkohë që, një tjetër i punësuar tek «Beta» SHPK, shtetasi C, gjithashtu nëpërmjet kompjuterit të punës, kryente shpesh ndërhyrje në sisteme të faqeve të ndryshme të internetit, të cilat nuk kishin lidhje me funksionet e tij në vendin e punës, nga ku kishte shpërndarë edhe materiale e shkrime me përmbajtje të qartë ksenofobike e raciste – kjo në vazhden diskutimeve të këtij lloji në rrjetet sociale që përgjatë zhvillimit të kampionatit europian të futbollit 2024, ishin edhe më shumë aktive.

Në vijim - në kuadër të një procedimi të regjistruar, bazuar në disa kallëzime për mashtrim - në selinë e shoqërisë «Beta» u paraqitën oficerët e policisë gjyqësore, të cilët sekuestruan të gjitha pajisjet elektronike që gjendeshin në përdorim të kësaj shoqërie.

Nga këqyrja e pajisjeve/PC-ve të sekuestruara u evidentuan jo vetëm veprimet e mësipërme të kryera nga A dhe C, por edhe një sërë ofertash që kjo shoqëri u ofronte shumë shtetasve të huaj për blerjen e krypto-monedhave. Ofertuesit i nxisnin personat e kontaktuar që të hapnin llogari të posaçme për të investuar shuma të konsiderueshme monetare, duke iu siguruar fitime të larta, por më pas paratë e investuara në këto llogari tërhiqeshin prej punonjësve të shoqërisë «Beta», pa miratimin e pronarëve të tyre. Këto shuma dyshohej se ndaheshin mes tre ortakëve dhe disa specialistëve të IT-së të shoqërisë «Beta», ku nuk përfshiheshin A-ja dhe C-ja.

Pyetje për diskutim

- 1) A kanë kryer ndonjë vepër penale ortakët e shoqërisë «Beta» SHPK dhe specialistët e IT-së? Nëse po, a mund të pranohet në këtë rast konkurrin i veprave penale?
- 2) A vëreni në veprimet e personit A prekjen e ndonjë dispozite të Kodit Penal dhe nëse po përpara cilës/cilave vepër/veprave penale jemi?

- 3) Po në veprimet e shtetasit C a konstatoi ndonjë kundërligjshmëri që merret në mbrojtje nga normat e Kodit Penal? A jemi edhe në këtë rast përpara konkurrencës të veprave penale?
- 4) Nëse shtetasi A, materialin pornografik do ta kishte shpërndarë në mjediset (rrjete apo ambiente) ku ka fëmijë (apo mund të kishin akses/kontakt edhe të miturit), për çfarë vepre mund të ishte ndjekur ai penalisht?

Kriteret për përcaktimin e kompetencës tokësore në veprat penale në fushën e kibernetikës

Kazusi 5

Një konsulent financiar (A) me banim në Durrës përdor, pa autorizim, të dhënat bankare (kredencialet) e klientëve të tij për t'u futur në 'home banking'. Serverët e bankës ndodhen në Tiranë, ndërsa pronare i serverit është një shoqëri me seli në Shkodër. Prokuroria e Tiranës regjistron procedimin penal, por mbrojtja e A-së ngre konflikt kompetence tokësore duke pretenduar se *locus commissi* është në Durrës (si vendndodhja e autorit) ndaj kompetentë në territor është Prokuroria e Durrësit.

Pyetje për diskutim

1. Cila gjykatë është kompetente, gjykata e vendit ku ndodhet serveri, apo ajo ku ndodhet autori në çastin e hyrjes?
2. Po në rast se autori ka kryer hyrje të përsëritura nga vende të ndryshme, si përcaktohet kompetenca?
3. Kur aksesit në të dhënat bankare dështon a jemi përpara tentativës?
4. Nga aksesit në të dhënat bankare autori transferoi fondet në llogarinë e tij. A ndryshon kompetenca tokësore?
5. Nëse autori përdor VPN me IP gjermane, por fizikisht ndodhet në Vlorë, ndërkohë që serveri është në Frankfurt (Gjermani), a ndikon IP-ja e rreme në kompetencë?
6. A mund të jemi në rastin e fundit përpara zhvillimit të hetimeve paralele (Shqipëri-Gjermani) dhe a mund të zgjidhet kjo situatë sipas ndonjë akti ndërkombëtar.
7. Si duhet të vepronin nëse serveri ndodhet jashtë Shqipërisë dhe cila është rruga për të kërkuar provat e nevojshme?

Praktikë gjyqësore për diskutim

Vendime të Gjykatës Europiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ)

- *Volodina k. Rusisë (no.2), kërkesa nr. 40419/19, datë 14 shtator 2021* - autoritetet nuk kishin përmbushur detyrimet e tyre për të mbrojtur jetën private të kërkuases nga publikimi pa pëlqim i materialeve intime dhe dhuna digjitale ndaj saj, shkelje e nenit 8 të Konventës;
- *Buturugă k. Rumanisë, kërkesa nr. 56867/15, datë 11 shkurt 2020* - autoritetet nuk kishin mbrojtur në mënyrë efektive kërkuesen, ndër të tjera, nga ndërhyrja digjitale në jetën e saj private;
- *Khadija Ismayilova k. Azerbajxhanit, kërkesat nr. 65286/13 dhe nr. 57270/14, datë 10 janar 2019* - shkelje të neneve 8 dhe 10 të Konventës për shkak të dështimit të shtetit për të hetuar dhe parandaluar publikimin e paligjshëm të materialeve intime dhe kufizimit të lirisë së saj të shprehjes.
- *Benedik k. Sllovenisë, kërkesa nr. 62357/14, datë 24 prill 2018* - identifikimi i një përdoruesi interneti përmes adresës IP pa autorizim gjyqësor cenonte të drejtën e tij për privatësi;

- *Sanchez k. Francës, kërkesa nr. 45581/15, [DhM] 15 maj 2023* - dënimi penal i një politikani për mosheqjen e komenteve raciste nga faqja e tij publike në Facebook nuk shkelte lirinë e tij të shprehjes, pasi përgjegjësia ishte proporcionale me rolin e tij publik dhe me nevojën për të luftuar gjuhën e urrejtjes;
- *Belkacem v. Belgium, kërkesa nr. 34367/14, 27 qershor 2017* - dënimi për nxitje të urrejtjes dhe dhunës përmes videomesazheve online nuk cenon lirinë e shprehjes, pasi thirrjet ekstremiste nuk gëzojnë mbrojtje nga neni 10 i Konventës;
- *Saber k. Norvegjisë, kërkesa nr. 459/18, datë 17 dhjetor 2020* - kopjimi dhe ekzaminimi i të dhënave të një telefoni që përmbanin edhe komunikime mes klientit dhe avokatit nuk ishin në përputhje me të drejtën për respektimin e jetës private dhe korrespondencës, pasi mungonin garanci të mjaftueshme ligjore për mbrojtjen e sekretit profesional.

Vendime të Gjykatës së Drejtësisë të Bashkimit European (GJDBE)

- *C-746/18 – H.K. (Estoni, 2 mars 2021, Dhoma e Madhe)*: Gjykata shqyrtoi nëse prokuroria mund të autorizojë qasjen e policisë në të dhënat e trafikut dhe lokalizimit të komunikimeve elektronike, dhe vendosi se vetëm një gjykatë ose autoritet administrativ i pavarur mund ta bëjë këtë.
- *C-140/20 – G.D. (Irlanda, 5 prill 2022, Dhoma e Madhe)*: Ruajtja dhe përdorimi i përgjithshëm e pa dallim i të dhënave të komunikimeve për hetime penale.
- *C-324/09 – L’Oréal v. eBay (2011)* - Përgjegjësia e platformave online për shkeljet e pronësisë intelektuale.
- *C-484/14 – McFadden (2016)* - Përdorimi i rrjeteve Wi-Fi dhe përgjegjësia për shkeljet që bëhen përmes tyre.
- *C-18/18 – Glawischnig-Piesczek v. Facebook (2019)* - Detyrimi i platformave të fshijnë ose bllokojnë komente shpifëse/urrejtjeje jo vetëm në nivel kombëtar, por edhe globalisht.

Francë:

- *Vendimi nr. 393099, datë 21 Prill 2021, i Këshilli të Shtetit (Conseil d’État, Assemblée, «French Data Network et autres»)* - ruajtja e përgjithshme e të dhënave të lidhjes mund të justifikohet për shkak të kërcënimeve serioze ndaj sigurisë kombëtare, por vetëm me kufizime strikte.

Itali:

- *Vendimet nr. 48330/2022, datë 25 tetor 2022 dhe nr. 23999/2023, datë 5 qershor 2023, të Gjykatës së Lartë të Kasacionit* - krijimi dhe ruajtja e një dokumenti digjital; përdorimi i provës elektronike dhe vlera e saj provuese. Dokumentacioni që përmban komunikime të dekriptuara nga platformat e mesazheve të koduara (si EncroChat dhe Sky-ECC), i transmetuar autoriteteve italiane nga shtete të tjera nëpërmjet urdhrave europianë të hetimit, mund të përdoret si provë në procesin penal, për sa kohë që marrja e tij respekton procedurat ligjore ndërkombëtare dhe kombëtare dhe palët kanë mundësi efektive të verifikojnë autenticitetin dhe integritetin e materialit.

Gjermani:

- *Vendimi i Gjykatës Kushtetuese Gjermane, datë 1 nëntor 2024, në çështjen 2 BvR 684/22 – ligjshmëria e përdorimit si provë të komunikimeve të kryera nëpërmjet EncroChat* - https://ëëë.bverfg.de/e/rk20241101_2bvr068422

Aktet ligjore relevante

- Konventa e Këshillit të Evropës për Krimin Kibernetik (Konventa e Budapestit) dhe protokoli i saj shtesë
- Direktiva 2013/40/EU e Parlamentit Europian dhe e Këshillit, datë 12 gusht 2013, mbi sulmet kundër sistemeve të informacionit (*on attacks against information systems*)
- Direktiva 2011/93/EU Për luftën kundër abuzimit seksual dhe shfrytëzimit seksual të fëmijëve dhe të pornografisë me të mitur (*on combating the sexual abuse and sexual exploitation of children and child pornography*)
- Rregullorja (EU) 2023/1543 Mbi urdhrat europianë për ruajtjen e të dhënave dhe prodhimin e provave elektronike në funksion të proceseve penale (*on European Production and Preservation Orders for electronic evidence (E-Evidence Regulation)*), hyn në fuqi në 2026.
- Direktiva 2002/58/EC Fshehtësia dhe komunikimi elektronik (*Privacy and Electronic Communications – ePrivacy Directive*)
- Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë
- Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë

Tema 8: Krimi i organizuar, pastrimi i produkteve të veprës penale dhe rikuperimi i aseteve (4 orë)

Përshkrim i temës

Pastrimi i parave është procesi me anë të të cilit të ardhurat nga një aktivitet kriminal maskohen për të fshehur origjinën e tyre të paligjshme. Pastruesit e parave dërgojnë fonde të paligjshme përmes rrugëve ligjore në mënyrë që të fshehin origjinën e tyre kriminale. Procesi i pastrimit të parave ka disa tipare të përbashkëta, pavarësisht formës së veprimtarisë kriminale. Kjo vepër penale bazohet në skemën e përbërë nga vendosja (lëvizja e fondeve nga lidhja e drejtpërdrejtë me krimin në një sistem të ligjshëm financiar) shtresëzimi (fshehja e gjurmëve për të shmangur gjurmimin, ndonjëherë nëpërmjet mashtremeve me bilancet) dhe, si hapi i fundit (vënia e parave përsëri në dispozicion të kriminelit, nga burime në dukje të ligjshme). Kur paratë pastrohen, autorët e veprave penale përfitojnë nga veprimet e tyre; ata shpërblehen duke fshehur veprën penale që gjeneron të ardhura të paligjshme dhe duke maskuar origjinën e atyre që duken si të ardhura të ligjshme. Sipas UNODC shprehja «pastrim i parave» filloi të tërheqë vëmendjen në fillim të viteve nëntëdhjetë dhe është përkufizuar në mënyra të ndryshme. Pavarësisht nga përkufizimet, kuptimi bazë i shprehjes është procesi i shndërrimit të parave të fituara në mënyrë të paligjshme në para të ligjshme dhe me qëllim: (i) maskimin e burimit origjinal të parave kriminale ose të paligjshme dhe (ii) zhdukjen e gjurmëve të qarkullimit të parave të paligjshme.

Pyetje vetëstudimore

- Si janë përkufizuar format e pastrimit të parave në konventat kryesore ndërkombëtare (OKB, KiE dhe BE) dhe në ligjin shqiptar?
- Cilat janë instrumentet kryesorë ndërkombëtarë të bashkëpunimit?
- Ana objektive dhe subjektive e veprës penale të pastrimit të parave
- Si ndahen pasuritë e konfiskuara në bazë të marrëveshjes midis agjencive ligjzbatuese në kontekstin e luftës kundër pastrimit të parave dhe krimit të organizuar?
- Cili është legjisllacioni i Bashkimit Europian për konfiskimin dhe bllokimin e pasurisë në përpjekjen për të ndaluar aktivitetin e krimit të organizuar?

- Roli i profesioneve të lira (avokat, noter, ekspert kontabël etj.) në parandalimin e pastrimit të parave

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Parimet e bashkëpunimit ndërkombëtar në fushën e pastrimit të parave
- Konventat e Kombeve të Bashkuara, KiE dhe BE
- Procedura e mbledhjes së provave sipas instrumenteve ndërkombëtare
- Format e kryerjes së veprës penale të pastrimit të parave sipas legjislacionit ndërkombëtar.
- Koncepti i veprës penale mëmë që ka gjeneruar pastrimi e parave dhe jorelevanca e të qenit i dënuar më parë;
- *Actus reus* dhe *mens rea* në krimin e pastrimit të parave sipas të drejtës kombëtare dhe asaj ndërkombëtare
- Barra e përbashkët e provës ndërmjet akuzës dhe të pandehurit, si element dallues në këtë figurë krimi
- Procedura e mbledhjes së provave sipas instrumenteve ndërkombëtare
- Garancitë procedurale në hetim (*e drejta për proces gjyqësor të drejtë; e drejta për respektimin e jetës private dhe familjare; prezumimi i pafajësisë; e drejta për të heshtur; të drejtat e palëve të treta*)
- Përgjegjësia penale e personave juridikë në fushën e pastrimit të parave

Metodologjia

Metodologjia e ndjekur në zhvillimin e kësaj teme do të jetë diskutimi interaktiv i bazuar në kazuse të dhëna paraprakisht dhe të prezantuara në këtë program. Gjithashtu, diskutimi mund të pasurohet me kazuse të tjera të cilat do të diskutohen në varësi të temave që shfaqin interes gjatë zhvillimit të temës. Një vend të veçantë do të zërë dhe diskutimi i praktikës gjyqësore vendase dhe të huaj.

Kazuse për diskutim

Ekstraterritorialiteti, barra e provës, vepra penale mëmë, dijenia e autorit

Kazusi 1

A.M. është shtetas shqiptar. Ai është një nder pronaret e një *Call Center*-i me seli në Tiranë (Shqipëri). Punonjësit e këtij *Call Center*-i të cilët nëpërmjet përdorimit të gënjeshtres kanë detyruar klientët të investojnë paratë e tyre në disa biznese «ndërkombëtare» në Rumani, Spanjë dhe Gjermani. Shumica e klientëve janë të huaj. Në fakt këto biznese ndërkombëtare janë biznese të A.M. dhe anëtarëve të tjerë të grupit që përdoreshin si «mbulim» dhe paratë kanë shkuar në llogaritë private të tij. Disa nga këto pagesa iu është kërkuar klientëve t'i kryenin në llogaritë e kriptovalutave të A.M. Autoritetet shqiptare pasi evidentimit të kësaj skeme mashtrimi arritën të arrestojnë drejtuesit kryesore ku bënte pjesë edhe A.M. Ky i fundit u akuzua për veprën penale «Mashtrim kompjuterik», në dëm të disa personave, në formën e veçantë të bashkëpunim atë të grupit të strukturuar kriminal, dhe për «pastrim të produkteve të veprave penale» duke sjellë si prove përpara gjykatës se qëllimi që A.M. iu ka kërkuar klientëve të transferonin paratë në llogaritë bankare të kompanive dhe në ato kripto ishte një mënyrë e «fshehjes ose mbulimit të natyrës së vërtetë, burimit, vendndodhjes, disponimit, zhvendosjes, pronësisë ose të drejtave në lidhje me pasurin». A.M. kundërshtoi akuzën për pastrim parash duke argumentuar se ai nuk ka kryer asnjë veprim që fsheh këtë aktivitet. Ka paguar taksat rregullisht dhe se klientët me dëshirë kanë investuar në bizneset e tij.

Pyetje për diskutim

1. A kërkohet dënim paraprak i veprës penale mëmë (mashttrim kompjuterik) që të arrihet të provohet pastrimi i produkteve të saj, apo mjafton provimi i origjinës kriminale sipas standardit provues penal?
2. Çfarë standardesh provuese aplikohen për të nxjerrë në pah qëllimin e fshehjes/mbulimit (njohja/paramendimi) pa pasur një vendim të formës së prerë për veprën bazë në çdo shtet ku janë mashtruar viktimat?
3. A mjafton transferimi i të ardhurave në llogari kompanish «mbulim»/kripto për të përbërë «fshehje ose mbulim të natyrës, burimit, vendndodhjes, pronësisë ose të drejtave» (si element i pastrimit), apo duhen veprime shtesë?
4. A kriminalizohet vetëpastrimi kur i njëjti autor i mashtimit kryen dhe aktet e fshehjes/transferimit?
5. Nëse një pjesë e parave është deklaruar dhe për të janë paguar tatimet, a prek kjo mundësinë e konfiskimit si «produkte» të veprës?
6. A ka përgjegjësi penale personit juridik në këtë rast?
7. A përbën dënimin i A.M. për mashttrim kompjuterik dhe njëkohësisht për pastrim të produkteve të po atij mashtrimi gjykim sërish për të njëjtin fakt penal?
8. Duke qenë se shumica e viktimave janë të huaj dhe pagesat janë bërë në shtete të ndryshme, cilat rregulla të juridiksionit penal që justifikojnë ndjekjen penale në Shqipëri?

Kriminalizimi i vetëpastrimit, përgjegjësia «objektive», mbrojtja e të tretit, fati i pasurisë së ligjshme të përzier me atë të paligjshme

Kazusi 2

X arrestohet nga autoritetet shqiptare për trafik ndërkombëtar narkotikësh të cilin e kishte kryer sipas organit të akuzës në periudhën 2015-2022, ndërmjet Vlorës (Shqipëri) dhe Barit (Itali). Gjatë hetimit penal u konstatua se, X kishte një llogari bankare investuese të përbashkët me babanë e tij prej 70,000 eurosh. Kjo depozitë bankare ishte çelur në vitin 2013 dhe në të kryheshin transfertat bankare në shuma të ndryshme nga X që prej vitit 2016. Babai kishte dalë në pension që në vitin 2011. Si pjesë e hetimit financiar, shuma principale se bashku me fitimin sekuestrohen dhe me pas konfiskohen në bazë të nenit 36 të Kodit Penal shqiptar, gjatë procesit penal të zhvilluar. X dhe babai i tij akuzohen sipas nenit 287 të Kodit Penal shqiptar. Babai e kundërshton akuzën duke pretenduar se nuk ka dijeni për aktivitetin kriminal të të birit si dhe kërkon t'i kthehen përsëri principlali dhe fitimi bankar.

Pyetje për diskutim

1. A kërkohet dënim paraprak për veprën bazë (trafik narkotikësh 2015–2022) që të provohet kryerja e pastrimit sipas standardeve të Palermos apo mjafton provimi i origjinës kriminale me standard penal?
2. Duke qenë se X ka derdhur pas vitit 2016 shuma në llogarinë e përbashkët, a mjafton transferimi i të ardhurave në një instrument financiar për të përbërë «fshehje ose mbulim të natyrës/burimit/vendndodhjes» apo kërkohen akte shtesë?
3. A lejohet vetë-pastrimi (i njëjti autor i veprës bazë kryen aktet e fshehjes së pasurisë)? Cilat janë kufijtë tipikë në standardet OKB/KE/BE për këtë?

4. Duke qenë se llogaria është çelur në 2013 dhe babai është pensionist prej 2011, si trajtohet bashkimi i fondeve të ligjshme dhe atyre të paligjshme?
5. Cili është standardi për mbrojtjen e palës së tretë me mirëbesim (babai): çfarë duhet të provojë ai (origjinë të ligjshme, mungesë dijenie)?
6. Si ndahet barra e provës në konfiskim dhe në akuzën për nenin 287 KP ndaj babait?
7. Çfarë elementi subjektiv kërkohet për përgjegjësinë e babait dhe a mund të pranohet pakujdesia në formën e neglizhencës?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- GJEDNJ, **Yordanov dhe te tjerët kundër Bullgarisë** (Vendim i datës 26 shtator 2023) - Propocionaliteti
<https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-227713%22%5D%7D>
- GJEDNJ, **Todorov dhe të tjerët kundër Bullgarisë** (Vendim i datës 13 tetor 2021) - Lidhja midis veprës kryesore dhe aseteve të konfiskuara
<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%2250705/11%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-211018%22%5D%7D>
- GJEDNJ, **Zschüschen kundër Belgjikës** (Vendimi i datës 02 maj 2017)
<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22ENG%22%5D,%22appno%22:%5B%2223572/07%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22CLIN%22%5D,%22itemid%22:%5B%22002-11638%22%5D%7D>
- Vendimi i GJDBE, vendim rekomandues (preliminary ruling), çështja **Parchetul de pe lângă Tribunalul Braşov v LG and MH**, dt. 2 shtator 2021. – Vetëpastrimi
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62019CJ0790>
- GJEDNJ, **M. N. dhe të tjerë kundër San Marinos** (Vendim i datës 7 korrik 2015) - Garancitë procedurale
<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22ENG%22%5D,%22appno%22:%5B%2228005/12%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22CHAMBER%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-155819%22%5D%7D>
- GJEDNJ, **Michaud kundër Francës** (Vendimi i datës 06 dhjetor 2012) - detyrimi i avokatëve për të raportuar dyshimet në lidhje me aktivitetet e pastrimit të parave nuk ndërhyjnë në mënyrë disproporcionale me privilegjin profesional
<https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-115377%22%5D%7D>
- **Särgava kundër Estonisë** (aplikimi Nr. 698/19), 16 nëntor 2021 - Konfidencialiteti avokat-klient: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-213208%22%5D%7D>

Aktet ligjore relevante

- Konventa e Kombeve të Bashkuara kundër Trafikut të Paligjshëm të Drogave Narkotike dhe Substancave Psikotrope (Vjenë, 1988), aderuar me ligjin nr.8722, datë 26.12.2000, (neni 3.1b);
- Konventa e Kombeve të Bashkuara kundër Krimit të Organizuar Ndërkombëtar dhe Protokollet Shtesë (Konventa e Palermos), ratifikuar me ligjin nr. 8920, datë 11.07.2002;
- Konventa Kundër Korrupsionit (Konventa e Meridës, 2003), ratifikuar me ligjin nr.9492, datë 13.03.2006;

- Konventa e KiE Për pastrimin, kërkimin, sekuestrimin dhe konfiskimin e të ardhurave nga krimi [CETS 141] (Konventa e Strasburgut), ratifikuar me ligjin nr. 8646, datë 20.07.2000;
- Konventën e KiE-s për pastrimin, kërkimin, sekuestrimin dhe konfiskimin e të ardhurave nga krimi dhe për financimin e terrorizmit [CETS 198] në vitin 2005 (Konventa e Varshavës), ratifikuar me Ligjin nr. 9646, datë 27.11.2006.
- Direktiva 2005/60/KE e Parlamentit dhe e Këshillit Europian e datës 26 tetor 2005 për parandalimin e përdorimit të sistemit financiar për qëllime të pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit;
- Direktiva (BE) 2015/849 për parandalimin e përdorimit të sistemi financiar për pastrimin e parave ose financimin e terrorizmit;
- Direktiva (BE) 2018/843 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 30 maj 2018 që ndryshon Direktivën (BE) 2015/849 për parandalimin e përdorimit të sistemit financiar për qëllime të pastrimit të parave apo financimit të terrorizmit;
- Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë (neni 287);
- Kodi i Procedurës Penale të Republikës së Shqipërisë (dispozitat mbi provat dhe indicjet dhe vlerësimin e tyre);
- Ligji Nr. 9917, datë 19.5.2008 «Për parandalimin e pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit», i ndryshuar;
- Ligji nr. 9754, datë 14 korrik 2007, «Për përgjegjësinë penale të personave juridikë».

Literatura

- Ester Herlin –Karnell (2018) «The EU’s anti-money laundering agenda: build on risks?» in Christina Eckes and Tehodore Konstadinides (ed) *Crime within the Area of Freedom, Security and Justice: A European Public Order*, Cambridge Press (p.76-96).
- Maria Bergstrom (2018) «The EU ’s anti-money laundering agenda: build on risks?» in Christina Eckes and Tehodore Konstadinides (ed) *Crime within the Area of Freedom, Security and Justice: A European Public Order*, Cambridge Press (97 -126)
- Goditja e aseteve kriminale: Manual gjithëpërfshirës mbi pastrimin e parave dhe rikuperimin e aseteve. Kuadri ligjor shqiptar dhe ndërkombëtar (shkurt 2024), i aksesueshem në: https://www.pp.gov.al/rc/doc/Targeting_criminal_assets_AL_7413.pdf (kapitulli 1, 4 & 5)
- Udhëzimi i Përgjithshëm i Prokurorit të Përgjithshëm nr. 10 dt. 17.07.2020 «Për masat administrative dhe procedurale për rritjen e efektivitetit në luftën kundër pastrimit të parave, krimeve financiare, financimit të terrorizmit dhe në hetimet pasurore në Prokuroritë e Juridiksionit të Përgjithshëm» (www.pp.gov.al/rc/doc/udhezim_i_pergjithshem_nr_10_date_17_07_2020_1_1905.pdf)

B. Bashkëpunimi gjyqësor civil (16 orë)

Tema 1: Instrumentet dhe parimet e bashkëpunimit gjyqësor civil (4 orë)

Përshkrim i temës

Kjo temë ka për objekt që t’ju prezantojë kandidatëve për magjistratë instrumentet ligjorë të Bashkimit Europian (BE) në fushën e bashkëpunimit gjyqësor civil dhe parimet mbi të cilat funksionin zbatimin i tyre. Traktati i Amsterdimit, nënshkruar më 1997 i dha legjislatorit europian kompetenca legjislative në fushën e bashkëpunimit gjyqësor në çështjet civile. Që nga

ajo kohë shumë aspekte të kësaj fushe janë rregulluar në nivel BE. Kompetencat e BE-së në fushën e bashkëpunimit gjyqësor civil bazohen në nenin 81 të Traktatit të Funkcionimit të BE-së (TFBE). Përpos akteve të nxjerra nga institucionet e BE-së kjo fushë rregullohet edhe nga Konventat e Konferencës së Hagës për të drejtën ndërkombëtare private.

Instrumentat e BE rregullojnë aspekte të së drejtës ndërkombëtare private europiane dhe aspekte të procedurës civile europiane. Rregullat e së drejtës ndërkombëtare private europiane përfshijnë çështje të juridiksionit, ligjit të zbatueshëm, njohjes së vendimeve në fushën civile tregtare dhe familjare. Rregullat e procedurës civile europiane lidhen me urdhër pagesat, paditë e vogla, rregulloret e shkëbimit të provave dhe dokumenteve në proceset gjyqësore midis vendeve anëtare të BE.

Pyetje vetëstudimore

- *Si rregullohet bashkëpunimi gjyqësor në fushën civile në Shqipëri - Vështrim krahasues me rregullimet europiane*

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Baza ligjore e bashkëpunimit gjyqësor
- Rregulloret kryesore të BE-së në fushën e bashkëpunimit gjyqësor në fushën civile/tregtare dhe familjare
- BE dhe Konferenca e Hagës për të Drejtën Ndërkombëtare Private
- Institucionet dhe Rrjetet e bashkëpunimi

Metodologjia

Kjo temë do të mbështet në kërkimet e pavarura të kandidateve në faqet e dedikuara online lidhur me legjislacionin europian apo të rrjetit të profesionistëve në fushën civile (EJN civil), faqja e Konferencës së Hagës, etj., nën udhëheqjen e pedagogut. Kandidatët do të ftohen të diskutojnë në vështrim krahasues mbi rregullimet në nivel BE dhe atyre kombëtare.

Kazuse për diskutim

Kazusi 1

Dy shtetas belg blenë një automjet në Gjermani, i cili më pas u sekuestrua nga policia çeke me arsyetimin se mund të ishte përfshirë në një vjedhje të kryer në Francë. Automjeti ishte nën sekuestro nga gjykata belge. Sipas një vendimi të Gjykatës së Drejtësisë së BE-së (CJEU), dy shtetas francezë kanë kërkuar gjithashtu të drejtën e tyre mbi automjetin, me sa duket brenda procedurës penale belge. Më pas, dy shtetasit çekë paraqitën një kërkesë për kthimin e automjetit. Megjithatë, procedura belge parashikon që automjeti mund të kthehet nga kujdestaria e gjykatës vetëm nëse të gjitha palët e interesuara japin pëlqimin e tyre. Dy shtetasit francezë u njoftuan për kërkesën belge për kthimin e automjetit, por nuk u përgjigjën, gjë që sipas ligjit belg nënkupton se ata nuk dhanë pëlqimin.

Si pasojë, palët belge paraqitën dy padi në gjykatën e rrethit belge. E para duket se rregullohet nga procedura penale dhe synon kthimin e automjetit të sekuestruar. E dyta është një padi civile që synon zëvendësimin e pëlqimit të shtetasve francezë (të cilët as nuk iu përgjigjën njoftimit dhe as nuk u paraqitën në gjykatë), në mënyrë që palët çeke të mund të marrin automjetin brenda procedurës penale. Ligji belg parashikon që gjykata që ka juridiksion për lirimin e automjetit mund të shqyrtojë gjithashtu padinë civile që synon zëvendësimin e pëlqimit.

Pyetje për diskutim

Bëni një krahasim me procedurat e brendshme, çfarë do të ndodhte nëse dy shtetasit që kishin bler automjetin të ishin shtetas shqiptar?

Diskutoni mbi pyetjet dhe mbi vendimin e GJDBE-së në çështjen C-494/23.

Kazusi 2

Bledi dhe Ana pasi emigruan jetojnë në Itali prej shumë vitesh. Ato kanë dy fëmijë të mitur. Ana vendos të kthehet në Shqipëri dhe kërkon zgjidhjen e martesës me Bledin. Në të njëjtën kohë dhe Bledi gre një padi në gjykatës e Barit për zgjidhjen e martesës me Anën.

Pyetje për diskutim

Mbi çfarë ligji do të gjykojë gjykata shqiptare padinë për zgjidhjen e martesës?

Po sikur shqipëria të ishte anëtar i BE cilës gjykatë mund/duhej ti drejtohej Ana?

A ka dallime në zgjidhjen e ofruar nga të dy instrumentet ligji shqiptar dhe ai evropian?

Praktikë gjyqësore për diskutim

C-279/09, DEB v Germany, 22 December 2010.

C325/11, Alder, 19 December 2012.

Tema 2: Juridiksioni, ligji i zbatueshëm dhe ekzekutimi në çështjet civile e tregtare (4 orë)

Përshkrim i temës

Në këtë temë kandidatët do të njihen me rregullat që kanë të bëjnë me juridiksionin e gjykatës në BE, si dhe njohjen e ekzekutimit të vendimeve. Në këtë temë do të trajtohen dhe raste praktike me synimin e aftësimit të kandidatëve për zgjidhjen dhe prezantimin e rasteve relevante nga Gjykata e Drejtësisë e Bashkimit Europian.

Pyetje vetëstudimore

- Krahasimi i rregullave aktuale sipas legjislacionit të brendshëm dhe atij të BE.

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- Juridiksioni i gjykatave (Rregullorja Bruksel Ibis)
- Ligji i zbatueshëm në çështjet civile dhe tregtare (Rregullorja Roma 1 dhe 2)
- Njohja dhe ekzekutimi i vendimeve (Rregullorja Bruksel Ibis)/ Konventat e Hagës
- Fusha e zbatimit të Rregullores Bruksel Ia dhe raporti i saj me Konventat e Hagës dhe me të drejtën ndërkombëtare private shqiptare;
- Juridiksioni i përgjithshëm sipas vendbanimit të të paditurit dhe juridiksionet e veçanta në çështjet kontraktore e jashtëkontraktore;
- Juridiksionet ekskluzive dhe marrëveshjet për zgjedhjen e gjykatës; efekti i klauzolës së zgjedhjes;
- Juridiksionet mbrojtëse: konsumatori, punëmarrësi, i siguruari;
- Litispendenca dhe lidhja e çështjeve; rregulli i gjykatës së parakohshme dhe përjashtimi i tij;
- Ligji i zbatueshëm sipas Rregulloreve Romë I dhe Romë II; autonomia e vullnetit dhe kufijtë e saj;
- Normat e zbatimit të detyrueshëm dhe rendi publik ndërkombëtar;
- Njohja dhe ekzekutimi: heqja e *exequatur*-it, shkaqet e refuzimit dhe barra e provës;
- Paaftësia paguese ndërkufitare dhe procedura kryesore kundrejt asaj dytësore.

Metodologjia

Tema do të trajtohen nëpërmjet diskutimit të rasteve praktike të cilat do të vijnë në formën e kazuseve apo vendimeve gjyqësore që do të paraqiten në program. Kandidatët do të ndahen në grupe për të diskutuar rastet praktike dhe do tju jepet dhe detyrë për të zgjidhur ato me shkrim në mënyrë argumentuese.

Kazuse për diskutim

A dhe B përmbyllin një marrëveshje huaje në Itali. B vjen në Shqipëri dhe hap një biznes. Pas një viti qëndrimi në Shqipëri A ngre një padi në gjykatën e Tiranës për shlyerjen e detyrimit të kontratës së huasë.

Pyetje për diskutim

A ka juridiksion gjykata e Tiranës për ta gjykuar çështjen?

Cili është ligji i zbatueshëm në këtë rast?

Si do të ndryshonte zgjidhje e çështjes nëse do të zbatoheshin Rregulloret e BE-së?

Praktikë gjyqësore për diskutim

Parimet e juridiksionit

4.03.1982 (*Effer*);

13.07.1993 (*Mulox Ibc*);

20.01.2005 (*Petra Engler*).

Juridiksioni ekskluziv

14.12.1977 (*Sanders*),

26.03.1992 (*Reichert Y Kockler*);

Juridiksioni me marrëveshje

9.11.2000 (*Coreck Maritime*);

21.05.2015 (*Jaouad El Majdoub*).

Juridiksioni i veçantë

6.10.1976 (*De Bloos*);

29.06.1994 (*Custom Made Comercia*);

Tema 3: Çështjet familjare ndërkuftare (4 orë)

Përshkrim i temës

Kjo temë ka për objekt që të prezantojë kandidatët për magistratë me koncepte të së drejtës familjare europiane dhe çështje që lidhen me zgjidhjen e martesës, trajtimin e regjimit pronësor martesor dhe raportin me fëmijët. Në këtë temë do të trajtohen aktet ligjore të BE dhe ato ndërkombëtare si Konventat e Hagës, që rregullojnë marrëdhëniet familjare. Tajtimi i kësaj teme do të shoqërohet edhe me raste praktike nga GJDBE dhe jurisprudenca shqiptare.

Pyetje vetëstudimore

Krahasimi midis zhvillimit të procesve të brendshme me ato ndërkuftare

Bashkëpunimi midis gjykatave.

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

Juridiksioni i gjykatave për çështjet me natyrë familjare

Zgjidhja e martesës me natyrë ndërkufitare dhe regjimi pasuror martesor

Marrëdhëniet prind fëmijë

Njohja e vendimeve gjyqësore dhe jashtëgjyqësore

Konventat e Hagës në fushën familjare

Metodologjia

Tema do të trajtohen nëpërmjet diskutimit të rasteve praktike të cilat do të vijnë në formën e kazuseve apo vendimeve gjyqësore që do të paraqiten në program. Kandidatët do të ndahen në grupe për të diskutuar rastet praktike dhe do tju jepet dhe detyrë për të zgjidhur ato me shkrim në mënyrë argumentuese.

Kazuse për diskutim

Një çift shtetasish rumunë, Mihai dhe Mihaela, u martuan në Bukuresht (Rumani) në shkurt 2010. Një vit më vonë ata u zhvendosën në Varshavë (Poloni), pasi gjetën punë atje. Vlen të përmendet se Mihaela punon në Frontex, ndërsa Mihai punon në një kompani konsulence. Në kohën kur fëmija i tyre Nicolae lindi në vitin 2015, ata mund të konsideroheshin si banorë të rregullt në Poloni. Disa vite më vonë, kompania ku punonte Mihai falimentoi dhe ai papritur jo vetëm që humbi punën, por duket se nuk po arrin të gjejë një tjetër. Për shkak të kësaj situate të vështirë dhe stresuese, martesë filloi të përkeqësohej.

Në dhjetor 2019 ata u kthyen në Rumani për të kaluar pushimet e Krishtlindjes me të afërmit e tyre. Gjatë qëndrimit, bashkëshortët vendosën të zhvendoseshin në Rumani, duke shpresuar që Mihaela të merrte leje pa pagesë dhe se ndryshimi do t'i ndihmonte të shëronin mospajtimet e tyre. Pas Krishtlindjes, Mihai qëndroi në Rumani për të përgatitur shtëpinë e re për familjen në Bukuresht, ku do të ktheheshin për të jetuar. Apartamenti i ri është në pronësi të përbashkët të bashkëshortëve, me një raport 50%-50%. Mihai gjithashtu hapi një firmë të vetën konsulence dhe ishte shpresëplotë se gjërat do të rregulloheshin. Mihaela u kthye në Poloni me fëmijën dhe me nënën e saj, në mënyrë që të ndihmohej me zhvendosjen, pasi supozohej që ata të ktheheshin në Rumani. Megjithatë, Mihaela kuptoi se nuk dëshironte të linte punën e saj dhe një konflikt i ashpër shpërtheu mes çiftit, duke përfunduar me dëshirën e Mihait për divorc.

Kështu, në prill 2020 ai paraqiti kërkesë në Gjykatën e Bukureshtit duke kërkuar:

- ndarjen e çiftit,
- kujdestari të përbashkët për fëmijën,
- vendosjen e fëmijës nën kujdesin e babait,
- pension ushqimor për vete dhe për fëmijën,
- dhënien atij të shtëpisë në Bukuresht.

Mihai paraqet gjithashtu një marrëveshje me shkrim të nënshkruar nga të dy bashkëshortët, e lidhur në Bukuresht në vitin 2010, disa ditë pas martesës, e cila parashikon klauzolat e mëposhtme për rastin e ndarjes ose divorcit:

- zgjedhjen e ligjit rumun për çështjet martesore;
- zgjedhjen e gjykatave rumune për çështjet e pensionit ushqimor, si për bashkëshortët ashtu edhe për fëmijën;
- zgjedhjen e ligjit rumun për pensionin ushqimor të bashkëshortëve dhe të fëmijës.

Ndërkohë, më 9 maj 2020, Mihaela nisi procedurë kujdestarie në Poloni duke kërkuar kujdestari të plotë për Nicolae-n, me arsyetimin se Mihai nuk ishte kujdesur për fëmijën gjatë gjashtë

muajve të fundit dhe se edhe kur jetonin bashkë ai shpesh shkonte në udhëtime të gjata pune. Ajo nuk paraqiti kërkesë për pension ushqimor pasi kujtoi marrëveshjen e nënshkruar që i jepte juridiksion gjykatës rumune. Seanca e parë para Presidentit të Gjykatës së Bukureshtit do të mbahet në fillim të korrikut 2020.

Pyetje për diskutim

A është i vlefshëm marrëveshja?

Cilat janë instrumentet dhe dispozitat ligjore përkatëse?

Si mund të kontestohet juridiksioni i gjykatës rumune në lidhje me çështjet e përgjegjësisë prindërore?

A ka gjykata e Bukureshtit juridiksion për kërkesat për pension ushqimor midis bashkëshortëve?

A ka gjykata e Bukureshtit juridiksion për kërkesat për pension ushqimor për fëmijën? Më gjerësisht, a mund të paraqesë Mihaela një kërkesë për pension ushqimor për fëmijën kundër Mihait?

Cili është ligji i zbatueshëm për detyrimet e pensionit ushqimor për bashkëshortët?

Cili është ligji i zbatueshëm për detyrimet e pensionit ushqimor për fëmijën?

A mund të kualifikohet apartamenti në Bukuresht si shtëpia familjare? Nëse po, cilat janë dispozitat përkatëse për të përcaktuar juridiksionin dhe ligjin e zbatueshëm?

Si mund të vlerësohet kërkesa për dëmshpërblim për pension ushqimor të papaguar për fëmijën?

A lidhet kjo me çështjet familjare?

Praktikë gjyqësore për diskutim

C-294/15 Edyta Mikołajczyk,

C-168/08 Hadadi v Hadadi,

Tema 4: Procedura civile europiane dhe bashkëpunimi praktik (4 orë)

Përshkrim i temës

Dërgimi dhe marrja e dokumenteve në mënyrë të shpejtë dhe të sigurt është thelbësore në proceset gjyqësore. Shkëmbimi i dokumenteve në një proces gjyqësor ka efekte të rëndësishme juridike për palët në proces. Rregullorja e BE për shkëmbimin në vendet e BE-së të dokumenteve gjyqësore dhe jashtëgjyqësore në çështjet civile ose tregtare përcakton rregullat për transmetimin e dokumenteve nga një vend i BE-së në tjetrin.

Bashkëpunimin ndërmjet gjykatave në marrjen e provave në çështjet civile ose tregtare synon të përmirësojë efektivitetin dhe shpejtësinë e procedurave gjyqësore ndërkufitare në çështjet civile dhe tregtare duke thjeshtuar procedurat për marrjen e provave. Rregullorja zbatohet në çështjet civile dhe tregtare kur një gjykatë ('gjykatë kërkuuese') ose i kërkon një gjykatë në një vend tjetër të BE-së ('gjykata e kërkuar') të marrë prova ose dëshiron ta bëjë këtë drejtpërdrejt vetë.

Pyetje vetëstudimore

Cilat janë elementët e secilës formë bashkëpunimi?

Si ndikon IT në proceset gjyqësore më natyrë ndërkufitare?

Çështjet kryesore që do të shqyrtohen

- *Marrja e provave në çështjet civile dhe tregtare*
- *Shkëmbimi i dokumenteve gjyqësore dhe jashtëgjyqësore ndërmjet vendeve të BE-së*
- *Urdhri European i Pagesave*

Metodologjia

Tema do të trajtohen nëpërmjet diskutimit të rasteve praktike të cilat do të vijnë në formën e kazuseve apo vendimeve gjyqësore që do të paraqiten në program. Kandidatët do të ndahen në grupe për të diskutuar rastet praktike dhe do tju jepet dhe detyrë për të zgjidhur ato me shkrim në mënyrë argumentuese.

Kazuse për diskutim

Plumex, një shoqëri me seli në Portugali, u njoftua në adresën e saj në Portugali për vendimin e gjykatës belge të shkallës së parë. Njoftimi u bë si nëpërmjet agjencive, ashtu edhe me postë. Më 17 dhjetor 2001, Plumex paraqiti një ankim kundër vendimit në gjykatën Belge e cila e rrëzoi atë për shkak të mbarimit të afatit të ankimit sipas kodit civil belg. Afatet kishin filluar të llogaritëshin nga dita kur ishte kryer njoftimi i parë në mënyrë të vlefshme, në këtë rast njoftimi me postë. Plumex u ankua në gjykatës belge, duke pretenduar se Rregullorja e BE duhej interpretuar në mënyrë të tillë që ti jepte përparësi njoftimit me agjensi përkundrejt atij me postë dhe afati të llogaritej nga njoftimi me agjensi».

Pyetje për diskutim

Cili akt i BE bazohet në këtë rast, çfarë parashikon ai për mënyrat e njoftimit?

Krahasoni mënyrën e njoftimit me rregullimet e brendshme?

Praktikë gjyqësore për diskutim

- **C-473/04, Plumex** — konkurrenca ndërmjet mënyrave të njoftimit dhe llogaritja e afateve;
- **C-14/07, Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner** — e drejta për refuzimin e aktit të panjoftuar në gjuhë të kuptueshme;
- **C-325/11, Alder** — papajtueshmëria e njoftimit fiktiv me rregulloren;
- **C-354/15, Henderson** — pasojat e mangësive të njoftimit dhe mundësia e riparimit;
- **C-283/05, ASML** — njoftimi i vendimit në mungesë dhe njohja e tij;
- **C-215/11, Szyrocka** — kërkesat formale të urdhrit europian të pagesës;
- **C-119/13 dhe C-120/13, eco cosmetics** — mjetet ndaj urdhrit të pagesës kur njoftimi ka qenë i parregullt;
- **C-491/10 PPU, Aguirre Zarraga** — kufijtë e kontrollit nga gjykata e shtetit ekzekutues.

5. Vlerësimi

Vlerësimi i Programit do të bëhet në dy forma:

Vlerësimi i magjistratëve do të jetë përmbledhje e:

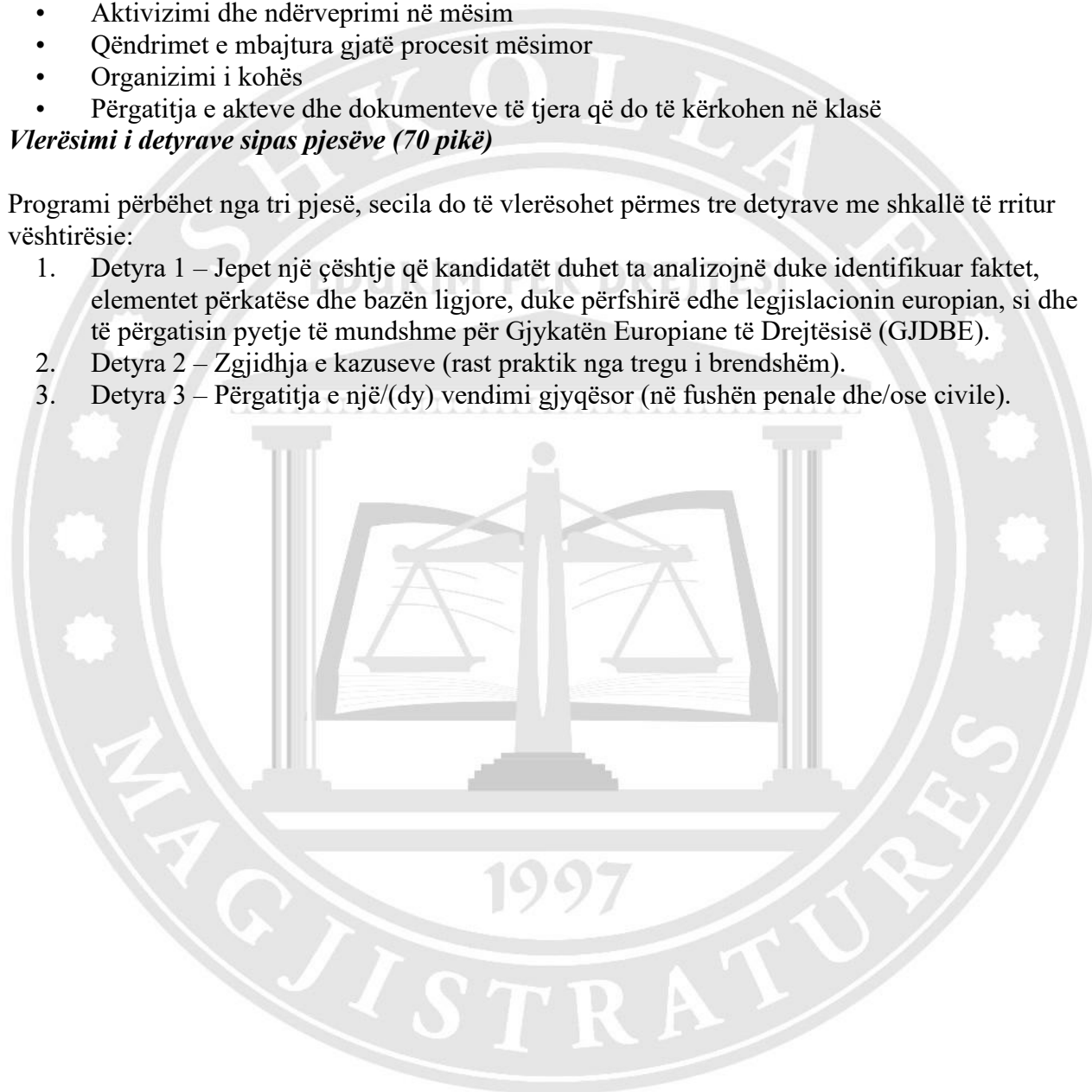
Vlerësimi i vazhduar (30 pikë) (soft skills)

- Aftësitë ndërpersonale
- Aktivizimi dhe ndërveprimi në mësim
- Qëndrimet e mbajtura gjatë procesit mësimor
- Organizimi i kohës
- Përgatitja e akteve dhe dokumenteve të tjera që do të kërkohen në klasë

Vlerësimi i detyrave sipas pjesëve (70 pikë)

Programi përbëhet nga tri pjesë, secila do të vlerësohet përmes tre detyrave me shkallë të rritur vështirësie:

1. Detyra 1 – Jepet një çështje që kandidatët duhet ta analizojnë duke identifikuar faktet, elementet përkatëse dhe bazën ligjore, duke përfshirë edhe legjislacionin europian, si dhe të përgatisin pyetje të mundshme për Gjykatën Europiane të Drejtësisë (GJDBE).
2. Detyra 2 – Zgjidhja e kazuseve (rast praktik nga tregu i brendshëm).
3. Detyra 3 – Përgatitja e një/(dy) vendimi gjyqësor (në fushën penale dhe/ose civile).

6. Burimet e programit

6.1. Literatura

Paul Craig, Gráinne de Búrca, «EU law Text, Cases, and Materials», Oxford University Press, seventh edition, 2020;
Erjona Cana, Sokol Bana «E drejta e Bashkimit European», Onufri, 2020;
Jean Paul Jacque, «E Drejta Institucionale e Bashkimit European», Papirus, 2018;
Adam Łazowski, Aida Gugu Bushati, «Bazat e së drejtës Europiane», Dudaj, 2014;
Iva Zajmi, «E Drejta Europiane», OMBRA Gvg, 2009;
Iva Zajmi, «Tregu i Përbashkët European», OMBRA, 2009;
Aurela Anastasi, «Çështje të Kushtetutës, në kuadrin e zbatimit të Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit të Bashkimit European me Shqipërinë», në «Sistemi Kushtetues dhe Sfdat e tij», Fakulteti i Drejtësisë, Universiteti i Tiranës, 2010;

6.2. Legjislacioni dhe jurisprudenca — Pjesa I dhe Pjesa II

Legjislacioni

Versioni i Konsoliduar i Traktatit të Bashkimit European dhe Traktatit për Funkcionimin e Bashkimit European;
Ligji nr. 9590, datë 27.07.2006 «Për ratifikimin e Marrëveshjes së Stabilizim-Asociimit ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Komuniteteve Europiane e Shteteve të tyre Anëtare»;

Jurisprudenca

Vendime të Gjykatës Europiane të Drejtësisë

C-26/62, van Gend;
C-57/65, Lütticke;
C-41/74 Van Duyn;
C-148/78, Ratti dhe opinion i AG Reisch;
C-21/78, Delkvist;
C-152/84, Marshall I;
C-106/89, Marleasing;
C-91/92, Faccini Dori;
C-213/89 Factortame;
C-443/98, Unilever;
C-14/83, von Colson;
C-91/92, Faccini Dori;
C-62/00, Marks and Spencer;
C-6/64 Costa kundër ENEL;
C-106/77 Simmenthal;
C-10/97 deri C-22/97, *IN.CO.GE. '90* (çështje të bashkuara);
C-34/73 Variola;
C-469/98 Komisioni k. Finlandës;
C-1/86 Komisioni k. Belgjikës;
C-246/89R Komisioni k. Mbretërisë së Bashkuar;
C-278/01 Komisioni k. Spanjës, etj.

Vendime të GJDBE-së

Case 7/68 Commission v Italy;

Case 3/69 Sociaal Fonds v Bruchfeld;
 Case C-2/90 Commission v Belgium;
 Case 18/87 Commission v Germany;
 Case 87/76 Bresciana v Amministrazione della Finanze;
 Case 2/62 Commission v Belgium and Luxembourg (re Gingerbread);
 Case 55/79 Commission v Ireland;
 Case 8/74 Dassonville;
 Case 120/78 Rewe-Zentrale AG v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein (Cassis de Dijon);
 Case C-267- 268/91 Keck and Mithouard;
 Case 75/63 Hoekstra v. Bestuur der Bedrijfsvereniging voor Detailhandel en Ambachten;
 Case C-53/81 Levin v Staatssecretaris van Justitie;
 Case 66/85 Lawrie-Blum v Land Baden-Wurttemberg;
 Case 139/85 Kempf;
 Case 2/74 Reyners v Belgium;
 Case 107/83 Klopp;
 Case 115/78 Knoors;
 Case 33/74 Van Binsbergen;
 Case 414/16 Egenberger v. Diakonie;
 Case 451/16 MB v. Secretary of State for York and Pensions;
 Case 131/12, Google Spain v. AEPD;
 Case 135/08, Janko Rottmann v. Freistaat Bayern;
 Case 85/96, Maria Martinez Sala v. Freistaat Bayern;
 Case 369/90, Mario Vicente Micheletti and others v. Delegación del Gobierno en Cantabria;
 Case 413/99, Baumbast and R v. Secretary of State for the Home Department;
 Case 95/04, British Airways v. Commission;
 Case 8/08, T-Mobile, et. al. v. Raad van bestuur van de Mededingingsautoriteit.
 Jean Pradel, Geert Corstens dhe Gert Vermeulen (2010), *E Drejta Penale Europiane*, Papirus, Tiranë;
 Jola Xhafo (2009), *E Drejta Penale Ndërkombëtare*, Tiranë;
 Kai Ambos and Peter Rackow (Editor) (2023), *The Cambridge Companion to European Criminal Law*, Cambridge University Press;
 Kai Ambos (2018), *European Criminal Law*, Cambridge University Press;
 Valsimis Mitsilegas (2016), *EU Criminal Law after Lisbon*, Hart Publishing;
 Jacob Öberg (2017), *Limits to EU Powers: A Case Study of EU Regulatory Criminal Law*, Hart Publishing;
 Javier Ignacio Escobar Veas (2023), *Ne bis in idem and Multiple Sanctioning Systems: A Case Law Study*, Springer;
 Ester Herlin-Karnell (2012), *The Constitutional Dimension of European Criminal Law*, Hart Publishing;
 Christina Eckes and Theodore Konstadinides (2011), *Crime within the Area of Freedom, Security and Justice: A European Public Order*, Cambridge University Press;
 Maria Bergström, Anna Jonsson Cornell (editors) (2014), *European Police and Criminal Law Co-operation*, Hart Publishing;
 Maria Fletcher, Robin Loof, Bill Gilmore (2008), *EU Criminal Law and Justice*, Edward Elgar Publishing;
 A. Massaro (2020). *Appunti di diritto penale europeo*, Giappichelli;

Artan Hoxha (2011) *Ekstradimi dhe urdhri europian i ndalimit*, Morava;
Halim Islami, Artan Hoxha, Ilir Panda (2013), *Procedura Penale*.

6.3. Legjislacioni dhe jurisprudenca — Pjesa III/A (bashkëpunimi gjyqësor penal)

Legjislacioni

Legjislacion kombëtar

Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, e miratuar me ligjin nr. 8417, datë 21.10.1998, i ndryshuar;

Ligji nr. 7905, datë 21.3.1995 «Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë», i ndryshuar;

Shkëmbimi i informacionit ndërmjet Shteteve Anëtare dhe agjencive të BE-së:

Direktiva 2014/41/BE e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 3 prill 2014 në lidhje me Urdhrin Europian të Hetimit në çështjet penale;

Rregullorja (BE) 2018/1726 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 14 nëntor 2018 për Agjencinë e Bashkimit Europian për Menaxhimin Operacional të Sistemeve të TI-së në shkallë të gjerë në zonën e lirisë, sigurisë dhe drejtësisë (eu-LISA);

Rregullorja (BE) 2018/1862 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 28 nëntor 2018 për krijimin, funksionimin dhe përdorimin e Sistemit të Informacionit Shengen (SIS) në fushën e bashkëpunimit policor dhe bashkëpunimit gjyqësor në çështjet penale;

Rregullorja (BE) 2019/816 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 17 prill 2019 për krijimin e një sistemi të centralizuar për identifikimin e shteteve anëtare që mbajnë informacione dënimi për shtetasit e vendeve të treta dhe personat pa shtetësi (ECRIS-TCN) për të plotësuar Sistemin Informativ Europian të Rekordeve Penale dhe ndryshimi i Rregullores (BE) 2018/1726. Kjo rregullore është e lidhur me Direktivën (BE) 2019/884 të datës 17 Prill 2019 që ndryshon Vendimin Kuadër të Këshillit 2009/315/JHA, për sa i përket shkëmbimit të informacionit për shtetasit e vendeve të treta dhe për sa i përket Sistemit Informativ Europian të Rekordeve Penale (ECRIS);

Rregullorja (BE) 2019/818 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 20 maj 2019 për krijimin e një kuadri për ndërveprim ndërmjet sistemeve të informacionit të BE-së në fushën e bashkëpunimit policor dhe gjyqësor, azilit dhe migracionit.

Direktiva (BE) 2016/343 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 9 mars 2016 për forcimin e disa aspekteve të prezumimit të pafajësisë dhe të së drejtës për të qenë i pranishëm në gjykim;

Standardet procedurale

Direktiva (BE) 2016/800 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 11 maj 2016 mbi masat mbrojtëse procedurale për fëmijët që janë persona të dyshuar ose të akuzuar në proceset penale;

Direktiva 2010/64/BE e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 20 tetor 2010 mbi të drejtën e interpretimit dhe përkthimit në proceset penale;

Direktiva 2012/13/BE e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 22 maj 2012 mbi të drejtën e informimit në proceset penale;

Direktiva 2013/48/BE e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 22 tetor 2013 mbi të drejtën e aksesit të një avokati në proceset penale dhe në procedurat e urdhërarrestit europian, dhe mbi të drejtën për të informuar një palë të tretë për heqjen e lirisë dhe të komunikojë me persona të tretë dhe me autoritetet konsulllore gjatë kohës së privimit nga liria;

Direktiva (BE) 2016/800 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 11 maj 2016 mbi masat mbrojtëse procedurale për fëmijët që janë persona të dyshuar ose të akuzuar në proceset penale;

Direktiva (BE) 2016/1919 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 26 tetor 2016 për ndihmën juridike për të dyshuarit dhe të akuzuarit në proceset penale dhe për personat e kërkuar në procedurat e urdhërarrestit europian.

Lufta kundër terrorizmit:

Direktiva (BE) 2016/681 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 27 prill 2016 mbi përdorimin e të dhënave të regjistrimit të emrave të pasagjerëve (PNR) për parandalimin, zbulimin, hetimin dhe ndjekjen penale të veprave terroriste dhe krimeve të rënda;

Direktiva (BE) 2017/541 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 15 mars 2017 për luftën kundër terrorizmit dhe zëvendësimin e Vendimit Kuadër të Këshillit 2002/475/JHA dhe ndryshimin e Vendimit të Këshillit 2005/671/JHA.

Rregullorja (BE) 2021/784 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 29 prill 2021 për adresimin e shpërndarjes së përmbajtjeve terroriste në internet.

Lufta kundër korrupsionit, krimit kibernetik, mashtrimit dhe pastrimit të parave:

Direktiva 2013/40/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 12 gusht 2013 mbi sulmet kundër sistemeve të informacionit dhe që zëvendëson Vendimin Kuadër të Këshillit 2005/222/JHA (Direktiva për krimin kibernetik);

Direktiva 2014/42/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 3 prill 2014 për ngrirjen dhe konfiskimin e instrumenteve dhe produkteve të krimit në Bashkimin European;

Direktiva 2014/57/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 16 prill 2014 mbi sanksionet penale për abuzimin e tregut (Direktiva e Abuzimit të Tregut);

Direktiva 2014/62/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 15 maj 2014 për mbrojtjen e euros dhe valutave të tjera kundër falsifikimit dhe që zëvendëson Vendimin Kuadër të Këshillit 2000/383/JHA;

Direktiva (BE) 2017/1371 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 5 korrik 2017 mbi luftën kundër mashtrimit ndaj interesave financiare të Bashkimit;

Direktiva (BE) 2018/843 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 30 maj 2018 që ndryshon Direktivën (BE) 2015/849 për parandalimin e përdorimit të sistemit financiar për qëllime të pastrimit të parave ose financimit të terrorizmit;

Direktiva (BE) 2018/1673 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 23 tetor 2018 për luftën kundër pastrimit të parave;

Rregullorja (BE) 2018/1805 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 14 nëntor 2018 për njohjen reciproke të urdhrave të ngrirjes dhe urdhrave të konfiskimit;

Direktiva (BE) 2019/713 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 17 prill 2019 për luftimin e mashtrimit dhe falsifikimit të mjeteve të pagesës pa para dhe zëvendësimin e Vendimit Kuadër të Këshillit 2001/413/JHA.

Mbrojtja e viktimave:

Direktiva 2011/36/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 5 prill 2011 për parandalimin dhe luftimin e trafikimit të qenieve njerëzore dhe mbrojtjen e viktimave të tij;

Direktiva 2011/93/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 13 dhjetor 2011 për luftën kundër abuzimit seksual dhe shfrytëzimit seksual të fëmijëve dhe pornografisë së fëmijëve;

Direktiva 2011/99/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 13 dhjetor 2011 mbi urdhrin europian të mbrojtjes;

Direktiva 2012/29/BE e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 25 tetor 2012 për vendosjen e standardeve minimale për të drejtat, mbështetjen dhe mbrojtjen e viktimave të krimit.

Mbrojtja e viktimave

Direktiva 2011/36/BE e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 5 prill 2011 për parandalimin dhe luftimin e trafikimit të qenieve njerëzore dhe mbrojtjen e viktimave të tij;

Direktiva 2011/93/BE e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 13 dhjetor 2011 për luftën kundër abuzimit seksual dhe shfrytëzimit seksual të fëmijëve dhe pornografisë së fëmijëve;

Direktiva 2011/99/BE e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 13 dhjetor 2011 mbi urdhrin europian të mbrojtjes;

Direktiva 2012/29/BE e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 25 tetor 2012 për vendosjen e standardeve minimale për të drejtat, mbështetjen dhe mbrojtjen e viktimave të krimit.

Lufta kundër terrorizmit

Direktiva (BE) 2016/681 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 27 prill 2016 mbi përdorimin e të dhënave të regjistrimit të emrave të pasagjerëve (PNR) për parandalimin, zbulimin, hetimin dhe ndjekjen penale të veprave terroriste dhe krimeve të rënda;

Direktiva (BE) 2017/541 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 15 mars 2017 për luftën kundër terrorizmit dhe zëvendësimin e Vendimit Kuadër të Këshillit 2002/475/JHA dhe ndryshimin e Vendimit të Këshillit 2005/671/JHA.

Rregullorja (BE) 2021/784 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 29 prill 2021 për adresimin e shpërndarjes së përmbajtjeve terroriste në internet.

Lufta kundër korrupsionit, krimit kibernetik, mashtrimit dhe pastrimit të parave

Direktiva 2013/40/BE e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 12 gusht 2013 mbi sulmet kundër sistemeve të informacionit dhe që zëvendëson Vendimin Kuadër të Këshillit 2005/222/JHA (Direktiva për krimin kibernetik);

Direktiva 2014/42/BE e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 3 prill 2014 për ngrirjen dhe konfiskimin e instrumenteve dhe produkteve të krimit në Bashkimin Europian;

Direktiva 2014/57/BE e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 16 prill 2014 mbi sanksionet penale për abuzimin e tregut (Direktiva e Abuzimit të Tregut);

Direktiva 2014/62/BE e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 15 maj 2014 për mbrojtjen e euros dhe valutave të tjera kundër falsifikimit dhe që zëvendëson Vendimin Kuadër të Këshillit 2000/383/JHA;

Direktiva (BE) 2017/1371 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 5 korrik 2017 mbi luftën kundër mashtrimit ndaj interesave financiare të Bashkimit;

Direktiva (BE) 2018/843 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 30 maj 2018 që ndryshon Direktivën (BE) 2015/849 për parandalimin e përdorimit të sistemit financiar për qëllime të pastrimit të parave ose financimit të terrorizmit;

Direktiva (BE) 2018/1673 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 23 tetor 2018 për luftën kundër pastrimit të parave;

Rregullorja (BE) 2018/1805 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 14 nëntor 2018 për njohjen reciproke të urdhrave të ngrirjes dhe urdhrave të konfiskimit;

Direktiva (BE) 2019/713 e Parlamentit Europian dhe e Këshillit e datës 17 prill 2019 për luftimin e mashtrimit dhe falsifikimit të mjeteve të pagesës pa para dhe zëvendësimin e Vendimit Kuadër të Këshillit 2001/413/JHA.

Jurisprudenca

Transferimi i të dënuarve

C-554/14 Ognyanov (Judgment of 8 November 2016)

C-187/01 and C-385/01, judgment of 11 February 2003, Gözütok and Brügge

C-469/03, judgment of 10 March 2005, Miraglia

C-436/04, judgment of 9 March 2006, Van Esbroeck

C-150/05, judgment of 28 September 2006, Van Straaten
C-467/04, judgment of 28 September 2006, Gasparini
C-288/05, judgment of 18 July 2007, Kretzinger
C-367/05, judgment of 18 July 2007, Kraaijenbrink
C-297/07, judgment of 11 December 2008, Bourquain
C-491/07, judgment of 22 December 2008, Turanský
C-261/09, judgment of 16 November 2010, Mantello
C-617/10, judgment of 26 February 2013, Åkerberg Fransson
C-129/14 PPU, judgment of 27 May 2014, Spasic
C-398/12, judgment of 5 June 2014, M.
C-486/14, judgment of 29 June 2016, Kossowski
C-217/15 and C-350/15, judgment of 5 April 2017, Orsi and Baldetti

Hetimi europian

Case C-324/17 Gavanozov I
Case C-584/19 Public prosecutor acting as issuing authority
Case C-852/19: Gavanozov II (Legal remedies against issuing the EIO)
Case C-724/19: Competence of a public prosecutor to issue the EIO for obtaining traffic and location data

Gjykimi në mungesë

Case C-270/17 PPU Tupikas
Case C-571/17 PPU Ardic
Case C-306/09, I.B. (Judgment of 21 October 2010)
Case C-399/11, Melloni (Judgment of 26 February 2013)
Case C-108/16 PPU, Dworzecki (Judgment of 24 May 2016)
Case C-271/17 PPU Zdziasek
Case C-416/20 TR (Judgment of 17 December 2020)

Mosekzekutimi i urdhrit europian

Case C-514/17 Marin-Simion Sut
Case C-66/08, Kozłowski (Judgment of 17 July 2008)
Case C-123/08, Wolzenburg (Judgment of 6 October 2009)
Case C-42/11, Lopes da Silva Jorge (Judgment of 5 September 2012)
Case C-396/11, Radu (Judgment of 29 January 2013)
Case C-579/15, Popławski

Ne bis in idem

Case C-268/17 AY
Case C-436/04 Van Esbroeck
Case C-486/14 Piotr Kossowski
Joined cases C-187/01 and C-385/01 Gozutok and Brugge
Joined Cases C-596/16 and C-597/16 Di Puma and Zecca
Case C-303/05, Advocaten voor de Wereld (Judgment of 3 May 2007)
Case C-261/09, Mantello (Judgment of 16 November 2010)
Case C-463/15 PPU, A. (Order of 25 September 2015)

Case C-150/05 Jean Leon Van Straaten
Case C-505/19, WS (Judgment of 12 May 2021)
Case C-665/20 PPU, X (Judgment of 29 April 2021)

Kushtet e burgimit

Case C-128/18 Dorobantu
Case C-411/10 NS and C-493/10 ME
Case C-404/15 Aranyosi and Caldaru C-659/15 PPU (Judgment of 5 April 2016)
Case C-220/18 PPU, ML (Judgment of 25 July 2018)
Case C-220/18 ML

Ekstradimi në vendet e treta

Case C-247/17 Denis Raugevicius (Judgment 13 November 2018)
Case C-296/08 PPU, Santesteban Goicoechea (Judgment of 12 August 2008)
Case C-182/15, Petruhhin (Judgment of 6 September 2016)
Case C-473/15, Schotthöfer & Steiner (Judgment 6 September 2017)
Case C-191/16, Piscioti (Judgment of 10 April 2018)
Case C-897/19 Ruska Federacija (Judgement of 2 April 2020)
Case C-398/19 BY (Judgement of 17 December 2020)

Procesi i rregullt

Case C-216/18 PPU, LM (Judgment of 25 July 2018)
Joined Cases C-354/20 PPU and C-412/20 PPU, L and P (Judgment of 17 December 2020)
Milieu SRL, «Study to support the preparation of a report on the application of Regulation (EU) No 1215/2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (Brussels Ia Regulation)», European Commission, 2023;
Lazić V. (ed) «Guide for Application of the Brussels IIbis Regulation», Asser Institute, 2018;
Zuzana Fišerová Tijana Kokić «Application of EU instruments in Civil Justice», CEELI Institute and the Association of Croatian Judges December 2021;
Slađana Aras Kramar and Katarina Vučko «A guide to the implementation of the succession regulation (EU) no 650/2012», Croatian Law Centre Electronic edition 2020;
Patrick Wautelet «Case study: Cross-border successions (advanced level) project: better applying the EU Regulations on family and succession law», March 2017;
Jessel-Holst, Ch., et al, «Komentari i Ligjit për të Drejtën Ndërkombëtare Private», KAS, 2018;
Skrame, O., «Manuali i së Drejtës Ndërkombëtare Private të Republikës së Shqipërisë», Botime Kumi, 2022;
Kalia, A., «E Drejta Ndërkombëtare Private», Botime Sejko, 2010;
Daniel Gutmann, «E Drejta Ndërkombëtare Private», Papirus, 2015;
Mandro-Balili, Arta. et al. «E drejtë ndërkombëtare private», 2005;
Lamani, A., «Procedura Civile»;
Tartari, A., «Trashëgimia në të Drejtën Ndërkombëtare Private», 2016;
Nuni, A., et al. «E Drejta Civile, II, Pronësia», 2012;
Nuni, A., «E drejta civile, III, Trashëgimia», 2012;
Kola Tafaj, F., Vokshi, A., «Procedurë Civile», Botime Albas, 2018;
Salija, E. et al. «Zbatimi i së Drejtës Ndërkombëtare Private në Praktikën Noteriale në Shqipëri», Udhëzues Praktik, GiZ, 2023;

Kola Tafaj, F., «Lis pendens-a Ndërkombëtare në Juridiksionin Gjyqësor Shqiptar si Risi në Ligjin Procedural Shqiptar» Jeta Juridike, Shkolla e Magjistraturës, 2017;
Bushati, A., «Njohja dhe Ekzekutimi i Vendimeve të Huaja Gjyqësore Ndërmjet Shteteve në Evropën Juglindore dhe Perspektivat e Konventës së HCCH-së të vitit 2019 për vendimet gjyqësore», Raport Kombëtar — Shqipëria, 2021;
Kola Tafaj, F., Çinari, S., «Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Civil and Commercial Matters in Albania», Brussels I bis Regulation and Special Rules: Opportunities to Enhance Judicial Cooperation, Scritti di diritto privato europeo ed internazionale, 25, 2021;

6.4. Legjislacioni dhe jurisprudenca — Pjesa III/B (bashkëpunimi gjyqësor civil)

Legjislacioni

Legjislacion kombëtar

Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, e miratuar me ligjin nr. 8417, datë 21.10.1998, i ndryshuar;

Ligji nr. 7850, datë 29.07.1994 «Kodi Civil i Republikës së Shqipërisë», i ndryshuar;

Ligji nr. 8116, datë 29.03.1996 «Kodi i Procedurës Civile i Republikës së Shqipërisë», i ndryshuar;

Ligji nr. 7961, datë 12.07.1995 «Kodi i Punës i Republikës së Shqipërisë», i ndryshuar;

Ligji nr. 10428, datë 02.06.2011 «Për të Drejtën Ndërkombëtare Private»;

Ligji nr. 9901, datë 14.4.2008, «Për Tregtarët dhe Shoqëritë Tregtare», i ndryshuar;

Ligj nr. 110/2016 «Për falimentimin»,

Ligji nr. 110/2018 «Për noterinë», i ndryshuar.

Legjislacioni i BE

Rregullorja (EU) Nr. 2015/848 e Parlamentit European dhe e Këshillit e 20 majit 2015 mbi procedurat e falimentimit (OJ L 141, datë 5 qershor 2015, fq.19);

Rregullorja Nr.1215/2012 e Parlamentit European dhe Këshillit të 12 dhjetorit 2012 mbi juridiksionin dhe njohjen dhe zbatimin e vendimeve në çështjet civile dhe tregtare (recast)(OJ L 351, datë 20 dhjetor 2012, fq.1);

Vendimi i Këshillit 2001/470 / EC i 28 majit 2001 për krijimin e një Rrjeti Gjyqësor European në çështjet civile dhe tregtare (OJ L 174, datë 27 qershor 2001, fq.25);

Rregullorja e Këshillit Nr.1206/2001 e datës 28 maj 2001 mbi bashkëpunimin ndërmjet gjykatave të Shteteve Anëtare në marrjen e provave në çështjet civile ose tregtare (OJ L 174, datë 27 qershor 2001, fq.1)

Direktiva e Këshillit 2003/8 / EC e 27 janarit 2003 për të përmirësuar qasjen në drejtësi në mosmarrëveshjet ndërkufitare duke vendosur rregulla minimale të përbashkëta në lidhje me ndihmën juridike për mosmarrëveshje të tilla (OJ L 26, 31 janar 2003, fq 41);

Rregullorja e Këshillit (EC) Nr. 2201/2003 e datës 27 nëntor 2003 lidhur me juridiksionin, njohjen dhe zbatimin e vendimeve në çështjet martesore dhe çështjet e përgjegjësisë prindërore, duke shfuqizuar Rregulloren (EC) Nr. 1347/2000 (OJ L 338, datë 23 dhjetor 2003, fq. 1);

Direktiva e Këshillit 2004/80 / EC e datës 29 prill në lidhje me kompensimin e viktimave të krimit (OJ L261, datë 6 gusht 2004, fq. 15);

Rregullorja (EC) Nr. 805/2004 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 21 prill 2004 për krijimin e një Urdhri European Zbatimi për kërkesat e pakontestuar (OJ L 143, datë 30 prill 2004, fq.15);

Rregullorja (EC) Nr 1896/2006 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 12 dhjetor 2006 për krijimin e një urdhri European për procedurën e pagesës (OJ L 399, datë 30 dhjetor 2006, f.1, korrigjimi publikuar në OJ L 18, 25.1.2007

Rregullorja EC Nr.1393/2007 e Parlamentit European dhe e Këshillit të datës 13 nëntor 2007 për shërbimin në shtetet anëtare të dokumenteve gjyqësore dhe jashtëgjyqësore në çështjet civile ose tregtare (shërbimi i dokumenteve), dhe shfuqizimin e Rregullores së Këshillit Nr.1348/2000 (OJ L 324, datë 10 dhjetor 2007, fq. 79);

Rregullorja (EC) Nr. 864/2007 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 11 korrik 2007 mbi ligjin e zbatueshëm për detyrimet jo kontraktuale (Roma II) (OJ L 199, 31.7.2007, fq. 40);

Rregullorja (EC) Nr.861/2007 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 11 korrik 2007 për krijimin e një Procedure Europiane për Dëmet e Vogla (OJ L 199, datë 31 korrik 2007, f.1, Korrigjimi i publikuar në OJ L 141, datë 5 qershor 2015, fq. 118);

Direktiva 2008/52 / EC e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 21 maj 2008 mbi aspekte të caktuara të ndërmjetësimit në çështjet civile dhe tregtare (OJ L 136, datë 24 maj 2008, fq.3);

Rregullorja (EC) Nr.593/2008 e Parlamentit European dhe e Këshillit e 17 qershorit 2008 mbi ligjin e zbatueshëm për obligimet kontraktuale (Roma I) (OJ L 177, 4 korrik 2008, fq.6);

Rregullorja Nr.4/2009 e Këshillit të datës 18 dhjetor 2008 mbi juridiksionin, ligjin e aplikueshëm, njohjen dhe zbatimin e vendimeve dhe bashkëpunimin në çështjet që kanë të bëjnë me detyrimet ushqimore (OJ L 7, të 10 janarit 2009, fq.1; korrigjimi i publikuar në OJ L 131, datë 18 maj 2011, f.26 dhe OJ L 8, datë 12 janar 2013, fq. 19);

Rregullorja Nr.1259/2010 e Këshillit të datës 20 dhjetor 2010 zbatimin e bashkëpunimit të zgjeruar në fushën e ligjit të zbatueshëm për divorcin dhe ndarjen ligjore (Romë III) (OJ L 343, datë 29 dhjetor 2012, fq.10);

Rregullorja (EU) Nr.650/2012 e Parlamentit European dhe e Këshillit të datës 4 korrik 2012 mbi juridiksionin, ligjin në fuqi, njohjen dhe zbatimin e vendimeve dhe pranimin dhe zbatimin e instrumenteve autentike në çështjet e trashëgimisë dhe krijimin e një Certifikatës Europiane të Trashëgimisë (OJ L 201, datë 27 korrik 2012, fq. 107. Korigjimi i publikuar në OJ L 344, datë 14 dhjetor 2012, fq.3 dhe në OJ L 60, datë 2 mars 2013, fq. 140);

Rregullorja (EU) Nr.655/2014 e Parlamentit European dhe e Këshillit e datës 15 maj 2014 që krijon një procedurë të Urdhrit të Ruajtjes së Llogarisë Europiane për të lehtësuar rikthimin e borxhit ndërkufitar në çështjet civile dhe tregtare (OJ L 189, datë 27 qershor 2014, fq. 59);

Rregullorja e Këshillit (EU) 2016/1103 e 24 qershorit 2016 për zbatimin e bashkëpunimit të zgjeruar në fushën e juridiksionit, ligjit të zbatueshëm dhe njohjes dhe zbatimit të vendimeve në çështjet e regjimit të pronës martesore (OJ L 183, datë 8 korrik 2016, fq.1);

Rregullorja e Këshillit (EU) 2016/1104 e 24 qershorit 2016 për zbatimin e bashkëpunimin e zgjeruar në fushën e juridiksionit, ligjit të zbatueshëm dhe njohjes dhe zbatimit të vendimeve në çështjet e pasojave pronësore të partneriteteve të regjistruara (OJ L 183, 8 korrik 2016, fq. 30);

Rregullorja e Këshillit (EU) 2016/1191 e Parlamentit European dhe e Këshillit e 6 korrikut 2016 mbi nxitjen e lëvizjes së lirë të qytetarëve duke thjeshtuar kërkesat për paraqitjen e dokumenteve të caktuara publike në Bashkimin European dhe duke amenduar Rregulloren (EU) Nr. 1024/2012 (OJ L 200, datë 26 korrik 2016, fq.1);

Konventa e Luganos mbi juridiksionin dhe njohjen dhe zbatimin e vendimeve në çështjet civile dhe tregtare të 30 tetorit 2007 (OJ L 147, datë 10 qershor 2009, fq.5).

Marrëveshje dypalëshe të Shqipërisë në fushën penale dhe civile

Marrëveshje ekstradimi me Britaninë e Madhe 1927;

Traktat ekstradimi midis Mbretërisë Shqiptare dhe SHBA 1933;
Konventa për ekstradimin dhe ndihmën juridike penale me Çekosllovakinë 1938;
Konventa për ndihmën juridike me Bashkimin Sovjetik 1958;
Konventa për ndihmën juridike me Çekosllovakinë 1959;
Konventa për ndihmën juridike në çështjet civile, familjare dhe penale me RDGJ 1959;
Konventë për dhënien e ndihmës juridike në çështjet civile, familjare dhe penale me Hungarinë 1960;
Konventa për ndihmën juridike në çështjet civile, familjare dhe penale me Rumaninë 1961;
Konventa me Greqinë për transferimin e të dënuarve 1993;
Konventa me Greqinë për zbatimin reciprok të vendimeve penale 1993;
Ligj nr. 7760, datë 14.10.1993 «Për ratifikimin e Konventës ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Greqisë për ndihmën gjyqësore në çështjet civile dhe penale»;
Protokoll për bashkëpunimin në fushën e drejtësisë midis Ministrisë së Drejtësisë së Republikës së Shqipërisë dhe Republikës Arabe të Egjiptit 1994;
Ligj nr. 8036, datë 22.11.1995 «Për ratifikimin e konventës për ndihmën e ndërsjellë gjyqësore në fushat civile, tregtare dhe penale ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Republikës së Turqisë»;
Ligj nr. 8299, datë 04.03.1998 «Për Ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Qeverisë Shqiptare dhe Qeverisë Maqedonase për ekstradimet»;
Ligj nr. 8303, datë 12.3.1998 «Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Qeverisë së Republikës të Shqipërisë dhe Qeverisë Maqedonase për ekzekutimin e ndërsjellë të vendimeve gjyqësore për çështjet penale»;
Ligj nr. 8304, datë 12.03.1998 «Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë Maqedonase për ndihmën juridike në fushën civile dhe penale»;
Ligj nr. 8413, datë 01.10.1998 «Për ratifikim e marrëveshjes ndërmjet Qeverisë së Republikës të Shqipërisë dhe Qeverisë të Republikës të Sllovenisë për bashkëpunimin në luftën kundër terrorizmit, trafikut të paligjshëm të drogës dhe krimit të organizuar»;
Ligj nr. 8623, datë 15.6.2000 «Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Republikës së Hungarisë për bashkëpunimin në luftën kundër terrorizmit, trafikut të drogës dhe krimit të organizuar»;
Ligj nr. 9214, datë 01.04.2004 «Për ratifikimin e marrëveshjes së ekstradimit ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Republikës Arabe të Egjiptit»;
Marrëveshje ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Misionit të Përkohshëm të Administratës së Kombeve të Bashkuara në Kosovë (UNMIK) për Transferimin e Personave të Dënuar;
Ligj nr. 9169, datë 22.1.2004 «Për ratifikimin e marrëveshjes shtesë të Konventës Europiane të 21 Marsit 1983 për transferimin e personave të dënuar ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Republikës së Italisë»;
Ligj nr. 9871, datë 11.02.2008 «Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Republikës së Italisë, si shtesë e Konventës Europiane për ekstradimin, të 13 dhjetorit 1957 dhe e Konventës Europiane për ndihmë juridike për çështjet penale, të 20 prillit 1959, që ka si qëllim të lehtësojë zbatimin e tyre»;
Ligj nr. 10378, datë 24.02.2011 «Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Mbretërisë së Belgjikës për transferimin e personave të dënuar»;
Ligj nr. 93/2012 «Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Shtetit të Kuvajtit për bashkëpunimin ligjor dhe gjyqësor në çështjet penale»;

Ligj nr. 98/2013 «Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Mbretërisë së Bashkuar të Britanisë së Madhe e Irlandës së Veriut për transferimin e personave të dënuar»;

Ligj nr. 1, datë 31.01.2013 «Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe qeverisë së Republikës së Kosovës për transferimin e personave të dënuar», FZ nr. 11, datë 18.02.2013;

Ligj nr. 2, datë 31.01.2013 «Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe qeverisë së Republikës së Kosovës për ekstradimin», FZ nr. 11, datë 18.02.2013;

Ligj nr. 3, datë 31.01.2013 «Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe qeverisë së Republikës së Kosovës për ndihmë të ndërsjellë juridike në çështjet penale», FZ nr. 11, datë 18.02.2013;

Ligj nr. 93, datë 29.09.2017 «Për ratifikimin e marrëveshjes ndërmjet Republikës së Shqipërisë dhe Mbretërisë së Bashkuar të Britanisë së Madhe e Irlandës së Veriut, që plotëson Konventën Europiane për Ekstradimin, të vitit 1957».

Konventat e Hagës të Ratifikuara nga Shqipëria

Konferenca e Hagës për të Drejtën Ndërkombëtare Private, e datës 4 qershor 2002

Konventa e Hagës mbi Procedurat Civile (Konventa e Hagës e 1 marsit 1954 mbi procedurën civile)

Konventa e Hagës mbi Dispozitave Testamentare (Konventa e Hagës e 5 tetorit 1961 mbi Konfliktet e ligjore që lidhen me Format e Dispozitave Testamentare)

Konventa e Hagës Apostile (Konventa e Hagës e 5 tetorit 1961 për heqjen e kërkesave ligjore për dokumentet e huaja publike)

Konventa e Hagës mbi Shërbimet (Konventa e Hagës e 15 nëntorit 1965 mbi shërbimet e jashtme të dokumenteve gjyqësore dhe jashtë-gjyqësore për çështjet me karakter civil dhe tregtar)

Konventa e Hagës mbi Divorcin dhe Ndarjen (Konventa e Hagës e 1 qershorit 1979 për njohjen e divorcit dhe ndarjes ligjore)

Konventa e Hagës për Njohjen dhe Ekzekutimin (Konventa e Hagës e 1 shkurtit 1971 për njohjen dhe ekzekutimin e vendimeve të huaja në çështjet civile dhe tregtare)

Konventa e Hagës mbi Njohjen dhe Ekzekutimin Detyrimeve Ushqimore (Konventa e Hagës e 2 tetorit 1973 mbi ligjin e zbatueshëm për detyrimet ushqimore)

Konventa e Hagës mbi Rrëmbimin e Fëmijëve (Konventa e Hagës e 25 tetorit 1980 mbi aspektet civile të rrëmbimit në nivel ndërkombëtarë të fëmijëve)

Konventa e Hagës mbi Aksesin në Drejtësi (Konventa e Hagës e 25 tetorit 1980 mbi të drejtën e aksesit ndërkombëtarë në drejtësi)

Konventa e Hagës mbi Birësimin (Konventa e Hagës e 29 majit 1993 për mbrojtjen e fëmijëve dhe bashkëpunimin në lidhje me birësimin ndërshtetëror)

Konventa e Hagës për Mbrojtjen e Fëmijëve (Konventa e Hagës e 19 tetorit 1996 mbi juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, njohjen, hyrjen në fuqi dhe bashkëpunimin lidhur me përgjegjësinë prindërore dhe masave për mbrojtjen e fëmijëve)

Konventa e Hagës për Detyrimin Ushqimor (Konventa e Hagës e 23 tetorit 2007 Për rivendosjen ndërkombëtare të detyrimit ushqimor ndaj fëmijëve dhe formave të tjera të mbështetjes për anëtarët e tjerë të familjes)

Konventa e Hagës e Vendimeve (Konventa e 2 korrikut 2019 për njohjen dhe ekzekutimin e vendimeve të huaja në çështjet civile ose tregtare)

Konventa e Hagës për Zgjedhjen e Gjykatës (Konventa e 30 qershorit 2005 mbi marrëveshjen për zgjedhjen e gjykatës)

Jurisprudenca

Praktikë gjyqësore për diskutim

Case C-68/93 Shevill
Case C-387/98 Coreck Maritime
C-281/02 Owusu
C-343/04 ČEZ
C-386/05 Color Drack
C-463/06 FBTO Schadeverzekeringen
C-372/07 Hassett and Doherty
C-185/07 Allianz v. West Tankers
C-180/06 Ilsinger
C-204/08 Rehder
C-189/08 Zuid-Chemie
C-347/08 Vorarlberger Gebietskrankenkasse
C-115/08 ČEZ
C-278/09 Martinez
C-381/08 Car Trim
C-19/09 Wood Floor
C-533/08 TNT Express
C-111/09 Bilas
C-585/08 and C-144/09: Pammer
C-144/10 Berliner Verkehrsbetriebe
C-87/10 Electrosteel
C-139/10 Prism
C-406/09 Realchemie
C-509/09 and C-161/10 e-Date
C-327/10 Hypoteční banka
C-292/10 G v Cornelius de Visser
C-213/10 F-Tex
C-523/10 Wintersteiger
C-616/10 Solvay
C-154/11 Mahamdia
C-619/10 Trade Agency
C-190/11 Mühlleitner
C-133/11 Folien Fischer and Fofitec
C-461/11 Radziejewski
C-456/11 Gothaer Allgemeine Versicherung
C-543/10 Refcomp
C-419/11 Česká spořitelna
C-645/11 Sapir
C-228/11 Melzer
C-147/12 ÖFAB
C-49/12 Sunico
C-157/12 Salzgitter Mannesmann
C-386/12 Schneider

C-170/12 Pinckney
C-218/12 Emrek
C-519/12 OTP Bank
C-478/12 Maletic
C-9/12 Corman-Collins
C-452/12 Nipponkoa Insurance
C-45/13 Kainz
C-1/13 Cartier parfums

Familjare (GJDBE)

C-294/15 Mikolajczyk
C-168/08 Hadadi
C-68/07 Sundelind Lopez
C-173/16 M.H. v. M.H
C-144/86, Gubisch Maschinenfabrik KG v. Giulia Palumba
C-149/18, Agostinho da Silva Martins v. Dekra Claims Services Portugal SA
C-673/16, Coman
C-386/17, Stefano Liberato v. Luminite Luise Grigorescu
Case 25/79 Sanicentral v René Collin
C-432/93 Société d'Informatique Service Réalisation Organization v Ampersand Software BV
C-497/10 PPU Mercredi v. Chaffe
C-211/10 PPU Povse v. Alpago
C-195/08 Rinau
C-548/12 Brogsitter
C-523/07, A (2009)
C-403/09 PPU Detiček v. Sgueglia
C-296/10 Purrucker v. Vallés Pérez
Trashëgimia (GJDBE)
C-558/16 Mahnkopf
C-80/19 E.E.
C-218/16 Aleksandra Kubicka
C-20/17 Vincent Pierre Oberle

Njoftimi i dokumenteve dhe marrja e provave (GJDBE)

C-473/04 Plumex
C-14/07 Weiss und Partner GbR
C-564/07 Commission v Austria
C-14/08 Roda Golf & Beach Resort SL
C-233/08 Milan Kyrian
C-325/11 Alder
C-226/13 C-245/13, C-247/13 and C-578/13, Stefan Fahrenbrock and others
C-519/13 Alpha Bank Cyprus Ltd
C-223/14 Tecom Mican S.L
C-384/14 Alta Realitat S.L

SHTOJCA I — JURISPRUDENCA E PËRDITËSUAR (2020–2026)

Kjo shtojcë përmbledh vendimet e GJDBE-së dhe të GJEDNJ-së të dhëna pas hartimit të versionit të parë të Programit, të cilat duhet të integrohen në trajtimin e temave përkatëse. Për çdo vendim tregohet tema ku përdoret.

A. Rendi juridik, shteti i së drejtës dhe të drejtat themelore (Pjesa I)

- **C-896/19, *Repubblica*** (20 prill 2021) — parimi i mosprapambetjes: shteti anëtar nuk mund të ulë nivelin e mbrojtjes së shtetit të së drejtës të arritur më parë. (Tema 4)
- **C-83/19 e të tjera, *Asociația Forumul Judecătorilor din România*** (18 maj 2021) — MCV-ja rumune, pavarësia e inspektimit gjyqësor dhe përgjegjësia e magjistratëve; me interes të drejtpërdrejtë për arkitekturën e KLGJ-së dhe të ILD-së. (Tema 4)
- **C-430/21, *RS*** (22 shkurt 2022) — gjykata kombëtare nuk mund të pengohet nga jurisprudenca kushtetuese për të zbatuar të drejtën e BE-së. (Temat 1 dhe 4)
- **C-107/23 PPU, *Lin*** (24 korrik 2023) — kufijtë e detyrimit për të lënë pa zbatim normën kombëtare kur cenohet parimi i ligjshmërisë në materie penale. (Temat 1 dhe 4)
- **C-561/19, *Consorzio Italian Management*** (6 tetor 2021) — përditësimi i kriterëve *CILFIT* dhe detyrimi i arsyetimit kur gjykata e shkallës së fundit nuk referon. (Tema 3)
- **C-564/19, *IS*** (23 nëntor 2021) — mbrojtja e gjyqtarit referues; ndalimi i procedimeve disiplinore për shkak të referimit paragjykimor. (Tema 3)
- **C-namely 2/13, *Opinioni 2/13*** dhe zhvillimet e reja në procesin e aderimit të BE-së në KEDNJ. (Tema 4)
- **GJEDNJ, *Grzęda k. Polonisë*** (15 mars 2022) dhe ***Advance Pharma k. Polonisë*** (3 shkurt 2022) — e drejta për gjykatë të krijuar me ligj. (Tema 4)

B. Tregu i brendshëm dhe e drejta administrative (Pjesa II)

- **C-117/20, *bpost*** dhe **C-151/20, *Nordzucker*** (22 mars 2022) — testi i përditësuar i *ne bis in idem* dhe kushtet e kumulimit të procedurave. (Tema 3)
- **C-205/20, *NE*** (8 mars 2022) — efekti i drejtpërdrejtë i kërkesës së proporcionalitetit të sanksioneve. (Tema 3)
- **C-234/21, *Défense Active des Amis du Halage*** (22 shkurt 2024) — kontrolli gjyqësor i akteve normative dhe qasja në drejtësi. (Tema 3)
- **C-682/21, *HSC Baltic*** (26 shtator 2024) — përjashtimi nga procedurat e prokurimit dhe proporcionaliteti. (Tema 4)
- **C-547/22, *INGSTEEL*** (6 qershor 2024) — dëmshpërblimi për humbjen e mundësisë në prokurimin publik. (Tema 4)
- **C-333/21, *European Superleague Company*** (21 dhjetor 2023) dhe **C-680/21, *Royal Antwerp*** — nenet 101 dhe 102 TFBE dhe liritë themelore. (Tema 4)
- **C-42/21 P, *Lietuvos geležinkeliai*** (12 janar 2023) — abuzimi me pozitën dominuese dhe masat korrigjuese. (Tema 4)
- **C-600/19, *Ibercaja Banco***; **C-693/19 dhe C-831/19, *SPV Project 1503***; **C-725/19, *Impuls Leasing România*** (17 maj 2022) — kontrolli *ex officio* i kushteve të padrejta dhe forma e prerë e vendimit; efektet mbi përmbarimin. (Tema 4)
- **C-570/21, *YYY (Nocioni i konsumatorit)*** (8 qershor 2023) — përdorimi i dyfishtë i kontratës. (Tema 4)
- **C-300/21, *Österreichische Post*** (4 maj 2023) — dëmi jomaterial sipas nenit 82 të GDPR-së. (Tema 5)

- **C-340/21, Natsionalna agentsia za prihodite** (14 dhjetor 2023) — përgjegjësia e kontrolluesit pas një sulmi kibernetik dhe barra e provës. (Tema 5)
- **C-252/21, Meta Platforms** (4 korrik 2023) — kompetenca e autoritetit të konkurrencës për të vlerësuar përputhshmërinë me GDPR-në. (Tema 5)
- **C-548/21, Bezirkshauptmannschaft Landeck** (4 tetor 2024) — qasja e policisë në të dhënat e telefonit celular. (Tema 5)
- **C-804/18 dhe C-341/19, WABE dhe MH Müller** (15 korrik 2021) — neutraliteti në vendin e punës dhe liria fetare. (Tema 6)
- **C-518/22, J.M.P.** (21 dhjetor 2023) — diskriminimi mbi bazë moshe dhe aftësie të kufizuar. (Tema 6)

C. Bashkëpunimi gjyqësor penal (Pjesa III/A)

- **C-562/21 PPU dhe C-563/21 PPU, Openbaar Ministerie (Puig Gordi)** (31 janar 2023) — testi në dy faza për refuzimin e UEA-së për shkak të mangësive në gjykatën e krijuar me ligj. (Tema 3)
- **C-158/21, Puig Gordi e të tjerë** (31 janar 2023) — kompetenca e autoritetit lëshues dhe kontrolli i autoritetit ekzekutues. (Tema 3)
- **C-699/21, E.D.L.** (18 prill 2023) — dorëzimi kur personi vuan nga një sëmundje e rëndë; detyrimi i dialogut ndërmjet autoriteteve. (Tema 3)
- **C-261/22, GN** (21 dhjetor 2023) — interesi më i lartë i fëmijës si shkak i refuzimit të dorëzimit. (Tema 3)
- **C-435/22 PPU, Generalstaatsanwaltschaft München** (28 tetor 2022) — efekti i vendimeve të shteteve të treta. (Temat 1 dhe 4)
- **C-670/22, M.N. (EncroChat)** (30 prill 2024) — lëshimi i UEH-së për prova tashmë në zotërim të shtetit tjetër; kriteret e pranueshmërisë dhe e drejta e mbrojtjes. (Tema 3)
- **C-724/19, Spetsializirana prokuratura** (16 dhjetor 2021) dhe **C-852/19, Gavanovov II** (11 nëntor 2021) — kërkesa e mjetit efektiv ndaj masave hetimore. (Tema 3)
- **C-281/22, G.K. e të tjerë (EPPO)** (21 dhjetor 2023) — kontrolli gjyqësor i hetimeve ndërkufitare të EPPO-së: gjykata e shtetit ndihmues nuk rishqyrton arsyetimin e masës. Vendim thelbësor për Temën 5. (Tema 5)
- **C-310/16, Dzivev dhe C-42/17, M.A.S. dhe M.B.** — pranueshmëria e provave dhe mbrojtja efektive e interesave financiare. (Temat 1 dhe 5)
- **C-115/22, NADA** (14 dhjetor 2023) — nocioni i «gjykatës» dhe procedurat sanksionuese. (Tema 1)
- **GJEDNJ, Yüksel Yalçınkaya k. Türkiye** (26 shtator 2023) — përdorimi i provave elektronike masive dhe parimi i ligjshmërisë. (Temat 3 dhe 7)
- **GJEDNJ, Bivolaru dhe Moldovan k. Francës** (25 mars 2021) — kushtet e paraburgimit dhe refuzimi i dorëzimit. (Tema 3)

D. Bashkëpunimi gjyqësor civil (Pjesa III/B)

- **C-566/22, Inkreal** (8 shkurt 2024) — marrëveshja e zgjedhjes së gjykatës në një situatë fillimisht thjesht të brendshme. (Tema 2)
- **C-633/22, Real Madrid Club de Fútbol** (4 tetor 2024) — rendi publik dhe liria e shprehjes si shkak refuzimi i ekzekutimit. (Tema 2)
- **C-590/21, Charles Taylor Adjusting** (7 shtator 2023) — masat *anti-suit* dhe rendi publik. (Tema 2)

- **C-393/18 PPU, UD k. XB** dhe **C-644/20, W.J.** (12 maj 2022) — vendbanimi i zakonshëm i fëmijës dhe detyrimet ushqimore. *(Tema 3)*
- **C-638/22 PPU, Rzecznik Praw Dziecka** (16 shkurt 2023) — pezullimi i ekzekutimit të vendimit për kthimin e fëmijës. *(Tema 3)*
- **C-88/17, Zurich Insurance** dhe **C-393/22, EXTÉRIA** (14 shtator 2023) — vendi i përmbushjes së detyrimit kontraktor. *(Tema 2)*
- **C-354/21, R.J.R. (Regjistri i pasurive të paluajtshme)** (9 mars 2023) — Certifikata Europiane e Trashëgimisë dhe regjistrimi i pronësisë. *(Tema 3)*
- **C-354/15, Henderson** dhe **C-7/21, LKW WALTER** (7 korrik 2022) — njoftimi i akteve dhe afatet e ankimit. *(Tema 4)*

Shënim metodologjik. Lista nuk është shteruese dhe përditësohet çdo vit akademik nga pedagogu titullar. Kandidatët udhëzohen të verifikojnë tekstin e plotë të vendimeve në bazën e të dhënave CURIA dhe të vendimeve të GJEDNJ-së në HUDOC, si dhe të kontrollojnë nëse vendimi është konfirmuar, zhvilluar ose nuancuar nga praktika e mëvonshme.

SHTOJCA II — SHËNIM MBI STRUKTURËN DHE NDRYSHIMET E KRYERA

A. Ndryshimet e kryera në rishikimin e mëparshëm

1. Programi është riorganizuar në **tri pjesë** (më parë paraqitej njëkohësisht si tri pjesë dhe si katër module). Termi «modul» është zëvendësuar kudo me «pjesë».
2. Ngarkesa mësimore prej **92 orësh** është rakorduar plotësisht: Pjesa I — 16 orë; Pjesa II — 28 orë; Pjesa III — 48 orë (A: penale 32 orë; B: civile 16 orë).
3. Janë shtuar tri tema që parashikoheshin në strukturë por nuk ishin zhvilluar: e drejta administrative europiane dhe kontrolli gjyqësor i administratës (6 orë), mbrojtja e të dhënave dhe rregullimi digjital (2 orë), mosdiskriminimi dhe e drejta sociale e BE-së (2 orë).
4. Gjuha është unifikuar: forma «european» në vend të «evropian»; emërtimet e instrumenteve janë standardizuar në **Urdhri European i Arrestimit (UEA)** dhe **Urdhri European Hetimor (UEH)**; shkurtesat e traktateve janë unifikuar në **TBE** dhe **TFBE**.
5. Janë korrigjuar citime të pasakta të jurisprudencës, ndër të cilat: *PreussenElektra* (C-379/98, jo C-156/98); *Manninen* (C-319/02, jo C-55/94); *Beentjes* (C-31/87, kundër Shtetit Holandez, jo kundër Komisionit); *Telaustria* (C-324/98, kundër Telekom Austria AG, jo kundër Komisionit); *Gavanozov* (jo «Gavanazov»); *Costa kundër ENEL*; *Lütticke*.
6. Është riparuar një korruptim sistematik i shkronjës «W», e cila ishte zëvendësuar me «Ë» në emrat e huaj (*Advocaten voor de Wereld*, *Kossowski*, *Glawischnig-Piesczek*, *Wolzenburg*, *Wintersteiger*, *Weiss*, *Wagner*).
7. Është shtuar Shtojca I me jurisprudencën e periudhës 2020–2026, e renditur sipas pjesëve dhe temave.

B. Ndryshimet e kryera në këtë version

1. **Janë hequr të gjitha agjendat ditore** (14 blloqe me tabela orësh, të shpërndara në Pjesën II dhe në Pjesën III/A e III/B), së bashku me referimet në tekst të tipit «për detaje të mëtejshme shih agjendën e kësaj teme». Programi mësimor përcakton tashmë vetëm përmbajtjen, metodologjinë dhe ngarkesën në orë; shpërndarja e orëve brenda ditës i takon planifikimit vjetor të trajnimit dhe jo dokumentit të programit.
2. **Etiketat e brendshme të temave janë njësuar.** Më parë përdorehin mbi 60 variante grafike dhe leksikore (me nënvizim, me dy pika, të pjerrëta, të trasha, në njëjës e në shumës). Tani përdoret një grup i vetëm, në të njëjtin rend: **Përshkrim i temës, Pyetje vetëstudimore, Çështjet kryesore që do të shqyrtohen, Metodologjia, Kazuse për diskutim** (me **Kazusi 1, Kazusi 2 ...** dhe *Pyetje për diskutim* nën secilin), **Praktikë gjyqësore për diskutim.**
3. **Titujt e temave janë njësuar** në formën «Tema N: Titulli (X orë)» dhe «Nëntema N: Titulli (X orë)». Titujt e temave në listën përmbledhëse të fillimit janë rakorduar fjalë për fjalë me titujt në pjesën e detajuar, të cilët më parë ndryshonin.
4. **Formatimi i Pjesës së Parë është rregulluar.** I gjithë teksti i saj ishte me shkronja të trasha; tani ndjek të njëjtin formatim si dy pjesët e tjera.
5. **Materialet burimore janë strukturuar.** Literatura, legjislacioni dhe jurisprudenca ishin të varrosura pa titull brenda temës së fundit të Pjesës III/B. Tani formojnë kreun **6. Burimet e programit**, të ndarë sipas pjesëve. Edhe **Vlerësimi** është ngritur në kre më vete (kreu 5), duke hequr numërtimin e mbetur «g.».

6. Janë korrigjuar mbetje të korrupsionit të shkronjës «W» (*Łazowski, Rewe-Zentrale, Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*) dhe gabime shtypi (*European Judicial Network*, «nënçështjet», «korniza ligjore», «studiojnë»).
7. **Është plotësuar struktura e njësive mësimore që kishin mbetur pa rubrika.** Konkretisht: u shtuan kazuse dhe praktikë gjyqësore të Tema 1 e Pjesës II dhe të Tema 1 e Pjesës III/A; u shtua përshkrimi i temës të Nëntema 1 e Nënnpjesës A (Statuti i Romës) dhe përshkrimi, çështjet kryesore e metodologjia të Nëntema 2 (Konventa e Palermos); të pesë nëntemat e Nënnpjesës B (ekstradimi, ndihma e ndërsjellë juridike, transferimi i procedimeve, njohja e vendimeve penale të huaja, transferimi i të dënuarve), të cilat më parë përmbanin vetëm kazuse, u pajisën secila me përshkrim të temës, pyetje vetëstudimore, çështje kryesore, metodologji dhe praktikë gjyqësore; u shtuan çështjet kryesore të Tema 7 e Pjesës III/A dhe të Tema 2 e Pjesës III/B, si dhe praktika gjyqësore të Tema 4 e Pjesës III/B.
8. **Praktika gjyqësore e gjykatave penale ndërkombëtare** (GJPN, ICTY, ICTR) ishte vendosur në fund të nëntemës mbi Konventën e Palermos, ndërsa i takon nëntemës mbi Statutin e Romës; u zhvendos aty. Nëntema mbi Konventën e Palermos mori listën e vet, me jurisprudencën për trafikimin e qenieve njerëzore dhe krimin e organizuar.
9. **Tema 2 e Pjesës III/A** ka tani një paragraf hyrës që shpjegon ndarjen e saj në dy nënpjesë, sepse më parë kalohej pa asnjë lidhje nga titulli i temës të nëntitulli i nënpjesës.
10. **Korrektura gjuhësore dhe njësimi terminologjik.** U riparuan mbetjet e fundit të korrupsionit të shkronjës «W» (*Poplawski, Kozłowski, Airways, Network, within*) dhe u hoqën artefaktet e kopjimit nga faqet e internetit («Show» i ngjitur pas emrave të çështjeve). U korrigjuan rreth njëqind gabime drejtshkrimore, kryesisht mungesa e «ë»-së («ne» për «në», «qe» për «që», «per» për «për», «nje» për «një», «paratë», «llogaritë», «klientëve», «gjyqësore»), si dhe forma të gabuara si «Regullorja», «rrefuzojnë», «njotimi», «Marrëdhëniet», «çështje» e «cfarë». Terminologjia u njësua: «GJED» → **GJDBE**, «gjpn» dhe «GJNPK» → **GJPN**, «Brussels» → **Bruksel**, «ndërsjelltë» → **ndërsjellë**, «Hollandë» → **Holandë**, «Europës» → **Evropës** (për Këshillin e Evropës).
11. **Citime të korrigjuara.** *Boungaoui* citohej si C-596/16, ndërsa është **C-188/15** (C-596/16 është *Di Puma*, e cituar saktë gjatë në dokument). *Marshall I* ishte shtypur «C-152(84)» në vend të **C-152/84**. Çështjet e bashkuara «C-10 -22/97» u riformatuan si **C-10/97 deri C-22/97, IN.CO.GE. '90**.
12. **Korrektura e dytë e korrupsionit të «W»-së.** Krahës atyre të riparuar më parë, u gjetën dhe u ndreqën edhe: *Law* (shkruar «Laë» në nëntë tituj literature), *Lawrie-Blum*, *Owusu*, *Dworzecki*, *Radziejewski*, *Rackow*, *Powers*, *Edward Elgar*, *Software*, *Crown Court* dhe *hawala*.
13. **Verifikimi i citimeve të jurisprudencës.** U nxorën të 344 numrat e çështjeve të GJDBE-së dhe u krahasuan me emrat me të cilët citohen në dokument, duke evidentuar çdo rast ku i njëjti numër shoqërohet me emra thelbësisht të ndryshëm. Përveç *Boungaoui*, u korrigjuan:
 - *De Lasteyrie du Saillant* citohej si C-128/00; është **C-9/02** (verifikuar në EUR-Lex).
 - Në Shtojcën I, çështja C-159/20 (*Komisioni k. Danimarkës*, emërtimi «feta») ishte cituar në lidhje me *ne bis in idem*; referimi u hoq dhe mbeti **C-435/22 PPU, Generalstaatsanwaltschaft München**, që i përgjigjet temës.

- Referimi «C-208/22, *Recorded Artists*» për vendin e përmbushjes së detyrimit kontraktor nuk u konfirmua dot; u zëvendësua me çiftin e verifikuar **C-88/17, *Zurich Insurance*** dhe **C-393/22, *EXTÉRIA*** (verifikuar).
 - *Sundelind Lopez* (C-68/07) ishte «Sundenlind»; *Purrucker k. Vallés Pérez* (C-296/10) ishte «Vallés Péres».
 - U plotësuan emrat që mungonin: **C-505/19, *WS***; **C-354/20 PPU dhe C-412/20 PPU, *L dhe P***; **C-523/07, *A***.
 - U pastrua një referim i cunguar te Pjesa III/B, Tema 3: «Case C-494/23 [Mahá:]».
14. **Tipografia dhe shenjat.** Thonjëzat u njësuat në «...» (mbi tridhjetë raste me thonjëza të drejta ose të pambyllura, disa prej tyre në titujt e ligjeve ratifikuese); u hoqën mbetjet e formatimit nga konvertimi (nënvizime të pashoqëruara, yje të shpëtuar te «Ne bis in idem», hapësira brenda numrave të çështjeve si «C- 281/02», hapësira para pikëpresjes dhe pas kllapës hapëse).
 15. **Redaktim përmbajtjeje në kreun 1–3.** U ndreq një pohim i përmbysur në pikën 2.4, ku thuhej se «Programi synon që magjistrati të trajtojë të drejtën e BE-së si trup normash të huaja»; kuptimi i synuar është i kundërti dhe u rivendos. U rikthyen shtatë fjali ndërmjetëse që kishin humbur vizat ndarëse dhe që pa to lexoheshin gabim, ndër to fjalia mbi detyrimin e referimit paragjykimor për gjykatat e shkallës së fundit. U hoq numërtimi jokohorent te titulli «3.1.1 Kuptim» dhe një shenjë pikësimi e mbetur me formatim të trashë.
 16. **Verifikim faktik.** U kontrollua pohimi hyrës mbi negociatat: Konferenca e tetë e Anëtarësimit u mbajt më 26 maj 2026 dhe përcaktoi kriteret përmbyllëse për Grupkapitullin I — e saktë. Mbyllja e përkohshme e Kapitujve 25, 26 dhe 30 ndodhi në Konferencën e nëntë, më 14 korrik 2026; data u shtua në tekst, sepse mungonte.

C. Çështje që mbeten të hapura

1. **Ngarkesa e Temës 2 të Pjesës III/A nuk mbyllet.** Tema është deklaruar me 6 orë, ndërsa shtatë nëntemat e saj mbledhin 12 orë (Nënpjesa A: 2 + 2; Nënpjesa B: 3 + 1 + 1 + 2 + 1). Meqenëse totali i Pjesës III/A prej 32 orësh mbyllet saktë me shifrat e temave, korrigjimi duhet bërë ose duke rishikuar orët e nëntemave, ose duke rialokuar orë ndërmjet temave të kësaj pjese. Nuk është ndërmarrë në këtë version, sepse është vendim pedagogjik dhe jo redaktorial.
2. **Vendimet e Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë,** të listuara në fund të Nënpjesës B, janë mbajtur si listë e përbashkët e nënpjesës: nga numrat e vendimeve nuk përcaktohet me siguri se cili prej tyre i takon secilit institut. Shpërndarja e tyre sipas nëntemave kërkon konsultim të dosjeve.
3. Te lista e vendimeve të Gjykatës së Lartë, njëri mban datën «14.0.2023»; muaji duhet plotësuar nga burimi origjinal.